THEOLOGIA MORALIS DECALOGALIS PER MODUM...

Benjamin Elbel, Josè Maria Fonseca de Evora

Digitized by Google

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
32
3 B
10

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THEOLOGIÆ MORALIS DECALOGALIS

PER MODUM
CONFERENTIARUM
CASIBUS PRACTICIS
ILLUSTRATÆ ET APPLICATÆ
AD USUM
TUM CURATORUM, TUM PRÆSERTIM
PRO ANIMARUM CURA EXAMINANDORUM

PARS IV.

IN
QUINTUM, SEXTUM, SEPTIMUM, ET RELIQUA PRÆCEPTA DECALOGI,
De
Homicidio, Luxuria, Furto, Diffamatione,
Nec non
De Reſtitutione exinde debita tam in genere, quàm in ſpecie.

Authore

P.F. BENJAMIN ELBEL,
Ord. FF. Min. Recoll. Provinciæ Argentinæ
ſeu Germaniæ Superioris SS. Theologiæ
Lectore Jubilato.

Editio Secunda.

Auguſtæ Vindelicorum
Sumpt. Mathiæ Wolff, p. m. Viduæ. 1740.

Digitized by Google

Digitized by Google

FACULTAS COMMISSARII GENERALIS.

FR. Martinus Puteanus Ord. FF. Min. Recoll. SS. Theol. Lector Jubilatus, Almæ Provinciæ Germ. inferioris Pater perpetuus & Ex-Provincialis, nec non ſuper Provincias Germaniæ Superioris ac Belgii, Hiberniæ, Angliæ, Scotiæ, Daciæ & annexas cum plenitudine Poteſtatis in utroque foro Commiſſarius Generalis.

Dilecto Nobis in Chriſto Adm. Reverendo Patri P. *Benjamin Elbel* SS. Theol. Lectori Jubilato, & Almæ Provinciæ noſtræ Argentinæ ſive Alemanniæ Superioris Ord. FF. Min. S. P. N. Franciſci Strictioris Obſervantiæ Recollectorum Patri perpetuo, & Ex-Provinciali ſalutem in Domino ſempiternam.

Tenore præſentium, prævie viſis duorum SS. Theolog. Lectorum Ordinis noſtri Teſtimoniis & Approbationibus, volumus & mandamus A. R. Pat. Tuæ, ut *Partem IV. Theologiæ Moralis Decalogalis* à Te concinnatam, poſt priora opera Tua utiliſſimè edita, publici juris facias, prælóque commendes. Datum Antverpiæ in Conventu noſtro Montis omnium Sanctorum Ord. FF. Min. Recoll. ſub noſtro Chyrographo Officiíque Sigillo minori die 7. menſis Septemb. 1739.

(L.S.)

F. Martinus Puteanus.
qui ſuprà mppr.

FACUL-

Digitized by Google

FACULTAS
Admodùm Rev. P. Miniſtri Provincialis.

EGo F. Kilianus Kazenberger, SS. Theologiæ Lector Jubilatus Ord. FF. Min. S. P. Franciſci Strictioris obſervantiæ Recollectorum, Provinciæ Argentinæ, ſeu Alemanniæ Superioris, Miniſter Provincialis hiscè facultatem concedo, quantùm in me eſt, ut *Pars IV. Theologiæ Moralis Decalogalis per modum Conferentiarum caſibus practicis applicatæ, complectens ſex ultima Decalogi præcepta &c.* Authore A. R. P. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, nec non almæ noſtræ Provinciæ Ex-Provinciali, ac Patre perpetuo compoſita, atque à Theologis ad id deputatis lecta, & cenſurata prælo dari poſſit. In cujus fidem has Officii mei Sigillô munitas dedi in Conventu Noſtro Auguſtano ad S. Sepulchrum die 1. Octobris Anno 1739.

F. Kilianus Kazenberger,
qui ſuprà, mppriâ.

Digitized by Google

PRIVILEGIUM CÆSAREUM.

Cùm S. Cæſareæ Majeſtatis Privilegiô cautum ſit omnibus, & ſingulis Typographis, & Bibliopolis, ne Libros à Noſtri Ordinis Patribus editos, vel impoſterum edendos imprimant, recudant, aut alibi recuſos intra S. R. Imperii, Regnorúmque, ac Ditionum hæreditariarum Domûs Auſtriacæ fines adducant, vendant, vel diſtrahant absque aſſenſu & facultate dictorum Patrum ſub graviſſima mulctâ &c. Hinc Ego F. Kilianus Kazenberger, Ord. FF. Min. S. P. Franciſci Strictioris obſervantiæ Recoll. SS. Theologiæ Lector Jubilatus ac p. t. Provinciæ Argentinæ ſeu Alemanniæ Superioris Miniſter Provincialis

D. The-

Digitized by Google

D. Thereſiæ Wolffin, relictæ viduæ D. Mathiæ Wolff Bibliopolæ Auguſtani p. m. pro *Parte IV. Theologiæ Moralis Decalogalis per modum Conferentiarum caſibus practicis applicatæ, & ſex ultima Decalogi præcepta complectentis* &c. Ab A. R. P. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, & prædictæ Provinciæ Ex-Provinciali, ac Patre perpetuo concinnatâ, per præſentes facultatem concedo, utendi dictô Privilegio. In quorum fidem has manu meâ ſubſcriptas ac conſueto officii Sigillô munitas dedi in Conventu noſtro Auguſtano ad S. Sepulchrum, die 1. Octobris Annô 1739.

F. Kilianus Kazenberger,
qui ſuprà, mppr.

Digitized by Google

APPROBATIO
Theologica I.

ADeſt jam à plurimis (quod ſcio) ardenter deſideratum, ſed usque modo publicis nativæ, & exterarum Provinciarum negotiis retardatum Theologiæ Moralis Decalogalis complementum, ultimorum ſex Præceptorum Paraphraſin complectens, quod indefeſſus boni communis zelus Adm. Rev. P. Benjamin Elbel Almæ noſtræ Provinciæ Ex-Miniſtri Provincialis pro litterarum amatoribus perfecit. Operi huic, cùm ſe ipſum commendaturum ſit univerſis, multum commendationis adjicere judico ſuperfluum. Hoc tamen vi Cenſorii officii, ad quod imperiô Superio-

perioris aſſumptus fui, atteſtor, completa eſſe in eo omnia, quæ vel in littera vel in ſpiritu expoſcit Orthodoxa Eccleſia, & univerſitas in hoc genere peritorum. Littera enim doctrinam continet ſanam, ſapidam, & ſapientem. Spiritus virtutes Juſtitiæ, temperantiæ, & fortitudinis ſpirat, ducéque prudentiâ exſpirat, & inſpirat. Poſtulat itaque æquitas, & operis dignitas, ut imprimatur. Ità cenſeo ex Conventu Noſtro Mariano-Campolyciano die 16. Julii 1739.

F. Cherubinus Mayr,
Lector Jubilatus p. t. Diffinitor.

AP-

Digitized by Google

APPROBATIO
Theologica II.

EX commiſſione A. R. P. P. Miniſtri Provincialis Partem IV. Theologiæ Moralis Decalogalis, ab A. R. P. P. Benjamin Elbel, Provinciæ Argentinæ, ſeu Alemanniæ Superioris, FFrum. Min. ſtrict. obſerv. Recoll. Patre Perpetuo, ac SS. Theologiæ Lectore Jubilato compoſitam diligenter perlegi, in qua Author ſex ultima Decalogi Præcepta induſtriosè non minùs ac doctrinaliter explicat. Ubi præprimìs quidem Fidei Orthodoxæ, morúmque bonorum Præcepta per omnia reſpexit. Dein verò materiam *Homicidii* pertractandô nullam prorſus irregularitatis notam incurrit, bellô ordine, perſpicuáque ſtyli claritate cuncta regulans. Materiam *Lu-*

xuriæ

Digitized by Google

xuriæ ab omni erroris macula, caſtarúmque mentium offendiculo caſtigatam voluit. In materia *furti* non rapinam arbitratus eſt, aliorum quoque opiniones ſectari, de ſuo nihilominùs haud modicè conferens. Quæ denique *famam & honorem*, proximi præcipuè, concernunt, cujusque conſcientiæ ità conſulere satagit, ut famoſi Theologi Prærogativam, & honorem ob ſuam doctrinam, tum hìc tum alibi ſolidiſſimè traditam, optimo jure mereatur. Hinc & hujus IV. Partis impreſſionem, ad uſum Curatorum, & pro cura Examinandorum, urgendam eſſe, cenſeo Campidonæ Ducalis die 16. Auguſt. 1739.

F. Conradinus Riederer,
ejusdem Ordinis ac Provinciæ SS. Theologiæ Lector Emeritus, Ducalis Eccleſiæ Campidonenſis p. t. Confeſſarius.

Appro-

Approbatio Cenſoris.

HÆc Pars quarta Theologiæ Moralis Decalogalis, quemadmodum & præcedentes, firmiſſimis fundamentis munita, ſanâ & ſecurâ doctrinâ, paríque facilitate & methodo diſpoſita, occurrentes in intricatis Materiis difficultates dilucidè diſſolvit, typo proin digniſſima eſt. Auguſt. 19. Octob. 1739.

Franc. Joſeph. de Handl, SS. Theol. Licent. Reverend. Princ. & Epiſc. Auguſt. Conſil. Eccleſ. Major. Pœnit. & Lib. Cenſor, ac Inſig. Eccl. ad S. Maurit. Canon. & Parochus. mppr.

Imprimatur H. S.
Joann. Adamus Nieberlein &c. &c.
Vic. Generalis mppr.

PRÆ-

Digitized by Google

)o(

PRÆFATIO

Ad Lectorem Benevolum!

DEclaratis prioribus quatuor præceptis in ſecunda & tertia parte Theologiæ noſtræ decalogalis, jam in hac quarta parte proſequimur reliqua ſex præcepta Decalogi, ſingulorum obligationes & doctrinam moralem Confeſſario cuivis ſcitu ſummopere neceſſariam applicando caſibus practicis, eámque pro modulo noſtro declarando, ordine qui ſequitur.

I. Ad V. præceptum: *non occides* adornavimus ſex conferentias, in quarum prima agimus de homicidio ſui ipſius; in ſecunda de homicidio Proximi auctoritate publica; in tertia de homicidio ejusdem

dem auctoritate privata facto, aut perpetrando; in quarta de homicidio caſuali & voluntario; in quinta de duello, quod plerúmque privata auctoritate ſolet aſſumi; in ſexta denique de Bello, in quo præter alia innumera flagitia, plurima homicidia tum publica, tum privata etiam auctoritate perpetrari ſolent.

II. Ad VI. præceptum: *non mœchaberis*: (cui ob affinitatem materiæ jungimus IX. *non concupiſces Uxorem proximi tui*) per tres Conferentias ventilamus omnem impudicitiam cordis, oris, & operis: & quia de impudicitia cordis ad impudicitiam oris & operis, velut de imperfecto ad perfectum progreſſus communiter fieri ſolet; hinc in Conferentia ſeptima de luxuria incompleta, in octava de completa ſecundùm ordinem naturæ, in nona verò de luxuria completa contra ordinem naturæ tractamus.

III. Ad VII. præceptum Decalogi: *non furtum facies*, (cui pariter ob affinitatem materiæ aliorum recepta jam methodo jungi-

jungimus illud X.: *non concupiſces domum proximi tui --- non ſervum &c.*) duabus Conferentiis naturam furti diſcutimus, agendo in Conferentia decima de furto ùt ſic, & præcipuè, de gravitate materiæ, ad furtum mortale requiſitæ; in undecima verò de furtis minutis, præſertim domeſticorum.

IV. denique ad VIII. præceptum Decalogi: *non loquêris contra proximum tuum falſum teſtimonium Exod. 20. 16.* rurſus duas inſtituimus Conferentias, duodecimam ſcilicet, in qua de mendacio, nec non de injuſta læſione famæ proximi, decimam tertiam verò, in qua de injuſta læſione honoris proximi agimus. Et quia ex violatione horum præceptorum plerúmque naſci ſolet obligatio reſtituendi, hinc adjungimus opuſculum noſtrum de Reſtitutione tam in genere quàm etiam in ſpecie, jam aliquot ab hinc annis emanatum. Experientia te docebit benevole Lector, nullam materiam in tota Theologia Morali hâc frequentiùs occurrere; quam propterea propoſitis caſibus merè practicis ad captum explica-

re

Digitized by Google

te niſus fui. Id unum te velim monitum, ut ſi fortaſſis in materia lubrica nimìs practicè ſcripſiſſe tibi videar, inde ne ſcandalizeris, ſed memineris, me ſimilia non ſcripſiſſe pro luxurioſis, ſed pro caſtis (quales decet eſſe Confeſſarios) caſtis autem, juxta notam parœmiam, omnia caſta: memineris inſuper, hæc non eſſe ſcripta ad diſcenda aut docenda, ſed dedocenda vitia, & ad Dei gloriam animarúmque ſalutem promovendam. In hunc finem, quisquis hâc doctrina uſus fuerit, in conſcientia tutus erit, ſibíque haud exiguum gloriæ incrementum promerebitur.

Sequitur jam

ELEN-

Digitized by Google

ELENCHUS
Conferentiarum & Caſuum in hoc Opuſculo reſolutorum.

Conferentia I.

De homicidio ſui ipſius. Pag. 1

CASUS.

I. De quibusdam Malefactoribus, qui causâ evadendi carcerem, & mortis ſupplicium, ſe ex præalta turri ſubmiſerunt, cum evidenti periculo vitæ &c. 13

II. De quadam Saga Capitis damnata, quæ tametſi potuiſſet effugere mortis ſupplicium, noluit tamen fugere &c. 18

III. De quadam Uxorata, quæ calidâ febre correpta, noluit acceptare medicamenta, eô fine, ut evaderet miſeram vitam &c. 22

)()(Con-

Digitized by Google

Conferentia II.

De homicidio proximi auctoritate publica. 33

CASUS.

I. Cujusdam Lictoris, qui malefactorem è carcere elapſum ſclopetô petîit, in territorio alieno. 45
II. Cujusdam Senatoris, dubitantis an tutâ conſcientiâ poſſit dare ſuum ſuffragium in necem cujusdam Raptoris publici, prima vice deprehenſi. 49
III. Cujusdam Venatoris, qui feripetam in ſylva deprehenſum ſclopetô trajiciens occiderat. 54

Conferentia III.

De homicidio proximi auctoritate privata. 62

CASUS.

I. De quodam Capitaneo illuſtri ſtemmate nato, qui colaphum ab alio exceptum ſinè mora retorſit, & adverſarium occidit &c. 74
II. De eo qui duobus injuſtis aggreſſoribus ſponte aperuit januam cubiculi ſui, & primò ingredienti ſicâ pectus transverberavit. 78

III. De quodam cive, qui militem gregarium familiariùs agentem cum ſua filia ante fores domûs ſuæ ſclopetô trajiciendo, peſſimè egit. 81

Conferentia IV.

De homicidio caſuali & voluntario. 93

CASUS.

I. De eo qui uxorem fatali lapſû defunctam projecit in puteum, aſſerens eam eſſe delapſam in eundem puteum. 105

II. Cujusdam Medici multùm anxii propterea, quòd alicui infirmo præſcripſerit medicinam, ex cujus ſumptione hic obîit. 109

III. De eo, qui Corrivalem tempore nocturno apud amaſiam ſuam deprehenſum graviter læſit. 113

Conferentia V.

De Duello. 123

CASUS.

I. De eo, qui alium provocavit ad duellum ideò duntaxat, quia noluit pati, ut alius audiret peritior ſe in arte digladiandi. 136

CASUS.

I. Cujuſdam juvenis, qui ex confricatione membri ſenſit fluxum ſeminis, ignorans quid rei eſſet. 292
II. De quadam puella beſtiaria. 298
III, De quodam juvene, aſſueto incumbere ſuper alterum velut fœminam. 301

Conferentia X.

De natura furti. 311

CASUS.

I De quodam Culinæ Præfecto, pro libitu diſpenſante ſuis familiaribus cibaria &c. 326
II. Cujusdam Mercatoris, qui ab aliis ſubdolè magnam pecuniæ ſummam creditò accepit, ſinè animo eandem reſtituendi. 330
III. Cujusdam pœnitentis, qui voluit ingentem ſummam à Principe ſibi debitam tacitè compenſare è gabellis, ab eodem Principe alteri locatis. 333

Conferentia XI.

De furtis minutis præſertim domeſticorum. 342

CA-

CASUS.

I. De quodam Praxatore, qui praxando cereviſiam juſtô tenuiorem, graviter defraudavit certum quendam Comitem. 359

II. De quodam filio Mercatoris, qui notabilem ſummam à ſuo Parente obtentam dilapidavit. 364

III. Cujusdam Uxoris, aſſuetæ clam ſubtrahere de bonis ſui Mariti. 367

Conferentia XII.

De injuſta læſione famæ proximi. 380

CASUS.

I. Cujusdam ancillæ, quæ animô divertendi quandam honeſtam puellam à ſervitio, manifeſtavit eidem occulta vitia Heri. 394

II. Cujusdam Agentis, qui ſuo Principi aſſuevit transſcribere diverſa crimina &c. &c. 398

III. Cujusdam pœnitentis, qui ſeſe accuſavit de detractionibus ſubin factis. 401

Digitized by Google

Conferentia XIII.

De injuſta læſione honoris proximi, nec non de revelatione ſecreti. 413

C A S U S.

I. Cujusdam, qui libellum famoſum ſeu infamatorium compoſuerat. 434

II. De quodam Rectore Eccleſiæ, ab alio Nobili coram duobus calumniâ affecto. 439

III. De quodam juvene, qui dubitans, an amaſia ſua non fuiſſet ab alio impraegnata, clam litteras eidem conſignatas legit. 443

CON-

CONFERENTIA PRIMA.

De Homicidio ſui ipſius.

SUMMARIUM.

1. Vi quinti præcepti prohibetur per ſe, & primariò omnis injuſta occiſio hominis.
2. Non item juſta, ſeu legitimè facta.
3. Nomine homicidii intelligitur *occiſio ſeu exanimatio hominis ab homine facta*; quod variè dividitur; præcipuè tamen.
4. In voluntarium, & caſuale.
5. Voluntarium ſubdividitur in directè, & indirectè voluntarium.
6. Rurſus in ſimplex, & qualificatum.
7. Homicidium ſui ipſius nunquam eſt licitum, exceptô caſu, quô Deus id præciperet.
8. Quo ſenſu excuſari poſſint facta Samſonis, S. Apolloniæ, Eleazari &c. &c. à culpâ.
9. Nullus malefactor tenetur ad imperium Tyranni, vel etiam Judicis, quantumvis juſtum ſe ipſum occidere; probabiliter tamen id exequi licet ſinè peccato.
10. Juſtis de cauſis multa licitè fiunt, vel omittuntur, è quibus indirectè prævidetur mors etiam certò ſecutura.

11. Per ſe loquendo nemini fas eſt mutilare ſe ipſum:
12. Benè tamen in caſu neceſſitatis, ubi mutilatio membri neceſſaria eſt ad conſervationem totius.
13. Reſolvitur Caſus I. de quibusdam malefactoribus, qui causâ evadendi carcerem, & mortis ſupplicium ſe è præalta turri ſubmiſerunt cum evidenti periculo vitæ, idque ſinè peccato.
14. Propterea tamen iisdem non licuiſſet ſe ipſos occidere.
15. Milites tempore belli licitè ſuccendunt naves, vel incendunt pulverem tormentarium, eſto prævideant ſe propterea interituros.
16. Incarceratus ad dies vitæ duntaxat, licitè infringit carcerem, & fugit cum periculo etiam vitæ.
17. An Confeſſario deſuper conſulto liceat tali ferre auxilium, vel conſilium?
18. Reſolvitur Caſus II. de quadam Saga capitis damnata, quæ, tametſi potuiſſet effugere mortis ſupplicium, noluit tamen fugere &c.
19. Ob gravem cauſam licet malefactori ſe ipſum offerre Judici eo fine, ut puniatur.
20. Innocens tamen malè faceret ſe ipſum offerendo Tyranno eo fine, ut martyricetur.
21. Reſolvitur Caſus III. de quadam uxorata, quæ calidâ febre correpta noluit acceptare medicamenta, eo fine, ut evaderet miſeram vitam in perpetuis quaſi rixis hactenus tranſactam;
22. Proptereáque non bene fecit.
23. Solvitur quædam inſtantia contra hanc reſolutionem.
24. Juſtis de cauſis fas eſt ſibi mortem optare, non tamen authoritate propriâ executivè inferre.
25. Unusquisque tenetur mediis ordinariis ſuam vitam conſervare, ſeu non abbreviare, non tamen etiam poſitivè prolongare; hinc

26.

Digitized by Google

26. Fas eſt abſtinere à parte cibi, aut potûs, vel certa ciborum, potúsve qualitate, eſto prævideatur inde mors nonnihil acceleranda.
27. Neutiquam tamen liceret abſtinere eo fine, ut etiam per horam tantùm citiùs quis moriatur.
28. Neque obligamur vitam prolongare, aut conſervare mediis extraordinariis, vel nimiùm ſumptuoſis.
29. Probabiliùs nefas eſt, ſe ipſum conſervandæ vocis causâ caſtrare.
30. Voluntariè, & deliberatè ſe ipſos occidentes privandi ſunt Sepulturâ Eccleſiaſtica, niſi ante obitum ſigna contritionis dederint, aut confeſſi, & abſoluti fuerint.
31. Non item illi, qui ex amentia, aut furore ſeſe occidunt: & quid agendum in dubio, an voluntariè, vel verò ex amentia contigerit?

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de homicidio ſui ipſius.

QUæres I. Quidnam prohibeatur vi quinti præcepti decalogalis?

℞. Vi hujus quinti præcepti prohibetur per ſe, & primariò omnis injuſta occiſio hominis. Ita *communis Doctorum.* Ratio liquet ex terminis prohibitionis *Exod. 20.* ubi dicitur: *non occides.* Et *Gen. 9.* ait DEUS: *quicunque fuderit ſanguinem humanum, fundetur ſanguis illius, ad imaginem quippe DEI* 1.

factus eſt homo. Quocirca benè advertunt Marchantius *tom. 1. tr. 6. tit. 1. q. 1.* Sporer *in procem. tr. 5. decal.* vi hujus præcepti non ſolùm prohiberi homicidium injuſtum, ſed & omnem injuriam vitæ hominis inferendam, utputa omnia conſilia, diſpoſitiva proximè, & ipſo opere ad mortem, vulnerationem, mutilationem, armorum, aut veneni præparationem &c. Ratio eſt: quia cùm media ſumant ſuam ſpecificationem à fine, ad quem ſive ex natura ſua, ſive ex intentione operantis ordinantur, hinc meritò concluditur, quòd, dum alicui finis prohibetur, etiam cenſeantur prohibita media ad ejusmodi finem adhibenda &c.

2. Dixi tamen: *vi hujus quinti præcepti* (quod negativum eſt: utpotè intendens omiſſionem actûs) prohiberi omnem *injuſtam occiſionem hominis*: ut per hoc innuerem, occiſionem *juſtam*, ſeu etiam mutilationem &c. effuſionem ſanguinis humani &c. vi hujus præcepti non interdici; id quod communis perſuaſiò proborum ſatis oſtendit, & experientia, ſeu praxis juſtitiæ vindicativæ confirmat, conformiter ad illud *Exod. 22. maleficos non patieris vivere*; ſecus enim communi paci, & tranquillitati non foret ſatis proviſum, niſi hujus farinæ homines timore pœnarum à patrandis criminibus abſterrerentur, vel retraherentur.

Quæres 2dò. Quidnam nomine homicidii propriè intelligatur?

℟. Intelligitur *occiſio vel exanimatio hominis ab homine facta:* Ità teſte R. D. Auguſt. Michel *communis DD.* Dicitur autem *exanimatio &c.* nam ubi exanimatio non intervenit, eſto interveniat mutilatio membri alicujus, aut vulneratio cum copioſa etiam effuſione ſanguinis &c. non committitur homicidium. Nonnulli addunt ly *violenta* exanimatio; quod mihi videtur ſuperfluum; nam ſi Medicus vel Chyrurgus pretiô conductus negligat infirmum &c. & hic moriatur, in ſenſu Theologico fit homicida, & tamen dici non poteſt *violenter occidiſſe aut exanimâſſe hominem.* Dicitur 2. *hominis*, id eſt, humani corporis, cujuscunque demum ætatis, ſexûs, vel conditionis, etiam nondum editi in lucem; nam qui fœtum animatum interimit, homicida eſt. l. *Necare. 4. ff. de agnoſc. liber.* additur: *ab homine facti*; quia ſi homo à ferâ, vel bruto occidatur, propriè non homicidium, ſed *pauperies* vocatur. Illud porro notandum hic venit, ad homicidium propriè tale neceſſum minimè eſſe, ut exanimatio ab homine fiat ſemper phyſicè, utputa per propriam actionem & influxum phyſicum v.g. transfixione gladii, trajectione ſclopeti &c. ſed ſufficere, ut fiat moraliter, utputa conſulendo, ſeu ſuadendo efficaciter, vel etiam mandando, ut homo occidatur; quam ob cauſam David dicitur 3.

occidiſſe Uriam Hethæum gladiô filiorum Ammon. 2. *Reg.* 12. 9. vel negativè ſe habendo, alterum à morte non liberando, dum quis poſſet, & teneretur ſive ex juſtitia, v. g. Medicus ſtipendiô conductus, ſive ex charitate v. g. aquis immerſum non eripiendo, dum de facili poſſet eripi; licèt fatendum ſit, in hoc poſtremo Caſu non committi rigoroſum homicidium; quia non delinquitur contra juſtitiam.

Quæres 3tiò, quotuplex ſit homicidium?

4. ℞. 1. Homicidium ùt ſic diſtinguitur in *voluntarium*, & *caſuale*. Nomine voluntarii intelligitur, quod *culpâ*, vel *dolô* fit: nomine autem caſualis, quod accidit *ſinè culpâ*, vel *dolô*, ùt ſi feripeta, vel venator in abdito nemore emittat globum in feram, ſimulquè trajiciat hominem, quem ibi latere vel intercurrere ignoravit &c.

5. ℞ 2. Homicidium voluntarium ſubdividitur in *directè*, & *indirectè* voluntarium. *Directè* voluntarium dicitur, quando exanimatio hominis per ſe, & immediatè intenditur; ut ſi quem gladiô, aut globô trajicias, aut venenum porrigas eo fine, ut hominem è medio tollas, vel ſi fœmina ſumat venenum, aut pharmacum, ut fœtum jam jam animatum expellat, aut enecet. *Indirectè* autem voluntarium appellatur, dum ponitur cauſa, per ſe connexa, ſeu talis, ex qua prævidetur ſubſecutura exanimatio.

Digitized by Google

matio, eſto hæc per ſe non intendatur &c. ùt ſi quis mulierem prægnantem graviter percutiat, vel proximum graviter vulneret, aut aquis immerſum non eripiat, tametſi de facili poſſet.

℟. 3. Homicidium voluntarium rurſus 6.
ſubdividi ſolet in *ſimplex*, & *qualificatum.* Qualificatum dicitur, quod ſpecialem malitiam continet, vel ob perſonam occiſam, vel ratione loci, vel ob modum occidendi. Etenim ſi occidatur perſona ſacra, vel in loco ſacro, dicitur *Sacrilegium*; ſi quis occidatur per venenum clam porrectum, dicitur *veneficium*: ſi per inſidias, *inſidioſum*; ſi ſub ſpecie amicitiæ. *proditorium*; ſi per conductum pretium *aſſaſinium*; ſi ſpolii causâ, *latrocinium* apellatur. Si Pater, vel Mater, vel proles, aut alius quis ex aſcendentibus, vel deſcendentibus, immò collateralibus usque ad quartum gradum incluſivè occidatur, dicitur *parricidium* &c. denique ſi Papa, vel Imperator, Rex, aut Princeps interimitur, vocatur *crimen læſa Majeſtatis*; ubi verò ſimilis circumſtantia non intervenit neque ex parte perſonæ, neque ex modo occidendi, dicitur homicidium *ſimplex*, ait rectè P. Pichler in *Candidato J. C. lib. 5. tit. 12. n. 1. & alii.*

Quæres 4tò, ſitnè aliquando licitum ſuicidium, id eſt, occiſio ſui ipſius?

Digitized by Google

7. ℟. 1. Nunquam eſt licitum, neque cohoneſtari poteſt ſuicidium, vel occiſio ſui ipſius, exceptô unico caſu, quô Deus id præciperet. Ità poſt S. Thom. *2. 2. q. 64. art. 5.* Laymann. *lib. 3. tr. 3. part. 3. c. 1. n. 8.* Ratio eſt: quia tametſi Deus homini ob naturæ præſtantiam in alias res ſublunares, oves & boves univerſos, volucres cœli, & piſces maris &c. dominium contulerit, vitæ tamen ac mortis humanæ dominium ſibi ſoli reſervavit, juxta illud *Sap. 16. Tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes poteſtatem:* & rurſus *Deut. 32.* ait Deus; *Ego occidam, & ego vivere faciam:* ex quo liquet, quòd homo non ſit Dominus ſuæ vitæ, ſed cuſtos duntaxat: ergo ſe ipſum occidendo graviſſimam Deo injuriam, ac ſibimet infert, & quidem majorem, quàm ſi occidiſſet proximum: quia unusquisquè ſe ipſum non minùs, immò plus amare tenetur, quàm proximum, juxta vulgare verbiverbium: *amor incipit ab ego.* Deinde vel ſupponitur innocens, qui ſibi mortem machinatur, vel nocens? ſi prius: ergo peccat graviſſimè; quia nullo caſu fas eſt innocentem directè & ex propoſito occidere, juxta illud *Exod. 23. inſontem ac juſtum non interficies.* Si poſterius? Ergo debet à Judice interfici, non autem à ſe ipſo; nemo enim ſui ipſius Judex eſſe poteſt, aut juſtæ ſententiæ executor, ait D. Auguſt. *lib. 1. de civit. Dei c. 19.*

Dices

Digitized by Google

Dices fortaſſis. Samſon concutiendo columnas nedum Philiſtæos, ſed ſe ipſum quoque interfecit, & tamen propterea à nemine vituperatur: quinimmò S. Apollonia commendatur, & colitur à S. Eccleſia velut Martyr, eò quòd ſe ipſam in ignem, vel rogum ardentem conjecerit: ergo fas eſt aliquando ſe ipſum interficere.

℟. Hujusmodi facta excuſari, eò quòd piè credatur contigiſſe ex inſtinctu DEI: 8.
ità ſanè D. Auguſtinus *lib. 1. de civit. Dei c. 21.* ſcribit: *nec Samſon aliter excuſatur, quòd ſe ipſum cum hoſtibus ruinâ domûs oppreſſit, niſi quia ſpiritus latenter hoc juſſerat, qui per illum miracula faciebat.* Eodem modò excuſari ſolet factum Eleazari occidentis elephantem, cujus mole & ſe opprimendum præviderat. Rectè etiam B. Apollonia colitur ab Eccleſia velut Martyr; quia ùt notat Leſſius *de J. & J. l. 2. c. 9. dubit. 6. n. 24.* propter fidem Chriſti fuerat ad hoc quodammodo compulſa, ſic, ut moraliter cenſeatur ab ipſis perſecutoribus occiſa. Poſſunt etiam quarundam Virginum ſe pro tuenda pudicitia occidentium facta excuſari propter ignorantiam inculpatam, quæ in hujusmodi ſimplicioribus faciliùs potuit interveniſſe. Quocirca tamen poſt S. Auguſtinum ſapienter omnino monet Herincx noſter *part. 3. tr. 2. diſp. 6. q. 2. n. 7.* prudenter examinandam eſſe hanc rem, dum

prætenditur divina inſpiratio, ne fortè ille. qui ſe transformare ſolet in Angelum lucis, ſub ſpe melioris vitæ callidè ſeducat, & trahat in abyſum miſeriarum.

Sed quid, ais, ſi Judex, aut Tyrannus cuidam malefactori juſtè condemnato ad mortem præcipiat; ut ſe ipſum interficiat v.g. venenum bibendo, cor pugione transverberando, fune ſe ſuſpendendo &c. tenebiturnè, aut ſaltem tutâ conſcientiâ poterit id exequi?

9. ℟. Quòd non teneatur, apud omnes in confeſſo eſt, teſte Diana, & la Croix; quia nimis durum videtur, aliquem ſui ipſius carnificem agere. Quinimmò communiſſimè Doctores tenent, reum nequidem tutâ conſcientia poſſe exequi ſententiam mortis in ſe ipſum; eo quòd talis actio directè pugnet cum inclinatione naturæ communis; nulla quippe res ſe ipſam ullo caſu perimere intendit. Nihilominus affirmativam ſententiam, quòd ſcilicet poſſit ſinè peccato, ſi velit, exequi in ſe ipſum ſententiam mortis, ſatis probabilem, ac tutam cenſeo cum Haunoldo *tom. 1. tract. 2. n. 613.* Illſung *tr. 4. diſp. 3. n. 66.* & aliis pluribus. Ratio eſt: quia tunc ſe non interficit authoritate propria, ſed authoritate Judicis ùt Miniſter publicæ juſtitiæ, & ſuæ necis; idquè vel maximè dicendum exiſtimo, caſu quo reo graviſſimum ſupplicium promerito per-

mit-

mitteretur mors facilior v. g. ruptione venæ, hauſtu veneni, vel transfixione cordis &c. nam multò levius eſt, minúsque natura horret, ſibi conſciſcere lethum ſuave, quàm ab alio perpeti diriſſimum: & licèt ſinè causâ, & juſta authoritate nemo debeat in ſe ipſum eſſe crudelis; nihilominus ex cauſâ tam rationabili, & cum tali authoritate non videtur rectæ rationi adverſum, eſſe quodammodo in ſe ipſum crudelem: ſecus dicendum, ſi Tyrannus, vel Judex ſinè juſtâ cauſa id præciperet; quia ſicut tunc non poteſt alteri committi executio; ità nec reo. Videatur la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 781.

Quæres 5tô. Sitné aliquando licitum aliquid facere, vel omittere, ex quo prævidetur ſecuturà mors?

℟. Juſtis de cauſis licitum eſt, multa facere, vel omittere, ex quibus indirectè creditur mors etiam certò ſecutura. Ità in terminis noſter Herincx *l. cit. n.* 10. aſſerens hanc eſſe *communem* DD, opinionem. Ratio fundamentalis hæc eſt; quia præceptum de conſervanda, ſeu etiam tuenda vita eſt affirmativum: atqui præcepta affirmativa frequenter ceſſant obligare, utputa ob magnam neceſſitatem, vel utilitatem &c. aut alium bonum finem. Hinc fit 1. quòd milites tempore belli teneantur pugnare, hoſtem, vel propugnaculum aggredi, aut in 10.

Digitized by Google

in ſua ſtatione perſeverare, non obſtante certo mortis diſcrimine, imò verò præviſâ etiam morte ſibi inevitabiliter imminente. Fit 2. quòd quis ad conſervandam Principis vitam poſſit ſe ſe objicere globo, vel ictui &c. vid. Filliucius *tr. 29. c. 4. q. 5. n. 71. & ſeqq.* Buſenbaum apud la Croix *l. 3. p. 1. n. 769*

Quæres 6tò. An liceat mutilare ſeipſum?

11. ℞. Per ſe loquendo, & extra caſum neceſſitatis permagnæ non licet. Ratio jam conſtare poteſt ex dictis *n. 1.* Quemadmodum enim homo non eſt Dominus, ſed cuſtos vitæ ſuæ; ità & membrorum cuſtos duntaxat eſt, & fructuarius; ergo per ſe loquendo illicitè agit, mutilando, ſeu abſcindendo ſibi, ſive per ſe immediatè, ſive per alium, membrum quodcunque.

12. Dixi autem: *per ſe loquendo, & extra caſum neceſſitatis* &c. nam exigente neceſſitate ad conſervandam vitam, vel hominem totum, membrum licitè amputari, apud omnes in confeſſo eſt, hac ratione: quia cúm membra ordinentur ad totum, non vice verſa; hinc recta ratio dictat, partem potiùs, quàm totum eſſe perdendum, ideòque amputandum pedem, vel manum &c. ſi v. g. ex gangræna incurabili exiſtimata aliter nequeat conſervari corpus humanum &c, Hanc ob cauſam immortali memoriâ dignæ commendantur (apud Waddingum

gum noſtrum *in annalibus Minor. ad annum 1291. n. 1.*) Sorores Clariſſæ, quæ, ne à Saracenis Ptolomaidam occupantibus, & invadentibus corrumperentur, hortatu, & exemplô Abbatiſſæ ſibimet naſos abſciderunt, ſeu etiam variis ictibus facies deformârunt, ut hôc modo hominibus efferatis, & libidinis impotentibus horrori eſſent, malentes portare jacturam corporis, quàm virginalis pudoris.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, attingentes homicidia ſui ipſius.

CASUS PRIMUS.

Titius cum aliis quatuor compradonibus captus, & incarceratus, altæ, & munitiſſimæ turri incluſus, haud immerito ſibi, ſuiſque timebat de vita: ſtatuit proin perfracto, & terebrato muro fune quodam (qui nequidem medietatem turris æquaverat) ſe ſe dimittere, quantum valeret, reliquum verò deſiliendo evidentiſſimo vitæ diſcrimini, ut certam mortem à ſententia Judicis propediem ſibi imminentem evaderet, ſe ſe committere; quòd & factum, ſed eventu tam infelici, ut vix dum funem crateribus ferreis affixum apprehenderit, eô mox rupto per altiſſimam turrim decidendo cer-

cervicem fregerit, & exſpiraverit. Quæritur jam, an Titius tutâ conſcientiâ id practicare potuerit, & an reſidui potuiſſent ſequi exemplum ejus ſe ſe demittendo, vel potiùs deſiliendo è turri altiſſima?

13. ℞. Potuit hoc Titius, ejúsque comprædones tutâ conſcientiâ facere. Ratio eſt: quia Titius deſiliendo non intendit ſe ipſum occidere, ſed evadere potiùs carcerem, & certum mortis periculum à ſententia Judicis ſibi imminens: & licèt talis demiſſio, vel ſaltus fieri nequeat absque evidenti mortis diſcrimine; nihilominus deſiliens per hoc non debet cenſeri ſe ipſum voluiſſe occidere, ſed in aliud mortis periculum ſe ſe conjicere, ut evaderet carcerem, & infame mortis ſupplicium. Hâc de cauſa ad evadendam diriorem mortem v. g. ex incendio, poteſt quis ſuccenſâ, & conflagrante jam turri, aut domo &c. per feneſtram deſilire, vel conflagrante navi proſilire in mare, haud quidem eo fine, ut moriatur, ſed ut evadat durioris mortis evidentiſſimum diſcrimen, juxta ſat receptam opinionem Leſſii *lib. 2. c. 9. dubit. 6. à num. 32.* Dianæ *part. 3. tr. 6. reſol. 48.* Marchantii, Sporeri, &c. & aliorum.

Dices tamen: ſi cum evidenti mortis periculo fas eſt per feneſtram deſilire: ergo pariter ad evadendam duriorem mortem Titio licuiſſet ſe ipſum transfigere, aut ſclopô

tra-

trajicere &c. at hoc repugnat dictis paulò ſuperiùs: ergo &c.

℟. Neg. illatum, & paritatem: nam transfigens ſe ipſum convincitur directè velle ſuicidium; quia ex ipſa natura actionis intendit mortem ſui ipſius tanquam finem, vel tanquam medium ad evadendam mortem duriorem: è contra in caſu, ubi quis è feneſtrâ proſilit, minimè intendit mortem ſui ipſius, ſed fugam incendii, quæ eſt medium evadendi duriorem mortem, ſive à cauſa naturali, ſive civili imminentem: quòd autem ex tali fugâ ſimul prævideatur ſecutura mors, omnino per accidens, & præter, immò contra intentionem fugientis accidit; & licèt ille, qui tam evidenti mortis diſcrimini ſinè cauſa gravi ſe committeret, haud imprudenter argueretur voluiſſe ſe ipſum interficere; ſi quis tamen id faciat compulſus inevitabili neceſſitate mortis durioris, argui nec poteſt, nec debet, intendiſſe mortem propriam, ſed fugam duntaxat, quippe quæ ſola erat medium ſalvandi vitam: ad mortem verò inde fors ſecutam permiſſivè ſe habuiſſe, quod ob graviſſimam cauſam licitè omnino fit. Videatur de hoc Herincx *cit. diſp. 6. n. 11.* 14.

Ob eandem cauſam excuſantur milites, qui cum evidentiſſimo mortis periculo ſuffodiunt turrim, dejiciunt mœnia, vel in mari bellantes, & ſe victos animadvertentes, pulveri- 15.

veri tormentario ignem ſubjiciunt, aut naves ſuccendunt, non quidem eo fine, ut ſe interficiant, ſed ne hoſtes in detrimentum Reipublicæ Chriſtianæ iisdem navibus, aut comeatibus &c. abutantur, tametſi moraliter certò prævideant, & ſe unà cum navibus eſſe diſſipandos, & evidentiſſimo mortis periculo exponendos: quia per hoc neutiquam intendunt ſe ipſos occidere, ſed pro bono publico vitam exponere periculo, vel mortem ſuam permittere, idque non tam voluntate propriâ, quàm authoritate Regis, vel Reipublicæ, neceſſitate communi id ſuadente, prout cum Marchantio, Leſſio, & aliis pluribus benè notat P. Sporer *tr. 5. Decal. c. 3. n. 26.*

Sed quid, ais ſi Titius, aliique ſciviſſent, ſe non ad mortem ipſam, ſed ſolùm ad carcerem perpetuum eſſe condemnatos, licuiſſétne propterea carcerem effringere, & cum tanto periculo deſilire è turri? licuiſſétne Confeſſario iisdem in hunc finem fortaſſis vocato, & rogato ferre opem?

16. ℟. Ad primam partem hujus quæſiti affirmativè. Ratio eſt, quia etiam in his circumſtantiis deſiliendo &c. non intendunt ſeipſos occidere, ſed ſolùm per fugam quærere libertatem, & liberationem à ſquallore perpetui carceris, qui multis haud immeritò videtur intolerabilior ipſâ morte: ergo ſi præter eorum intentionem ex tali fugâ mors

ſequa-

ſequatur, minimè reputari debent hanc intendiſſe, ſed potiùs in ordine ad eam permiſſivè ſe ſe habuiſſe.

Confirmatur ex eo; quia juxta probabilem ſententiam Bonacinæ, Sporeri, & aliorum, nemo vitæ conſervandæ causâ tenetur admittere curationem, à qua non minùs abhorret, quàm ab ipſo morbo, vel morte; ergo ſimiliter nullus tenetur ſub pœna, & ſquallore perpetui carceris, utpote ipſa morte duriore, conſervare vitam ſuam, ſed poteſt tutâ conſcientiâ fugere, eſto prævideat evidens mortis periculum.

℟. Jam ad ſecundam partem hujus quæſiti. Confeſſarius à captivis in hunc finem vocatus haud equidem peccâſſet, non diſſuadendo, vel etiam conſilium, immò adjumentum v. g. funem in ordine ad fugiendum adminiſtrando &c. etenim ordinariè loquendo fas eſt opem ferre proximo ad id, quod ab eo licitè fieri poteſt, niſi quis ſpeciali lege, vel vi officii ſui prohibeatur, veluti prohibentur Judices, Cuſtodes, Miniſtri juſtitiæ &c. nullatenus tamen ſuaſerim, ut Confeſſarius ſe ſe immiſceat; tum quia in hunc finem non fuit admiſſus authoritate Judicis; tum quia ad ipſum non pertinet proſpicere ſaluti corporis, ſed animæ &c. tum etiam, quia propterea poſſet incurrere manifeſtam disgratiam, & offenſam Principis, non ſinè præjudicio Religionis; proptereàque 17.

Sporer *cit. c. 3. Sect. 1. n. 31.* ſapienter ait, quòd in hoc valde cautè ſe gerere debeant Confeſſarii. Inſuper certum, & exploratum habetur, neque Confeſſario, neque ulli alteri licere fugitivo cooperari ad violandam ipſam cuſtodiam principalem, ſeu ad effringendum ipſum carcerem; quia publicam cuſtodiam infringere; & violare per ſe eſt graviſſima res, ità, ut in foro externo cenſeatur crimen læſæ Majeſtatis, ideòque in foro conſcientiæ ſolùm ipſi reo ratione graviſſimæ neceſſitatis ſuæ propriæ declinandæ conceſſa, non autem aliis. Famulum nihilominus, aut filium, juſſu Parentis, aut Heri captivi parietem fodientem, in foro conſcientiæ excuſat Laymann *lib. 1. tr. 4. c. 15. n. 10. concl. 3,* quod & Sporer non reprobat *loco prox. cit.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia de crimine magiæ, aliiſque nefandis ſceleribus cum ſuo Magiſtro, dæmone ſcilicet, commiſſis, nec non pluribus nocumentis aliis innocentibus illatis convicta, & confeſſa, fuit capitis condemnata, & ad rogum deſtinata: dum autem cum aliis ſeptem (fortaſſis nequioribus ſe) fuiſſet deducta ad locum ſupplicii (erant ſingulæ ſingulis vehiculis impoſitæ, & ſtipatæ juſtitiæ Miniſtris præter Confeſſarium) contigit, ut Sempronia, uſque dum reliquæ

liquæ fuiſſent decapitatæ, cuidam cubiculo includeretur, Miniſtris juſtitiæ interim executioni feralis ſententiæ intendentibus, & nemine præter Confeſſarium, ejúsque ſocium aſſiſtente, & Semproniæ præſente. Quod, ubi Sempronia animadvertit, dixit ad Confeſſarium: Pater en! haberem modò optimam occaſionem aufugiendi, & extremum ſupplicium evadendi, Quid ergo ſuadet: fugiamnè, an perſeverem hîc, paulò poſt ſubiturâ infame ſupplicium? Confeſſarius ad hanc inopinatam quæſtionem nonnihil attonitus reſpondit: fac quidquid præplacet: ſi effugeris, non te detinebo, quin potiùs gratulabor tibi: Sempronia econtra interà poſita quaſi modicâ deliberatione prorupit in hanc ſententiam: perſeverabo hìc, & exſpectabo mortis ſupplicium; quia hoc mihi jam tolerabilius videtur, quàm mancipatus diaboli: melius enim eſt, ut incidam in manus DEI, & Judicis, quàm ut denuò reincidam in manus diaboli; quod & factum. Quæritur jam, an Confeſſarius benè reſponderit, & Sempronia benè fecerit?

℟. affirmativè quo ad utrumque membrum. 18.

Ratio prioris eſt: quia cùm Confeſſarius non fuerit Miniſter juſtitiæ, minimè tenebatur, immò nec poterat ſinè nota irregularitatis incurrendæ detinere Semproniam, caſu quô hæc maluiſſet auffugere.

Ratio autem poſterioris eſt: quia quivis damnatus, aut damnandus ad mortis ſuppli-

cium poteſt amore juſtitiæ ſe ſe conformare ſententiæ Judicis: quid ni à fortiori Sempronia? quippe quæ per hanc poterat ſimul effugere laqueos diaboli, & periculum certæ damnationis incurrendæ, caſu quo denuo relapſa fuiſſet, & de novo mancipata diabolo, cujus inſidias certò certiùs nunquam ampliùs effugiſſet. Profectò ex hac reſolutione tam heroica colligere licet, Semproniam de præſenti fuiſſe in optimo ſtatu, & ſpe veniæ, beatitudiniſque conſequendæ, quam alia diaboli mancipia non niſi rariſſimè conſequuntur. Quamoptimè proin concluſit Sempronia; meliùs eſſe incidere in manus DEI, quàm diaboli.

Ergóne, inquies, hujuſmodi malefactrix, vel malefactor non notorius tutâ conſcientiâ poſſet ſe ipſum offerre, & præſentare Judici eo fine, ut ſua peccata in aliorum exemplum vindicentur?

19. ℞. Omnino poteſt tutâ conſcientiâ juxta *communiſſimam* ſententiam, quam tenent Herincx ubi ſuprà *n. 10.* Buſenbaum apud la Croix *l. 3. part. 1. n. 769* Leſſius *cit. n. 28.* Navarrus, & alii. Ratio eſt, quia talis ſe ipſum non occidit, ſed ſolùm juſtam ob cauſam vitam ſuam non prolongat, vel ad ſummum mortem juſtô, ac legitimô modô inferendam ſibi procurat; quod haudquaquam illicitum, vel à recta ratione alienum cenſetur. Nihilominùs talis oblatio ſui ipſius

ſius coram Judice à Confeſſario diſſuadenda potiùs eſt, quàm ſuadenda; quia timendum, ne dum malefactor, aut malefactrix animadvertunt rem ſeriò agi, pœnitere incipiant, & cauſam mortis in Confeſſarium conjiciant.

Dices. Si reo propter crimina perpetrata fas eſt ſe ipſum offerre Judici: ergo à fortiori licebit innocenti ob fidei dilatationem, aut prædicationem Evangelii ſe ſe offerre Tyranno, aut infideli ad martyrium eo fine, ut Martyrum laureolam conſequatur.

℟. Negando conſequentiam, & paritatem: quia reus offerendo ſe Judici non cedit in ſcandalum, cùm non præbeat anſam ad injuſtum homicidium, vel peccatum mortale: econtrà innocens, qui ſinè cauſa neceſſitatis Tyranno ſe ſiſtit martyrizandum, præbet ei ſcandalum, in quantùm eundem quodammodô allicit ad injuſtum homicidium; unde ſecluſa neceſſitate, aut permagna utilitate apud infideles, & hæreticos fidem prædicare, ſacrificare, idola confringere &c. non eſt actus charitatis, aut fortitudinis, ſed potiùs temeritatis, & ſcandali. Hac de cauſa Concilium Elibertinum *can. 6.* decidir: *Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occiſus, quia in Evangelio non eſt ſcriptum, neque invenitur ab Apoſtolis unquam factum, placuit in numerum Martyrum non recipi.* Secùs dicendum, ſi talem prædicationem 20.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

Evangelii, aut veræ fidei exigeret gloria, ſeu honor DEI, vel ſalus animarum periclitantium inter hæreticos, ſeu infideles. Ità poſt S. Auguſtinum, D. Thom. Cajetanum, & alios Gobat. *in Quin. tr. 5. c. 18. n. 51.* Lugo *de juſtit. diſp. 10. n. 39.* la Croix ubi ſuprà *n. 782.*

CASUS TERTIUS.

CAja uxorata ob vitam in perpetuis cum ſuo marito diſcordiis transactam jam pridem ſibi optaverat mortem: nuper calidâ febre correpta exiſtimavit, jam ſibi oblatam eſſe occaſionem bellô modô ſe ſe liberandi ab hujusmodi miſeriis; unde reſpuit omnem medicinam ſub ſchemate, quòd naturaliter abhorreat ab omni medicina, & quòd per ſolam abſtinentiam ab omni eſca, aut cibis ſit recuperatura priſtinam ſanitatem. Vocabatur propterea à marito Confeſſarius eo fine, ut uxori ſuaderet ſumptionem medicinæ, proponendo unà ſimul periculum vitæ, ſi ſecùs faceret, & prolium matre deſtituendarum miſeram ſortem; id quod & Confeſſarius præſtitit, ſed in caſſum; quia Caja repudiata omni medicinâ poſt paucos dies è vivis exceſſit. Quæritur I. An Caja potuerit hoc tutâ conſcientiâ facere: & an in hoc ſtatu fuerit capax Sacramentorum?

21. ℞. Cajam reſpuendo omnem prorſus medicinam peccaviſſe graviter. Ità Leſſius *lib. 2.*

lib. 2. de J. & J. c. 9. dubit. 13. n. 96. Sporer *n. 13.* Ratio eſt: quia cùm non fuerit Domina vitæ ſuæ, ſed cuſtos duntaxat, tenebatur ſub gravi culpa mediis ſaltem ordinariis, & non nimis difficilibus eandem conſervare: ſumptio autem medicinæ eſt medium ordinarium: ergo &c. Confirm. quandocunque illicitum eſt opus aliquod directè intendere, & facere, etiam illicitum eſt illud indirectè intendere, utputa voluntariè agendo, vel omittendo aliquid, ex quo alterum prævidetur conſecuturum, niſi verè gravis, & juſta cauſa agendi, vel omittendi id excuſet, ac morale voluntarium ad illud opus tollat: at, Caja reſpuendo omnem medicinam prævidit inde ſecuturam mortem: ergo cùm non habuerit ſufficientem cauſam reſpuendi illam, convincitur indirectè voluiſſe ſe ipſam occidere (ſicut reverà mortem ſuam intendit, velut medium evadendi miſerias &c.) & hôc ipſô graviter peccâſſe. Ex quo conſequenter fluit, Cajam in eo ſtatu non fuiſſe capacem Sacramentorum. Nihilominus ſi Confeſſarius animadvertit eam eſſe in bona fide, ac perſuaſione, quòd hoc poſſit facere ſinè offenſa DEI, ſimúlque prævidit, contrarium difficulter, aut omnino non perſuaſum iri, prudenter omnino feciſſet eam in hac perſuaſione, & bonâ fide relinquendo, & ad beatam mortem diſponendo, præſertim cùm abſque ſcandalo &

periculo animæ in talibus circumſtantiis negari non potuerint Sacramenta, prout in ſimili Caſu diximus *Theolog. noſtra Sacram. parte 2. Confer. 18. n. 471.*

Verùm contra hanc reſolutionem dices. Qui ex alta turri proſilit, etiam cum evidenti periculo vitæ, eo fine, ut evadat carcerem perpetuum, vel vivum comburium &c. neutiquam peccat, eò quòd non niſi ex gravi causâ hoc faciat, ſimulquè cenſeatur permittere mortem ſuam, prout ipſimet diximus *n. 13.* ergo cùm Caja habeat juſtam cauſam repudiandi medicinam, neutiquam argui poteſt gravis peccati &c.

22. ℞. Negando ſuppoſitum conſequentis, quòd habeat juſtam, & ſufficientem cauſam; tùm quia ſumptio medicinæ non eſt extraordinarium, ſed ordinarium medium; tùm etiam quia Maritus habebat juſtam cauſam uxori ſumptionem medicinæ demandandi &c. Deinde negatur paritas; quia proſiliens è turri neutiquam intendit ſuam mortem; ſed ſolam fugam, quippe quæ ſola erat medium evadendi carcerem, aut incendium: è contra Caja per refuſionem medicinæ intendit mortem ſuam, velut medium evadendi diſcordias, & miſerum ſtatum conjugalem, quod juxta dicta *n. 14.* haudquaquam eſt licitum. Videatur Kreſslinger *in addit, poſt n. 14. tr. 9. diſt. 3. Theolog. mor. R. P. Reiffenſtuel.*

Dicoe

Dices rurſus: ſecundùm dicta *n. 16.* Nemo vitæ conſervandæ causâ tenetur admittere curationem, à qua non minùs abhorret, quàm ab ipſo morbo, vel morte: ergo cùm Caja magis abhorruerit ab hac miſera vita, quàm ab ipſa morte, non potuit obligari ad ſumendam medicinam vitæ conſervandæ gratiâ.

℞. Neg. conſequentiam, & paritatem: 23.
quia in priori Caſu ſupponitur quis abhorrere duntaxat à medio; quod, cùm ipſa morte (rationabiliter ùt ſupponitur) durius accidit, nemo tenetur admittere: è contra in Caſu noſtro Caja non tam à medio, vel medicina, ſed potiùs ab ipſa vita abhorret, proptereàque mortem velut finem malorum temporalium intendit, & inordinatè quidem; tum quia ſumptio medicinæ non eſt medium tam difficile, vel extraordinarium, quod admitti nec debeat, nec facilè poſſit; tum quia etiam juxta communem Doctorum infirmus tantò efficaciùs, & ſtrictiùs tenetur adhibere media ad recuperandam ſalutem, quantò ejusdem vita eſt ampliùs neceſſaria ad aliorum ſalutem, vel bonum commune: atqui vita Cajæ ſupponitur neceſſaria ad ſalutem, & bonam educationem prolium: ergo ex virtute charitatis, ac pietatis tenebatur adhibere medicamenta neceſſaria, & miſerias proprias in ſtatu conjugali hactenus perpeſſas

poſtponere ſaluti prolium &c. Videatur Boudewins *p. 2. q. 8.* vel P. Claudius la Croix *l. 3. p. 1. tr. 4. n. 775.*

§. III.

Corollaria ex hactenus dictis inferenda.

24. COlliges ex hactenus dictis 1. quòd, tametſi juſtis de cauſis, puta ob majus bonum ſpirituale conſequendum, ſcilicèt æternæ beatitudinis, aut majus malum, culpæ ſcilicet, vel æternæ damnationis evitandum, licitum, immò laudabile ſit, ſibimet mortem optare, iuxtà illud Apoſtoli *Rom. 7. 24. infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus*: & rurſus: *deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, Philipp. 1. 22.* nihilominus propterea minimè fas eſſe, ſe ipſum occidere, ſive directè, ſive indirectè &c. Ratio diſparitatis eſt: quia actus optantis eſt inefficax, id eſt, ſiſtens in deſiderio, quod ſuam moralitatem ſumit à motivo, vel fine deſiderantis: cùm ergo talis homo non optet mortem quatenus malam, ſed potiùs ùt ſibi bonam, hinc per ſe loquendo (ſecluſo ſcilicet impatientiæ, vel alterius vitii motu) non peccat, qui ſibi ex motivis jam jam aſſignatis mortem optat: è contra occiſio ſui ipſius eſſet actus efficax.

efficax, tendens ad ipſum effectum externum mortis, cum violatione juris Divini, quod ſoli DEO competit in noſtram vitam, juxta ſuperiùs probata. Unde etiam nemo poteſt ſe ipſum occidere ad vitandum peccatum; quia non ſunt ullatenus facienda mala, ut eveniant bona. Vid. Tamburinus *lib. 5. Decalog. c. 1. §. 3. n. 34.* vel la Croix ubi ſuprà *n. 771.*

Colliges 2dò, unumquemque obligari quidem ad vitam conſervandam, ſeu non abbreviandam, non tamen etiam ad vitam poſitivè prolongandam; nam vitam prolongare importat ſingulare ſtudium, eam conſervandi per medicamenta extraordinaria &c. ad quod non tenemur; vitam verò conſervare, ſeu non abbreviare, importat commune duntaxat ſtudium, in eo ſitum, quòd ſcienter nil agamus v. g. edendo, bibendo &c. ſanitati nocivum, ad quod poſterius tenemur, velut cuſtodes vitæ. Ità Sanchez in *conſil. moral. lib. 5. c. 1. dub. 33.* Gobat. *Quin. tr. 5. c. 1. n. 30.* ex quibus 25.

Colliges ulteriùs 3tiò, licitum eſſe abſtinere à parte cibi, aut etiam potûs communis, vel etiam à certa ciborum qualitate v. g. à carnibus, idquè majoris perfectionis, aut carnis mortificandæ, ac ſpiritui ſubjiciendæ causâ, tametſi mors inde citiùs ſubſecutura prævideatur. Ratio eſt; quia hoc modô vita non tollitur poſitivè, ſeu abbreviatur, ſed 26.

ſed tantùm non prolongatur; quod licitè fieri poteſt, præſertim ob finem bonum v. g. carnem ſubjiciendam, majus meritum adipiſcendum &c. Chriſto ſe ſe conformandum &c. prout feciſſe leguntur multi viri ſancti. Et certè, ſi hoc licitum non eſſet, peccarent plurimi per ſtudia, & artem laborioſam nativum calorem conſumendo; quia hôc modo etiam minuitur vita. Ex quo Doctores communiter inferunt, non eſſe movendum ſcrupulum, etiamſi quis pœnitentiis, vigiliis & mortificationibus (diſcretis tamen, & non nimis exorbitantibus, aut contra voluntatem Superiorum aſſumptis) ad obſequium Dei vitam ſuam abbreviet: hoc enim ſpectat ad gubernationem vitæ, quæ nobis à DEO commiſſa eſt, ut ità poſſimus illâ uti ad exercitium virtutum, & ad majorem in cœlo obtinendam gloriam. Ità in re la Croix *cit. n. 774.* referens pro eadem opinione Lugo, Gobat, Pasqualigum, Dianam, & alios plures.

27. Colliges 4tò, è contrario, non eſſe licitum abſtinere v. g. à cibo, vino, aut medicina ordinaria &c. eo fine, ut quis etiam per horam tantùm citiùs moriatur. Ità cum Lugone *n. 32.* Gobat *ubi ſuprà n. 32.* Ratio eſt: quia nemo etiam ad horam eſt Dominus vitæ ſuæ. Peſſimè proin fecerunt hæretici quidam, Circumcelliones dicti, dum ſemetipſos interficere contendebant,

bant, aſſerentes, quemcunque hominem ſe interimentem eſſe Martyrem: propterea damnati à Concilio Bracharenſi, teſte Lugo *de juſtit. diſp. 10. n. 1.*

Colliges 5tò, quòd, etiamſi quilibet 28.
teneatur conſervare, & prolongare vitam ſuam mediis ordinariis ſecundùm hactenus dicta, & probata, nullus tamen (per ſe loquendo, niſi ſcilicet bonum publicum, charitas erga DEUM, aut proximum aliud ſuadeat) teneatur in hunc finem uti mediis nimis difficilibus; vel medicamentis extraordinariis, ſeu etiam nimis pretioſis, aut ſumptuoſis. Ex quo Gobat *Quin. tr. 5. c. 1. n. 35.* &c. Sporer *tr. 5. c. 3. Sect. 1. n. 14.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 3. n. 13. & 14.* rectè inferunt, neminem teneri uxorem ducere ſanitatis causâ, ſecus non ducturus; quia hoc eſt medium extraordinarium. Item neminem teneri locum habitationis mutare, aliò ſcilicet migrando ob ſalubriorem auram captandam. Subdit Gobat *cit. n. 60.* quôd nullus Religioſus teneatur à ſuo ſuperiore petere potum, victum, aut veſtitum diverſum ab iis, quæ ſunt in ejus Conventu, Monaſterio, aut Collegio uſitata; quamvis non peccet, ſi intuitu recuperandæ valetudinis peculiarem potum petat, humiliter rogando &c. Addunt alii, Virgini honeſtæ, & pudicæ licitum eſſe negligere cura-

tio-

Digitized by Google

tionem ſui morbi, ne tangatur in partibus inhoneſtis, eò quòd nemo teneatur admittere curationem, à qua non minùs abhorret, quàm ab ipſo morbo; quocirca tamen la Croix *cit. n. 776.* poſt Turrianum, & Dianam rectè notat, talem puellam obligari permittere, ut medicamina ab alia honeſta fæmina ſibi applicentur; ídque à fortiori dicendum de perſona Religioſa v. g. Sanctimoniali, accedente obedientiæ ſacræ mandato.

29. Colliges denique 6tò, probabiliùs nefas eſſe ſe ipſum caſtrare, ſeu Evnuchum facere, etiam per manum peritiſſimi Medici, v. g. ob vocis commodum, & emolumentum inde ſperandum &c. Ità *communiſſimè DD.* Herincx *ubi ſuprà n. 13.* Tannerus, Diana, & alii. Ratio eſt: quia non licet homini aliquô membro ſe mutilare, niſi ob vitam conſervandam. Hinc Parentes graviter peccant, ſi curant ob vocis conſervationem filium, præſertim invitum caſtrari; quia caſtratus erit inhabilis ad matrimonium, ceu remedium concupiſcentiæ; & cùm tales ſoleant graviſſimè incaleſcere, hinc erunt expoſiti periculo incontinentiæ, & multorum peccatorum. Et certè Parentes non habent dominium in vitam, aut membra filiorum &c. His non obſtantibus Salonius, Pasqualigus *lib. 6. decalog. c. 2, n. 4.* & alii multi probabile putant, non

pecca-

peccaturum filium, neque Parentes, ſi filium volentem, & non diſſentientem ob vocis ſuavitatem conſervandam curent caſtrari. Ratio eorum potiſſima eò collimat, quòd videatur intereſſe Reipublicæ, & Eccleſiæ, habere hujusmodi cantores ſonoros ad divinas laudes modulandas, & talis abſciſſio non notabiliter noceat ipſi individuo, quin compenſari poſſit emolumentô vocis, & lucro inde ſperato: hanc opinionem videtur confirmare praxis ſaltem tolerata, præſertim in Italia, proptereáque inſinuandam cenſui.

Quæres adhuc, quasnam pœnas incurrant, qui ſe ipſos interficiunt?

℟. Præter pœnam æternæ damnationis in foro DEI incurrendam, inſuper in foro Eccleſiæ jure Eccleſiaſtico incurrunt pœnam privationis ſepulturæ Eccleſiaſticæ, & omnium Suffragiornm Eccleſiæ; ità, ut pro talibus nec Miſſam, neque vigilias dicere liceat, neque commemorationem facere in SS. Miſſæ Sacrificio; intellige: niſi ante obitum certa ſigna contritionis dederint, aut omnino confeſſi, & abſoluti ſint. Ità ſtatuitur *cap. placuit C. 23. q. 5.* ſequentibus omnino verbis: *placuit, ut qui ſibi ipſis voluntariè, aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut per ſuſpendium, vel quôlibet modo violentam inferunt mortem, nulla prorſus pro illis in oblatione commemo-* 30.

ratio

Digitized by Google

ratio fiat, neque cum pſalmis in ſepulturam eorum cadavera deducantur. Similia habentur *cap. Quibus. C. 13. q. 2.* Quocirca

31. Notandum tamen eſt, mox relatas pœnas ab illis duntaxat incurri, qui *voluntariè & deliberatè ſe ipſos* occiderunt, non item ab iis, qui ex amentia, furore, exceſſu melancholiæ hypocontriacæ ſe ipſos occidunt &c. Ubi verò conſtat, quòd quis ſibimet mortem intulerit, & ſolum dubitatur, an deliberatè, an verò ex amentia id factum ſit, in foro fori præſumitur, quòd voluntariè contigerit, proptereáque (niſi in contrarium adſit præſumptio, vel probatio) ſepulturâ Eccleſiaſtica privari ſolent tales. Unde in tali dubio ſemper à Parocho eſt recurrendum ad Reverendiſſimum Conſilium Eccleſiaſticum, & ab hoc petenda deciſio, ad evitanda majora incommoda, quæ propterea de facili poſſent incurri. Sed de hoc alibi. Interim videatur Laymann *lib. 3. tr. 3. part. 3. c. 1. n. 8.* Sporer *ubi ſuprà à num. 39.*

CON-

CONFERENTIA SECUNDA

De Homicidio proximi publicâ authoritate facto, aut faciendo.

SUMMARIUM.

32. Principibus, vel Magiſtratibus competit poteſtas occidendi malefactores.
33. Subinde fas eſt, hujusmodi homines Reipublicæ perniciosſos proſcribere: germ. in die Acht erklären.
34. Quô ſuppoſitô cuilibet fas eſt talem bannitum occidere.
35. Neque ipſi juſtè bannito licebit ſe contra aggreſſorem defendere.
36. Princeps poteſt ſuos ſubditos exponere periculo vitæ, quando id exigit neceſſitas Reipublicæ.
37. Leges Civiles concedentes Marito occidere adulterum cum uxore in adulterio deprehenſum, hodiedum reputantur iniquæ, ſi ſupponantur id poſitivè indulgere, ſeu approbare; ſecus ſi ſupponantur id ſolùm permittere.
38. Innocentem per ſe, & directè occidere nunquam licet (excepto caſu, quô DEus id præciperet) nequidem authoritate publicâ.

39. Subin tamen id licet indirectè duntaxat, & per accidens quaſi.
40. Quando Judex privatâ ſcientiâ certò novit aliquem eſſe innocentem, tenetur omni poſſibili modô eum abſolvere, & liberare.
41. Etſi hoc non poſſit, tenetur potiùs reſignare Officium, & opes, aut officium ſuum perdere, quàm talem condemnare ad mortem.
42. Reſolvitur Caſus I. de quodam lictore, qui Malefactorem è carcere ſibi elapſum globô petiit in territorio alieno.
43. Unde peſſimè egit, & procul dubio graviter deliquit &c.
44. Satisfit cuidam inſtantiæ in contrarium factæ de bannitis.
45. Reſolvitur Caſus II. cujusdam Senatoris dubitantis, an tutâ conſcientiâ poſſit dare ſuum ſuffragium in necem cujusdam Raptoris publici primâ vice deprehenſi?
46. Et an poſſit ſe ſubtrahere à proxima ſeſſione, in qua moraliter prævidet, defectu ſui ſuffragii partem adverſam prævalituram, ideóque dictum malefactorem ad mortem condemnatum iri.
47. Solvitur inſtantia contra hanc reſolutionem.
48. Quô ſenſu Scotus negaverit, malefactorem occidi poſſe propter furtum ſimplex.
49. Reſolvitur Caſus III. cujusdam Venatoris, qui feripetam in ſylva deprehenſum ſclopetô trajiciens occiderat.
50. An fas ſit jaculandô explodere in talem feripetam fugitivum.
51. An ſaltem titulô inculpatæ tutelæ licuerit trajicere feripetam.
52. In caſu particulari poteſt feripeta plecti pœnâ corporis, vel capitis, & quando?
53. A Confeſſario Venatoribus omnino diſſuadendum, ne in feripetam fugitivum explodant.

54. Qui

54. Qui juſſi ſunt capere malefactorem, ſalvâ conſcientiâ nequeunt fugientem, vel ſe opponentem occidere, niſi ſuppoſitis certis quibusdam conditionibus.

55. Ne quidem publici Graſſatores impunè occiderentur à quolibet, niſi ſupponantur jam banniti.

56. Qui ſinè authoritate publica malefactorem v. g. ſuſpendendum occidit, homicidii reatum incurrit.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de homicidio proximi publicâ authoritate facto, aut inferendo.

QUæres primò. Utrum Principi, vel Magiſtratui competat poteſtas occidendi malefactores?

℟. Affirmativè: quia juxta jam ſuperiùs 32.
n. 2. dicta DEus dedit hanc poteſtatem Principibus *Exod. 22. maleficos non patieris vivere.* Unde & Apoſtolus *Rom. 13.* ait: *ſi malum feceris, time: non enim ſinè cauſa gladium portat: Dei enim Miniſter eſt, vindex in iram ei, qui malè agit.* Accedit ratio: quia ſceleratorum hominum punitio prorſus neceſſaria eſt ad hominum vitam politicam, & quietem conſervandam; ſecùs enim ſcelera invaleſcerent in tantum, ut probi ab

infeſtationibus iniquorum non ampliùs eſſent ſecuri; proptereáque in quavis Republica benè regulata hujusmodi ſcelerati homines extremô mortis ſuppliciô ſolent exterminari. Herincx *part. 3. diſp. 6. n. 30.* Reiffenſtuel *Theol. mor. tr. 9. diſt. 3. n. 15.*

Quæres ſecundò. An etiam fas ſit hujusmodi malefactores publicò edictò proſcribere, promiſsô ſtipendiô certò illi, qui vel vivum apprehenderit, vel occiſi à ſe caput præſentaverit?

33. ℞. Id fieri licitè, tunc ſaltem, quando homo eſt Reipublicæ valde pernitioſus, ità, ut conſtet ſufficienter de damnis ab illo illatis, prout de quibusdam viarum Graſſatoribus, & prædonibus factum ſæpiùs fuiſſe conſtat. Ità in re Azorius *Inſtit. mor. tom. 3. lib. 2. c. 2. q. 2.* Covarruvias, Filliucius *tra. 29. n. 22.* Laymann *lib. 3. tr. 5. part. 3. c. 2. n. 2.* ducuntur hâc ratione: quia Reipublicæ intereſt, de malefactoribus, vel hoſtibus ſuis pœnam condignam ſumere: cùm ergo ſupponatur id præſtare non poſſe, utpote non potens reum apprehendere, hinc poterit tutâ conſcientiâ eundem proſcribere præſtituta inſuper certâ compenſatione pecuniariâ, ſi res ità exigit. Quocirca tamen rectè monet Molina *tr. 3. diſp. 7.* non expedire ejusmodi ſententiam contra bannitum proferre, niſi rarò, & ob gravem cauſam; tum ob alia incommoda; tum quòd fermè ſemper

per tales Sacramentis deſtituti in peccatis mortalibus decedere ſoleant, & incurrere æternam damnationem.

Ergóne, inquies, ſuppoſitâ promulgatione cuilibet fas erit occidere bannitum?

℟. Cum DD. mox relatis, fas eſt cuilibet ſæculari, ob rationes jam datas; ſecus enim malefactores minimè abſterrerentur, neque ſatis proviſum foret bono Reipublicæ, vel tranquillitati ejusdem, ſi ſcirent hujusmodi Decreta executioni mandari non poſſe à privatis. Quocirca tamen obſervandæ erunt ſequentes conditiones. 1. Ut hoc fiat publicæ juſtitiæ Zelô, non verò ex odio, aut privatæ vindictæ causâ. 2. Ne fiat pendente appellatione, aut extra territorium proſcribentis, niſi fortaſſis conſentiret Dominus territorialis. 3. Ut ne filius patrem, vel matrem, vel maritus uxorem occidat, vel econtra (quia jus civile naturale non poteſt tollere) niſi ſupponatur occidendus eſſe actualis Reipublicæ hoſtis. Ità vix non in terminis Laymann, ubi ſuprà, citans pro eadem opinione Clarum *lib. 5. ſentent. verb. Homicidium n. 59.* Dixi etiam; *cuilibet ſæculari:* nam Clericus in majoribus conſtitutus graviter peccaret occidendo bannitum: quia Eccleſia *cap. ſententiam. Ne Clerici, vel Monachi.* graviter prohibet Clerico, vel Monacho, ne ſe in cauſas ſanguinis etiam juſtas immiſceat. 34.

Aſt, inquies, fortaſſis, nunquid tali proſcripto, vel bannito licebit ſe defendere contra aggreſſorem ſuum, eundem occidendo, vel ſaltem mutilando?

35. ℟. *Cum communi Doctorum* negativè. Ità Laymann *l. 3. tract. 3. part. 3. c. 1. n. 4.* Sa. *Verb. bannitus n. 4.* Ratio eſt: quia aggreſſor vélut publicæ juſtitiæ Miniſter habet jus occidendi proſcriptum, ſeu bannitum (ùt ſupponitur ex dictis) ergo proſcriptus contra eum ſe defendendo infert ei injuriam, & publicæ poteſtati reſiſtit. Et certò ex oppoſita ſententia ſequeretur, malefactoribus pariter licere lictores, aut carnificem, à quo ad extremum ſupplicium rapiuntur, occidere, & per conſequens dari poſſe bellum ex utráque parte (ſecluſâ etiam ignorantia) juſtum, quod nemo Theologorum, vel Juriſtarum facilè admittet; nam *non eſt permiſſa defendendi facultas, ubi offendendi eſt data libertas*, ajunt DD. *in L. 1. C. quando liceat unicuíque ſinè Judice ſe vindicare.*

Quæres 3tiò, utrum Principi, vel Magiſtratui liceat ſubditos exponere mortis periculo?

36. ℟. Cum diſtinctione. Licet, quando id poſtulat recta ratio, vel potiùs neceſſitas, defendendi, ſeu tuendi Rempublicam: non item 2. ſinè neceſſitate, ſeu pro mero arbi-

Digitized by Google

arbitrio &c. Ità *communis, & certa DD. ſententia.*

Ratio prioris eſt: quia recta ratio dictat, Magiſtratui, & potiſſimùm Principi incumbere defenſionem ſubditorum, ſimúlque pro conſervatione totius corporis exponendam, vel immolandam eſſe partem: ergo ſi defenſio totius Reipublicæ id exigat, authoritate Principis, vel Magiſtratûs poterunt ſubditi exponi periculo vitæ.

Ratio verò poſterioris hæc eſt: quia nec Principi, nec Magiſtratui competit abſolutum, & deſpoticum dominium in vitam, vel membra ſuorum ſubditorum, ſed ſolùm in caſu, ubi id exigit publica neceſſitas; ergo hâc præciſa minimè fas eſt eos ſubjicere, aut exponere periculo vitæ.

Quæres 4tò, quid cenſendum de legibus civilibus, quæ indulgent Marito facultatem occidendi adulterum cum uxore deprehenſum, ſi vilis perſona ſit, ut habetur, *L. Marito ff. ad Legem Julian. de adulteriis.* Et Patri jus occidendi adulterum cum filia, quam Pater in poteſtate habet, ùt videre eſt *L. Patri. 20. eodem?*

℟. Præfatas leges eſſe iniquas, ſi talem poteſtatem concedant poſitivè & approbativè: ſecus dicendum, ſi id permittant ſolùm negativè, quatenus in tali caſu pœnam non decernunt homicidæ, neque actionem contra eum ſeu civilem, ſeu crimina- 37.

lem recipiunt. Ità cum S. Thoma 4. *diſp. 37. q. 2. art. 1.* Leſſio *l. 2. c. 9. dubit. 5.* Laymann *cit. c. 2. n. 4.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 790.* & alii communiter.

Ratio prioris eſt hæc: quia jus naturæ dictat, non eſſe paſſim cuilibet concedendam facultatem occidendi, quando delinquens poteſt capi, audiri, & ſervato ordine juris condemnari, prout adulter poteſt. Hinc *Reg. 176. ff. de R. I.* dicitur: *Non eſt ſingulis concedendum, quod per Magiſtratum publicè poteſt expediri &c.* Adde: repugnat Charitati Chriſtianæ aliquem extra neceſſitatem occidere, qui ſcitur eſſe in mortali, neque eidem indulgere tempus, ut poſſit ſe diſponere: ergo leges civiles poſitivè id approbantes eſſent iniquæ, præſertim cùm videantur loqui univerſaliter, ideóque etiam idipſum contra adulterum Clericum, in quem poteſtas laica non habet jurisdictionem. Ratio autem poſterioris eſt; tùm quia per has leges permiſſivas homines abſterrentur vel maximè à crimine adulterii: tùm quia difficillimum accidit marito aut Parenti, temperare juſtum dolorem, dùm adulterum deprehendit in flagranti crimine &c. prout habetur *L. ſi adulterium §. Imperator. ff. ad l. Juli. de adult.* Quam ob cauſam etiam ſacri Canones excommunicationis ſententiam ab eo removent, qui in Clericum cum uxore, Matre, ſorore, vel filia turpiter inventum

ventum manus injecerit violentas, prout habetur *C. ſi verò 3. de ſent. Excom.* Vid. Molina *tr. 3. diſp. 99. in princip.*

Quæres quintò, ſitnè aliquando licitum, ſaltem authoritate publicâ occidere innocentem.

℟. 1. Ad hoc quæſitum: nunquam fas eſt (præclusô mandato divino expreſſo) ne quidem authoritate publicâ per ſe & directè occidere innocentem. Ità DD. *unanimiter*, Ratio eſt: quia poteſtas in vitam humanam eſt ſoli DEO reſervata ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 1.* juxta illud *Exo. 23. inſontem, & juſtum non occides*, & nequidem Magiſtratibus, vel Principibus conceſſa, niſi in quantum pax, & tranquillitas, vel etiam eliminatio ſceleratorum, averſio indignationis Divinæ &c. exigit punitionem, & execrationem flagitioſorum, prout rurſus habetur *Exod. 22. Maleficos non patieris vivere.* Dixi autem: *per ſe, & directè* occidere innocentem nunquam fas eſt, tunc verò dicitur per ſe, & directè occidi v. g. homo &c. quando mors poſitivè in ſe tanquam medium ad aliquem alium finem obtinendum immediatè intenditur: e. g. hoſtis, vel Tyrannus civitatem obſidens minitatur toti Reipublicæ excidium, niſi hæc immediatè aliquam certam perſonam innocentem occidat, capútque præciſum ſibi mittat: in hoc caſu mors inno- 38.

centis per ſe, ac directè immediatè intenderetur tanquam medium ad mitigandum hoſtem, & avertendum excidium. Quo benè notatô, & obſervato.

39. ℟. ſecundò, ad idem quæſitum: fas eſt aliquando, etſi non niſi ex graviſſimis cauſis indirectè, & quaſi per accidens occidere innocentem. Ità rursùs *communiſſimè DD.* ſignanter Filliucius *tr. 29. n. 11.* Navarrus *lib. 1. c. 3. n. 120.*

Pro genuina verò intelligentia hujus reſolutionis benè notandum, tunc indirectè innocentem occidi, quando mors innocentis per ſe non intenditur, neque per modum finis, neque per modum medii &c. utì jam ſuprà *n. 14.* inſinuatum fuit. Sed ſolùm ponitur aliqua actio in ordine ad alium finem, ex qua actione tamen prævidetur mors innocentis infallibiliter quidem, & inſeparabiliter, ſed per accidens ſecutura. Ex. gr. hoſtis impugnans civitatem, turrim ſibi nocivam vult evertere, proptereáque eandem tormentis bellicis petit, probè gnarus in eadem turri multos innocentes comprehendi, & ruente turri occiſum iri. Rurſus: defendit ſe quis juſtè adverſus injuſtum aggreſſorem (ſervato moderamine inculpatæ tutelæ) explodendo in eum ſclopetum, prævidens eodem ictu ſclopeti unà ſimul infantem vel alium innocentem, cujus objectu velut clypeo ſe

ſe defendere nititur aggreſſor, occiſum iri &c. &c. in his, & aliis ſimilibus ſexcentis caſibus innocens non per ſe, ſed merè per accidens occiditur, utpote cujus mors neque per modum medii intenditur ab occidente: ideòque dicimus, ex graviſſimis cauſis, id fieri poſſe ſinè peccato. Ratio eſt: quia actio, v. g. ſolutio tormenti in turrim hoſtilem, aut ſclopeti in injuſtum aggreſſorem de ſe licita eſt, & juſta, immò verò hic & nunc neceſſaria: quòd autem unà ſimul occidantur innocentes, merè per accidens contingit: ergo licitè fit. Conſq. probatur: quia non datur obligatio ſervandi vitam proximi quantumvis innocentis in caſu, quo vel propria vita, vel ſalus totius Reipublicæ periclitatur: ergo talis actio poteſt licitè exerceri, non obſtante morte innocentis per accidens connexa, quippe quæ neutiquam intenditur, ſed ſolùm permittitur, & quidem ex graviſſima cauſa, ùt ſupponitur.

Quæres 6tò. Utrum Judici liceat condemnare ad mortem illum, quem privatâ notitiâ ſcit eſſe prorſus innocentem, in foro publico tamen probatus fuit nocens?

℞. Ad hoc quæſitum, quòd Judex in 40. hoc caſu deberet omnimodis laborare, ut innocentem abſolvat, & liberet, v. g. impediendo accuſationem, aperiendo carcerem, ſi ſinè majori malo poteſt, conteſtando

do innocentiam ejus publicè, vel tandem remittendo cauſam ad Judicem Superiorem, eundem unà ſimul informando, ſeu inſtruendo de innocentia omni poſſibili modo. Ità fatentur *unanimiter DD*; quia plus quam certum eſt, quòd Judex teneatur juſta judicare, injurias pro poſſibili avertere à quovis ſubdito &c. verùm dato etiam, & ſuppoſito, quòd non ſuppetat via liberandi innocentem, utpote convictum in foro externo, & fortaſſis etiam torturæ vi adactum ad falſam confeſſionem criminis ſibi impoſiti, quæſtio præſens agitatur acriter inter Doctores, an Judex tamen licitè condemnaret ad mortem? ad quam quæſtionem

41. ℞. Jam 2dò. Non licet Judici condemnare ad mortem illum, quem privatâ notitiâ certò ſcit innocentem, eſto is fuerit in foro publico probatus nocens, & fortaſſis etiam torturæ vi compellente confeſſus, ità ſolidiſſimè probat Leſſius de *J. & J. l. 2. c. 29. & dub. 10. n. 78. & ſeqq.* Herincx noſter *part. 3. tr. 2. diſp. 6. n. 13. & ſeq.* Ratio eſt: quia nunquam fas eſt innocentem ſcienter occidere, cùm hoc ſit intrinſecè malum, unde *Exod. 23.* dicitur: *innocentem, & juſtum non occides*: atqui Judex in hoc caſu ſcienter occideret innocentem: ergo &c. Nec ſufficere videtur communis reſponſio Adverſariorum: quòd Judex in

ſolùm ſciret ſcientiâ privatâ, non autem ſcientiâ publicâ, adeóque, ut perſona publica teneatur etiam talem occidere, ne aliàs in tribunalibus ſubverſio juſtitiæ, inde verò ingens Republicæ perturbatio ſequatur;

Contra enim eſt, quòd nec DEus unquam conceſſerit Reipublicæ, neque ulla Reſpublica Judici facultatem occidendi innocentem, ſecus enim authoritate publicâ poſſet innocens directè occidi, ejusdémque caput mitti Tyranno minitanti excidium toti urbi &c. quod falſum eſſe diximus ſuprà ex *communi Doctorum.*

Plures hujusmodi abſurdas ſequelas diducit Leſſius *loc. cit.* quem legiſſe non pigeat. Et licèt oppoſitam ſententiam plures magni Nominis Doctores hodiedum ſuſtineant, mihi tamen non, niſi merùm ſpeculativè, & non tam ratione. quàm authoritate probabilis videtur, ſed de hoc alibi fortaſſis plura, ubi *de Judice.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de occiſione proximi, authoritate publica facta, aut facienda.

CASUS PRIMUS.

T*Itius carceris cuſtos ſeu (ut alii vocant) lictor, officio ſuo privatus fuit, eò quòd culpa-*

culpabili incuriâ ac deſidio bujus quidam inſignis malefactor publica auctoritate ad mortem jamjam condemnatus pridie quàm mortis debuiſſet perferre ſupplicium, é vinculis & carcere exceſſerit, eruperit, & evaſerit: poſt medium circiter annum, dum Titius ad inſtar, Caini vagabundus incidebat in alieno territorio, ab inſperatò incidit in eundem malefactorem, quem ſubitò aggreſſus volebat capere, ſperans ſe per hoc recuperaturum gratiam ſui Principis, malefactore autem in fugam ſe convertente, globo eundem petîit, & ità graviter vulneravit, ut is paucis pòſt diebus diem ſuum obiêrit. Jam ad noſtrum propoſitum quæritur 1. an Titius licitè potuerit in malefactorem explodere cum periculo eundem interficiendi? 2. An ſaltem potuiſſet eundem licitè capere, eſto in alieno territorio illum offenderit?

42. ℞. Ad primum quæſitum. Titius explodendo in dictum malefactorem, & quidem cum periculo eundem interficiendi, peccavit mortaliter. Ratio eſt: quia juxta communem & receptam Doctorum ſententiam extra caſum neceſſariæ defenſionis non licet occidere quempiam, quantumvis malefactorem, niſi authoritate publica & ſervato juris ordine: atqui Titius id non fecit authoritate publica, cujus enim? multò minùs ſervavit ordinem juris: ergo explodendo cum tanto periculo, proximúmque

que injuſtè damnificando peccavit graviter. Nec refert, quòd malefactor ille jam ſemel fuerit auctoritate publicâ condemnatus ad mortis ſupplicium; per hoc enim non datur cuilibet facultas occidendi talem, veluti conſtabit ex dicendis *n. 56.* & certè Titius detentum adhuc in carcere occidendo peccâſſet graviter, eſto jam fuerit condemnatus ad mortem: ergo à fortiori peccavit graviter eundem occidendo, poſteaquam is & territorium, & poteſtatem condemnantis evaſit.

℟. ad alterum quæſitum. Titio ne quidem licuit illum malefactorem capere in alieno territorio; quia talis apprehenſio eſt actus jurisdictionis contentioſæ, qualem in alieno territorio absque præſcitu & conſenſu Domini territorialis nunquam licet exercere, nequidem Miniſtris juſtitiæ: atqui Titius, utpote officio ſuo privatus, nullam prorſus habuit auctoritatem, nequidem ſatellitis, aut Miniſtri juſtitiæ: ergo injuriam gravem intulit nedum malefactori, utpote jam exiſtenti in territorio alieno, & ſub alterius poteſtate, ſed etiam Domino territoriali, cujus jura violavit. 43.

Dices fortaſſis: licitum eſt cuilibet homini privato occidere bannitum: licet inſuper Marito propria auctoritate occidere adulterum cum uxore in adulterio deprehenſum: quidni ergo & Titio velut homini pri-

privato licuiſſet occidere malefactorem jam ſemel legitima auctoritate Judicis ad mortem condemnatum?

44. ℟. *Trans. antec.* quoad primum membrum hujus inſtantiæ, *negando conſeq.* & paritatem. Diſparitas hujus eſt, quia eô ipſo, quòd quis ſubjicitur banno, quivis publica auctoritate conſtituitur Miniſter publicus juſtitiæ, vel ſaltem cuilibet datur facultas exequendi juſtitiam in tali bannito velut hoſte Reipublicæ: ergo quilibet impunè talem occideret, ſaltem in territorio Principis, qui illum proſcripſit, licèt non in alieno, niſi ex tacito, vel rationabiliter præſumpto conſenſu alterius Principis, in cujus territorio verſatur: ècontra per hoc, quòd quis publica auctoritate condemnetur ad mortem, nòn cuilibet datur poteſtas impunè illum occidendi, prout experientia & praxis probat, ſed talis reus manet ſub protectione & cuſtodia Magiſtratûs aut Principis, usque dum per legitimum, & publicum Miniſtrum juſtitiæ ultimô afficiatur ſupplicio. Illud alterum membrum de Marito adductum, omninò falſum eſſe, conſtat ex ſequenti propoſitione *n. 19.* ab Alexandro VI. damnata: *Non peccat Maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehenſam.* Et licèt leges civiles id olim permiſerint ob juſtum dolorem Mariti &c. in tantum, ut occidens

dens in foro externo non poſſet puniri, certum tamen eſſe debet, quòd occidendo peccet, prout habetur *cap. inter hac. 33. q. 2.* Quòd autem cuivis concedatur poteſtas occidendi bannitum potiùs, quàm adulterum vel adulteram, cauſa hæc eſt: quia banniti ſunt Reipublicæ hoſtes, qui nec capi nec accuſari poſſunt, ideóque ob bonum commune conceditur ea facultas: è contra adulteri non ſunt Reipublicæ hoſtes, & poſſunt capi, atque accuſari: ergo non debent ſtatim à quovis impunè occidi, ſed ſervato juris ordine priùs audiri &c. &c. Videatur la Croix *l. 3. part. 1. n. 789. & n. 794.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Socio ſibi haud abſimili ſtipatus cuidam Bajulo iter agenti pecuniam (quam ab eo portari noverant) ex induſtria vi eripuit, proptereáque captus, & incarceratus, delictum ſponte confeſſus eſt; formato deſuper proceſſu quidam Juriſconſultus peritiſſimus Magiſtratui retulit, huic delicto jure communi ſtatutam eſſe pœnam capitis. L. penult. ff. ad leg. Jul. de vi publ. & L. 28. §. graſſatores 10. ff. de pœnis, nec non *conſtitut. Crim. Caroli V. art. 126. ſtare nihilominus in eorum arbitrio, velintnè hunc, utpote adhuc nunquam caſtigatum, aut deprehenſum in ſimili delicto, potiùs condemnare ad triremes. Mandatum*

proin fuit à Præſidente Magiſtratûs, ut quilibet Conſulum præmiſsâ deliberatione in proxima ſeſſione ſuum dando ſuffragium, declaret, velítne potiùs Sempronium capite plecti, vel verò ad triremes mitti, tunc verò juxta majora rem finaliter deciſum iri. Venit proin certus quidam Conſul, vir juſtus, tenerrimæque vitæ, ac innocentiæ ad Confeſſarium ſuum, interrogans 1. an tutâ conſcientiâ poſſit ſuum ſuffragium dare in necem Sempronii, præſertim cùm audiat hunc nunquam adhuc fuiſſe caſtigatum, aut in ſimili crimine deprehenſum, & ex rapina non niſi 4. aut 5. florenos reportâſſe? 2. An tutâ conſcientiâ poſſit ſe ſubtrahere proximæ ſeſſioni, in qua prævidet, defectu ſui ſuffragii partem adverſam prævalituram, ideóque Sempronium non ad triremes, ſed ad gladium & mortem condemnatum iri. Quid ad hæc reſpondebit Confeſſarius;

45. ℟. ad primum. Potuit Conſul tutâ conſcientiâ ſuum votum dare in necem Sempronii. Ratio eſt, quia unusquiſque tutâ conſcientiâ ſe poteſt accommodare legibus juſtis: atqui allegatæ leges, ſtatuentes pœnam capitis in hujusmodi Raptores juſtæ ſunt: ergo &c. Et amabo! quis alicujus culpæ arguat Auguſtiſſimum Carolum V. Romanorum Imperatorem, hujus Conſtitutionis Authorem? quis reliquos Legum Conditores (qui id ipſum jam pridem ſtatuerant) alicujus culpæ accuſet? certè neme-

mo prudentûm. Si ergo tot, ac tanti viri potuêre condere legem ſinè peccato, condemnando hujusmodi Raptorem capitis, quidni & Conſul, ſeu Senator Civitatis Imperialis ſuo Suffragio huic conſtitutioni poſſit tutò accedere? Ex hoc

℟. jam ad ſecundum quæſitum, dictum Conſulem tutâ conſcientiâ potuiſſe ſe ſubtrahere proximæ ſeſſioni, eſto prævideret certò, defectu ſui voti partem adverſam prævalituram, proptereáque Sempronium non ad triremes, ſed ad mortem condemnatum iri. Ratio hujus liquet ex mox dictis: quia talis Conſul accedens Senatum potuiſſet tutâ conſcientiâ ſuum dare votum in necem, & ſic quodammodo poſitivè mortem Sempronii promovere: ergo à fortiori licuiſſet eandem promovere negativè, ſubducendo ſcilicet ſe proximæ ſeſſioni, & hôc modo permittendo, ut major pars Senatûs ferret Suffragia ſua in mortem Sempronii. 46.

Dices tamen contra hanc reſolutionem. In dubio ſemper favendum eſt reo: & certè communi charitatis præcepto potiùs jubemur laborare pro abſolutione, quàm pro condemnatione in pœnam, præſertim gravem, uti eſt illa capitis; atqui Conſul ſupponitur dubitare, an reus ſit capitis condemnandus, vel potiùs ad tritemes mittendus: ergo tenebatur hanc poſteriorem par-

tem amplecti, utpote magis favorabilem reo.

47. ℞. Explicando *Majorem.* In dubio facti, vel juris, ubi ſcilicet dubitatur, utrum delictum fuerit commiſſum, aut certâ lege talis pœna fuerit decreta &c. vel, ùt habet regula *Juris 11. in 6. cùm ſunt partium jura obſcura,* favendum eſt reo &c. concedo. in dubio ex mera ignorantia legis orto, & ubi tam de certo facto, quàm de lege pœnali conſtat. neg. Major. illa enim regula debet ſolùm intelligi de caſu, quando partium jura ità ſunt obſcura, ut Judex meritò dubitet, cuinam parti debeat favere, prout benè explicat P. Krimer *lib. 5. decret. tit. 49. Reg. 11. n. 5.* minimè verò de caſu, ubi nedum de certa facti ſpecie, verùm inſuper de certa lege pœnali pro tali facto lata conſtat, prout fit in noſtro caſu. Et licèt Conſul fortaſſis hanc certam legem ignoraverit, potuit tamen credere, legem eſſe juſtis de cauſis latam, & ſe reſolvere confiſus in ſinceritatem, & peritiam Jure Conſulti. Eſto etiam lex charitatis ſuadeat, ut potiùs laboremus pro abſolutione, quàm condemnatione &c. quia tamen bonum publicum exigit, ut hujusmodi crimina non relinquantur impunita, & quivis Conſul tenetur non tantùm bonum particulare alicujus privati, ſed potiùs bonum commune reſpicere, hinc potuit dictus Conſul tutâ conſcientiâ dare

votum

votum in necem, vel ſubtrahendo ſe in proxima ſeſſione permittere, ut reus per majora condemnaretur. Vide ſi placet de hac re P. Krimer *lib. 5. tit. 17. n. 26.* vel Haunoldum *de Jure, & Juſt. tom. 6. tr. 2. n. 537.* aut Carpzovium *Practic. criminal. q. 90. n. 12.*

Dices adhuc. Scotus *4. diſt. 15. q. 3.* ipſe negat, occidi poſſe malefactores, niſi in veteri lege expreſſos, vel in caſibus, in quibus DEUS diſpenſare legitur, idquè propterea, quia hæc bona temporalia ſunt longè inferioris ordinis, & æſtimationis, quàm bonum vitæ: ergo propter hujuſcemodi furtum, aut rapinam homini non licet vitam auferre.

℞. Cum Cavello *in loc. cit.* Marchantio 48. *tom. 2. trib. tr. 6. tit. 3. q. 1. §. 2. dub. 1.* Herincx *part. 3. tr. 2. diſp. 6. n. 32. & 33.* Scotum ſolùm voluiſſe, eos propter furtum bonorum temporalium occidi non poſſe, niſi adſit lex generalis, qualem jam aſſignavimus *in conſtit. criminal. Caroli V.* mox allegata, Vel, ùt interpretatur Marchantius *cit.* mentem Scoti, eos occidi non poſſe propter bona temporalia præcisè, quippe quæ ſunt longè inferioris ordinis bonis vitæ, quod omninò verum eſt: non tamen negavit Scotus, poſſe occidi propter rapinas & furta, ſi hæc conſiderentur, in quantùm vergunt in gravem perniciem Reipublicæ,

Digitized by Google

cujus commune bonum meritò præfertur bono privato vitæ hominis flagitioſi, ſeu pernicioſi.

CASUS TERTIUS.

CAjus venator fatebatur, ſe nuper explodendo trajeciſſe quendam feripetam: rogatus à Confeſſario cur, vel cujus authoritate id fecerit? candidè reponebat ſibi hoc demandatum fuiſſe à ſuo Domino, proptereáque nec ſibi timere de pœna in foro externo incurrenda: & licèt Dominus (ajebat) ſolùm permiſerit, ut hujuſmodi feripetas in flagranti deprehenſos caperemus, vel aufugientes & ad vocem, vel clamorem noſtrum gradum ſiſtere nolentes etiam ſclopetô peteremus non tamen lethaliter, ſed ſolùm lædendo &c. nihilominus experientia multiplex docuit, quòd ipſi feripetæ animadvertentes periculum ſibi impendens, ſoleant nos venatores prævenire, & globô non pedes, ſed potiùs pectus, & vitam petere, præſertim dum animadvertunt venatorem ſolutô jam ſuo ſclopeto, & quidem incaſſo ictu jam non ampliùs eſſe in ſtatu, ut poſſit ejaculari. Unde jam dubitare licet 1. an aliquis Dominus poſſit venatoribus ſuis indulgere, vel omnino præcipere, ut explodant in feripetas fugitivos, ità tamen ut conentur eos non lethaliter vulnerare? 2dò, an ſtantibus circumſtantiis mox relatis in hac ſpecie facti venator tutâ conſcientiâ poſſit trajicere feripetam, & occidere?

℞. ad

℞. ad primum dubium. Videtur probabiliùs, quòd nullus Dominus ſalvâ conſcientiâ poſſit indulgere aut præcipere venatoribus, ut explodant in feripetam, eſto etiam mandet, ne lethaliter vulneret. Hanc reſolutionem in nullo quidem, quos ad manus habeo, reperire potui, colligo tamen eam ſequentibus potiſſimùm rationibus; nam juxta *communiſſimam Doctorum* feripeta (præſertim ob primam prævaricationem) pœnâ corporali affici non poteſt, eò quòd judiciô prudentûm hoc delictum per ſe loquendo tam grave non videatur, præſertim cùm de jure naturæ & gentium feræ ſylveſtres ſint primò occupantium. Ità docent Sotus, Sylveſter, Molina, Navarrus, quos citat, & ſequitur Laymann *lib. 3. tr. 1. c. 5. n. 14.* Palao *tr. 31. pu. 14. n. 6.* la Croix *l. 3. p. 2. n. 256.* Leſſius *de J. & J. l. 2. c. 6. dubit. 9. n. 45.* & ſolidiſſimè R. P. Auguſt. Michel *tom. 2. part. 1. ſect. 3. à n. 19. fol. mihi 44.* atqui talis feripeta procul dubio eſſet punitus pœnâ corporali, utpotè lædendus ſaltem in pedibus, fortaſſis non ſinè periculo vitæ, aut perpetuæ inhabilitatis, immò & perpetuæ damnationis, prout in ſimilibus caſibus fieri aſſolet: ergo &c. 49.

Dices fortaſſis: Mandatum Domini non eò tendit, ut feripeta vulneretur, ſeu corporaliter lædatur, ſed potiùs, ut capia-

tur debitè puniendus juxtà delicti qualitatem, aut certè abſterreatur à delicto: ergo ſi feripeta fugiat, & propterea graviter lædatur, debet ſibi imputare hoc damnum, & non Domino

50. ℟. Neg. Conſeq. Eſto enim Dominus aliud non intenderet, niſi capere, aut terrere hujuscemodi homines, videtur tamen hoc fieri modô inordinato; tùm quia delictum tam grande non eſt, ut mereatur pœnam corporis per ſe loquendo; tùm quia feripetæ poſſunt aliis viis deprehendi, capi, & trahi ad pœnas commeritas, utputa invigilando iisdem, quibus vendant, vel diſtrahant feras captas &c. Neque fas eſt illico in quemlibet fugitivum explodere cum periculo vitæ, vel certæ graviſſimæ læſionis, niſi conſtet certò de gravitate delicti: at hic non poteſt conſtare; quia Dominus ſupponitur univerſaliter, & circa omnem feripetam id mandâſſe, aut certè permiſiſſe univerſaliter de quovis feripeta in ſylva deprehenſo: quid enim ſi talis primâ vice tentâſſet jaculari feram? quid, ſi fuiſſet Clericus? quid ſi non feciſſet, niſi eo fine, ut ſuum agrum, vel prata à feris defenderet? Aliâ ergo, & ſuaviori viâ hujusmodi homines trahendi ſunt ad judicium, & juxta qualitatem delicti puniendi.

51. ℟. jam ad alterum quæſitum hujus Caſus, Venator per ſe loquendo tutâ conſcien-

tiâ

Digitized by Google

tiâ non potuit trajicere, & occidere feripetam, prout clarè liquet ex dictis, quandoquidem hoc delictum juxta communiſſimam Doctorum etiam acatholicorum (quos citat R. D. Auguſt. Michel *loc. cit.*) non meretur pœnam corporis, multò minùs pœnam mortis. Hinc Excell. D. Joannes Antonius de Zeidlmayr, Ducalis Cancellariæ Berchtesgadenſis Director digniſſimus, nunc autem almæ Provinciæ Bavaricæ FF. Min. Reform. Alumnus, nomine & re venerandus in ſuo opuſculo *de prohibita venatione ſeu fericidio. Quæſt. 14. n. 151.* intrepidè aſſerit, feripetam primâ vice deprehenſum, licèt centum & plures feras occidiſſet, *ob ſolum fericidium* nullô modo poſſe *corporaliter*, multò minùs *capitaliter* puniri; eò quòd fericidium per ſe non ſit delictum *atrox*, ſed leve *tantùm*. Pro eadem opinione citat Carpzovium *q. 102. n. 60.* & alios plures. Fatendum nihilominus eſt, quòd ſi venator animadverterit feripetam eſſe talem, qui tentabit trajicere ſe, ſcilicet venatorem, hic practicè loquendo, & formaliter non peccaverit illum trajiciendo. Ratio eſt: quia cuilibet privato fas eſt contra injuſtum vitæ invaſorem ſeſe defendere etiam occidendo adverſarium: ergo ſi Venator animadvertit, quòd feripeta moliatur explodere, potuit eundem ejaculando prævenire, neque enim tenebatur exſpectare inſultum.

vel ictum adverſarii, prout ampliùs patebit ex dicendis in Conferentia proxima *à n. 60.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

52. EX dictis colliges primò, reſolutionem *n. 49.* datam, eſſe intelligendam de generali mandato aut permiſſione, v. g. vi cujus indiſcriminatim, & indifferenter permitteretur Venatoribus, ut jaculandô explodant in feripetam fugitivum quemcunque; & talem permiſſionem duntaxat improbamus velut injuſtam, & nimis rigoroſam; quo non obſtante poſſet in caſu particulari juſtè dari licentia, v. g. ſi iniquus Venator, ſeu feripeta Venatoribus Principis mortem minitatus, eandémque exequi paratus fuiſſet, vel attentâſſet, prout benè notat Laymann *loc. cit.* Inſuper communiter tum Theologi, tum Juriſperiti concedunt, poſſe tandem aliquem feripetam capitis damnari, qui poſt iterata ſupplicia nulla cogente neceſſitate frequentando fericidia, apertus contemptor mandatorum Principis, & prorſus incorrigibilis videtur; quia tunc non ob unam, vel plures feras proſtratas, ſed ob ſcandaloſum Principis contemptum facilè in

in alios ſerpentem, capite punitur, ait Michel *loc. cit. n. 21.* videatur, ſi placet, Haunoldus *tom. 1. tr. 5. c. 1. n. 80.*

Colliges ſecundò, à Confeſſario Venatoribus omnino interdicendum, ne illico in feripetam fugitivum explodant, demonſtrando iisdem, quòd hoc tutâ conſcientiâ facere nequeant, & contrarium agendo ſe ipſos, & proximum exponant periculo animæ, ac corporis: ſuadendum potiùs, ut aliâ viâ feripetam capiant v. g. per inſidias &c. aut exploratione complicum, quibus carnes, cutes &c. vendidit, idque efficaciſſimè faciendum, ſi Venator ante factum conſilii causâ ad conſcientiæ arbitrum recurrat, quia Confeſſarii eſt ſuadere tutiora, ac ſaniora. Si verò poſt factum primùm veniat, & ſe ſe accuſet, tunc gravitatem delicti oportebit colligere potiſſimùm ex circumſtantiis, an ſcilicet Venator meritò potuerit ſibi timere de vita, ne ſcilicet præveniretur, & occideretur à feripeta &c. ſi hoc; faciliùs credendum, quòd non deliquerit mortaliter, ob rationem mox datam *n. 51.* ſin minùs, concludendum, eum peccâſſe mortaliter, ideóque & pœnitentia qualitati delicti commenſuranda erit. 53.

Colliges tertiò, Lictoribus, ſatellitibus, aut militibus non eô ipſo, quòd ipſis permiſſum aut mandatum ſit aliquem capere, aut comprehendere, pariter permiſſum, ut ſe 54.

for-

Digitized by Google

fortaſſis opponentem, vel aufugientem occidant: hinc malè, immò peſſimè agunt, qui juſſi comprehendere v. g. Cyginos in ſylva, vel cauſa &c. commorantes illico aufugere volentes ſclopetô petunt, vel omnino trajiciendo occidunt.

Poſſet tamen ſubin id authoritate publicâ fieri concurrentibus ſimul ſequentibus circumſtantiis. 1. ſi capiendus armatâ manu reſiſtat. 2. ſi crimen ab eo commiſſum ſit atrox, & capitale. 3. ſi non poſſit aliô modô capi, aut vinculari. 4. ſi ab eodem ſint timenda graviora mala, caſu quo evaderet manus ſatellitum. 5. capiendus debet de crimine ſufficienter eſſe diffamatus. Si horum unum deſit, non eſt licitum occidere volentem ſe ex eorum manibus eripere. Ità Julius Clarus, Farrinacius, Diana *part. 8. tr. 7. Reſol. 44.* quos ſequitur la Croix *cit. n. 797.*

55. Colliges quartò, nequidem publicos graſſatores, vel raptores à quolibet impunè occidi poſſe, per ſe loquendo, niſi ſupponantur jam actu banniti. Ratio eſt: quia ſi ante proſcriptionem occiderentur, id non fieret authoritate publicâ, ſed privata duntaxat: at, per ſe loquendo, nulli fas eſt quempiam occidere: ergo &c. Dixi tamen: *per ſe loquendo:* nam ſi graſſator, aut raptor publicus quempiam privatum injuſtè aggrederetur animô eundem deprædandi, aut ſpoliandi, jure naturali licebit ſe contra illum,

illum, quantum opus fuerit, defendere, prout ampliùs patebit ex dicendis in Conferentia proxima à *n. 64.* la Croix *l. cit. n. 796.*

Colliges denique quintò, homicidii reatum incurrere, & quidem in utroque foro, qui ſinè mandato, vel authoritate publica, vel ad juſſum alterius privati, vel ſponte propriâ occideret hominem etiam nocentem, & aliàs interiturum, v. g. malefactorem publicè ſuſpendendum &c. Ratio eſt: quia etiam nocentes ſtant ſub protectione publica: ergo non à quolibet privatâ authoritate, ſed authoritate Principis duntaxat, vel Reipublicæ, quæ eos morte dignos invenerit, interfici debent, prout benè notat Filliucius *tr. 29. c. 1. n. 6.* & Pontas *in Dictionar. Caſ. V. occidere. Reſponſ. ad Caſ. VI.* referens pro eadem opinione S. Auguſtinum, & S. Thomam. Eapropter teſte Michel *Theol. mor. part. 3. tr. 6. n. 40. fol mihi 1009.* in quodam Principatu germanico omnino juſtè capite plexus fuit, qui non potens decoquere furtum ingens ſibi illatum, eundem furem, dum ad patibulum ducebatur ſuſpendendus, è feneſtra ſclopetô trajecit. Eadem ratione homicidii reatum incurrunt, qui conſanguineos ſuos mortis damnatos vitandi dedecoris causâ clam venenô, vel aliô modò necant, aut necari curant per alium. 56.

CON-

CONFERENTIA TERTIA.

De Homicidio proximi privatâ authoritate facto, aut faciendo.

SUMMARIUM.

57. Cuivis fas eſt ſe ſe defendere contra injuſtum aggreſſorem vitæ, etiam occidendo illum, modò ſervetur moderamen inculpatæ tutelæ.

58. Solvitur quædam inſtantia contra hanc reſolutionem.

59. Quid ſit ſervare moderamen inculpatæ tutelæ.

60. Injuſtè aggreſſus non tenetur expectare ictum, vel actualem inſultum aggreſſoris.

61. Ob bonum pudicitiæ fas eſt occidere injuſtum aggreſſorem, ſervato ſemper moderamine inculpatæ tutelæ.

62. Non item ob ſolam famam, vel honorem.

63. Niſi accedat aliud damnum notabile.

64. Fas eſt occidere injuſtum aggreſſorem ob defenſionem bonorum temporalium magni momenti.

65. Quænam quantitas cenſeri poſſit, aut debeat magni momenti?

66. Injuſtè aggreſſus licitè defenditur per alium.

Digitized by Google

67. Reſolvitur Caſus I. de quodam Capitaneo, Illuſtri Stemmate nato, qui colaphum ab alio exceptum ſinè mora retorſit.
68. Propterea non quidem laudandus, ſed neque magnopere vituperandus.
69. Culpandus tamen, eò quòd aggreſſorem provocatum occiderit.
70. Reſolvitur Caſus II. de eo, qui duobus injuſtis aggreſſoribus ſpontè aperuit januam cubiculi ſui, & primò ingredienti Sicâ pectus transverberavit.
71. Faciliùs excuſandus à peccato, ſi januâ firmiter clausâ contranitentibus id feciſſet.
72. Vel ſi omnino aufugiſſet nullum lædens.
73. Reſolvitur Caſus III. de quodam cive, qui militem gregarium familiariùs agentem cum ſua filia ante fores domûs ſuæ ſclopetô trajiciendô peſſimè egit.
74. Quid ſi idem miles civem fuiſſet perſecutus usque ad cubiculum proprium?
75. Sæpè laudabiliter agitur permittendo potiùs mortem propriam, quàm occidendo injuſtum aggreſſorem.
76. Qui de facili poſſunt fugere aggreſſorem, nec tamen fugiunt, ſed potiùs occidunt ad oſtentandam generoſitatem, non ſervant moderamen inculpatæ tutelæ.
77. Secus dicendum de illis, qui ſinè nota infamiæ, & aliorum magnorum incommodorum nequeunt fugere.
78. In actu defenſionis licet intendere mortem aggreſſoris, ubi hæc ad juſtam defenſionem eſt neceſſaria.
79. Solvitur quædam inſtantia ex ſanctis Patribus contra hanc reſolutionem deſumpta.
80. Tametſi honeſtæ Matronæ, vel virgini fas ſit injuſtum aggreſſorem pudicitiæ occidere, non tamen tenetur ad hoc.

81. Re-

Digitized by Google

81. Referuntur breviter nonnullæ propoſitiones damnatæ circa defenſionem occiſivam aggreſſoris.
82. Satisfit cuidam inſtantiæ contra damnationem factæ.
83. Non ſolùm Laicis, ſed etiam Clericis licet, bona temporalia magni momenti contra injuſtum aggreſſorem defendere &c.
84. Solvitur quædam inſtantia in contrarium.
85. Recenſentur denuo duæ propoſitiones ab Innocentio XI. circa hanc materiam damnatæ.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de homicidio privatâ authoritate facto.

QUæres primò, ſítne cuilibet permiſſum defendere ſe authoritate privatâ contra injuſtum aggreſſorem vitæ?

57. ℟. Licet cuilibet defendere ſe contra injuſtum aggreſſorem vitæ quemcunque, etiam occidendo illum, ſi aliter ſe nequeat defendere, modò id fiat cum moderamíne inculpatæ tutelæ. Ità hodie *communiſſima DD.* cum S. Thoma *2.2.q.64.art.7.* Diana, Sotus, Laymann, Herincx *part. 3.tr.2. diſp.6.n.39.* Leſſius *de J. & J. lib.2.c.9. dubit.8.n.41.* Haunoldus *de J. & J. tr.2. c.6. controv.4.n.630.* Deſumitur hæc reſolutio

ſolutio tum ex S. Scriptura *Exod. 22.* ubi dicitur non eſſe reum ſanguinis, qui furem nocturnum occiderit; quia nimirùm (ùt exponit S. Auguſtinus *in Exod. q. 84.* relatus *c. perfodiens de homicid.*) diſcerni nequit, an tantùm ad furandum, an verò etiam ad occidendum venerit; tum etiam ex Jure civil. *L. 3. ff. de Juſti. & Jur.* ubi dicitur: *nam jure hoc evenit, ut quod quisque ob tutelam corporis fecerit, jure feciſſe exiſtimetur.* Tum denique ex Jure Canon. *Nam c. ſi verò 3. de ſent. excom.* Alexander III. ait, *quòd vim vi repellere omnes leges, omniáque jura permittant.* Idipſum docet Innocentius III. *cap. ſignificaſti 8. de homicid.*

Ratio eſt: quia ùt mox dictum eſt, jus naturæ permittit, immò & ordo charitatis in jure naturali fundatus ſuadet, ut unusquisque vitam propriam præferat vitæ alienæ, præſertim injuſti aggreſſoris &c. ergo licitè occidit illum, ſi aliter nequeat vitam propriam ſalvare, eſto etiam injuſtus aggreſſor eſſet proximus conſanguineus, vel Superior, furioſus, ebrius &c. eſto etiam ſupponatur eſſe conſtitutus in ſtatu peccati mortalis, propterreáque perpetuò damnandus, modò defendens ſe maneat intra limites inculpatæ tutelæ.

Neque dicas: ordinata charitas ſuadet vitam corporalem eſſe poſtponendam vitæ ſpirituali proximi, ac ſaluti æternæ: ergo

ob defenſionem vitæ corporalis non licet interficere talem, qui noſcitur eſſe damnandus.

58. ℟. enim diſting. & explicando anteced. ordinata charitas ſuadet, vitam corporalem eſſe poſtponendam &c. niſi proximus propriâ malitiâ, & culpâ ſe ſe conjiciat in periculum æternæ damnationis, concedo. Ubi ex propria malitia tantùm ità ſe conjicit, prout facit injuſtus aggreſſor vitæ alienæ neg. antecedens cum conſeq.

Sed quid eſt hoc, inquies, ſervare moderamen inculpatæ tutelæ?

59. ℟. Moderamen inculpatæ tutelæ ſervari dicitur tunc, quando defendens non agit plùs, quàm opus ſit ad defenſionem ſuæ vitæ: hinc ſi vitam tuam poſſis ſatis tueri ſolis verbis, minis, clamore &c. cum ſpe auxilii &c. non debes ne quidem verberare: ſi verberando duntaxat, retundendo, vel excutiendo arma: &c. non debes vulnerare: ſi vulnerando ſolùm, aut mutilando &c. non debes occidere: at verò ſi injuſtus aggreſſor vulneratus, aut mutilatus adhuc quærat efficaciter vitam tibi eripere, eundémque propterea occidas, diceris illum cum moderamine inculpatæ tutelæ occidiſſe. Ità ſapienter P. Sporer *tr. 5. in Decalog. c. 2. ſect. 3. n. 147.*

At, inquies, teneórne exſpectare, donec inimicus, vel injuſtus aggreſſor actu me armis petiêrit?

℟. Ne-

℟. Nequaquam teneris exſpectare, immò imprudenter ageres exſpectando, ſed potes juſtè prævenire illum, qui jam actu & proximè parat te occidere, utpuca ſtringendo gladium, arripiendo, & tendendo ſclopetum &c. Ratio eſt: quia in ſimilibus circumſtantiis adverſarius haud immeritò cenſetur moraliter injuſtè te aggredi. Loquimur autem hic de eo, qui *actu*, *&* *proximè* parat te occidere: ſecus enim diſcurrendum de illo, de quo conſtat, quòd non niſi remotè paret inſidias vitæ v.g. minitando mortem, accuſationem (quantumvis injuſtam) coram Judice &c. Quia in ſimilibus caſibus, ubi aggreſſio, vel periculum tam eſt remotum, facilè poterit inveniri alius modus ſe ſe defendendi contra injuſtum aggreſſorem. Et certè ſi hoc ſemel permitteretur, panderetur facilis via ad innumeras cædes, & homicidia, & cuilibet daretur anſa palliandi homicidium perpetratum ſub ſchemate, quòd adverſarius ſibi fuerit mortem minitatus &c. vel voluerit injuſtô modô ſe deferre ad Judicem &c. videatur Tamburinus *lib. 6. Decalog. c. 1. n. 16. & 17.* Leſſius *ubi ſuprà n. 46.* Herincx ubi ſupra *n. 47.* Sporer *tr. 5. c. 2. n. 153.* 60.

Quæres ſecundò, an liceat occidere injuſtum aggreſſorem ob bonum pudicitiæ ſervandæ?

℟. Licet, ſervato tamen moderamine inculpatæ tutelæ; ità ſcilicet, ut perſona periclitans 61.

nec precibus, nec clamore, neque pugnis poſſit repellere laſcivum aggreſſorem. Ità hodie *communiſſimè DD.* Ratio eſt: quia integritas virginalis, vidualis, vel conjugalis eſt bonum ſummè æſtimabile, præponderans omnibus bonis fortunæ ex genere ſuo: ergo ſi ob conſervationem bonorum fortunæ magni momenti liceat interficere injuſtum aggreſſorem, prout paulò inferiùs dicemus, id ipſum licebit propter bonum pudicitiæ, præſertim cùm in tali caſu ſemper ſubſit periculum animæ, & æternæ damnationis, propter conſenſum in turpem delectationem timendum. Videatur Sporer *tr. 5. c. 2. n. 265.*

Quæres tertiò, an fas ſit occidere injuſtum aggreſſorem ob famam, vel honorem proprium defendendum?

62. ℟. Nunquam fas eſt, ne laico quidem, ob ſolam famam, vel honorem defendendum quempiam occidere. Ità la Croix *lib. 3. p. 1. n. 800.* Cardenas *2. cris. diſſert. 21. c. 2.* Michel ubi ſuprà *n. 27.* Lugo, Bonæſpei, & alii. Ratio eſt: quia authoritate privatâ non licet quempiam occidere, niſi cum moderamine inculpatæ tutelæ: ergo ob defenſionem famæ, vel honoris ſolius non licet interficere, niſi in iis circumſtantiis, in quibus fama, vel honor non potuit aliter defendi: atqui fama poteſt aliter defendi: quia calumnia, vel injuria verba-

lis

lis verbis, aut ſcriptis poteſt refutari, & retundi: ergo &c. Unde occiſio injuſti diffamatoris non eſt proportionatum medium conſervandi honorem, aut famam, quin potiùs inficeret: vel enim conſtat, aut ſaltem probari poteſt, aggreſſorem injuſtè diffamâſſe, aut attentâſſe ſaltem diffamationem, vel non? ſi conſtat, aut probari poteſt injuſtitia diffamationis: ergo aliâ viâ potuit recuperari fama, vel honor: ſi non potuit probari: ergo occidens punietur tanquam injuſtus homicida, & hôc ipſo perdet honorem. Nec facilè ſibi quiſpiam blandiatur, homicidium prorſus manſurum occultum; nam experientia quotidiana docet, homicidia præſertim, etſi occultiſſimè perpetrata, ex variis conjecturis mirum in modum ſæpeſæpiùs trahi in lucem, prout benè notat D. Auguſt. Michel *cit. n. 29.*

Dixi tamen, nunquam fas eſſe occidere *ob ſolam famam, vel honorem defendendum* &c. Secus quippe dicendum foret, caſu quo honor impetitur non ſolùm verbis, prout fit per calumniam, ſed etiam factis, ità, ut propterea injuſtè aggreſſus ſimul periclitaretur in vita, vel officio &c. &c. ùt ſi Titius maritus ſciat adulterum actu velle ingredi ad uxorem ſuam, poteſt ei gladium opponere, ut emaneat: ſi autem adulter viciſſim ſtringat gladium, viam ſibi vi paraturus, poteſt Titius eundem occidere: 63.

quia jam non de ſolo honore, verùm inſuper de jure tori tuendo agitur. Similiter ſi Titius Cajo viro honorato intentet alapam, vel ignominioſam percuſſionem fuſte, quam ſinè gravi nota aliter declinare nequit, poteſt Cajus Titio opponere gladium: quòd ſi Titius viciſſim gladium arripuerit, jam non ampliùs aggreſſor ſolius honoris, ſed etiam vitæ meritò reputabitur, contra quem fas eſt ſe defendere etiam occidendo, ſervato moderamine inculpatæ tutelæ. Ita Lugo *de Juſtit. diſp. 10. ſect. 10.* Cardenas &c. apud la Croix *cit. n. 802.*

Quæres quartò, an fas ſit occidere injuſtum aggreſſorem v. g. furem, ob conſervationem bonorum temporalium?

64. ℞. Fas eſt occidere hujusmodi injuſtum aggreſſorem, furem, aut raptorem pro defenſione bonorum temporalium magni (ſi hæc aliter manuteneri, aut recuperari nequeant) non item exigui momenti. Ità *communiſſimè* Theologi, & Jurisperiti. Sotus *de Juſt. l. 5. q. 1. art. 8.* Auguſt. Michel *part. 3. tr. 6. punct. 1. n. 12. foliô mihi 1001.* Molina *tom. 4. diſp. 16. n. 1.* Leſſius *l. 2. c. 9. n. 66.* Reiffenſtuel *tr. 9. diſt. 3. n. 22.* Ratio eſt: quia ex certa omnium ſententia licitum eſt Reipublicæ ſua bona temporalia defendere per bellum neceſſarium, eſto in hoc communiter fiant multa homicidia: deinde bona temporalia ſunt vitæ honeſtè ducen-

ducendæ ſubſidiaria, aut neceſſaria: ergo non eſt æquum, ut quis horum jacturam patiatur propter conſervandam vitam, aut fovendam malitiam violenti, & iniqui latronis, furis, aut raptoris. Hinc natura debuit hujusmodi defenſionem concedere, ne pravis hominibus animus creſceret, alios bonis ſuis ſpoliandi, inquit Michel *cit. n. 12.*

Diximus tamen: *pro defenſione bonorum magni momenti:* Nam ſi exigui momenti duntaxat ſint, non licebit alteri vitam propterea auferre; quia hoc nedum ordinatæ charitati, ſed æquitati, ac ſanæ rationi videtur vel maximè contrarium; hinc juſtiſſimè ab Innocentio XI. damnata fuit ſequens (*n. 31.*) propoſitio: *Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione unius aurei.* Jam verò non inaniter dubitabis, quænam ergo bona, vel quæ quantitas bonorum temporalium cenſenda ſit magni momenti, ut propterea liceat occidere aggreſſorem injuſtum?

℟. ad hoc dubium breviter, non poſſe 65. ſtatui vel determinari unam regulam univerſalem, prout vel inde haud obſcurè colligere licet; quia circa hoc dubium vix non tot reperiuntur ſententiæ, quot capita, prout videre licet apud la Croix *l. 3. p. 1. n. 808.* Molina *tom. 4. tr. 3. diſp. 16.* Hinc noſter V. P. Apollonius Holzmann *Theolog. mor. part. 2. tr. 2. n. 583. fin.* ait: *Ego,*

ut in re maximi momenti, ubi de vita proximi agitur, ſecuriori viâ incedam, adſtipulor (relictis aliorum taxationibus quippe, vel merè divinatoriis vel deceptoriis) Sylveſtro, Lugoni, Laymanno &c. &c. qui ad licentiam homicidii privati, pro defenſione bonorum temporalium inferendi, requirunt furtum magni valoris & momenti, determinationem, in caſu particulari prudentis arbitrio relinquentes Placet omnino hæc reſolutio, utpote ſecuriſſima: difficultas tamen in eo vel maxima adhuc relinquitur, quodnam in tanta judicii virorum etiam prudentiſſimorum diverſitate cenſendum ſit, arbitrium prudens? Cardenas *2. criſ. diſſert. 21. n. 88.* putat, ad formandum prudens judicium diſtinguendum eſſe inter rem *abſolutè magni* valoris ac momenti, & *reſpectivè magni:* abſolutè, & reſpectu omnium magni valoris exiſtimat, quando valor aſcendit ad quadringentos argenteos (vulgò quaranta patacones) ſeu (ùt interpretatur la Croix *loc. cit.* ad noſtram monetam) 40. imperiales: reſpectivè magni valoris exiſtimat, quando ex ablatione illius talis perſona, cui aufertur, deberet pati verè grave detrimentum, v. g. jacturam ſuſtentationis ſibi, ſuisque neceſſariæ. Ejusdem mentis ſunt Sporer *tr. 5. decal. c. 2. n. 157.* Viva *ad eandem propoſit. n. X.* & alii plures. Itaque in praxi Confeſſarius prudens ante factum ſemper ſuadeat pœnitenti ſaniora ac mitiora,

ra, ut ſcilicet potiùs jacturam temporalium bonorum portet, quàm ut humano ſanguine manus ſuas polluat: poſt factum verò attendat. 1. Quantum damnum pœnitens ex ablatione rei ſuæ pati debuiſſet. 2. Item quâ deliberatione animi; & quo dictamine conſcientiæ ad homicidium proceſſerit: nec dubium quin ex horum ponderatione de facili ſit collecturus, an, vel quantum pœnitens deliquerit.

Quæres quintò, utrum injuſtè aggreſſus non ſolùm per ſe ipſum immediatè, ſed & per alium tertium v. g. famulum poſſit ſe juſtè defendere contra injuſtum aggreſſorem?

℟. affirmativè. Ità cum Navarro, Laymanno, Lugone, & aliis Sporer *cit. n. 169.* 66.
Ratio eſt: quia quod quis per alium facit, per ſe ipſum feciſſe cenſetur: ergo qui per ſuum famulum ſua bona defendit, per ſe ipſum cenſetur feciſſe, prout hodiedum Magnates facere aſſolent. Rurſus lege charitatis licet pro alio facere, quod quis pro ſe ipſo poteſt: at unusquisque pro ſe ipſo poteſt ſe tueri contra injuſtum aggreſſorem in bonis vitæ, pudicitiæ, aut fortunæ &c. ergo idipſum licitè facit pro alio, non ſolùm præſente, ſed etiam abſente &c. ût ſi iniquus aggreſſor velit diripere, ſeu ſpoliare domum proximi tui &c. poteris locô tui proximi eum repellere etiam occidendo, modò ſemper obſerves moderamen in-

culpatæ tutelæ, ità ſcilicèt ut non plus faciaſ, quàm neceſſum ſit, aut oporteat facere pro avertenda injuria à proximo innocente.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de occiſione proximi auctoritate privata.

CASUS PRIMUS.

Titius genere Illuſtris, Officio Capitaneus, cœpit nuper (neſcio qua de cauſa) cum alio quodam (quem Cajum appellamus) commilitone, vel potiùs officiale bellico pari ſtemmate nato verbis contendere. Verùm poſt pauca verba ventum eſt ad verbera: nam Cajus, utpote iracundiæ motibus deditus ſuprà modum, Titio in præſentia plurium Nobilium inſignem inflixit alapam, quam Titius haud minori dexteritate replicavit, ſeu retorſit, propter eáque ad impedienda majora mala ab aliis mediatoribus illico ab invicem ſeparati, & ſequeſtrati fuêre: At verò Titius injuriam ſibi illatam decoquere nòn valens, per alium (ùt ajebat) bonum, & fidelem amicum exploravit, quâ viâ Cajus domum reverteretur, cui ex induſtria gladiô ſtrictô occurrens provocavit eum, & vix congredientem transfigendo proſtravit, exanimavit, ſequè aſyli causâ in locum ſacrum recepit, paulò

paulò poſt à ſupremis officialibus Regiminis abſolutus, vel certè non niſi leniter punitus in ære. Hunc caſum, dum quidam Theologus de ore Titii homicida excepit, ſequentia deſuper concepit dubia. 1. An Titius benè egerit repercutiendo Cajum, ſeu retorquendo alapam ſibi inflictam? 2. An ſalvâ conſcientiâ potuerit Cajum provocare, & occidere? Quid ad hæc reſpondebit Confeſſarius?

℟. ad primum quæſitum. In foro DEI, 67.
ſeu Theologico, ubi Chriſtus nos monet ſequi perfectiora, diligere inimicos &c. Titius equidem minimè laudandus eſt: Verùm ſi ſpectemus forum juſtitiæ, & æquitatis naturalis præcisè, multos reperiemus, qui ob repercuſſionem Titium minimè vituperabunt; multi enim inſignes viri probabile cenſent, quòd vir nobilis, vel equeſtris alapâ ignominiosè percuſſus poſſit repercutere in compenſationem ignominiæ. Ità tenent Petrus Navarrus *l. 2. c. 3. n. 380.* Victoria *relect. de Jure belli n. 5.* ubi ait, *eum, qui colaphum accepit, poſſe ſtatim repercutere, etiam gladiô, non ad ſumendam vindictam, ſed ad vitandam infamiam, & ignominiam, etiamſi invaſor non eſſet ulteriùs progreſſurus.* Ducuntur ad hoc aſſerendum ſequentibus potiſſimùm rationibus. 1. Quia ſi Cajus Titio abſtuliſſet v. g. unum vel plures aureos, poſſet illos illicò evincere, etiam percutiendo injuſtum aggreſſorem, usque dum redderet.

deret. 2. Rurſus ſi Cajus Titium appellâſſet Hunds &c. &c. (quod noſtris temporibus cenſetur epitheton ſummè probroſum militi) potuiſſet procul dubio idem retorquere dicendo: tu es Hunds &c. &c. ergo ſimiliter ſpectatâ æquitate naturali propter alapam ignominiosè ſibi inflictam, potuit tutâ conſcientiâ illum repercutere, & retorquere idem argumentum in D*arii*, vel potiùs *dabitis* factum.

Nec dicant Patroni adverſæ ſententiæ, diſparitatem in eo ſitam eſſe, quòd auferens Titio v. g. aureum hunc injuſtè poſſideat, proptereáque ab eo poſſit juſtè repeti: econtrà infligens alapam non poſſideat honorem Titii, ideóque hunc per repercuſſionem non poſſe recuperari, ſed talem repercuſſionem fieri potiùs in vindictam injuriæ, non verò in defenſionem honoris jamjam ablati &c. &c.

68. Contra enim eſt, quòd etiam ille, qui ignominiosè viro equeſtri, præſertim nobili ſtemmate nato infligit alapam, huic auferat honorem, & in morali hominum exiſtimatione tamdiu poſſideat, ut Titius tamdiu debeat ab aliis audire imbellis, effeminatus miles &c. &c. quamdiu non audet par pari referre: & certè quamdiu hoc non fecerit, erit in periculo contemptûs, & confuſibilis amiſſionis ſui officii, prout experientia docet: è contra ſi repercuſſerit in continenti, ſuum recuperaverit honorem in communi exiſtimatione-

tione vulgi. Ut verum ſatear, mihi non mi-nùs quàm ſapientiſſimo Leſſio, & aliis viris videtur hæc opinio ex ratione intrinſeca probabilis ſaltem ſpeculativè, proptereáque tantò libentiùs huic ſubſcriberem, quantò certiùs mihi videtur, oppoſitum nulli militum unquam perſuaſum iri, nec unquam facilè reperiundum, qui de repercuſſione ſe accuſet: Nihilominùs cùm in praxi ſemper ſit periculum evidens, ne tales excedant, & potiùs injuriam vindicare, quàm honorem ſibi ablatum recuperare quærant, prout etiam in noſtro caſu contigit, & fortaſſis in aliis ſexcentis ſimilibus contingeret, hinc non auſim eam ampliùs dicere practicè probabilem, præſertim cùm plurimi Doctores, nominatim Viva *ad propoſit. 30.* ab Innocent. XI. proſcriptam. D. Auguſtin. Michel *loc. cit. n. 31.* putent, eam eſſe damnatam tenore ejusdem propoſitionis trigeſimæ, quàm paulò inferiùs *n. 81.* in terminis referemus. Unde

℟. jam ad ſecundum. Titium graviter peccâſſe provocando Cajum, & eundem occidendo &c. Ratio eſt: quia juxta communiſſimam DD. non licet aliter vitam, honorem, vel bona temporalia defendere, niſi ſervato moderamine inculpatæ tutelæ, id eſt, quantùm præcisè eſt neceſſarium ad defenſionem vitæ, & honoris &c. atqui ad hujus defenſionem fuiſſet ſatis repercuſſiſſe, ſeu 69.

rein-

reinflixiſſe alapam Cajo &c. vel certè dixiſſe eidem, hunc modum non militibus, ſed ruſticis eſſe uſitatum, ideóque ſatisfactionem non pugno, ſed gladiô fuiſſe petendam &c. &c. quo caſu, ſi Cajus tentâſſet ſtringere gladium, potuiſſet & Titius ſtricto gladiô contra illum velut aggreſſorem honoris, & vitæ ſe ſe defendere etiam occidendo &c. &c. prout colligi poteſt ex dictis præſertim *n. 63.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius vir honeſtus, non valens ampliùs ferre quorundam juvenum conventicula nocturna cum puellis, non ſemel eos dehortatus fuit, etiam minitando, quòd ſi denuo redirent, vellet eos clamando confundere, & manifeſtare: proci è contra contemptis minis comminabantur, verberibus egregiè depluere tergum Sempronii, caſu quo ab eodem manifeſtarentur. Poſt paucos dies iiſdem intempeſtâ nocte redeuntibus Sempronius alta voce clamando, juſſit eos abire, qui id indignè ferentes, & quaſi in furorem acti, cito gradu cucurrerunt ad cubiculum Sempronii, qui ſponte apertâ janua monuit, ne præſumerent intrare, niſi velint trucidari: illis è contra ingreſſum tentantibus primò ingredienti ſicâ tam validè pectus trajecit, ut illicò mortuus corruerit; quod ubi alter animadvertit, in fugam ſe contulit, Sempronius verò in

Digitized by Google

in locum tutum ſe recepit. Quærit jam Sempronius, an propterea peccaverit?

℟. Sempronium procul dubio peccâſſe mortaliter, ſaltem per ſe loquendo, haud equidem ex eo, quòd clamando, & quodammodo proſtituendo procos, voluerit malum, conventicula ſcilicet nocturna, impedire, ſed quòd defendendo ſe non ſervaverit moderamen inculpatæ tutelæ; potuiſſet enim ſe defendere firmiter claudendo, ſeu obfirmando januas domûs, vel certè cubiculi ſui, & interim clamando aliorum auxilium contra injuſtos aggreſſores, invocare; quòd cùm non fecerit, quin potiùs ipſusmet ſpontè aperuerit januam, & ſe, & procos quodammodo conjecerit in majus, & evidentius periculum vitæ, & rixarum, hinc nequaquam obſervavit moderamen inculpatæ tutelæ, neque excuſabilis videtur coram Deo à peccato mortali, prout facilè erui poteſt ex hactenus dictis. 70.

Sed quid, ais, ſi proci vi januam etiam bene obfirmatam aperuiſſent, aut dirupiſſent?

℟. Ex hac ſuppoſitione facilè excuſandum putarem à peccato mortali. Ratio eſt: quia licuiſſet ſupponere, eos armis, vel fuſtibus eſſe proviſos, ideóque Sempronius meritò potuiſſet timere periculum vitæ: & licèt antecedenter non niſi verbera fuerint minati, quia tamen tempore nocturno etiam fuſte 71.

fuſte verberans facilè quempiam poſſet lethaliter percutere; hinc nemo prudentum potuiſſet obligare Sempronium, ùt priùs aſſultum, vel verbera, aut modum verberandi exſpectaret, vel ſtuderet aliquem illorum lædere ſolùm v. g. in manu, brachio &c. non lethaliter, præſertim cùm uno non lethaliter vulnerato, adhuc ab altero potuiſſet interfici. Proin unusquisque prudentum facilè capiet, in re, vel caſu tam practico, ubi non vacat locus deliberandi, à Sempronio deſiderari non potuiſſe, ut quaſi ſpeculativè agendo ſtuderet ſolùm in pede, brachio, vel manu, ideóque non lethaliter vulnerare adverſarium, & per conſequens non peccâſſe graviter occidendo &c. &c. Hanc ob cauſam Sempronius à Judice forenſi fuit illico abſolutus ab omni pœna, nec immeritò; nam Jura etiam illum, qui injuſtum aggreſſorem non ſervato omnimodo moderamine inculpatæ tutelæ occidit, abſolvunt ſaltem à pœna ordinaria in homicidas decreta, licèt non ab omni etiam extraordinaria; quia ſcilicet talis injuſta inſultatio cenſetur perturbare rectum Judicium, juſtúsque dolor factum relevat. *L. Grauchus. C. ad legem Cornel. de ſicar.* vide ſi placet Carpzov. *in pract. crim. q. 8.* vel R. D. Auguſt. Michel *loc. cit. n. 4.*

Sed nunquid Sempronius in tali caſu ſaltem debuiſſet potiùs auffugere, quàm humano

mano ſanguine polluere manus, præſertim in tali caſu, ubi debuit timere æternam perditionem inimici, ſeu aggreſſoris occidendi?

72.

℟. Si abſque periculo, & graviſſimo incommodo potuit, tenebatur fugere, non quidem ex juſtitia, ſed potiùs ex charitate, vi cujus jubemur ſalutem animæ proximi periclitantis præferre ſaluti propriæ corporis, ſaltem tunc, cùm ſinè permagna difficultate id poſſumus. At verò, ſi Sempronius ſinè periculo, vel permagno incommodo (quod quidem tempore nocturno meritò potuiſſet timere, præſertim ſi in alienam domum, aut locum diſſitum ſe ſe conferre debuiſſet) fugere non potuit, minimè tenebatur: quia neque charitas obligat, ut cum permagno incommodo, aut periculo injuſti aggreſſoris ſaluti caveamus, præſertim in caſu, ubi injuſtus aggreſſor ſe ipſum propriâ malitia ſubjicit tali periculo: multò minùs ex juſtitia; nam aggreſſor injuſtus nequit quempiam ex juſtitia obligare ad fugam præſertim è propria domo, vel cubiculo, & quidem tempore nocturno. Hinc dicitur *auctor facti eſſe. L. 4. C. de ſerv. fug. & L. 20. ff. de furt.*

CASUS TERTIUS.

C*Ajus vir honeſtus animadverterat filiam (quam habebat unicam) adamari ab ali-*

quo gregario milite, timens proin tum honori proprio, tum etiam pudicitiæ filiæ ſuæ, aliquoties eidem ſeriò præcepit evitare omnem familiaritatem, conſortium, immò & colloquium cum eodem. His non obſtantibus dum aliquando Cajus non nihil potatus domum conceſſit, invenit ante fores domûs ſuæ filiam cum eodem milite familiariter colloquentem; hinc indignatione motus filiam acriter reprehendit, militem verò abire juſſit interdicendo eidem ulteriorem familiaritatem &c. miles è contra ſe injuriatum exiſtimans, Cajum aggreſſus proſtravit in terram, inflictis eidem aliquot pugnis. Cajus cùm primùm è terra ſublatus manus evaſit, in domum ſuam ſe recipiens, eundem militem ante fores neſcio quas minas, vel convitia evomantem è Superiore feneſtra ſclopeto petîit, & trajecit. Quæritur jam, an Cajus in hoc facto graviter deliquerit?

73. ℟. Procul dubio mortaliter deliquit; evidens quippe eſt, quòd defendendo ſe limites inculpatæ tutelæ tranſcenderit notabiliter; quia honorem proprium aliô modô potuiſſet defendere, ſimúlque pudicitiæ filiæ ſuæ proſpicere, recipiendo ſe interim in domum ſuam, & petendo ſatisfactionem à Capitaneo militis, vel alio ejusdem Superiore &c. Nec fuiſſet opus, ut ad ſe intra parietes indemnem ſervandum illico petîiſſet eor, & occidiſſet, ſed potuiſſet id præſtare trajiciendo brachium, aut pedem, præſertim

ſertim cùm fuerit in arte jaculandi apprimè peritus, prout effectu monſtravit trajiciendo cor militis. Nec dubium, quin aliæ plures viæ ſuppetiiſſent abigendi importunum hoſpitem à foribus domûs, quia caſus contigit in civitate præſentibus pluribus è vicinia. Non video proin, quam ob cauſam Cajus poſſet excuſari à mortali peccato homicidii, licèt pariter ſciam, etiam hunc ab ordinaria homicidarum pœna fuiſſe à Judice politico abſolutum, fortaſſis ob cauſas mox in priori reſolutione *n. 72.* relatas.

Sed quid, ſi miles Cajum ſtrictô gladio in domum, vel cameram usque fuiſſet perſecutus?

℞. Hoc ſuppoſitô Cajus non peccâſſet. 74.
Ratio eſt: quia ſecundùm dicta ſuperius *n. 60.* nemo tenetur exſpectare impetum aggreſſoris, vel eousque, dum adverſarius omnimodis approximet corpori, & cæſim, aut punctim feriat; poſſet enim de facili contingere, ut defenſio eſſet ſera nimis. Hinc inimicum, aut latronem ſtrictô gladio contra ſe venientem ſclopetô petens, & occidens, nullius noxæ reus erit, inquit Michel *cit. n. 3.* referens pro eadem opinione Navarrum *conſil. 31.* Zœſium *ff. ad L. Cornel. de ſicar. à n. 31.* ſecùs dicendum, ſi inſultus hoſtilis primùm poſt aliquot temporis intervallum fuiſſet timendus; ut proin Cajus aliâ viâ potuiſſet evadere periculum,

vel ſi imploratô aliorum auxilio, aut ſubſidio potuiſſet repellere aggreſſorem.

75. Diximus tamen ſemper, *fas eſſe*, Cajum *poſſe ſe defendere &c.* nunquam tamen, *quòd teneatur ſe defendere* occidendo iniquum aggreſſorem &c. &c. Nam ſæpe conſultius eſſet permittere, ut ab injuſto invaſore innocens occidatur, quàm ut nocentem occidat. Ità expreſsè tenent D. Antoninus *3. part. tit. 4. c. 3. §. 1.* Sylveſter *Verbô. bellum 2. §. 7.* & alii plures. Ratio eſt: tum quia ex parte defenſoris ſemper eſt periculum, ne limites inculpatæ tutelæ transgrediatur, proptereáque dum vitam corporis tueri nititur, perdat vitam animæ, gratiâ Dei excidendo; tum quia injuſto aggreſſori imminet certum periculum damnationis, quòd unusquisque exemplô Chriſti, & aliorum Sanctorum laudabiliter nititur avertere, permittendo potiùs mortem propriam corporis, niſi ſupponatur ipſusmet eſſe in ſtatu disgratiæ, aut ſaltem de ſtatu gratiæ, ac per conſequens de ſalute æterna conſequenda rationabiliter dubitare; quia ex hac ſuppoſitione teneretur potiùs propriæ, quàm alienæ proſpicere ſaluti, occidendo injuſtum aggreſſorem. Prout benè notat Leſſius *lib. 2. de J. & J. c. 9. dubit. 8. n. 56.*

§. III.

Digitized by Google

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, eos non ſervare moderamen inculpatæ tutelæ, qui tametſi facilè fugâ ſibi conſulere poſſent, nihilominus ad oſtendendam generoſitatem, magnanimitatem &c. malunt ſubſiſtere, & occidere aggreſſorem, & hoc non ſolùm de Clericis (quos ſpecialiter oportet imitari manſuetudinem Chriſti) intelligas velim, ſed etiam de laicis, nedum ignobilibus, ſed etiam nobilibus, *per ſe loquendo*. Ratio eſt: quia cùm talis fuga non ſit medium extraordinarium, aut difficile, ſimúlque per eam tam vita propria, quàm proximi poſſit ſalvari, omnino chriſtiana pietas obligat, ut potiùs fugiamus, quàm ut humano ſanguine manus polluamus, cum periculo certo proximum præcipitandi in infernum: idque præcipuè dicendum eſt, ſi perſona invadens ſupponatur eſſe Rex, Princeps, aut proximè conjuncta invaſo, utpotè Parens, frater &c. vel ſi eſſet amens &c. quia talium fuga nemini, ne quidem nobiliſſimo ſtemmate nato in prudenti exiſtimatione hominum reputatur probroſa, ſed potiùs laude digna: ergo qui 76.

ſecus facit, moderamen inculpatæ tutelæ tranſcendit, & peccat graviter, ſin minùs contra juſtitiam, ſaltem contra charitatem, prout benè docent Julius Clarus, Leſſius, Sporer *tr. 4. in Decalog. c. 2. n. 148.* Filliucius, Auguſt. Michel ubi ſuprà *n. 7.* referens pro eadem ſententia Brunemann &c. &c.

77. Dixi autem, quòd nedum Clerici, ſed & Laici, etiam nobiles in tali caſu teneantur fugere *per ſe loquendo &c.* Nam ſecus dicendum foret, caſu quo homini nobili talis fuga evaderet valde ignominioſa, ſeu probroſa, ità ut propterea eidem immineret exinde periculum alterius nocumenti v.g. perpetuarum rixarum ab aliis commilitonibus fugam exprobraturis &c. vel periculum exauctorationis ab officio militari honorifico &c. prout haud infrequenter contingere natum eſt, præſertim inter milites &c. quo caſu non aufugiens, & ſe defendens cum occiſione invaſoris utique nec contra juſtitiam, neque contra charitatem peccaret: quia talis non ſola arrogantiâ, aut faſtu &c. ducitur, ſed verâ, & morali premitur neceſſitate, nedum ad honorem præcisè defendendum, ſed & ad vitam, & ad alia graviſſima incommoda declinanda. Ità ex *communiſſima* DD. Sporer *loc. cit. 149.* & la Croix *lib. 3. part. 1. n. 803.*

78. Colliges ſecundò. Licitum eſſe in actu defenſionis intendere omne id, quod judicatur

tur ad vitæ, membrorúmque defenſionem neceſſarium, ac proin interdum etam læſionem mortiferam, & conſequenter, & ipſam mortem, ubi hæc eſt ad defenſionem vitæ propriæ neceſſaria. Itâ Sotus, Navarrus, Victoria, Leſſius *cit. dubit. 8. n. 53.* Herincx ubi ſuprà *n. 44.* contra Cajetanum, & multos alios. Ratio eſt: quia, cui conceſſus eſt finis, illi pariter conceſſa cenſetur intentio mediorum ad eundem finem neceſſariorum: ergo ubi mors alterius aggreſſori eſt moraliter neceſſaria ad defenſionem vitæ tuæ, potes etiam eandem intendere.

Dices fortaſſis. SS. Patres paſſim inſinuant, non licere homini privato intendere mortem alterius, quia recta ratio dictat, ſalutem animæ proximi eſſe præferendam ſaluti proprii corporis &c. & ità ſatis clarè docent S. Cyrillus Alexandrin. Ambroſ. Auguſtinus, D. Thomas &c. ergo &c.

℞ Sanctos Patres ſolùm voluiſſe, non eſſe licitum deſiderare mortem proximi *abſolutè*, non tamen negâſſe, quin poſſit intendi *quaſi per accidens*, ſi, & in quantum eſt neceſſaria ad defenſionem juſtam vitæ propriæ. 79.
Et certè ſi ratio adducta aliquid probaret, ſequeretur, quòd homo pernicioſus toti Reipublicæ, qui prævidetur moriturus impœnitens, & propterea damnandus, ne quidem authoritate publicâ poſſet occidi; quod tamen & ab omni receptiſſima praxi, & à

Digitized by Google

veritate alienum eſt. Bene proin Leſſius, & Herincx *ll. citt.* dicunt, in periculoſo conflictu nemini ſcrupulizandum eſſe, ne hoſtem lethaliter vulneret, ſed poſſe eum ferire eô modô, quô commodiùs viſum fuerit ad vim reprimendam, etiamſi caput, vel pectus trajiciendum foret, ſecus enim de facili poſſet causâ cadere.

80. Colliges tertiò, quòd tametſi pro defenſione pudicitiæ honeſtæ Matronæ, aut virgini fas ſit occidere injuſtum, ac libidinoſum aggreſſorem, ſecundùm dicta *n. 61.* ad hoc tamen minimè teneatur, quin immò rectiùs, & charitati Chriſtianæ conformiùs acturam, ſi fortiter, ac conſtanter excluſo conſenſu cæteris omnibus fruſtra tentatis vim patiens non occidat. Ratio eſt: quia ordine charitatis vita proximi pudicitiæ virginali poteſt præferri; præſertim cùm invaſa excludendo conſenſum non peccet, ſed potiùs mereatur: econtrà verò aggreſſor in tali ſtatu occiſus certò certiùs ſit damnandus, tametſi fatendum, rem hanc plenam eſſe periculo. Atque hinc juvenes, puellæ, vel honeſtæ Matronæ laudabiliſſimè faciunt, ſi hujuſmodi ſollicitatores ad turpia, impudicos tactus, aut libidinoſa oſcula &c. attentantes nedum verbis acriter reprehendant, ſed & alapis, pugnis, fuſte, repellant, exemplô Angelici Doctoris, qui mulierem impudicam titione fugaverat: quod ſi plures

res ad initium tentationis illico obſervâſſent, ad hanc petram ſcandali pudicitiæ ſuæ naufragium nunquam incurriſſent.

Colliges quartò, jure meritiſſimo à S. Pontifice Alexandro VII. damnatas fuiſſe ſequentes duas propoſitiones, è quibus (*num. 17ma*) ità ſonat: *eſt licitum Religioſo, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minitantem occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit, uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus, vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publicè, & coram graviſſimis viris prædicta impingere, niſi occidatur.* Poſterior (*num. 18ma*) *licet interficere falſum accuſatorem, falſos teſtes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certò immineret ſententia, ſi aliâ viâ non poteſt innocens damnum evitare.* Præterea ab Innocentio XI. juſtè damnatam fuiſſe ſequentem (*num. 30mam*) propoſitionem: *fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hac ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactam alapam, vel fuſtis ictum fugiat.* Ratio horum deſumi poteſt ex dictis *n. 62.*: quia in his caſibus non ſervaretur moderamen inculpatæ tutelæ; nam ad hoc, ut liceat interficere injuſtum aggreſſorem, duo ſunt neceſſaria: 1. Ut periculum gravis damni ſit evidens, & 2. ut illud 81.

aliter averti nequeat: atqui in his caſibus periculum gravis damni non eſt certum; nam calumnia apud honeſtos viros ſæpe habetur ſolùm ùt calumnia, atque adeò ſolùm calumniatorem dehoneſtat: deinde hoc damnum poteſt aliter averti, ſcilicet vel verbô, vel ſcripto, vel teſtibus &c. refutando calumniam: ergo &c.

Neque dicas, in his propoſitionibus ſupponi utrúmque, ſcilicet, & periculum eſſe certum, & moraliter loquendo aliter non poſſe averti &c.

82. ℞. enim, hoc ſuppoſitum omnino falſum eſſe, ob rationes mox datas: & eſto etiam aliquando utrúmque alicui evidens appareret; quia tamen humanum judicium in propria cauſa facilè fallitur, præſertim ubi paſſio pondus adjicit; hinc facilè aperiretur via innumeris cædibus: debuit ergo à natura abſolutè tale medium prohiberi, eò quòd ex frequentibus cædibus Reipublicæ majus damnum immineret, quàm bonum, quòd ex tali defenſione ſequeretur: Et certè ad hóc, ut authoritate publicâ liceat aliquem condemnare ad mortem, requiruntur probæ de delicto luce meridianâ clariores, plenæ, & perfectæ *L. ſciant cuncti. C. de probat.* id quod fuſiùs probat Julius Clarus *lib. 5. recept. ſent. §. fin. q. 66. vers. 4.* cur ergo alicui privato permittatur occidere aggreſſorem, à quo tantùm probabile

bile imminet periculum honoris, aut damni inde ſecuturi? Videatur Viva *ad propſ. 18. ab Alexan. VII. damnatam n. 4.*

Colliges quintò, nedum Laicis, ſed etiam Clericis eſſe permiſſum bona ſua temporalia magni momenti, ſi ea aliter non poſſint, occiſione injuſti aggreſſoris defendere. Ratio eſt: quia ſi natura hoc non permitteret, pravis hominibus creſceret animus ſpoliandi Clericos ſuis bonis. Hinc *cap. interfeciſti. 2. de homicid.* illi, qui furem occiderat, imponitur pœnitentia quadraginta dierum, ideò duntaxat, *quia aliter poterat res ſuas ſalvas habere:* ergo à contrario, ſi aliter non potuiſſet habere ſalvas, impunè occidiſſet. Ità tenent Lugo *diſp. 10. de Juſt. n. 178.* Tannerus, Diana *part. 5. tr. 4. Reſol. 17.* & alii. 83.

Dices rurſus, *cap. ſuſcepimus. 10. h. t.* Pontifex irregularem pronunciat, qui latrones noctu ingreſſos occidit, additâ hâc cauſali: *expediebat potiùs poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere jacturam, quàm pro conſervandis vilibus rebus, & tranſitoriis in alios acriter inardeſcere:* ergo Clerico non licet ſua defendere occiſione invaſoris iniqui.

℟. Negando Conſeq. vel diſting. non licet cum exceſſu moderaminis inculpatæ tutelæ conced. ſinè exceſſu, nego. Capitulum illud loquitur de fratre Religioſo, qui latrones, vel prædones jam jam habebat con- 84.

ſtri-

ſtrictos: ſed quia timuit, ne vinculis ſe exſolverent, ac dein ipſum interimerent, eos interfecit, proptereáque exceſſit moderamen inculpatæ tutelæ, poterat enim fugiendo priùs quàm ſe vinculis exſolverent, mortem vitare, prout bene animadvertit R. D. Auguſtinus Michel *cit. n. 14. fol. mihi 1001.*

85. Colliges deníque ſextò, haud immeritò ab Innocentio XI. proſcriptas fuiſſe ſequentes duas propoſitiones, è quibus prior (*n. 32.*) ità ſonat: *Non ſolùm licitum eſt defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus.* Poſterior (*n. 33.*) ità habet: *licitum eſt tam hæredi, quàm legatario, contra injuſtè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere; ſicut & jus habenti in cathedram, vel præbendam contra eorum poſſeſſionem injuſtè impedientem.* Ratio horum eſt: quia homo (eſto ſupponatur injuſtus aggreſſor) actu poſſidet jus in ſuam vitam, & membra: at lumen naturale dictat, poſſeſſorem juris actualis non eſſe deturbandum ab hac poſſeſſione, propter jus merè inchoatum, aut ſperatum, & quidem ad aliquam rem, quæ eſt longè inferioris ordinis, prout eſt v. g. legatum, hæreditas, aut beneficium &c. reſpectu vitæ corporalis &c. Accedit, quòd in ſimilibus caſibus dentur aliæ viæ recuperandi ea, quæ quis prætendit, puta hære-

hæreditatem, beneficium &c. & removendi infeſtationem, vel impedimentum, ſcilicet intentatio legitimæ actionis in foro competenti: ergo qui his prætermiſſis præſumit adverſarium occidere, tranſcendit limites inculpatæ tutelæ. Vid. Michel *cit. n. 24.*

CONFERENTIA QUARTA.

De Homicidio caſuali, & voluntario.

SUMMARIUM.

86. Homicidium caſuale dicitur, quod ex alicujus actione vel omiſſione ſequitur, merè per accidens.
87. Voluntarium verò, quod ſequitur per ſe.
88. Aliud appellatur directè;
89. Aliud verò indirectè duntaxat voluntarium.
90. Deſcribitur malitia Parricidii, homicidii proditorii, aſſaſſinii.
91. An, vel quomodo peccet, qui in ebrietate patrat homicidium.
92. Nunquam fas eſt, per ſe ac directè procurare abortum.
93. Subinde tamen ex graviſſimis cauſis licitè permittitur abortus, ob ſumptionem medicinæ &c.

94. Gra-

Digitized by Google

94. Graviter peccant, qui in fœmina ſterilitatem procurant.

95. Item illi, qui homicidium mandant, conſulunt &c.

96. Reſolvitur Caſus I. de eo, qui uxorem fatali lapſu defunctam projecit in puteum, aſſerens eam eſſe delapſam in eundem puteum.

97. An, vel qualiter peccaverit, poſtea coram Judice negando, quòd eam projecerit.

98. Et quid conſilii tali pœnitenti in his circumſtantiis à Confeſſario ſuggerendum fuerit,

99. Reſolvitur Caſus II. cujusdam Medici, multùm anxii propterea, quòd alicui infirmo præſcripſerit medicinam, ex cujus ſumptione hic obiit.

100. Quid, ſi dicat, ſe hoc ex temulentia duntaxat feciſſe &c.

101. Et quid de illo, qui negando operam ſuam permiſit infirmum mori, eò quòd ab eodem ſemel curato non obtinuerit mercedem.

102. Reſolvitur Caſus III. de eo, qui corrivalem tempore nocturno apud amaſiam ſuam deprehenſum graviter læſit.

103. An poſſit dici reus abortûs ab amaſia ob talem terrorem paſſi.

104. Et quid, ſi Corrivalis ille aggreſſorem occidiſſet.

105. Tam à Judice ſæculari, quàm Eccleſiaſtico, immò & Confeſſario ſemper ante omnia attendendum eſt, an homicidium fuerit merùm caſualiter, aut dolô malo commiſſum.

106. Quantitas culpæ in homicidio caſuali mixto colligenda eſt ex quantitate negligentiæ in præcavendo periculo homicidii, vel ponendo opere debito, ne ſequeretur.

107. & 108. Adducuntur duo exempla.

109. Qui non impediunt mortem alterius, quam ex

ex ſola charitate poterant, vel debuiſſent impedire, non ſunt rei homicidii propriè talis.

110. Quænam circumſtantiæ ab homicida explicandæ, vel à Confeſſario examinandæ ſint.

111. Quænam pœnitentia à Confeſſario ſit injungenda homicidæ.

112. Referuntur duæ propoſitiones ab Innocentio XI. circa procurationem abortûs damnatæ.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de homicidio caſuali & voluntario Theologicè conſiderato.

QUæres primò, quidnam intelligatur nomine homicidii caſualis?

℟. Homicidium caſuale rectè deſcribitur, 86.
eſſe illud, quod ex alicujus actione vel omiſſione ſequitur merè per accidens, ſcilicet præter omnem ejus directam vel indirectam intentionem, ſeu voluntatem. Ità Sporer *tr. 5. c. 3. n. 163.* neceſſum proin eſt, ut agens hujuſmodi homicidium nec præviderit, neque prævidere potuerit, eò ſcilicet, quòd ex tali actione vel nunquam, vel non niſi rariſſimè ſequatur; vel ſi quod periculum fuit prævisum, fuerit præmiſſa debita cautela; ut ſi jubeas famulum tecum equitare, & is equô lapſus præter tuam intentionem

tionem frangat cervicem: ſi conducas operarios, & aliquis eorum è ſummitate tecti lapſus intereat: ſi æditiuus (etiam tempore interdicto) pulſet campanas, & inter pulſandum decidente malleo campanæ aliquis occidatur &c. eſto enim taliter pulſans peccaverit contra obedientiam Epiſcopo, vel ſummo Pontifici debitam, non tamen peccatô homicidii, quippe quod neque prævidit, neque prævidere potuit, ſicuti habetur *cap. ex Litteris. 2. de homicid.*

Quæres ſecundò, quid intelligatur nomine homicidii voluntarii, & quotupliciter hoc contingere ſoleat?

87. ℟. Nomine homicidii voluntarii hìc intelligitur illud, quod committitur vel ex intentione formali & expreſſa occidendi, ut ſi cuipiam cor transverberes, caput abſcindas &c. vel ſaltem ex poſitione cauſæ, ex qua prævidetur mors ſecutura, ùt ſi quempiam graviter lædas in capite &c. Ità in re P. Babenſtuber *tr. 5. diſpu. 6. art. 3. n. 1.* hinc homicidium voluntarium ùt ſic communiter dividi ſolet in *directè & indirectè* voluntarium.

Quæres jam tertiò, quodnam homicidium dicatur directè voluntarium, & 2. quodnam indirectè?

88. ℟. Primò, homicidium directè voluntarium rectè appellatur, quando exanimatio hominis per ſe & quaſi per modum finis inten-

intenditur, ùt ſi ſecundùm mox dicta cuipiam ſclopetô aut pugione cor transverberes, eo fine ut trucides, vel ſi cauſam inſeparabiliter cum morte ſecutura connexam, ex eodem fine ponas v.g. venenum lethale propinando &c. &c.

℟. jam 2dò ad alteram partem quæſiti. 89.
Homicidium indirectè voluntarium illud vocatur, quando vel ponitur, vel certè omittitur aliqua actio, ex qua aliquô modô (ſaltem probabiliter ſeu conjecturaliter) proſpicitur ſecutura mors, eſto hæc minimè intendatur. E. g. Nauta prævidet periculum naufragii, niſi ſtrenuè laboret pro illo amovendo, & tamen exiguam vel nullam adhibet diligentiam amovendi periculum: Medicus etiam ex juſtitia obligatus & ſalariô fixo conductus prævidet, infirmum moriturum, niſi diligentem vel diligentiorem ejusdem curam gerat, præſcribendo pharmaca &c. & tamen hoc non facit ſaltem ex deſidia, licèt non intendat poſitivè mortem infirmi &c. Mulier prægnans ſumit pharmacum purgativum, vel aliam medicinam, ex qua probabiliter prævidetur ſecutura mors fœtûs, eſto hoc minimè faciat in ordine ad necandum fœtum, vel procurandum abortum, ſed potiùs ad recuperandam ſanitatem propriam: in his & ſimilibus caſibus homicidium ſecutum dicitur indirectè voluntarium, id eſt, volun-

Digitized by Google

tarium non in ſe, ſed in cauſa poſita, vel non ablata:

Proptereáque à multis Doctoribus appellari ſolet homicidium *caſuale mixtum*, eò ſcilicet, quòd habeat aliquid de voluntario, & de caſu; de hoc quidem, quia non ſequitur ex cauſa per ſe connexa, neque juxta, ſed potiùs contra inclinationem voluntatis; de illo verò, ſcilicet voluntario; quia tametſi mortem minimè intenderit, tamen vel poſuit, vel ſaltem non amovit cauſam, ex qua prævidebatur ſecutura mors. Quocirca plurimi refert, attendere, an quis ponendo talem cauſam dederit operam rei licitæ vel illicitæ, in ordine ad dignoſcendas pœnas homicidii pediſſequas, prout bene animadvertit P. Sporer *tract. 5. c. 3. n. 139.* ſed de hoc alibi. Interim

Quæres quartò, quomodo peccent, qui parricidium, vel homicidium proditorium, vel aſſaſſinium committunt?

90. ℟. I. Paricida (occidens ſcilicet aliquem ex aſcendentibus aut deſcendentibus usque ad quartum gradum incluſivè) committit peccatum qualificatum, & duplex quidem. Ratio eſt: quia non ſolùm contra juſtitiam, ſed etiam contra virtutem pietatis, tanta propinquitate ſibi junctis debitam, graviter delinquit. Hinc parricidio annumeratur. 1. Occiſio Uxoris vel Mariti, item 2. occiſio fratris vel ſororis, aut aliorum conſangui-

neorum

neorum usque ad quartum gradum, proptereàque etiam jure civili parricidæ graviter ſolent puniri pro diverſitate delicti, ex majore vel minore conjunctione æſtimati, ſicut docet Molina *tr. 3. diſp. 26.* eúmque ſecutus Laymann *l. 3. tr. 3. p. 3. c. 4. n. 1.* II. Homicidium proditorium, quod videlicet ſub ſpecie amicitiæ, vel ex inſidiis committitur, eſt peccatum qualificatum, quod ex modo occidendi ſpecialiter aggravatur, eò quòd hôc modo homini occidendo adimatur Jus naturale ſe ſe defendendi. Huc pertinet, ſi quis alterum venenô occidat, juxta *L. 1. Cod. de malefic. & Mathem.* ubi dicitur: *plus eſt hominem extinguere venenô, quàm occidere gladio.*

III. Aſſaſſinium ſimiliter eſt peccatum qualificatum ex modo occidendi aggravatum; nam qui præmio vel pretiô conductus quempiam interficit magis peccat, & minùs eſt veniâ dignus, quàm qui irâ vel inimicitia inſtigante invadit. *argum. L. Cicero. ff. de pœnis.* Accedit, quòd taliter invaſus plerúmque ad ſui defenſionem imparatus ſit contra eum, quem nulla antecedente inimicitiâ minimè ſuſpectum habet; propterea̍que tales jure civili graviſſimè ſolent puniri, teſte Gomez, & Molina *tract. 3. diſp. 25.*

Quæres quintò, an, vel quomodo peccet, qui in ebrietate committit homicidium?

91. ℟. Breviter cum diſtinctione, vel enim ſupponitur voluntariè ſe inebriâſſe, vel non? ſi non, tunc in ebrietate utpote deſtitutus rationis uſu non potuit peccare; ſi autem voluntariè, tunc vel prævidit ſe in ebrietate occiſurum v. g. quia jam antecedenter noverat ſe aſſuetum in ebrietate rixari, digladiari &c. aut quia jam pridem geſſit inimicitias cum adverſario offendendo &c. vel non prævidit? ſi non, tunc peccavit quidem graviter peccatô intemperantiæ, non tamen homicidii, quippe quod non fuit voluntarium, cùm nihil poſſit eſſe volitum, quin præcognitum: ſi autem prævidit, tunc dicendum, quòd nedum contra virtutem temperantiæ, ſed etiam juſtitiæ graviter deliquerit; eſto enim tale homicidium in ebrietate commiſſum non poſſit dici voluntarium in ſe, nihilominùs dici poteſt voluntarium in cauſa, quia homicida ſupponitur voluntariè ſe ſe inebriâſſe, ſimúlque prævidiſſe hanc ebrietatem fore cauſam homicidii perpetrandi; unde etiam tales per Judicem Civilem puniri ſolent, ſin minùs pœnâ ordinaria, ſaltem arbitraria, & quidem tantò majore, quantò homicidium in cauſa fuit magis voluntarium. Ità in re Laymann *cit. n. 2.* Babenſtuber *l. cit. n. 6.* Leſſius & alii *communiter.*

Quæres ſextò, an fas ſit procurare abortum, vel ſaltem ſterilitatem, impediendo ſcili-

ſcilicet, ne fœmina ex copula carnali fiat gravida?

℟. ad primam partem hujus quæſiti: nunquam prorſus fas eſt, per ſe & directè procurare abortum, ſive dein fœtus jam ſupponatur animatus, ſive non. Ratio prioris partis communiter receptæ inter DD. conſtat ex dictis ſuprà *n. 1.* quia in nullo caſu fas eſt per ſe ac directè occidere innocentem: at occideretur innocens, caſu quo procuraretur abortus (id eſt ejectio) fœtûs immaturi animati: ergo. Ratio autem poſterioris (cujus oppoſitum nonnulli probabile cenſuêre) eſt: quia procuratio abortûs per ſe & directa ſeu directè intenta v. g. per ſumptionem pharmaci &c. eſt intrinſecè mala non minùs, quàm procuratio pollutionis, cùm magis opponatur generationi prolis, utpote vi cujus fruſtratur duplex ſemen, & quidem à natura jamjam aſſumptum & præparatum ad procreationem individui humani: ergo quemadmodum nunquam fas eſt, per ſe & directè procurare pollutionem; ità etiam nunquam fas eſt per ſe ac directè procurare abortum, eſto etiam ſupponatur fœtus nondum animatus. 92.

Dixi autem ſemper *per ſe & directè* procurare &c. per hoc enim minimè intendimus negare, fas eſſe fœminæ prægnanti aliquando ſumere medicinam v. g. pharma- 93

cum purgativum, uti Balneo aut ſectione venæ, non quidem eo fine, ut fœtum expellat; hoc quippe idem eſſet, ac procurare abortum, ſed ad ſanitatem recuperandam duntaxat, tametſi prævideatur periculum abortûs; quia in tali caſu non fit procuratio abortûs, nequidem indirectè (nam procurare eſt, *ſtudioſè quærere & intendere* abortum) ſed ſolùm permittitur abortus: non eſt autem illicitum, ex gravi & juſta cauſa aliquid de ſe honeſtum vel indifferens (uti eſt uſus Medicinæ) agere, tametſi inde prævideatur aliquid mali ſecuturum; nam taliter agens cenſetur ſolùm permiſſivè ſe habere in ordine ad illud malum. Nihilominus quantò majus eſt periculum mali gravis, puta abortûs inde ſecuturi, tantò gravior requiritur cauſa ad licitè apprehendendum hujusmodi medium, præſertim ſi fœtus jam ſupponatur animatus: quin immò, ſi certa affulgeret ſpes, fore, ut ſi Mater prægnans abſtineat à tali medicamento, infans ſit perventurus ad Baptismi gratiam, tenetur Mater ſaltem ex charitate abſtinere à tali medicamine, & ſalutem æternam prolis præferre ſaluti corporis; quod tamen cùm rarò contingere natum ſit; hinc & rarò tenebitur Mater abſtinere &c. verùm quia de hac materia ex profeſſo egimus in *Theolog. Sacrament. part. 3. Confer. 19. à n. 462.* hinc Lectorem illuc remittimus. Poſſunt etiam de

de hoc videri Leſſius *lib. 2. de J. & J. c. 9. dubit. 10.* la Croix *lib. 3. part. 1. à n. 823.* vel Sporer *Theol. Sacrament. part. 4. n. 698. & ſeqq.*

94. ℟. jam ad ſecundam partem ejuſdem quæſiti. Procurantes ſterilitatem, ne ſcilicet fœmina ex copula carnali fiat prægnans, peccant mortaliter, ideóque hoc nunquam fas eſt, tametſi fœminæ vel adultero inde immineat graviſſima infamia, vel aliud periculum. *Communis* Doctorum, fundata in *cap. ſi aliquis. 5. de homicid.* quam tenent Bonacina, Babenſtuber *tr. 5. diſp. 6. art. 1. n. 8.* Viva *ad propoſit. 34. ab Innocent. XI. proſcript. n. 16.*

Ratio eſt: tum quia non oportet facere mala, ut eveniant bona; tum etiam quia procuratio ſterilitatis graviter repugnat fini humanæ generationis. Hinc Sixtus V. Bullâ *Effrenatam.* excommunicationis fulmine ferit hujusmodi procuratores, inter alia dicens, *quis denique non damnet graviſſimis ſuppliciis illorum ſcelera, qui venenis potionibus ac maleficiis mulieribus ſterilitatem inducunt, aut ne concipiant, nec pariant, maleficeis medicamentis &c. impediunt.*

Quæres ſeptimò, quomodo peccet mandans, conſulens, opem, vel auxilium ferens in ordine ad homicidium injuſtum &c.?

95. ℟. Hi omnes peccant mortaliter abſque omni dubio contra juſtitiam; quia in materia graviſſima DEO & proximo injuriam inferunt, juxta dicta ſuperiùs *n. 7.* idque verum eſt, tametſi mandatarius jam aliunde fuiſſet reſolutus ad occidendum, immò tametſi per accidens homicidium non ſequatur; quia mandando, conſulendo &c. jam occiderunt, ſaltem affectivè, ſin minùs effectivè, quemadmodum juxta effatum Chriſti Domini *Matth. 5. v. 28. ille, qui videt mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Dixi, hos omnes peccare *ad minùs contra juſtitiam*; enim verò accedentibus aliis diverſis circumſtantiis inſuper poſſunt graviter impingere in alias virtutes; nam qui conſulit homicidium perſonæ ſacræ; vel perſonæ laicalis in loco ſacro, committit reſpective ſacrilegium perſonale vel locale: ſi perſonæ ſacræ in loco ſacro, duplex ſacrilegium committitur &c. veluti conſtare debet aut poteſt ex dictis *tr. 1. Theolog. Decalog. Confer. 19. n. 540. & ſeqq.* Porro ſi homicidium effectivè ſequatur, hujuſmodi conſulentes vel mandantes inſuper diverſas incurrunt pœnas tum civiles, tum etiam canonicas, prout ex profeſſo dicemus ſuô loco, ubi *de pœnis Eccleſiaſticis* &c.

§. II.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de homicidio caſuali, & voluntario.

CASUS PRIMUS.

Titius ab Uxore ſua ob crapulam (quam ſæpeſæpiùs bibere conſueverat) increpatus, & ad indignationem motus apprehendit baculum, animô eam percutiendi: quod ubi Titia Uxor animadvertit, voluit ſibi fugâ conſulere: verùm ob nimiam accelerationem in præceps acta, per ſcalam delapſa fuit, & quidem tam graviter, ut ad pedem ſcalæ caput allidens, cervicem fregerit, & ſubitò exſpiraverit. Titius ob id totus perplexus, & quî ſibi conſuleret neſcius, præſertim cùm nemo præter duas proles rei ignaras in eadem domo præſens fuerit, aut de hoc caſu quidquid ſciverit, in arena conſilium capiens, Uxorem jamjam defunctam projecit in puteum januæ domus ſuæ vicinum: móxque non ſinè dolore ſimulato in vulgus rumorem ſparſit, eam eſſe in puteum delapſam: extrahitur proin Titia, ac ſepelitur. Verùm quia civis quidam vicinus caſu è feneſtra domus ſuæ proſpiciens perſpexerat, Titiam non fuiſſe delapſam, ſed à Titio projectam in puteum; hinc rem aperuit Judici, qui Titium comprehendi & incarcerari juſſit velut homicidam. Et quia in examine conſtanter nega-

Digitized by Google

verat, ſe uxorem projeciſſe in puteum, hinc indubitanter tortura ſubjectus fuiſſet, niſi fortuito caſu è carcere fugiendo evaſiſſet. Venit proin ad Confeſſarium, & rei totius, prout geſta fuerat, ſerie enarrata, ſciſcitatur. 1. an ergo graviter peccaverit, ratione hujus homicidii? 2. an peccaverit negando coram Judice, ſe uxorem in puteum projeciſſe? 3. tandem quævit è Confeſſario, quid ſibi agendum putet, ut denuo impetret facultatem in patriam, & poſſeſſionem priſtinam liberè redeundi? quid ad hac Confeſſarius?

96. ℟. ad primum quæſitum hujus casûs practici minimè ficti, ſed facti, Titium ratione hujus homicidii nullatenus peccâſſe, ne quidem venialiter. Ratio eſt: quia homicidium merè caſuale nequit imputari ad culpam ſecundùm *omnes*: atqui hoc homicidium fuit merè caſuale, utpote neque intentum, neque ullô modô præviſum, & hôc ipsô neque in ſe, neque in ſua cauſa ullatenus voluntarium, veluti patebit perpendenti omnes circumſtantias juxta regulam de homicidio merùm caſuali traditam mox ſuprà *n. 86.*: ergo Titius ratione homicidii nullatenus peccavit, eſto fortaſſis ſaltem venialiter peccaverit contra virtutem temperantiæ ratione crapulæ, vel contra charitatem ac pietatem, vel manſuetudinem Christianam, dum uxorem verberare voluit.

℟. ad

℟. ad ſecundum quæſitum: Titius negando factum (projectionem ſcilicet uxoris in puteum) probabiliùs peccavit, ſaltem venialiter, contra virtutem veracitatis. Ratio eſt: quia probabiliſſimum videtur, Titium negando factum fuiſſe locutum contra mentem; quandoquidem homines rudiores, ſeu communi de plebe nihil prorſus ſciunt de reſtrictione mentali, ſed incunctanter contra mentem loquendo mentiri ſolent: quia tamen hoc mendacium nemini præjudicioſum aut pernicioſum fuit, ſimúlque ex timore pœnæ incurrendæ, vel potiùs amore ejusdem declinandæ quodammodo expreſſum; hinc probabiliùs non tranſcendit culpam venialem, niſi fortaſſis Titius ex conſcientia erronea gravem culpam apprehendiſſet, eadémque non obſtante contra mentem locutus fuiſſet, de quo proin ſpecialiter examinandus erit. 97.

℟. ad tertium quæſitum, Titium procul dubio rebus ſuis optimè conſulturum fuiſſe, ſi illico poſt fatalem caſum advocâſſet unum vel alterum civem (relicta interim uxore ſuper pavimento ſcalæ) qui poſtmodum coram Judice (caſu quo opus fuiſſet) teſtari potuiſſet, ſe vidiſſe uxorem è ſcala delapſam, ruptáque cervice jacentem &c. 98.

Verùm, cùm jam ſparſerit, Uxorem fuiſſe delapſam in puteum, ſimúlque Judex de oppoſito fuerit informatus, hinc difficilimum erit

erit dare in hoc deſperato caſu prudens conſilium, aut ſuggerere medium, vi cujus Titius permittatur liberè & impunè redire in Patriam, & priſtinam poſſeſſionem, eò præſertim, quòd contra Titium ùt homicidam exſtent ſequentia ſat fortia, & minimè obſcura indicia 1. quòd cum uxore quaſi in continuis rixis vixerit, eámque non raro verberibus exceperit. 2. quòd viſus fuerit uxorem è domo extraxiſſe, & projeciſſe in puteum. 3. quòd re meliùs examinatâ per Medicos & Chirurgos repertum fuerit, Titiam ne guttulam quidem aquæ deglutîſſe, prout tamen procul dubio contigiſſet, ſi ipſamet vivens in puteum delapſa fuiſſet &c. quibus omnibus haud modicè Titius gravatur: liquet proin, tam facili penu prudens conſilium dari non poſſe, proptereáque in ſimilibus caſibus perplexis prudentis Confeſſarii erit, petere moram deliberandi, & alios etiam prudentes ſub Roſa conſulendi, imploratâ priùs diligenter ac fervidè Spiritûs Sancti aſſiſtentiâ.

Ego (ſalvo meliore Judicio) ſuaderem Titio ut 1. ſe collocet in loco tuto, ſeu tali aſylo, unde extrahi non poſſit: dein. 2. provideat ſibi de bono Advocato, eidémque rem totam exponat candidè. 3. per eundem Advocatum Judici, *à quo* rem geſtam exponat, offerátque ſe (obtento priùs ſalvô conductu) ad deponendum Juramen-

mentum, quod res ità, & non aliter ſe habeat, vel ſi de obtinendo ſalvo conductu, aut fide dictis ſuis adhibenda deſperet, diſſimulatâ rei veritate offerat ſe ad jurandum, quòd uxorem non projecerit (intelligendo culpabiliter, vel animô eam occidendi) cùm enim Judex de graviter culpabili & occiſiva projectione Titiæ in puteum interroget, & Titius taliter eam non projecerit, poteſt is cum debita reſtrictione non purè mentali tutâ conſcientiâ jurare, quòd non projecerit uxorem (intelligendo projectione culpabili & occiſiva) quia ſubſiſtente tam gravi cauſâ licitus eſt uſus juramenti amphibologici non purè mentalis, ſecundùm dicta *part. 3. Confer. 5. n. 145.* Vid. Cardenas *in 2. Criſi. diſſert. 19. n. 81.* vel la Croix *lib. 3. part. 1. n. 288.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius Medicus ad Clericum infirmum vocatus præſcripſit huic certum medicamentum, quod ubi Clericus, utpote homo intelligens & doctus animadvertit, rogavit Medicum per omnia ſacra, quatenus dignaretur ſibi aliam medicinam præſcribere, aſſeverans, ſe magìs perſpectam habere naturam propriam, ſibíque certò certiùs ex ſumptione hujus medicamenti moriendum fore. Medicus è contrario aſſeverabat, nil prorſus ſubeſſe periculi, ſibique

bíque velut peritiori in hac arte, & Medico hanc corporis curam reliquendam, infirmi verò eſſe accommodare ſe conſiliis Medici. Acquievit Clericus, ſed eâdem adhuc die obîit; quod ubi Medicus inaudîit, dolenter ingemiſcens poſt aliquot dies Confeſſarium acceſſit, aſſerens, ſe conſcientiæ ſtimulis indeſinenter exagitari, eò præſertim, quòd à præfato Clerico tam inſtanter fuerit rogatus pro alia medicina, nec tamen eidem acquieverit, proptereáque exiſtimet hanc mortem ſibi imputandam. Quid Judicii feret Confeſſarius de Sempronio?

99. ℟. ad ferendum æquum judicium neceſſum erit, ut Confeſſarius interroget, an Medicus bonâ vel mala fide proceſſerit præſcribendo; nam ſi bonâ fide proceſſit (prout regulariter præſumendum, aut piè credendum eſt) concludendum, quòd non peccaverit, ideóque eidem eximendus eſt ſcrupulus, & admonendus, ut bonô ſit animô, hunc verò fatalem & inopinatum caſum altiori diſpoſitioni Divinæ adſcribat: ſi verò malâ, vel certè ex culpabili ignorantia hanc medicinam præſcripſit, cum præviſo periculo erroris, non immeritò conſcientiæ ſibi duceret hoc factum, & gravis noxæ nedum contra charitatem, ſed & contra juſtitiam (ſi à Clerico ſupponatur pretiô fuiſſe conductus) condemnandus foret, velut conſideranti patebit.

Sed quid, ſi Medicus dicat, ſe fuiſſe crapulatum & temulentum, & in tali ſtatu præ-

præſcripſiſſe medicinam, quam ſobrius, & ſibi præſens nunquam præſcripſiſſet?

℟. Talis Medicus videtur certò condemnandus peccati mortalis; quia fatetur ſe ex temulentia præſcripſiſſe medicinam, quam ſobrius & ſibi præſens nunquam præſcripſiſſet, & quidem effectu ſat infauſto, morte ſcilicet patientis ſubſecutâ: eſto proin in talj ſtatu errorem fortaſſis non cognoverit, debuit tamen agnoſcere ſaltem periculum errandi, præſertim cùm ab ipſo Clerico velut homine intelligente deſuper fuerit admonitus, & rogatus pro alia medicina. Profectò ſi ſtante etiam tali admonitione ne quidem periculum errandi animadvertit, videtur ebrius potiùs, quàm crapulatus fuiſſe, & hôc ipſo graviter deliquiſſe contra juramentum de obſervanda temperantia ſeu ſobrietate, quod ſuſcipientes gradum Doctoratûs Medici debent deponere: unde non video, quâ ratione excuſari poſſet à gravi peccato, cùm eidem jure merito homicidium imputari poſſit, velut voluntarium in cauſa: ídque à fortiori dicendum foret, caſu quo prævidiſſet, ſe ad infirmum periculosè decumbentem vocatum iri, & nihilominus ſponte jam notabiliter regulas temperantiæ exceſſiſſet. Si tamen fateatur, ſe nullatenus prævidiſſe periculum, ſed optimâ fide proceſſiſſe, ratione hujus ignorantiæ per accidens quaſi poterit 109.

terit excuſari à peccato. Videantur de hoc Leſſius *Lib. 2. c. 9. dubit. 15. n. 109.* Laymann *ubi ſuprà n. 8.* Tambur. *lib. 6. decalog. c. 3. §. 1. n. 8.*

Dices adhuc. Sed quid de illo Medico cenſendum, qui accerſitus ad quendam divitem periculosè decumbentem, noluit illum accedere, ſed potiùs mori permiſit, eò quòd ab eodem jam ſemel curato nullam prorſus mercedem obtinuerit, immò hanc poſtulando graviter illum offenderit.

101. ℟. Si in tali loco nullus alius Medicus fuit, qui potuiſſet curare divitem, tenebatur Sempronius ſaltem ex charitate infirmum accedere & opem ferre. Ratio eſt; quia quivis tenetur nedum amicum, ſed etiam inimicum diligere, & huic in gravi neceſſitate conſtituto ſuccurrere, ac pro poſſibili opem ferre, veluti ex *communi DD.* tradidimus *part. 2. Theol. Decal. Confer. 8. n. 238*: atqui Dives ſupponitur fuiſſe conſtitutus in gravi, immò extrema neceſſitate: ergo ſi nemo alius fuit, qui potuiſſet illum curare præter Sempronium, tenebatur is ægrotanti, quantumvis ingrato ſuccurrere; nam juſtam laborum mercedem poterat exspetere ab hæredibus defuncti, quippe cujus negotium utiliter geſſit, & hæc debebat infallibiliter ſolvi per *L. Non tantum. ff. de appellat.* & *L. Et ſi quis. ff. de Relig. & ſumptib. funer. §. labeo.* Videatur de hoc Pontas *in Diction. Caſ. Verb. Medicus caſu II.*

CA-

CASUS TERTIUS.

CAjus alium quendam corrivalem tempore nocturno ſolum cum ſola ſua (Caji ſcilicet) amaſia turpiter agentem reperit, quem propterea aggreſſus (gladio, an fuſte neſcio) graviter vulneravit, ità ut is domum rediturus in platea defecerit, & altero mane exanimis fuerit repertus, ignorantibus prorſus omnibus Auctorem homicidii. Amaſia verò id inaudiens nimio terrore perculſa eadem die abortivit: Cajus factum deteſtatus, rem totam aperuit Confeſſario: hic verò noluit Cajum abſolvere, aſſerens, ſe non habere poteſtatem abſolvendi à reſervatis. Quæritur jam 1. an Cajus tam ratione homicidii, quàm 2. etiam ratione abortûs graviter deliquerit, propterea̍que incurrerit duplicem caſum reſervatum?

℟. 1. Si Cajus intendit occidere corrivalem, vel certè voluntariè tam graviter læſit v. g. in capite, vel corpore circa pectus &c. minimè dubitandum, quin mortaliter peccaverit ratione homicidii, utpote quod vel directè ac per ſe, vel certè indirectè & in cauſa voluntariè poſita voluntarium fuit, proptereáque caſum reſervatum homicidii indubitanter incurrit, veluti conſtare debet ex dictis *n. 87.* at verò ſi Cajus dicat, ſe nullatenus intendiſſe, & præter omnem intentionem tam graviter læſiſſe; quia ex nimio furore, vel ob tenebras no- 102.

ctis non poterat ſatis animadvertere quò feriret, tunc in foro conſcientiæ fors à peccato mortali, & per conſequens à fortiori à pœna reſervationis excuſari poſſet; quia ſecundùm dicta *part. 2. Theolog. Sacrament. Confer. 13. à n. 342.* neque homicidium, neque alia peccata cenſeri debent reſervata, niſi plenè voluntariè fuerint commiſſa: quô ſuppoſito à Confeſſario verè contritus ſeu pœnitens potuiſſet ac debuiſſet abſolvi.

103. ℟. jam ſecundò. Cajus ratione abortûs videtur non peccâſſe. Ratio eſt: quia abortus neque in ſe, neque in ſua cauſa fuit Cajo voluntarius: non in ſe, prout de ſe liquet: neque etiam in ſua cauſa; quia timor ille ab amaſia altero die concipiendus neutiquam præviſus, non potuit eſſe volitus: ergo neque abortus inde fluens. Et fortaſſis Cajus nequidem ſcivit, amaſiam ſuam eſſe imprægnatam, vel ſi hoc ſcivit, practicè loquendo in ſimili caſu, ubi furor prædominabatur, ſe minimè reflexerit ad periculum abortûs: ergo propterea nec peccavit graviter, neque etiam pœnam reſervationis incurrit, ut de ſe patet.

Sed quid, ſi corrivalis ille viciſſim ſe defendendo Cajum aggreſſorem occidiſſet, peccâſſetnè graviter, & incidiſſet caſum reſervatum?

104. ℟. quòd non, modò ſupponatur non exceſſiſſe limites inculpatæ tutelæ. Ratio eſt:

eſt: quia ſecundùm *communiſſimam Doctorum ſententiam* videndam apud Tamburin. *lib. 6. Decalog. c. 1. n. 7.* Leſſium *cit. n. 106.* Dianam, Filliuc. & alios paſſim, ne quidem adulter cum Uxore in flagranti à Marito deprehenſus in foro conſcientiæ amittit jus naturale ſe ſe defendendi contra aggreſſorem vitæ Maritum, propthereáque eundem præveniendo & occidendo (ſervato moderamine inculpatæ tutelæ) non peccat: ergo nec peccâſſet corrivalis occidendo Cajum. Et quia in ſimilibus rixis, intempeſtâ nocte non ſinè prædominante furore ortis, regùlariter loquendo ſemper intervenit periculum vitæ (prout etiam liquet ex hac ſpecie facti) hinc plerúmque in talibus circumſtantiis ſe ſe defendens, etiam occidendo aggreſſorem injuſtum, à peccato mortali immunis evadit, & hôc ipſo neque incurrit caſum reſervatum, dummodo ſupponatur non exceſſiſſe limites inculpatæ tutelæ. Cæterùm an, vel quando hujusmodi homicidæ incurrant pœnam irregularitatis, commodiùs dicemus ſuô locô *part. 5. Confer. 6.* ubi ex profeſſo *de pœnis Eccleſiaſticis.*

§. III.

Corollaria ex hactenus dictis inferenda.

105. COlliges ex hactenus dictis primò, nedum à Judice civili, verùm etiam Ec-

cleſiaſtico, immò & à Confeſſario, tam in foro interno, quàm reſpectivè externo ante omnia attendendum eſſe, caſunè, an verò culpâ aut dolô commiſſum fuerit homicidium? ſecus enim non poterit æquam ferre ſententiam, neque debitam diſcernere pœnam; cùm tamen ſecundùm diverſitatem culpæ taxanda ſit quantitas pœnæ. Tametſi verò pro foro conſcientiæ gravitatem culpæ ac pœnæ declarare aut diſcernere haudquaquam difficile ſit, ubi homicidium cum dolo malo (id eſt, ait Laymann, *cum propoſito occidendi*) commiſſum fuit, nihilominus ubi homicidium non eſt merùm caſuale, ſed mixtum, jam majoris momenti & difficultatis eſt, decidere gravitatem delicti & pœnæ promeritæ. Quocirca facilè

106. Colliges ſecundò ex dictis *n. 100.* homicidium caſuale mixtum (ſive dein ſequatur ex poſitione operis liciti aut illiciti, ſive ex omiſſione operis debiti) tantum eſſe peccatum, quanta fuit negligentia in præcavendo periculo, aut ponendo opere debito. Ratio hujus eſt: quia homicidum caſuale mixtum non eſt voluntarium niſi in cauſa, id eſt, in præfata negligentia, & hujus ratione duntaxat imputari poteſt ad culpam: ergo ſi negligentia fuit gravis, erit & culpa gravis ſeu mortalis: ſi levis, erit venialis: ſi nulla, culpa quoque erit nulla. Ità Leſſius *l. 2. c. 9. n. 109.* Filliucius *tr. 29. c. 7. n. 124.*

Digitized by Google

n. 124. & ſeqq. Porro ſi opus fuit debitum nedum ex charitate, ſed etiam ex juſtitia, peccatum quoque duplex contrahetur cum onere reſtitutionis, veluti dictum fuit de Medico pretiô conducto, & negligente infirmum.

Colliges tertiò, fabrum murarium ſeu reparatorem tecti ponendo ſignum, quô commeantes admoneri ſolent, ne illuc tranſeant, ſuæ ſatisfeciſſe obligationi, proindéque ſi tranſeuntium quis non ſibi caveat, ſed per tegulam vel lapidem ſubitò decidentem feriatur ac pereat, hoc homicidium merè caſuale cenſendum ſit, nec murario (niſi is fortaſſis tranſeuntem advertiſſet, & nihilominus lapidem projeciſſet) imputari poſſet ad culpam. Idipſum tenendum eſt de aliis mechanicis v.g. reparantibus pontem &c. nam ſi ſignum ponant, ne quis tranſeat, & hoc non obſtante tranſitum præſumens v. g. in flumen delabatur &c. tranſeuntis temeritati, non culpæ reparatorum adſcribendum erit: ſecus dicendum, ſi nullum à reparatoribus ſignum monitorium ſeu dehortatorium poſitum fuiſſet, tametſi periculum tranſeuntium animadvertiſſent: tunc enim homicidium velut in cauſa vel negligentia voluntarium ipſis imputaretur, nec ampliùs reputaretur merùm caſuale, prout benè notat Sayrus, eúmque citans Babenſtuber *tr. 5. Diſp. 6. art. 3. n. 4.* 107.

Sed quid (ais) ſi quempiam non adeò graviter aut lethaliter vulnerari contingat, ipſe verò vulneratus ob negligentiam Medici aut Chirurgi, vel propriam temeritatem & incuriam moriatur?

108. ℟. etiam in tali caſu homicidium reſpectu tui non voluntarium, ſed potiùs caſuale dici debet; quia tametſi vulneratio fuerit occaſio, re ipſa tamen non fuit cauſa mortis, ſed hæc eſt vel negligentia Chirurgi, vel temeritas aut incuria vulnerati. Ità Sotus *lib. 3. q. 1. art. 9.* Gonet. *tom. 3. Caſ. 3. n. 25. ex communi DD.* vide *cap. ſignificaſti. 18. de homicid.* ubi Innocent. III. ad hujusmodi caſum reſpondit in hæc verba: *ſi percuſſio Medicorum judiciô lethalis non fuit, percuſſor poſt pœnitentiam ad cautelam injunctam, poterit in officio ſacerdotali miniſtrare;* quô datur apertè intelligi, non intervenisse culpam gravem percuſſoris, ſecus enim fuiſſet declaratus irregularis. Excipit tamen Leſſius *cit. n. 103.* caſum, quando percuſſio ſeu vulneratio fit in tali loco, ubi non ſunt, qui poſſent vulnus curare, & læſus non obſtante debitâ diligentiâ nihilominus mortem opetiit; tali enim tempore & locô vulnus cenſeretur lethale inquit ipſe; cui & ego lubens adſtipulor, ſaltem ſi percutiens prævidit vel advertit defectum Chirurgi cum periculo mortis, defectu curationis inde ſecuturæ.

Colli-

Colliges quintò, homicidii propriè dicti reos non eſſe illos, qui non impediunt mortem alterius, quam ex ſola charitate poterant, & debuerant impedire. Ratio eſt: quia omne homicidium propriè dictum, eſt contra juſtitiam: ergo ubi non delinquitur contra virtutem juſtitiæ, ibi non committitur homicidium: idipſum tenendum de eo, qui alteri ex ſola charitate obligato ſinè dolo vel fraude diſſuadet defendere proximum, aut impedire homicidium; quia etiam hic non peccat contra juſtitiam. Secus dicendum arbitror de illo, qui dolô maligno aut fraude diſſuadet, aut qui alium ex juſtitia obligatum impedit, ne defendat vel impediat homicidium injuſtum; quia talis graviter delinquit contra juſtitiam. Hinc, ſi Princeps, Belliduces, Magiſtratus, Judex, Chirurgus, Medicus ex juſtitia obligati non impediant homicidia, cùm tamen moraliter poſſent, fiunt participes talium homicidiorum. Laymann ubi ſuprà *n. 7. & 8.* Tamburinus *l. 6. in Decalog. c. 3. §. 1. n. 8.* Babenſtuber *cit. n. 7.* 109.

Colliges ſextò. Ab homicida in confeſſione explicandas, vel ſi id propriâ ſponte aut ruditate non faciat, à Confeſſario (cujus eſt ſupplere defectum) examinandas eſſe ſequentes 5. circumſtantias. 1. circumſtantiam *perſonæ pœnitentis* ſeu occidentis, an ſcilicet ſit Clericus vel Sacerdos &c. quia 110.

talis incurriſſet irregularitatem, & ſi in hac celebrâſſet divina, novum incurriſſet peccatum. 2. circumſtantiam *perſonæ, quæ fuit occiſa*; nam ſi fuiſſet Clericus, commiſſum fuiſſet ſacrilegium; ſi conſanguineus proximus, Parricidium &c. 3. circumſtantiam *loci*; quia ſi in loco ſacro fuiſſet factum, homicida cômiſiſſet ſacrilegium; ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 6.* 4. circumſtantiam; *quibus auxiliis, & quomodo* &c. id eſt, an ſolus, vel cum ſociis, fortaſſis inductis ad hoc & animatis &c. quia tunc ratione ſcandali commiſiſſet plura numerô peccata, tot ſcilicet, quot induxiſſet &c. item an fortaſſis ex inſidiis, ſub ſpecie amicitiæ, venenô &c.; quia ex his & ſimilibus poteſt variari ſpecies peccati &c. veluti conſtare debet ex dictis *n. 6. & 90.* 5. Denique circumſtantiam *temporis*, ſeu etiam *durationis*, an non â longo tempore quæſiêrit occaſionem occidendi &c. an hoc propoſitum moraliter nunquam interruperit; quia tunc multiplicâſſet peccata numericè. Ratio horum eſt: quia Confeſſarius debet nôſſe non ſolùm peccata quoad ſpeciem & numerum, ſed etiam quoad circumſtantias ſpeciem mutantes &c. at, hoc ſcire non poteſt, niſi pœnitens vel ſe ipsô exſplicet, vel Confeſſarius ſupplendo defectum pœnitentis in hæc & ſimilia indaget; ergo tenetur. Videatur de hoc Filliucius *cit. à n. 129.* Babenſtuber *l. cit. n. 8.*

Colli-

Colliges ſeptimò, non poſſe tradi universale paradigma pœnitentiæ, homicidæ à Confeſſario imponendæ; quia hæc debet taxari juxta proportionem culpæ: atqui culpa non ſemper eſt æqualis, veluti ex hactenus dictis liquet: ergo nec pœnitentia univerſaliter taxari poteſt. Tamburinus, Sporer, Babenſtuber *l. prox. cit.* & alii plures exiſtimant, homicidæ pœnitentiæ causâ injungendum eſſe. 1. ut per unum annum ſingulis hebdomatibus curet celebrari miſſam pro anima defuncti, & certam eleemoſynam pro facultate virium erroget in pauperes. 2. ut pro eadem anima ſingulis ſeptimanis recitet Lytanias, aut Roſarium B. Virginis. 3. ut per eunden annum ſemel in hebdomate confiteatur, & ſemel in menſe communicet, offerendo hanc ſacram Communionem pro eadem anima defuncti &c. vel 4. per totam vitam ſuam aliquoties pro eadem anima oret, Communionem offerat. &c. &c. 111.

Verùm quantùm ad hæc & ſimilia magnâ diſcretione, circumſpectione & prudentiâ opus eſt; quia hæc pœnitentia debet commenſurari circumſtantiis & qualitati tum pœnitentis, tum etiam delicti.

Colliges denique octavò, jure meritiſſimo ab Innocentio XI damnatas fuiſſe ſequentes duas propoſitiones, è quibus prior (*n. 34.*) ità ſonat: *licet procurare abortum* 112.

ante animationem foëtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur. Poſterior (*n.* 35.) *videtur probabile, omnem foëtum quamdiu in utero eſt, carere animâ rationali, & tunc primùm incipere eam habere, cum paritur, ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.* Utramque hanc propoſitionem jure meritiſſimo fuiſſe damnatam quisque prudentem facilè capiet: nam prior ſcandaloſa eſt; quia cùm nulla puella ex fornicatione prægnans non ſoleat propterea diffamari, ſequeretur, cuilibet fas eſſe procurare abortum: cur ergo non pariter liceret impedire generationem ſeu conceptionem, v. g. diſpergendo ſemen, aut jam receptum rurſus effundendo? aſt, ſi hoc ſemel detur permiſſum, amabo! quæ tunc erit facies Univerſi? Poſterior pariter nedum ſcandaloſa, ſed erronea eſt: ſcandaloſa quidem; quia præbet anſam liberiùs procurandi abortum, ùt de ſe patet; erronea autem; quia S. Scripturæ eſt contraria: enim verò Joannes Baptiſta, ùt audivit Eliſabeth ſalutationem B. V. Mariæ. in utero Matris exultâſſe dicitur *Luc.* 1. Jeremias in utero Matris ſanctificatus. *Jerem.* 1. atqui exultatio & ſanctificatio infantis in utero Matris, ſupponit animam viventis; quia gratia ſanctificans non recipitur, niſi in anima ſanctificati: ergo falſum & erroneum eſt, aſſerere omnem foëtum, quamdiu in utero eſt,

eſt carere animâ rationali. Videantur de hoc R. D. Auguſt. Michel *Theolog. can. mor. volum. 2. part. 3. tr. 6. fol. mihi. 990.* Viva *ad eandem propoſitionem à n. III.* la Croix *lib. 3. part. 1, n. 823. & ſeqq.*

* * * * * * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * * * * *

CONFERENTIA QUINTA
De Duello.

SUMMARIUM.

113. Duellum eſt periculoſum certamen duorum ex condicto, deſignatô tempore & locô.
114. Aliud dicitur ſolenne, aliud ſimplex ſeu privatum.
115. Nunquam fas eſt illud ſuſcipere ad manifeſtandam veritatem, aut terminandam litem, vel oſtentationem virium.
116. Neque fas eſt (per ſe loquendo) illud fictè ſuſcipere, ità tamen ut alii putent rem ſeriò agi.
117. Neque ob defenſionem ſolius honoris, ne quis videatur homo imbellis.
118. Secus, ſi ſimul agatur de honore, ſuſtentatione congruâ, & ſtatu amittendo &c.
119. Inſuper fas eſt illud ſuſcipere auctoritate publica v. g. ad dirimendum bellum &c.
120. Duellantes incurrunt diverſas pœnas, ſignanter excommunicationem, nec non privationem Sepulturæ Eccleſiaſticæ &c.

121. Pœna-

121. Pœnæ tamen civiles in hisce partibus noſtris plerúmque non incurruntur, niſi duellum fuerit ſolenne.

122. Nec à quibusvis ſpectatoribus, ſed ab illis duntaxat, qui ſuâ præſentiâ duellantes quodammodo animant.

123. Reſolvitur Caſus I. de eo, qui alium provocavit ad duellum, ideò duntaxat, quia noluit pati, ut alius audiret peritior ſe in arte digladiandi.

124. Hinc neuter eſt excuſandus à peccato mortali.

125. Solvitur inſtantia contra hanc reſolutionem, deſumpta ex praxi contraria.

126. Et quid practicè fuerit agendum provocato &c.

127. Reſolvitur Caſus II. de quodam Officiali bellico, ab alio pugnô percuſſo, quem propterea debuiſſet provocare ad duellum, aut cedere officio militari.

128. Probabiliter licuiſſet hunc, ſtantibus circumſtantiis mox recenſitis, provocare ad duellum.

129. & 130. Solvuntur duæ inſtantiæ contra hanc reſolutionem factæ.

131. Reſolvitur Caſus III. de quodam ſtudioſo Pragenſi, qui à miſite verbis laceſſitus in hoſpitio, inſtigantibûs præſertim condiſcipulîs eundem provocavit, & occidit.

132. Propterea tamen pœnas in duellantes latas non incurrit;

133. Benè verò præter Irregularitatem, Caſum communiter reſervari ſolitum.

134. Confeſſario circa hujusmodi pœnitentes gnaviter advertendum eſt, an intercеſſerit duellum propriè dictum, ſeu ſtrictè ſumptum.

135. Inevitabili neceſſitate compulſus ad duellandum, licitè illud ſuſcipit cum conditione, vel ſimulatè

ſimulatè tantùm congrediendi, vel poſt aliquot ictus ſtatim ceſſandi.

136. Unde etiam non incurrit pœnas in duellantes latas.

137. Quando duo inermes ſeſe provocant, arma petunt, & ſtatim pugnant, non committunt duellum propriè dictum.

138. Nedum Principes Eccleſiaſtici, ſed & ſæculares, ſub gravi obligatione tenentur impedire hujusmodi duella.

139. Satisfit cuidam inſtantiæ in contrarium.

140. De quo certò conſtat, quòd in duello propriè dicto, & loco duelli obiêrit, neutiquam ſepeliendus eſt in loco ſacro.

141. Secus ſi de hoc nec conſtet, neque probari poſſit.

142. Vel ſi non obiêrit in actuali conflictu, aut in loco conflictûs.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de duello.

QUæres primo, quid ſit duellum?

℞. Duellum eſt periculoſum certamen duorum ex condicto initum, deſignato tempore & loco. Ità Henno *tr. in Decalog. diſpu. 5. q. 5. conclu. 1.* & in re *communis DD.* Explico breviſſimè. Dicitur 1. *periculoſum certamen*, id eſt, armis vel inſtrumentis ad occidendum idoneis; nam qui pugnis duntaxat 113.

taxat vel crinium dilaceratione, levi baculo ſe percutiunt, non committunt duellum Dicitur 2. *duorum*; nam ſecundùm ethimologiam nominis duellum idem ſonat ac *duorum bellum*; unde græcè dici ſolet *Monomachia*, id eſt alterius contra alterum bellum. Dicitur 3. ex *condicto initum*, id eſt, ex conventione ſeu convocatione duorum &c. ſi enim duo aut plures ſubitò ſibi occurrentes v. g. in platea publica arma exerant, ſe invicem vulnerent ex ſubita ira &c. non duellum, ſed rixa potiùs dici debet. Hinc additur 4. *deſignato tempore & loco*: hoc quippe ad duellum rigoroſè & propriè ſumptum exigunt Bullæ Pontificiæ Gregorii III. & Clementis VIII. quod bene notandum; nam ubi certamen vel pugna ſubitò oritur ſinè tali condicto ad tempus & locum, non incurruntur pœnæ illæ graviſſimæ, in mox allegatis Bullis contra duellantes latæ.

Quæres ſecundò, quotuplex ſit duellum?

114. ℞. cum *communi DD.* duplex eſt, aliud ſolenne, aliud ſimplex. Solenne dicitur, quod fit cum certis ceremoniis, utputa miſſo internuntio aut litteris provocatoriis (vulgò Chartell) vel chyrotheca, aut datô annulo &c. item adhibitis certis patrinis, ſeu, ùt vocant, *ſecundantibus* &c. Ubi verò hujusmodi ceremoniæ non interveniunt, duellum ſimplex, ſeu etiam privatum appellari

lari ſolet, eſto fiat cum determinatione loci aut temporis, uti obſervat Gobat *Theolog. Exper. tr. 7. n. 572.* Porro hujusmodi duella olim variis de cauſis ſuſcipi conſueverant, teſte Filliucio *tr. 29. n. 136.* potiſſimùm verò ex ſequenttbus. 1. Ad manifeſtandam veritatem, vel innocentiam alicujus; qualis habebatur ille, qui vicerat. 2. Ad terminandam litem. 3. Ad oſtentationem virium. 4. Ad evitationem ignominiæ, aut defenſionem honoris proprii. 5. Ad defenſionem vitæ vel fortunæ &c. &c. de quibus etiamnum controverſia moveri ſolet.

Quæres tertiò, an liceat provocare, vel ſaltem acceptare duellum in ordine ad manifeſtandam veritatem, vel innocentiam alicujus, vel ob oſtentationem virium, aut terminandam litem?

℟. Nunquam prorſus fas eſt acceptare 115.
duellum, multò minùs provocare ad illud 1. in ordine ad manifeſtandam innocentiam, vel 2. ad terminandam litem dubiam, eo fine, ut is, qui occubuerit in duello, credatur habuiſſe cauſam injuſtam, vel 3. ad oſtentationem virium. Ità hodie *communiter* Doctores. D. Thomas, Filliuc. *cit. à n. 137.* Pichler in *Candidat. Jur. Can. l. 5. tit. 14. n. 1.* Ratio primi & 2di eſt: quia duellum non eſt medium à natura ordinatum ad manifeſtandam innocentiam, vel ad detegen-

tegendum crimen; nam in tali conflictu innocens æquè ac nocens poteſt ſuccumbere: ergo manifeſtatio veritatis aut innocentiæ debet exſpectari ab alia cauſa rationali: atqui non à DEO vel Angelo bono; quia nullibi legitur, DEUM promiſiſſe, ſe vi duelli manifeſtaturum innocentiam aut veritatem &c. ergo à Diabolo, & hôc ipſo committitur peccatum graviſſimum ſuperſtitionis. Ratio tertii eſt: quia cùm homo non habeat dominium in vitam & membra corporis, ſecundùm dicta ſuperiùs, eò ipſo nequit ſinè graviſſima læſione Juris Divini & naturalis ob ſolam oſtentationem virium, audaciæ, aut armorum peritiæ, injuriæ vindicandæ &c. propriam & proximi vitam evidenti exponere periculo, prout duellantes communiter faciunt, ſe ipſos per hoc ſtolidiſſimè exponentes periculo æternæ damnationis, atque hinc Jure meritiſſimo Concilium Tridentinum *SS. 25. c. 19. de Reform.* Duella vocat *deteſtabilem uſum, fabricante diabolo introductum.*

Sed quid (ais) tenendum de illis, qui fictè duntaxat, ſinè animo vulnerandi duellum ſuſcipiunt, poſt certum ictuum numerum finiendum, vel certè eâ conditione ac lege, ut unô vel leviſſimè etiam vulnerato, illico deſiſtant?

116. ℟. Neque hoc ſinè peccato fieri poteſt, & hoc ipsô minimè tolerandum eſt. Ratio

eſt:

eſt: quia hôc modo aliis ignorantibus conditiones initas præbetur ſcandalum grave & peſſimum exemplum. Hac fortaſſis de cauſa Clemens VIII. *conſtitut. Illius vires.* *1592.* prohibuit duella etiam non fatalia. Accedit, quòd in poſteriore caſu nunquam non ſubſit periculum lethalis vulneris; quandoquidem admodum difficile eſt ità moderari ictum per arma ad occidendum apta, & cum intentione vulnerandi adhibita, ut vulnus lethale non infligatur, prout ſapienter notat P. Pichler *cit. n. 2.*

Quæres 4tò, an liceat provocare, vel ſaltem altero provocante acceptare duellum ob defenſionem honoris proprii, ne ſcilicet ab aliis audias homo imbellis, effœminatus &c. &c.

℟. Nefas eſt, etiam acceptare duntaxat 117. duellum præcisè ob punctum honoris, ſcilicet ad declinandam ignominiam vel dedecus. Ità *communis* & certa DD. ſententia, præſertim poſt damnatam ab Alexandro VII. ſequentem (ordine 2dam) propoſitionem velut ſcandaloſam & pernicioſam: *Vir equeſtris ad duellandum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.* Ratio eſt: quia duellum non eſt medium idoneum tuendi honorem, ſed potiùs actus ſummæ dementiæ; cùm per hoc utriúſque duellantis ſalus corporalis ac ſpiritualis periculo exponatur, non ſinè gra-

Digitized by Google

viſſima injuria in DEUM (cui ſoli competit dominium in vitam humanam) & in Rempublicam, cui iniquè civis eripitur: quid ergo honoris ex tali ſtoliditate & malitioſa dementia aquiratur? Deinde vel duellans erit victor aut victus? ſi victus, hoc ipſi glorioſum non erit, præſertim ſi in ipſa pugna deceſſerit; tunc enim velut notoriè in peccato mortali decedens tanquam præda diaboli, ne mortuus quidem inter fideles tolerabitur, ſepulturâ ſacra perpetuò privandus inſtar beſtiæ. Si victor, tanquam infamis, & graviſſimi ſceleris tantopere prohibiti reus incidet in manus carnificis, aut certè officiô (ſi quod habuit) privatus in alienas terras aufugere, miseréque vivere cogetur, tanquam homo infamis; nam teſte P. Pichler *cit. n. 1.* Leopoldus I. Rom. Imper. cum conſenſu ſtatuum in Comitiis Ratisbonenſibus ſpeciali ſanctione ſtatuit pœnam capitis in eum, qui in duello alterum occiderit. Etiam in Regno Franciæ (teſte Filliucio. *cit. n. 150.*) decretô Henrici IV. duellum offerens vel acceptans habendus eſt infamis, ſoléntque duellantes affici pœna mortis, cujuscumque demum dignitatis, gradûs, conditionis, nobilitatis exiſtant &c. quod ità feliciter ſucceſſit in Gallia (ait Henno) ut monſtrum illud tantò magis quærat latere, quantò gloriabatur olim ſe prodere. Utinam & in noſtris partibus idipſum contingeret!

Dixi

Dixi autem, nefas eſſe etiam acceptare duellum *præcisè ob punctum honoris*, &c. nam ubi non ſolùm agitur de puncto honoris, ſed res eò devenit, ut non acceptans duellum deberet cadere ſuo officio honorifico, vi cujus & ſe & ſuam familiam hactenus ſuſtentavit, prout apud milites, & præcipuè officiales belli fieri amat, probabiliter licet ſaltem acceptare, immo & offerre duellum, ſuppoſitis duabus conditionibus. Scilicet 1. quòd non ſuppetat alia via conſervandi officium &c. nequidem per recurſum ad ſupremum Principem. Et 2. quòd appareat probabilis ſpes vincendi adverſarium. Ità Laymann, Wieſtner, & alii plures mox infrà citandi *n. 128*. Ratio eſt: quia ſecundùm dicta ſuperius *n. 64*. fas eſt occidere injuſtum aggreſſorem ob defenſionem bonorum temporalium magni momenti: conſequenter etiam fas eſſe debet, propterea & propriam & proximi vitam exponere periculo mortis, prout fieri ſolet in duello: atqui duellum ſupponitur neceſſarium contra injuſtum aggreſſorem nedum ad defenſionem honoris, ſed & ad conſervationem officii, & per conſequens ad conſervationem bonorum fortunæ ad ſe, ſuóſque alendos neceſſariorum, & ſic æquivalenter etiam vitæ: ergo duellum licitè acceptatur. Adde, quòd tales minus malum majori, & periculum dubium amittendæ 118.

vitæ præferat certæ officii, ac inde dependentium bonorum jacturæ, cùm utrumque malum nequeat aliter evitare: ergo prudenter, & hoc ipſô licitè agit.

Quæres quintò, an ergo præterea in nullo alio caſu licitum ſit offerre, vel acceptare duellum?

119. ℞. Eſt licitum præterea, quando hoc fit auctoritate publica, vel boni publici cauſâ, utputa ad finiendum bellum, vel ad parcendum ſanguini humano, qui effunderetur, ſi totus exercitus deberet dimicare. Hac de cauſa olim David cum Goliath duellavit, 1. *Reg.* 17. & S. Wenceslaus Dux Bohemiæ, ut ſuorum ſaluti proſpiceret, ad ſingulare certamen adverſus Ladislaum Ducem Curimenſem ſe ſtitit. Item Carolus V. Imper. ob eandm cauſam duellum obtulit Franciſco I. Regi Galliarum, nemine improbante. Ratio hujus eſt: quia ad finiendum bellum ſecundùm omnes fas eſt, integros exercitus committere, ſeu certare, quidni ergo à fortiori ex mutuo belligerantium conſenſu ad parcendum humano ſanguini liceat duorum duntaxat duellô cauſam totam dirimere?

II. Inſuper ſi Judex duobus ad mortem condemnatis deferret duellum eâ conditione ac lege, ut victor obtineat gratiam ulterioris vitæ, licitè ab utroque acceptaretur: quia hôc modo quivis conſtitueretur velut miniſter

ſter Juſtitiæ in alterum. Verùm hoc à nullo Judice attentandum eſſe, meritò monent Doctores; quia ſemper ſuberit periculum, ne unus alterum invadat animô vindictæ, proptereáque utérque exponeretur evidenti periculo æternæ damnationis, prout bene notat Henno *cit. concluſ. 4ta.*

Quæres 6tò, quasnam pœnas incurrant injuſtè duellantes?

℞. Breviter cum P. Pichler *in Canditat. ſeu compend. Juris Canon l. 1. tit. 14. n. 6.* illicitè duellantes duello ſolemni vi Concilii Trident. *SS. 25. c. 19. de Reform.* ſequentes pœnas incurrunt. 1. Excommunicationem latæ ſententiæ: & hæc nedum in ipſos duellantes, verùm inſuper in eorum Patrinos ſeu ſecundantes, item in ſubſidium vel favorem iisdem præbentes, nec non in dominos temporales duelli locum ſeu campum francum concedentes, immò & in ſpectatores eorum lata eſt ab eodem Concilio. 2. Proſcriptionem omnium bonorum cum perpetua infamia (quæ pariter in Patrinos lata eſt) 3. amiſſionem jurisdictionis ac Dominii, quod habuerunt Domini temporales in loco, ubi duellum conceſſerunt, ſi illum locum ab Eccleſia, vel in feudum obtinuerunt. 4. Privationem ſepulturæ Eccleſiaſticæ, ſi duellantes in conflictu ſeu ipſa arena deceſſerint, licèt dederint ſigna pœnitentiæ, prout declarat Rituale Roma- 120.

num: ſi tamen ante obitum confeſſi & abſoluti fuiſſent, probabiliùs gauderent ſepulturâ Eccleſiaſtica.

121. Dixi tamen: duellantes *duello ſolemni* &c. Eſto enim nonnulli Pontifices Concilio Trident. poſteriores prædictas pœnas extenderint etiam ad duellantes duellô privato, & excommunicationem Sedi Apoſtolicæ reſervaverint, eorum tamen conſtitutiones non videntur in noſtra Germania in uſum deductæ, vel ob defectum debitæ promulgationis, vel certè ob defectum ſufficientis acceptationis, prout obſervant Laymann, Pirhing, Mendo, Pichler, &c. ſicut & ipſum Tridentinum quò ad pœnas temporales, puta proſcriptionis bonorum, infamiæ, privationis jurisdictionis &c. in his partibus noſtris ſeptentrionalibus receptum non eſſe multi exiſtimaut. Unde & Gobat *ſuprà cit. n. 537.* ait, ſaltem in noſtra Superiore Germania ab excommunicatione ex duello privato incurſa, abſolvunt Mendicantes ſinè ſcrupulo. Congrediuntur Ingolſtadii perſæpè ſtudioſi Academici duellô propriè dicto privato, nec tamen recurrunt ad Sedem ſeu Pontificiam, ſeu Epiſcopalem. Ità ille. Quod tamen etiam in hiſce partibus noſtris reipſa excommunicationem, & privationem ſepulturæ Eccleſiaſticæ, etiam vi duelli privati incurrant, nemo eſt, qui dubitet; ait P. Reiffenſtuel *h. t. n. 42.* & ſi duel-

duellans eſſet Clericus, præter pœnas omnibus communes incurreret depoſitionem ſeu ſuſpenſionem ferendæ ſententiæ per *c. 1. de homic.* item privationem, & inhabilitatem ad illa, vi conſtitut. *Pii V. Ea, quæ. anno 1560. edita.*

Notandum inſuper eſt, ab illis duntaxat ſpectatoribus præfatas pœnas incurri, qui ex compoſito, ſeu de induſtria ſpectant, & ſic approbant, & ſuâ præſentia ſuo modô animant duellantes, prout Gregorius XIII. & Clemens VIII. explicant Tridentinum, non item qui ex occulto, vel obiter transeundo reſpiciunt, proptereáque nihil ad acuendam pugnam conferunt. Idipſum tenendum de eo, qui duellum conſuluit, ſed prorſus inefficaciter, ità ſcilicet, ut non perſuaſerit: ſecus, ſi efficaciter perſuaſiſſet ſemel, licèt poſtea revocâſſet, ſed inefficaciter & ſinè effectu. Neque incurrunt præfatas pœnas, qui duellum ſuo nomine factum ſolùm approbant, aut ratum habent, quià id nullibi exprimitur. Henno ubi ſuprà *Concl. 5. n. 3. & 4.* Filliuc. *tr. 29. n. 177.* Diana *part. 5. tr. 14. Reſol. 100.* Sporer *tr. 5. c. 2. n. 212.* & alii paſſim. Poteſt tamen ignorantia invincibilis ſæpiùs excuſare à præfatis pœnis, ſaltem pro foro interno. prout bene monet Reiffenſtuel. *loc. prox. cit.* 122.

Digitized by Google

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de duello.

CASUS PRIMUS.

Titius Prænobilis confitetur, ſe nuper duellandô occidiſſe Cajum pari ſtemmate natum, rogatus quam ob cauſam hoc fecerit? reſpondit, ſe fuiſſe à Cajo provocatum, & quidem nullam ob aliam cauſam, niſi quòd is ab aliis audîerit, ſe, Titium ſcilicet, eſſe in arte digladiandi omnium verſatiſſimum, ídque nullatenus ferre voluerit. Addit inſuper Titius, ſe ab initio provocationis ſtuduiſſe bellô modo avertere Cajum, reſpondendo nil ſibi inimicitiæ aut negotii unquam fuiſſe, aut eſſe cum illo, ac proin in pace abiret, quocumque tandem luberet. Verùm cùm nullatenus voluiſſet aquieſcere, tandem eidem inflixiſſe alapam dicendo: modò habes cauſam me provocandi: cras hora ſeptimâ matutinâ conveniemus ante portam civitatis (locum deſignando) altera verò die conveniſſe, & in primo congreſſu Cajum feliciter ſuperâſſe transverberando pectus vel latera.

En benevole Lector! habes hîc denuo caſum non fictum, ſed factum, ex quo non ſinè multa admiratione perſpicies mortalium cæcitatem, vel potiùs ſtoliditatem, malentium incurrere periculum ſalutis, & æter-

næ

næ damnationis, quàm gloriæ temporalis, aut vani honoris.

Jam ad noſtrum propoſitum quæri poteſt 1. Quidnam Confeſſarius id audiens debuerit obſervare? 2. An Titius acceptando duellum æquè ac Cajus offerendo vel provocando peccaverit, & quomodo?

℟. ad primum quæſitum. Confeſſarius 123.
inaudiens ſimilen caſum duelli, ante omnia debet advertere. 1. An fuerit duellum privatum vel ſolenne, idque in ordine ad diſcernendas pœnas; quia ex privato non incurruntur eædem, quæ ex ſolemni, ſaltem in his partibus noſtris, prout conſtat ex proximè dictis *n. 121. & 122.* 2dò. Attendere debet, an nondum fuerit deductum ad forum externum ſeu contentioſum (quod fieri ſolet per accuſationem, ſeu delationem juridicam, vel etiam citationem, quæ eſt principium & fundamentum judicii *§. fin. Inſtitut. de pœnis temerè litig.*) quia tunc neque privilegiatus (extra articulum mortis) neque etiam Epiſcopus debet impertiri abſolutionem, juxta Dianam. *part. 5. tr. 14. Reſol. 103.* Gobat. *cit. tr. 7. Theolog. Experim. n. 573.* & alios. Videatur de hoc Tamburinus *l. 5. de Caſib. reſervatis c. 10. §. un. n. 4.*

℟. jam ad ſecundum quæſitum, absque 124.
dubio utrumque, tam Cajum ſcilicet provocando, quàm Titium acceptando peccâſſe

mortaliter. Ratio liquet ex dictis ſuprà, præſertim *n. 7.* quia cùm homo non ſit Dominus, ſed potiùs cuſtos vitæ ac membrorum ſuorum, nequit hæc ſinè graviſſima injuriâ erga DEUM, & hôc ipſo ſinè graviſſimo peccato mortali, & reatu pœnæ æternæ incurrendæ, exponere periculo, niſi, in caſu, ubi id vel neceſſitas publica, vel defenſio vitæ propriæ &c. expoſtulat, minimè verò, ob aucupandam vanæ gloriæ, vel magni nominis auram, vel ob defenſionem apprehenſi honoris: atqui uterque tam provocans, quàm provocatus hoc fecit, & quidem effectu ſat lugubri, immò damnabili: ergo uterque graviſſimè peccavit, licet procul dubio Cajus primò provocans, & quidem ſinè cauſa, utpote ductus motivo futiliſſimo, graviùs peccaverit ratione ſcandali dati Titio, quem propterea graviſſimo periculo vitæ, immò & æternæ damnationis expoſuit. Hæc omnia ſatis certa, & in omni ſana Theologia explorata arbitror.

Dicet tamen fortaſſis Titius: hæc reſolutio repugnat praxi Nobilium: Profectò inter decem aut viginti vix unus Nobilium reperiretur, qui tam protervè ac præſumptuosè (& quidem ſinè omni cauſa vel offenſa data) provocatus ad duellum, non acceptaret, defendendi honoris causâ: & certè niſi acceptâſſem, ab omnibus Nobilibus audiiſſem perpetuò imbellis, ignavus, vilis

vilis & abjecti animi homo perpetuò è Societate Nobilium excludendus, non ſinè probro totius aniciæ familiæ meæ: ergo neceſſitate compulſus tenebar acceptare duellum; neque enim hiſce perverſis temporibus ſuffeciſſet ad declinandam hanc ignominiam proteſtatio, me non recuſare duellum ex timiditate, ſed ſolùm ex reverentia ad leges tam humanas, quàm Divinas & naturales; tum quia de me conſtat, quòd legum quarumcunque demum, non ſim magnus æſtimator, multò minùs obſervator, proptereáque omnium contemptui me expoſuiſſem recuſando duellum.

℟. Eſto hoc videatur hiſce temporibus contra praxin Nobilium perverſorum, non tamen repugnat praxi timoratorum: & licèt fortaſſis audiſſes timidus, imbellis &c. apud perverſos, malè ſanos & depravatos homines, non tamen audiſſes talis apud homines cordatos, prudentes & probos, qui bene nôrunt, majorem eſſe habendam rationem legis divinæ, quàm humanæ politiæ. Et quemadmodum tibi non liceret adulterari, fornicari &c. eò finè, ut apud perverſos declines nomen hominis imbellis, ignavi &c. ità nec licuit tibi duellare ob declinandam hanc notam apud perverſos; nam æquè intrinſecè malum eſt vitam ſuam exponere periculo, niſi DEUS, qui eſt Dominus vitæ ac necis, hanc facultatem conceſſe- 125.

Digitized by Google

ceſſerit: non conceſſit autem ob defenſionem ſolius honoris; cùm ſecundùm dicta *n. 117.* duellum non ſit idoneum medium defendendi honorem: neque ex recuſatione facti inſani probrum vel dedecus poteſt redundare in honeſtam & aniciam familiam, ſed potiùs magnus honor: ergo &c.

Quid ergo (ais) agendum vel reponendum fuiſſet Cajo, injuſtè & pertinaciter provocanti?

126. ℞. Debuiſſet eidem reponi, non eſſe conveniens, ut ad experiendam majorem dexteritatem utriusque vita & ſalus æterna periculo exponatur, præſertim cùm aliunde conſtet, duella humanis ac Divinis legibus graviſſimè eſſe prohibita, indéque duellantibus graviſſima imminere incommoda, ad quæ declinanda nolis inire duellum, niſi dum aliquando abſolutè neceſſarium fuerit, tunc verò te primùm monſtraturum tuam dexteritatem digladiandi. Quod ſi his non obſtantibus Cajus noluiſſet acceptare repulſam, potuiſſes ſeveriori modo eum repellere, vel omnino domo excludere; caſu quo verò ad hanc injuriam vindicandam Cajus apprehendiſſet arma vel gladium, licuiſſet utique tibi contra eum velut injuſtum aggreſſorem vitæ tuæ te defendere (ſervato moderamine inculpatæ tutelæ) etiam occidendo illum, ſi opus fuiſſet. Videantur de hoc Henno *tr. in Decalog. diſp. 5. art.*

art. 8. q. 5. concl. 3. Reſp. ad dices 1. Claudius la Croix *lib. 3. part. 1. n. 841.* vel Kreſslinger *addit. I. poſt n. 45. tr. 9. diſt. 3. Theolog. mor. R. P. Reiffenſtuel.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius nobili genere natus, officio Capitaneus ſeu Centurio, ab alio quodam ejusdem cohortis Belliduce pugnô percuſſus, agrè quidem rem tulit, nihilominus vindictam vel ſatisfactionem ſumendam diſſimulavit, vel quia illum alterum majori charactere inſignitum offendere noluit, vel quia in arte ſeu dexteritate digladiandi, præſertim ob defectum virium, ſe alteri haud quaquam parem bene agnovit. Verùm, quod Sempronius diſſimulare voluit, alii comilitones factum reſcientes haud quam diſſimulatum volebant, quin potiùs coram proteſtati fuêre, nedum in charactere militari æquales, ſed & inferiores milites, ſe non ampliùs toleraturos, neque obedituros Sempronio, niſi provocando alterum (modô jam ſolito, licèt peſſimo) facto monſtrâret, ſe eſſe generoſum militem, dignum munere, quod gerebat. Sempronius malleum inter & incudem ſe conſtitutum ſentiens, conſilii causâ rem candidè aperit ſuo Confeſſario. Quid hic conſilii dabit Sempronio?

℟. Sempronio reſpondendum, quòd debeat priùs omni poſſibili modo conari ad 127.

declinandum duellum v. g. rem deferendo ad ſupremum belli ducem, aut ad Generalem, ſive per ſe, ſive per aliam perſonam fidelem, quatenus hujus auctoritate duellum impediatur, ſaltem in tantum, ut potiùs fictô modo, utputa ſclopetis plumbo ſeu globulo non oneratis, aut cum animo nequaquam graviter ſeu lethaliter vulnerandi ex utraque parte ſuſcipiatur. Quodſi hæc omnia prævideantur nil profutura, chriſtiana pietate ſuadendum potiùs eſſet, ut Sempronius ſuum reſignaret officium, præſertim ſi moraliter prævideat, ſe in duello victum iri, & aliunde habeat, de quo vivat.

Sed quid (inquies) ſi Sempronius dicat, ſibi aliunde non ſuppetere media, ideóque neceſſariò vel officium, de quo hactenus vivebat, non ſinè nota infamiæ (coram plebe ſaltem) reſignandum, aut duellandum eſſe?

128. ℟. Suppoſitis hiſce circumſtantiis Confeſſarius candidè dicat, Sempronium quidem meliùs & chriſtianis legibus conformiùs acturum, reſignando quod hactenus geſſit militare officium, ad hoc tamen minime obligari, ſed poſſe tutâ conſcientiâ petere ab alio ſatisfactionem, pro injuria pugnô ſibi illata: & altero duellum offerente, acceptare ſuppoſitis circumſtantiis mox enumeratis, ſcilicet quòd aliter duellum nullatenus

tenus declinare poſſit, & quòd ſecus nedum honori, ſed & officio ac ſuſtentationi congruæ cedere deberet. Ità etiamnum poſt damnatam propoſitionem mox ſuprà *n. 117.* relatam tenent, Navarrus, Laymann, Sporer *cit. n. 204.* Wieſtner *lib. 5. tit. 14. n. 5.* Reiffenſtuel *eodem tit. n. 31.* Leſſius *de J. & J. l. 2. c. 9. n. 49.* Seybold in Dicæomachia *part. 2. ſect. 4. §. 1. n. 14.* ubi ſimillimum caſum reſolvit, approbantibus Pichler *l. 5. tit. 14. n. 8.* Kreſslinger proxim. *cit. addit. 2.* & noſtro V. P. Holzmann *tom. 1. Theolog. moral. part. 2. tr. 2. diſp. 5. c. 3. n. 608.* Rationem hujus jam inſinuavimus ſuprà *n. 118.* quia ſuppoſitis hiſce circumſtantiis jam non agitur de ſolo puncto honoris, ſed ſimul etiam de ſtatu & officio, immò de rebus fortunæ ad conſervandam vitam & ſtatum neceſſariis, quorum injurioſus percuſſor tam diu moraliter cenſeri debet aggreſſor injuſtus, quamdiu non ſatisfecerit: ergo ſi non velit aliter ſatisfacere, niſi duellando, licebit Sempronio acceptare. Neque refert, quòd hic ſupponatur viribus impar; quia in hac tam lubrica fortunæ arena jam ſæpiùs minor ſuperavit majorem, prout conſtat de Davide contra Goliat, & pluribus aliis.

Dices tamen contra hanc reſolutionem. Bona fortunæ ſunt longè inferioris ordinis bonô vitæ ſecundùm omnes: ergo propter con-

conſervanda hæc bona fortunæ neutiquam fas eſt alteri, quantumvis injuſto aggreſſori, vitam eripere, aut propriam vitam periculo exponere.

129. ℟. diſtinguendo conſequens: ergo propter bona fortunæ ſecundùm ſe præcisè conſiderata, non licet alteri auferre vitam, velut bonum altioris ordinis, *concedo.* Propter bona fortunæ, in quantum hæc ſunt neceſſaria ad conſervationem vitæ propriæ, ac ſtatûs, *Neg. conſ.* ſecus enim nulli Reipublicæ liceret bellô & armîs ſua bona temporalia defendere, aut fures occidere &c. quod tamen ſicut ab omnium prudentum perſuaſione ac praxi receptiſſima, ità & à veritate alienum eſſe noſcitur. Neque dicas, hæc tantùm permitti propter bonum commune Reipublicæ, cui bonum vitæ privatæ debet poſtponi; nam contra: bona temporalia totius Reipublicæ manent adhuc bona inferioris ordinis, bonô vitæ hominis privati: & tamen hoc non obſtante licet homini privato tollere vitam, ne bonum vel pax & tranquillitas perturbetur, aut hominibus perverſis ex oppoſito præbeatur anſa injuſtè alios ſupprimendi: ergo & in noſtro caſu licebit.

Dices iterum. Bonum famæ ſeu honoris, & bonum vitæ præſertim inter honeſtos, aut nobiles, pari paſſu dicuntur ambulare: & certè permulti mallent perdere

vitam,

vitam, quàm ſamam & honorem, & tamen ſecundùm nos non licet injuſto aggreſſori duellando auferre vitam propter bonum famæ vel honoris conſervandi: ergo multò minùs id licebit propter conſervanda bona fortunæ, eſto hæc ſupponantur neceſſaria ad conſervationem vitæ vel ſtatûs.

℞. cum P. Pichler & aliis, explicando 130. & diſtinguendo *anteced.* pari paſſu ambulant, quoad æſtimabilitatem. *Tranſ.* quoad conſervationem, *Neg. ant.* cum conſeq. honor enim & fama ſecundùm ſuperiùs dicta aliis modis conſervari poſſunt, & in hunc finem duellum eſt medium omnino improportionatum: econtrà verò in noſtro caſu ſupponitur officium militare & bona fortunæ ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria inde fluentia aliter conſervari non poſſe, niſi per acceptionem duelli, ideóque duellum prudenter acceptatur, dum per hoc malum majus minori præfertur, & evitandum ſperatur.

CASUS TERTIUS.

CAjus ſtudioſus Pragenſis, dum in quodam hoſpitio cum aliis quibusdam condiſcipulis menſa compotantium aſſidebat, nil prorſus mali cogitans ex inopinato à quodam ſuperveniente milite variis dicteriis laceſſitus fuit. Diu rem diſſimulaverat Cajus, admonens etiam militem, ſibi ac vitæ ſuæ parceret, verùm cùm hic inde

nil pacatior, ſed pejor potiùs factus, pergeret verbîs laceſſere, tandem Cajus (inſtigantibûs præſertim & animantibûs aliis condiſcipulîs, in quos eadem dicteria injurioſa redundare videbantur) militem appellat Hunds 2c. *ſimúlque ad pugnam provocat: pergit uterque eôdem impetu extra portam civitatis, concomitantibûs aliis tum ſtudioſis tum militibus, & en! vix dum portam egreſſi convenientem locum inveniunt, evaginatîs gladiîs gradum ſiſtunt, & in primo congreſſu Cajus nonnibil læſus fuit, in altero mox militi pectus transverberavit: unde quantocyus cum ſuis condiſcipulis in quendam aſyli locum ſe recepit, usque dum res auctoritate majorum decideretur. Jam ad hanc facti ſpeciem dubitare licet. 1. an Cajus peccaverit graviter, provocando militem? 2. an excommunicationem & reliquas pœnas tam ipſe, quàm etiam reliqui inſtigatores ac comites, & quaſi ſecundantes, utì vocant, inciderint?*

131. ℟. Ad primum quæſitum hujus caſûs, nedum Cajum provocando ad pugnam, ſed etiam reliquos condiſcipulos ad eandem pugnam inſtigando & animando peccâſſe mortaliter. Ratio hujus peti debet ex dictis ſupra *n. 117.* ex quibus conſtare debet, ob læſionem ſolius honoris neutiquam fas eſſe vel acceptare vel provocare, ſeu offerre duellum offendenti, cum tanto ſalutis corporalis & ſpiritualis etiam diſcrimine: at Cajus à milite non fuit aliter læſus aut laceſſitus, niſi

niſi in honore: ergo graviter peccavit eum propterea provocando ad duellum, vel potiùs rixam. Ex quo liquet, etiam reliquos inſtigatores ad hoc factum excuſandos non eſſe à peccato mortali. Unde jam

℟. ad ſecundum quæſitum hujus Casûs, neque Cajum, neque reliquos comites vel *ſecundantes* propterea incurriſſe excommunicationem vi Tridentini in duellantes latam; quia Tridentinum (utpote in materia odioſa pœnarum) ſolùm intelligendum eſt de duellantibus duello ſolemni, & propriè tali, juxta *communiſſimam DD.* quam etiam tenet P. Wex *in Adriadne part. 4. decad. 4. caſ. 10 §. 3. n. 24.* atqui in noſtro caſu non fuit commiſſum duellum ſolenne; tum quia non præceſſerunt ceremoniæ internunciorum, vel Chartellarum &c. tum etiam quia non intervenit condictio ad certum locum, ſed ſolùm ex impetu iracundiæ vel vindictæ perrexerunt ad quemcunque demum locum, primò idoneum viſum: ergo non inciderunt pœnas à Tridentino in duellantes latas. Unde Diana & P. Bonæ ſpei *de charit. diſp. 8. n. 145.* dicunt, quòd, *ſi conventio ad pugnam fiat in rixa ex eodem calore* (uti in noſtro caſu facta ſupponitur) *etiamſi exeant ad alium locum, non eſt duellum ſub pœnis prohibitum, quia non eſt pugna ex condicto, ſed rixa.* Idque vel maximè dicendum eſt in hac noſtra Germania, ubi in 132.

tanto rigore præfatæ pœnæ non ſunt uſu receptæ, ob rationes ſuprà inſinuatas. Videatur de hoc P. Claudius la Croix *Lib. 3. part. 1. n. 844.* & ſequentibus vel Wex *l. cit. à n. 25.*

133. Dixi tamen nec Cajum, neque reliquos comites incurriſſe excommunicationem vi Tridentini in duellantes latam &c. per quæ minimè negaverim, Cajum occidendo militem incurriſſe Irregularitatem, fortaſſis & Caſum reſervatum; nam homicidium voluntariè perpetratum communiter reſervari ſolet; quem tamen reliqui inſtigatores, quippe qui phyſicè non occiderunt militem, neutiquam incurrerunt. Aliter diſcurrendum eſt de irregularitate, prout *part. 5.* pluribus videbitur, ubi de irregularitate & reliquis pœnis Eccleſiaſticis ex profeſſo agetur.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

134. Colliges ex hactenus dictis primò, à Confeſſario gnaviter diſtinguendum eſſe inter rixam & duellum; eſto enim in eo conveniant, quòd tam rixa, quàm duellum fieri ſoleant inter duos vel plures, differunt tamen per omnem modum, quòd rixa ſubitò ex calore iracundiæ, aliáve paſſione oriri ſoleat, citra omne pactum vel conventionem

Digitized by Google

tionem ad locum & tempus, vel de certo armorum genere &c. prout in duello fieri conſuevit: immò & inter duellum ſolenne ac privatum in noſtris ſaltem partibus, præcipuè in ordine ad diſcernendas pœnas inde incurſas, cautè admodùm diſtinguendum eſſe, jam monuimus; quia ex duello privato non ſolent incurri eædem, quæ ex ſolenni, ſaltem apud nos, prout videre licet apud P. Wex *cit.* §. *3. n. 26.* Inſuper duellum ſubinde ſaltem ſuſcipi poteſt auctoritate publicâ ſecundùm dicta *n. 119.* rixa autem nunquam: quô proin fit, ut rixantes non incurrant eaſdem pœnas, quas duellantes. Videantur de hoc Herincx noſter *part. 3. tr. 1. diſp. 13. n. 92.* Mathæucci *lib. 1. c. 2. n. 8.*

Colliges ſecundò, eum, qui inevitabili 135. neceſſitate compellitur ad duellandum, poſſe illud ſuſcipere eâ lege, ut v. g. tantùm fictè (id eſt ſclopetis non oneratis plumbô) erga ſe explodant, vel ut ſtatim deſinant, quamprimùm alteruter fuerit vel leviter vulneratus. Ratio eſt: quia in tali caſu ob defenſionem inevitabilem vitæ propriæ poſſet ſuſcipere duellum, ſeriò agendo & pugnando, immò occidendo Adverſarium (ſervatô tamen ſemper moderamine inculpatæ tutelæ) quidni ergo etiam fictè id poſſet. Quin immò multi DD. prout videre licet apud Sporer *n. 204. in fine.* probabile putant.

tant, ob evitandam infamiam præciſè licitè ſuſcipi duellum, ſuppoſitô, quòd certò conſtaret illud ab aliis mediatoribus, aut altiori poteſtate impeditum iri; vel eâ conditione utrinque inita, ut ſtatim poſt aliquot ictus, aut poſt leve vulnus alterutri inflictum deſiſtatur &c. Verùm la Croix *Lib. 3. part. 1. n 840.* meritò dicit, hoc in praxi non eſſe admittendum; tum quia ſemper aderit periculum ſcandali apud alios, talium conditionum ignaros; tum etiam, quia ſemper aderit quidam contemptus legis Eccleſiaſticæ, quæ etiam talia ficta duella prohibet, tanquam ſcandaloſa, inductiva quodammodo ad alia duella ſeria &c. videatur etiam Mendo *diſp. 1. q. 21. n. 270.*

136. Colliges tertiò, eum, qui inevitabili neceſſitate compulſus fuit ad duellandum vel pugnandum, utpote quia præter omnem intentionem ab inimico fuit in itinere adactus armîs vel gladio &c. non incurrere pœnas in duellantes latas. Ratio eſt: quia quod inevitabili neceſſitate fit, ſinè culpa contingit: ubi autem non committitur culpa, ibi nec contrahitur pœna, præſertim tam gravis, juxta omnes: ergo &c. videatur de hoc Sanchez *Decal. lib. 2. c. 39. n. 18. & ſeqq.*

Sed quid, inquies, ſi duo inermes incipiant verbîs aut pugnîs certare, dein uterque domum currens arma arripiat, redeatque ad eundem locum &c. & pugnet, incurruntnè pœnas in duellantes latas?

℟. Quòd

℟. Quòd non. Ratio eſt: quia tales non committunt duellum, ne quidem privatum, ſed rixam duntaxat. Idipſum tenendum foret, ſi unus alteri dixiſſet: *tecum pugnabo primâ vice, quâ mihi in urbe aut platea obviaveris &c.* quia neque in tali caſu fit certa deſignatio temporis & loci, prout benè advertunt Diana *part. 5. tr. 13. Reſolut. 59.* Tambur. *lib. 6 Decalog. c. 1. §. 3. n. 11.* Dixi tamen, quòd tales non incurrant pœnas in duellantes latas &c. quô ſtante etiam certum eſſe debet, eos peccare mortaliter; quia hujusmodi pugnæ, rixæ, aut duella ſive propriè, ſive impropriè dicta, præſertim cum tanto animæ & corporis periculo facta, & charitati repugnant, & juſtitiæ &c. videatur la Croix, *ubi ſuprà n. 846.* 137.

Colliges quartò, nedum Principes Eccle- 138.
ſiaſticos, ſed etiam ſæculares ſub gravi obligatione teneri ad interdicenda & impedienda hujusmodi duella, diabolo fabricante (ùt loquitur Tridentinum citatum) introducta. Ratio eſt: quia Principum eſt impedire ſcandala publica, & damna Reipublicæ imminentia: atqui ex duellis graviſſima ſcandala, peſſima exempla, & Reipublicæ damna cum deplorando animarum detrimento oriri ſunt nata, prout nemo prudentûm non videt: ergo &c. His de cauſis ſecundùm relata ſuperiùs *n. 117.* ab Auguſtiſſimo Imperatore Leopoldo I. item à

Chriſtianiſſimis Galliarum Regibûs graviſſimis ſub pœnis interdicta fuêre hujusmodi duella, vel potiùs inſaniæ. Idipſum efficaciter præſtitêre Principes Belgii, Albertus & Iſabella, edictô ſæpiùs repetito caventes, ne quis alterum provocet ad duellum, ſive intra ditiones ſive foras, verbotenus, aut miſſis libellis: nemo nuntia, aut hujusmodi libellos recipiat, ſub pœna degradationis inſignium & nobilitatis, famæ, privationis officiorum, penſionum, ac medietatis bonorum. Quòdſi qui defacto pugnaverint, ſeu ad condictum locum devenerint, mortis & confiſcationis omnium bonorum. Et quoniam pleráque duella ortum habent ex falſa opinione, quaſi degenere timore impediantur, qui manu ſuâ injurias aut vitia non vindicant; declarant principes, falſam eſſe opinionem, honorem injurias paſſorum ſub ſuam protectionem recipiunt, & ne quis eis exprobret, ſub ſuæ indignationis, & arbitraria pœna vetant. Inſuper ne quis nuntia aut libellos provocationum deferat, ne in duellum euntibus auxilietur quomodocunque, aut comitetur, ſub capitis pœna & bonorum, prout videre eſt apud Zypæum *in notitia Jur. Belgici. l. 9. §. de pugnantibus in duello*, & apud noſtrum Herincx *cit. diſput. 13. n. 101.* Utinam & alii Principes Imperii horum exemplum ſequerentur, infligendo hujusmodi pœnas: certè efficacius

medium

Digitized by Google

medium impediendi, hujusmodi duella vix invenient, quam ſi inter conditiones promovendorum ad aliquod, qualecunque etiam ſæculare officium, ponant velut indiſpenſabile impedimentum, *duellâſſe*, *provocâſſe*, vel *acceptâſſe duellum*, prout poſt Mendo notat P. Claudius la Croix *n. 866.*

Dices. Si auctoritate principum duella tantopere ſint interdicenda, eccur ergo admittendus ad Ordinem equeſtrem S. Jacobi Candidatus interrogari ſolet, an aliquando provocatus ad duellum id non acceptaverit? videtur enim; per hoc approbari duella, quaſi nempe ex non acceptatione tali Candidato ſit inuſta nota, vi cujus ſit indignus tali ordine. Accedit, quòd teſte Mendo hæc ſtatuta Ordinis etiam poſt Tridentinum à Catholicis Hiſpaniarum Regibus ſint approbata.

℟. cum eodem P. Mendo apud P. Jacob. 139.
Wex ſuprà *cit. n. 17.* per hoc non requiri. ut duellum oblatum re ipsâ acceptaverit (hoc enim iniquum foret) ſed ſolùm inveſtigari, an illud non recuſârit ob meram ignaviam. Hinc ſi de tali reſciatur, quôd more Chriſtiano ob motivum honeſtatis ac virtutis; ſcilicet ad obſervandam legem naturalem ac Divinam recuſaverit (uti fieri oportet) nihil omnino impedit, quò minùs ad eundem Ordinem admittatur.

Colliges quintò ex dictis *n. 121.* Eum, 140.
de quo conſtat, quòd in actuali duello pro-

priè tali, factô ſcilicet vi provocationis præviæ, ad certum locum & tempus obiêrit, neutiquam ſepeliendum eſſe in loco ſacro, eſto etiam duellum non fuiſſet ſolenne, ſed privatum duntaxat. Ratio eſt: quia pœna privationis ſepulturæ Eccleſiaſticæ in duellantes lata à Summis Pontificibus ſuprà *n.* *113.* recenſitis hodiedum eſt uſu recepta, teſte Reiffenſtuel *n.* *121.* citatô; ergo talem non licet ſepelire in loco ſacro.

141. Dixi tamen primò: *de quo conſtat*, quando enim duellum non eſt evidenter notum, Parochus non poteſt taliter defunctum privare ſepulturâ Eccleſiaſticâ; quia publicæ pœnæ ſolùm ſunt infligendæ publicis delictis ſecundùm S. Thomam *Opuſc. 73. n. 21.* Caſu quô verò Parocho conſtaret, defunctum obîiſſe in duello, & res hæc probari poſſet per teſtes, tunc deberet rem deferre ad Epiſcopum, vel ejus Vicarium; quia tunc cauſa ſpectat ad Judicem (qualis eſt Epiſcopus) ſi tamen Ordinarius longè abeſſet, defunctus deberet interim à Parocho ſepeliri, auctoritate ejusdem Ordinarii, poſtea publicatô fortaſſis crimine in pœnam delicti exhumandus. Vid. Henno *tr. in Decalog. diſp. 5. q. 5. concl. 5. n. 1. fin.* vel Diana *p. 8. tr. 11. Reſol. 34.*

142. Dixi ſecundò: *ſi in actuali conflictu*, ſeu in loco conflictûs obiêrit; nam ſi in alio loco obeat, eſto eâdem etiam die, ex vulnere,

nore in conflictu accepto, non eſt privandus ſepulturâ Eccleſiaſticâ; verba enim conſtitutionis pœnalis dicunt: *ſi in conflictu moriatur:* ergo cùm verſemur in materia odioſa, nullatenus extra locum conflictûs ſunt extendenda. Quin immò, ſi poſt conflictum in eodem loco confiteatur, ibique moriatur, non videtur privandus ſepulturâ; quia cùm intercedat tempus à vulnere ad confeſſionem, non dicetur mori in conflictu, ſed poſt illum, prout notat Tambur. *in Decal. lib. 6. c. 1. §. 3. n. 13.* Diana *p. 2. tr. 16. Reſol. 52.* Portell *Reſponſ. moral. t. 1. p. 3. n. 10.*

CONFERENTIA SEXTA.

De Bello.

SUMMARIUM.

143. Bellum eſt conflictus multorum contra multos extraneos.

144. Aliud dicitur defenſivum, aliud offenſivum.

145. Utrumque licitè ſuſcipi poteſt, etiam contra Chriſtianum Principem, ſubſiſtentibus ſcilicet certis conditionibus, nempe ut fiat.

146. Auctoritate publicâ. 147. Rectâ intentione, & 148. juſta de cauſa.

149. Prin-

Digitized by Google

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de bello.

QUæres primò, quid ſit bellum?

143. ℞. Eſt conflictus multorum contra multos extraneos. Ità Henno *tr. in Decalog. diſp. 5. q 6. art. 1. concl. 1.* Dicitur 1. *conflictus*; quia hic ſermo eſt de bello actuali, non de habituali duntaxat, quod ab auctore mox allegato deſcribitur *profeſſio nocendi vi & armîs contraria parti.* Dicitur 2. *multorum contra multos*; per quod diſtinguitur à *duello*, quod conſiſtit in pugna unius contra unum; & à rixa, quæ pariter conſiſtit in pugna unius contra unum, vel paucorum contra paucos. Dicitur 3. *Extraneos*, ut per hanc particulam diſtinguatur bellum à *ſeditione*; quæ fieri ſolet inter homines ejusdem Regni aut communitatis.

Quæres ſecundò, quotuplex ſit bellum?

144. ℞. Bellum eſt duplex, aliud *offenſivum*, aliud *defenſivum.* Ità DD. *communiter.* Defenſivum appellatur, quod ſuſcipitur duntaxat in ordine ad vim, ſeu injuriam ab aggreſſore illatam propulſandam. Offenſivum verò dicitur, quod hoſti infertur eum aggrediendo & invadendo gratiâ compenſationis

nis obtinendæ, aut injuriæ vindicandæ; unde in hoc non eſt neceſſum ſervari moderamen inculpatæ tutelæ, prout oportet in defenſione privata ſecundùm dicta Conſerentia priore; ſed pro quantitate injuriæ ab aggreſſore illatæ fas eſt ulteriùs procedere ad ſumendam vindictam & ſatisfactionem competentem obtinendam. Alii porro ſolent diſtinguere bellum ùt ſic in *juſtum*, quod æquis de cauſis ſeu motivis, & *injuſtum* quod iniquè. Rurſus in *ſacrum*, quod ſcilicet propter defenſionem honoris Divini vel veræ Religionis, & in *non ſacrum*, ſeu profanum, quod ſcilicet ob regnum temporale, aut aliô fine naturali ſeu profano ſuſcipitur: de quibus per decurſum breviter agemus. Unde

Quæres tertiò, ſitnè Chriſtianis etiam licitum belligerare?

℟. Affirmativè; idque non ſolùm con- 145. tra infideles Chriſtiani nominis hoſtes, ſed etiam contra alios Chriſtianos; & quidem tam defenſivè, quàm etiam offenſivè, modò juſtis de cauſis ſuſcipiatur. Ità rurſus *communiter Doctores*, contra Manichæos, & alios plures hæreticos, quibus etiam Propheta Eislebicus ſubſcripſit, impudenter aſſerendo, licitè quidem bellum ſuſcipi contra Chriſtianos, præſertim contra Papam & Papiſtas, non tamen contra Turcas, quia hi ſunt flagella peccatorum noſtrorum. Ità ille, licèt hanc

Digitized by Google

hanc ſuam inſaniam poſtea retractaverit *libro de viſitatione Saxonica*, veluti teſtantur Henno *cit. concluſ. 2.* & Babenſtuber *tr. 5. diſp. 6. art. 4. n. 3.* Valentia, & alii. Conſtat hæc Reſolutio variîs Sacræ Scripturæ teſtimoniîs, ubi Abraham, Joſue, Judas Machabæus, & alii belligerantes à DEO fuerunt laudati, & ſpecialiter adjuti. Etiam in nova lege Chriſtus Dominus Centurionis illius, qui *Matthæi 8.* dicebat, ſe habere ſub ſe milites, fidem laudavit, non militiæ deſertionem præcepit, prout benè advertit D. Auguſtinus *Epiſt. 205.* Accedit ratio pro bello defenſivo; quia cuilibet etiam privatô jure naturæ permittitur, vim vi repellere, & à ſe injuriam defenſione neceſſariâ propulſare: quidni ergo & Reipublicæ id ſit permiſſum? Pro bello autem offenſivo militat ſequens ratio: quia quandoque expedit, aut læſionis compenſationem prætendere, aut injuriam vindictam ſumere: atqui inter magnos Principes, vel Reſpublicas independentes id aliter fieri, aut executioni mandari non poteſt, niſi bellando, ubi aggreſſor aut lædens non vult ſatisfacere: ergo debet eſſe licitum bellum etiam offenſivum; modò (utì jam monui) juſtis de cauſis ſuſcipiatur. Hinc

Quæres jam quartò, quænam igitur cauſæ vel conditiones neceſſariæ ſint ad juſtjtiam belli offenſivi?

℞. Ad

℟. Ad hoc, ut bellum offenſivum licitè ſuſcipiatur, neceſſariò tria debent intervenire, ſcilicet 1. authoritas publica. 2. bona intentio ſeu finis. 3. juſta cauſa. Ita rurſus *communiter Doctores*. Explico breviter, I. Authoritas publica; qualem in ordine ad inchoandum bellum habet omnis & ſolus Princeps ſupremus, vel etiam Reſpublica independens ac perfecta, non agnoſcens alium ſuperiorem in temporalibus. Ratio eſt: quia ſolus Princeps ſupremus aut Reſpublica independens ſupponitur non ampliùs agnoſcere alium ſuperiorem in temporalibus, ad quem recurrere, vel à quo damni perpeſſi injuriævè illatæ reparationem poſſit prætendere: econtrà verò alii Principes dependentes, vel communitates, civitates, oppida &c. eô ipſo, quòd agnoſcant ſuperiorem Principem, debent illum implorare pro ſui defenſione, aut vindicanda injuria ſibi illata; ſecus dicendum foret, ſi Princeps ex ſupina incuria aut neglectu nollet defendere ſubditos, aut eorum jura manutenere, vel injurias illatas vindicare. 146.

Dixi autem *in ordine ad inchoandum vel indicendum bellum*; nam ad reſiſtendum duntaxat injuſto aggreſſori, vel ad vim vi repellendam non requiritur auctoritas, aut facultas ſupremi Principis; cùm hoc jus naturale cuilibet, etiam privato permittat, uti jam dictum fuit.

Digitized by Google

147. II. Ad hoc, ut bellum licitè ſuſcipiatur, neceſſum eſt, ut interveniat intentio bona, ità ſcilicet, ut non ſuſcipiatur ex odio, ſed juſtitiæ zelô; non nocendi aut prædominandi cupiditate, ſed bono communi ſavendi voluntate. Unô verbo: non debet ſuſcipi, niſi ob conſervandam aut reſtaurandam pacem. Hinc S. Auguſtinus *Epiſt. 205.* ad Bonifacium Comitem ſcribit: *pacem habere debet voluntas, bellum neceſſitas.* Et rurſus *lib. 21. contra fauſtum c. 74. nocendi cupiditas* (*inquit*) *ulciſcendi crudelitas: implacatus, atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſimilia, hæc ſunt, quæ in bellis jure culpantur.* Nihilominus ſuppoſitâ juſta cauſa belli, Princeps non peccaret contra juſtitiam, nec obligationem reſtituendi ob illata damna contraheret, eſto etiam ex odio, ira, vel crudelitatis impulſu bellum ſuſciperet.

148. III. Denique juſta cauſa eſt neceſſaria ad omne bellum juſtum ac licitum, uti liquet ex ipſis terminis: hæc autem eſt, talis gravis injuria Reipublicæ illata, cujus ſatisfactio, ſeu reparatio debita aliter obtineri non poteſt, niſi vi & armîs, prout rurſus D. Auguſtinus *quæſt. 10. in Joſue* docet, dum ait: *juſta bella definiri ſolent, quæ ulciſcuntur injurias ſi qua gens vel civitas, quæ bellô petenda eſt, vel vindicare neglexerit, quod à ſuis improbè factum eſt, vel reddere, quod per injuriam ablatum.*

Digitized by Google

latum. Ex quo liquet, bellum juſtè ſuſcipi poſſe ad reſarciendum damnum, ad recuperandas terras, Regna vel oppida injuſtè ablata, ad compeſcendos rebelles, ſeditioſos, hoſtes, eorúmve fautores puniendos &c. ſaltem tunc, ſi non ſuppetat alia via providendi; id, quod bene notandum eſt, nam priùs quàm bellum alteri parti indicitur, petenda eſt ſatisfactio: nec debet inferri, niſi negatâ juſtitia, ſeu ſatisfactione de jure debitâ, prout Deus ipſe monuit Iſraelitas *Deutero. 20.* hîs omnino verbîs: *ſi quando acceſſeris ad expugnandam civitatem, offeres ei primùm pacem.*

Quæres quintò, an, vel quomodo debeat conſtare de juſtitia belli tum Principibus, tum etiam militibus pugnaturis?

℟. 1. Principi, vel Reipublicæ volenti alterum bellô offenſivo aggredi, debet moraliter certò conſtare de jure, ſeu juſtâ cauſa aggrediendi alterum. Ità *communis* & certa ſententia, quam etiam tradit Palao *tom. 1. tr. 6. diſp. 5. pu. 3. n. 8.* Ratio eſt: quia non licet alterum de ſua poſſeſſione deturbare, vel eidem inferre damnum, aut vindictam ſumere &c. niſi liquidò conſtet de delicto ab eo commiſſo, aut injuria ab eo illatâ, aut injuſta poſſeſſione ab eo captatâ: atqui per bellum alter deturbari ſolet poſſeſſione ſuâ: ſolent inferri plurima, immò innumerabilia damna: ergo ubi moraliter 149.

certò non conſtat de juſta cauſa belli, nefas eſt alterum invadere.

Debent igitur Principes, priùs quàm alteri bellum inferant, ſeriò indagare, & tam per ſe, quàm per ſuos conſiliarios vel alios rem intelligentes deliberare, an ſubſit juſta cauſa belli? immò hac etiam ſuppoſitâ: an expediat in his circumſtantiis indici bellum? ait ſapienter Herincx noſter *n. 66.*

150. ℟. Jam ſecundò, ad ſecundam partem hujus quæſiti. Reliquis militibus etiam officialibus, ſubditis, vel aliunde jam Principi aut Reipublicæ obligatis, ſufficit prudens perſuaſio, ſeu credulitas de juſtitia belli à ſuo Principe ſuſcepti. Ità rurſus *communiter DD.* Ratio eſt: tum quia eorum non eſt juſtitiam belli diſquirere, ſed potiùs ſupponere, à Principe & conſiliariis ejusdem, utpote hominibus prudentibus & probis, rem jam fuiſſe ſufficienter diſcuſſam; tum etiam, quia cauſæ particulares belligerandi non ſolent propalari omnibus, immò nec expedit; tum denique quia ſubditus tenetur ſuo Superiori obtemperare, quamdiu non conſtat, iniquum eſſe id, quod præcipitur, prout apertè docet S. Auguſtinus *lib, 22. contra Fauſtum c. 75.* ergo quamdiu his de oppoſito non conſtat, poſſunt licitè, immò tenentur militare de mandato ſui Principis. Videatur de hoc Caſtropalao *tom. 1. tr. 1. diſp. 3. punct. 14. per totum.* Azorius

tom.

tom. 1, inſtitut. moral. l. 2. c. 19. q. 9. Valentia *2. 2. diſp. 3. q. 16. pu. 2. §. ſi autem miles.*

Quæres ſextò, quænam belligerantibus liceat facere contra hoſtes?

℟. Belligerantibus bellô juſto, uti ſupponimus, tum in præparatione ad conflictum, tum in ipſo etiam conflictu, & poſtea obtentâ jam victoria licet facere omnia illa adverſus hoſtes, quæ ſunt neceſſaria ſive apta, vel ad obtinendam juſtam compenſationem rei ablatæ, vel ad vindicandam juſtè injuriam, vel ad ſtabiliendam pacem. Ità ex *communi* DD. Valentia, Azorius, Filliucius *tr. 29. c. 9. n. 189.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 6. art. 4. n. 13.* Ratio eſt: quia omnium perſuaſione adhibere licet media ad aliquem finem juſtè intentum apta vel neceſſaria, modò illa media de ſe non ſint mala, præſertim intrinſecè: atqui in bello juſtò juſtè intenditur vel compenſatio rei injuſtè ablatæ, vel vindicta injuriæ perpeſſæ, vel certe pax reparanda: ergo omnia illa, quæ ad præfatos fines, vel aliquem eorum ſunt neceſſaria, modò ex ſe non ſint mala, licitè adhibentur. Alia verò, quæ ad mox dictos fines non ſunt neceſſaria vel apta injuſtè adhiberentur, cum onere reſtituendi vel reſarciendi damnum illatum. 151.

Quæres ſeptimò, quidnam Belliducibus, ſeu officialibus belli obſervandum ſit, ne peccent vel injuſtè agant?

152. ℟. Primò. Principi ſupremo incumbit præterea, ut aliis ſubordinatis ducibus firmiter inculcet diſciplinam ſervandam, ne ſubditi nimiùm graventur: & ſecundò ut militibus debita ſtipendia ſolvi curet. Ratio eſt: quia vi obligationis ſuæ tenentur pro poſſibili ſalvos & indemnes ſervare ſubditos ſuos: at, hoc non fiet, niſi ſeriò inculcent diſciplinam, & militibus ſtipendia promerita debito tempore ſolvi curent; ſecus enim ſi fecerint, milites cogentur moraliter agere rapinas, furari, extorquere pecunias à ſubditis &c. ideóque hujusmodi damna imputabuntur Principi coram Deo, & quidem cum onere reſtitutionis &c. ergo &c. Vid. Herincx *part. 3. tr. 1. diſp. 13. n. 79.*

153. ℟. ſecundò ad eandem quæſtionem. Duces ſubordinati ob rationem mox datam tenentur verbô & exemplo urgere obſervantiam diſciplinæ militaris, idéoque & bonum Principis ſeu Principalis ſui, nec non bonum Reipublicæ pro viribus promovere, aut ſaltem conſervare.

Ratio eſt clara: quia Duces militiæ in hunc finem potiſſimùm ſolent conſtitui, & ad hoc dando nomen militiæ, ac deponendo juramentum fidelitatis ſeſe obligare debent: ergo notabiliter ab eo deficientes graviter peccant nedum peccatô ſcandali, ſed & contra juſtitiam, cum onere reſtitutionis in defectum militum. Herincx *l. cit. n. 80.*

Quæ;

Quæres octavò, ad quid præterea gregarii milites obligentur, ne peccent contra juſtitiam?

℟. Milites communes ſeu gregarii ſimiliter ſub gravi culpa tenentur ſua obſequia fideliter præſtare, tum procurando pro viribus bonum Principis ac Reipublicæ; tum etiam mala ab eis avertendo. Ratio hujus communis ac certæ opinionis eſt eadem, quæ proximè præcedentis; quia ſcilicet milites non in alium finem conſcribi aut ſalarari ſolent, niſi in mox dictum: & hoc ab iisdem feriò poſtulatur, dum jubentur deponere juramentum fidelitatis: ergo notabiliter in hoc defectuoſi, graviter peccant, & ſi quempiam ſubditorum culpabiliter damnificari permittant ab hoſtibus, vel (quod adhuc pejus) ipſimet damnificent, incurrunt onus reſtitutionis. 154.

Quæres nonò, num liceat opitulari hæreticis vel infidelibus belligerantibus, vel illos à Catholicó Principe in auxilium vocari?

℟. Per ſe loquendo utrumque videtur licitum; quia Bella non debent ſuſcipi niſi in ordine ad manutenenda jura, vel ad vindicandas injurias, unô verbo: ad pacem conſervandam aut reparandam: parum autem refert, an pax reſtauretur ope militum fidelium, vel verò infidelium: ergo. 155.

 Dixi

Digitized by Google

Dixi tamen: *per ſe loquendo*; nam 1. ſi prævideatur, infidelium auxiliares copias nimiùm graſſaturas contra Eccleſias, loca ſacra, perſonas DEO dicatas, innocentes &c. nullatenus fas erit infidelium copias in auxilium vocare. Similiter 2. ſi Princeps Catholicus prævideat, bellum ab infidelibus vel hæreticis ſuſceptum in everſionem fidei catholicæ, in detrimentum Sanctæ Matris noſtræ Eccleſiæ &c. (prout teſte Herincx contigit in bello Statuum Belgii confœderatorum, contra Regem ſuum legitimum) neutiquam fas erit opitulari hæreticis, aut infidelibus; quia nil fœdius, nil à Chriſtiana pietate magis alienum eſſe poteſt, quàm armorum Chriſtianorum ſubſidiis opprimi Chriſtianos ſeu Catholicos, in exercitiis fidei & Religionis, templa veſtari &c. inquit ſapienter Herincx *cit. n. 72.* Denique 3. ſi miles Catholicus prævideat, ſe in caſtris infidelium vel hæreticorum ſinè periculo æternæ ſalutis, vel abnegandæ fidei Catholicæ &c. militare non poſſe, tenetur militiam deſerere: ſed in his caſibus per accidens tantùm; quia non ex virtute juſtitiæ, ſed ſolius Religionis tenentur abſtinere à ferendo auxilio infidelibus. Videatur Herincx *l. cit.* vel Marchantius *in trib. tom. 2. tr. 6. tit. 3. q. 1. dub. 4. & t. 2. ſ. 6. q. 3. d. 1.* Palao *tom. 1. tr. 6. diſp. 5. pu. 6. n. 10.*

Quæres tandem decimò, an liceat etiam Clericis pugnare?

℟. 1. Clericis in minoribus tantùm conſtitutis licet propriis manibus bellare in bello juſto, non item 2. cónſtitutis in Ordinibus majoribus, niſi in caſu neceſſitatis. Ità Caſtropalao *cit. pu. 6. n. 4.* Filliuc; *tr. 29. c. 9. 197.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 6. art. 4. n. 26.* Ratio prioris eſt: quia Clerici in minoribus conſtituti, ſaltem illi, qui non gaudent privilegio fori, æquiparantur laicis: ergo quemadmodum his fas eſt propriis manibus pugnare in bello juſto, ità & illis. Canones verò, qui in contrarium afferri conſueverunt, jam ſunt abrogati, inquit Babenſtuber *cit. l.* Ratio poſterioris eſt: quia indecens eſt, ut qui ſpirituali militiæ ſe tradiderunt, arma vel negotia ſæcularia tractent, juxta illud Apoſt. *2. ad Timoth. 2. Nemo militans DEO implicat ſe negotiis ſæcularibus:* proptereáque jure Eccleſiaſtico idipſum legitur prohibitum *cap. quicunque Clericus. c. Clerici. c. Quicunque ex Clero. 6. 23, q. 8.* ob eandem rationem idipſum interdicitur Monachis, etiam Laicis, *C. eos qui. C. 20. q. 3.* Dixi etiam: *niſi in caſu neceſſitatis &c.* Nam ubi neceſſitas pro tuenda vera fide aut Religione id exigit, poſſunt etiam Clerici & Monachi pugnare, etiam non obtentâ priùs diſpenſatione. Ità Filliuc. *l. c.* Laymann. *cit.* & Sporer *tr. 5. c. 2. n. 49.* Inſuper licet Clericis, aliis ſæcularibus ſuadere bellum, ſubſiſtente juſtâ cauſa, eidémque 156.

que intereſſe ad ferenda militibus ſpiritualia ſubſidia, eósque hortari ad fortiter pugnandum, dummodo non dicant: *hunc occide, hunc macta &c. &c.* Ità *DD. citt.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de bello.

CASUS PRIMUS.

T*itius Bellidux nobili quidem genere natus, ſed veneri, luſui, & potui admodum deditus, ſalario ſibi non ſufficiente ad mox dictos fines, nititur diverſis (ùt ipſe ait) bellicis praxibus obtinere media; nam 1. in lyſta ſui Regiminis numerat nongentos quinquaginta milites, & plures adhuc equos, pro quibus in ſingulos menſes ſtipendium & annonam, ſeu* Mund- und Pferdt-*Portiones, utì vocant, à ſuo Principali prætendit; cùm tamen ne quidem 900. equos numeret, multò minùs totidem equites: proindéque reliquum ſibi ad luxum & luxuriam reſervat. 2. Dum nuper copias ſuas per Provinciam non hoſtilem deduxit, à nonnullis oppidis vel oppidanis pecuniam recepit, ne apud eosdem, ſed alibi diverterent: in aliis verò oppidis quinque vel ſex in unam eandémque domum locari fecit ſub prætextu, quòd velit homines ſuos ſemper coadunatos pro majori ſecuritate, ne unus vel alter abeundo deficeret.*

3. De-

3. Denique in cœnam pro ſua perſona poſtulavit quindecim exquiſitas dapes ſeu fercula, quæ, cùm bene prævideret, non poſſe obtineri à Ruricolis, poſtulavit ab iisdem triginta florenos, tandémque poſt longam altercationem recepit ab iisdem 20. cum onere, ut ſibi ſaltem quinque fercula de melioribus apponerent. En! benevole lector inſignem victoriam, quam Hercules iſte in Provincia non hoſtili (nam hoſtium neminem viderat) obtinuit: & utinam Patria noſtra non plures numeraret hujusmodi victores! *ſed quid de hac & ſimilibus Confeſſarius inaudiens judicabit?*

℟. Confeſſarius judicabit, Titium in omnibus his tribus factis peccâſſe mortaliter cum onere reſtitutionis. Ratio primi eſt: quia exceſſus ſtipendii pro tot militibus & equis ficticiis injuſtè ſurripitur, & Principi, immò & Reipublicæ graviſſimé imponitur; nam Princeps exiſtimans tot adeſſe milites, non curabit alios ſubmitti ad defendendam Patriam, vel profligandos hoſtes, quô fortaſſis fiet, ut hoſtes prævaleant, triumphent, ſubditos ſupprimant, in captivitatem miſeram abducant, prout actu hiſce calamitoſis temporibus jam pluries factitatum comperimus, damnô nunquam ſatis deplorando. Ratio ſecundi & tertii eſt: quia hâc via & modo Provincia & ſubditi injuſtè gravantur, & depauperantur: prout de ſe cuilibet prudentum rem conſideranti patet. Sanè 157.

ſum-

ſummopere deplorandum eſt, quòd perverſis hiſce temporibus res jam eò pervenerit, ut ab iis, quorum intereſt Patriam defendere, non quæratur, niſi ruina Patriæ, ſaltem indirectè, dum eorum ſtudia & conatus eò duntaxat tendunt, ut vel diteſcant, vel certè Ruſticos emungant, parum ſanè ſolliciti, quomodo eos defendant, prout coram Deo deberent. Ex quibus liquet, Titium teneri ad reſtitutionem, ſaltem per ſe loquendo; quia injuſtè proximum graviter damnificavit. Videantur de hoc Molina *de Juſt. diſp. 116. verſ. ſolent, & verſ. moleſtum.* Coninch *diſp. 31. dub. 7. n. 100.* Caſtropalao *tom. 1. tr. 6. diſp. 5. pu. 5. n. 3.* Mſr. de Sainte Beuve *tom. 3. Caſ. 207.*

Dices tamen contra hanc reſolutionem: Officiales Belli etiam majores non ſolent debito & ordinario tempore à ſuo Principe ſalarari: inſuper debent (exigente id ſtatu ac conſuetudine) inferiores officiales ſæpiùs excipere lautiore convivio: ergo cùm hæc præſtare nequeant ex proprio marſupio, coguntur moraliter, ut aliis viis ac modis expracticent hujusmodi expenſas; præſertim cùm nemo propriis ſtipendiis, vel omnino gratis militare teneatur; at, quod fit ex neceſſitate morali, inputari nequit ad culpam, neque poteſt Princeps rationabiliter eſſe invitus: ergo Titius ratione primi nullatenus peccavit, neque tenetur ad ullam reſtitutionem.

Ꝝ. Ne-

℞. Neque hoc approbandum, quòd officialibus bellicis ſtipendium debitum non ſolvatur, aut certè non debito tempore; quia propterea plurimæ fraudes, damna, injuriæ, furta, rapinæ &c. committi ſolent, prout patet ex hac ſpecie facti. 158.

Væ illis, quorum culpâ hæc accidunt! His tamen non obſtantibus inhæreo reſolutioni datæ; licèt enim Titius ratione ſalarii ſibi non perſoluti poſſit uti tacitâ compenſatione, redundante in ærarium ſolius Principis, cujus defectu & culpâ non accepit ſtipendium ſibi debitum; minimè tamen fas eſt uti compenſatione cum damno, vel evidenti periculo damnificandi totum Imperium, Regnum, vel Provinciam, prout factum fuit in noſtro caſu. Accedit, quòd in hoc caſu Titius dicatur id feciſſe non ad ſumptus neceſſarios, ſed potiùs ad luxum, luſum & luxuriam porro continuanda: ergo vel ex hoc ſolo capite mortaliter deliquiſſe cenſendus eſt. Et certè liquidò ſatìs conſtat, Titium non tam intendiſſe æquam debiti compenſationem, quàm Principis iniquam defraudationem, dum pro tot militibus & equis ficticiis poſtulavit annonam & ſalarium, procul dubio longè exceſſivum ſtipendii ſibi debiti. Videantur de hoc Bonacina *de Reſtitut. diſp. 2. quæſt. fin. ſect. 1. n. 27.* vel R. D. Auguſt. Michel *Theolog. Can. mor. volum. 2. art. 1. tr. 1. §. 3. ſect. 1. n. 34. fol. mihi. 23.*

Dices

152. ℟.Primò.Principi ſupremo incumbit præterea, ut aliis ſubordinatis ducibus firmiter inculcet diſciplinam ſervandam, ne ſubditi nimiùm graventur: & ſecundò ut militibus debita ſtipendia ſolvi curet. Ratio eſt: qu'a vi obligationis ſuæ tenentur pro poſſibili ſalvos & indemnes ſervare ſubditos ſuos: at, hoc non fiet, niſi ſeriò inculcent diſciplinam, & militibus ſtipendia promerita debito tempore ſolvi curent; ſecus enim ſi fecerint, milites cogentur moraliter agere rapinas, furari, extorquere pecunias à ſubditis &c. ideóque hujusmodi damna imputabuntur Principi coram Deo, & quidem cum onere reſtitutionis &c. ergo &c. Vid. Herincx *part. 3. tr. 1. diſp. 13. n. 79.*

153. ℟. ſecundò ad eandem quæſtionem. Duces ſubordinati ob rationem mox datam tenentur verbô & exemplo urgere obſervantiam diſciplinæ militaris, idéoque & bonum Principis ſeu Principalis ſui, nec non bonum Reipublicæ pro viribus promovere, aut ſaltem conſervare.

Ratio eſt clara: quia Duces militiæ in hunc finem potiſſimùm ſolent conſtitui, & ad hoc dando nomen militiæ, ac deponendo juramentum fidelitatis ſeſe obligare debent: ergo notabiliter ab eo deficientes graviter peccant nedum peccatô ſcandali, ſed & contra juſtitiam, cum onere reſtitutionis in defectum militum. Herincx *l. cit. n. 80.*

Quæ;

Quæres octavò, ad quid præterea gregarii milites obligentur, ne peccent contra juſtitiam?

℞. Milites communes ſeu gregarii ſimi- 154.
liter ſub gravi culpa tenentur ſua obſequia fideliter præſtare, tum procurando pro viribus bonum Principis ac Reipublicæ; tum etiam mala ab eis avertendo. Ratio hujus communis ac certæ opinionis eſt eadem, quæ proximè præcedentis; quia ſcilicet milites non in alium finem conſcribi aut ſalarari ſolent, niſi in mox dictum: & hoc ab iisdem ſeriò poſtulatur, dum jubentur deponere juramentum fidelitatis: ergo notabiliter in hoc defectuoſi, graviter peccant, & ſi quempiam ſubditorum culpabiliter damnificari permittant ab hoſtibus, vel (quod adhuc pejus) ipſimet damnificent, incurrunt onus reſtitutionis.

Quæres nonò, num liceat opitulari hæreticis vel infidelibus belligerantibus, vel illos à Catholicò Principe in auxilium vocari?

℞. Per ſe loquendo utrumque videtur 155.
licitum; quia Bella non debent ſuſcipi niſi in ordine ad manutenenda jura, vel ad vindicandas injurias, unô verbo: ad pacem conſervandam aut reparandam: parum autem refert, an pax reſtauretur ope militum fidelium, vel verò infidelium: ergo.

Dixi tamen: *per ſe loquendo*; nam 1. ſi prævideatur, infidelium auxiliares copias nimiùm graſſaturas contra Eccleſias, loca ſacra, perſonas DEO dicatas, innocentes &c. nullatenus fas erit infidelium copias in auxilium vocare. Similiter 2. ſi Princeps Catholicus prævideat, bellum ab infidelibus vel hæreticis ſuſceptum in everſionem fidei catholicæ, in detrimentum Sanctæ Matris noſtræ Eccleſiæ &c. (prout teſte Herincx contigit in bello Statuum Belgii confœderatorum, contra Regem ſuum legitimum) neutiquam fas erit opitulari hæreticis, aut infidelibus; quia nil fœdius, nil à Chriſtiana pietate magis alienum eſſe poteſt, quàm armorum Chriſtianorum ſubſidiis opprimi Chriſtianos ſeu Catholicos, in exercitiis fidei & Religionis, templa veſtari &c. inquit ſapienter Herincx *cit. n. 72*. Denique 3. ſi miles Catholicus prævideat, ſe in caſtris infidelium vel hæreticorum ſinè periculo æternæ ſalutis, vel abnegandæ fidei Catholicæ &c. militare non poſſe, tenetur militiam deſerere: ſed in his caſibus per accidens tantùm; quia non ex virtute juſtitiæ, ſed ſolius Religionis tenentur abſtinere à ferendo auxilio infidelibus. Videatur Herincx *l. cit.* vel Marchantius *in trib. tom. 2. tr. 6. tit. 3. q. 1. dub. 4. & t. 2. ſ. 6. q. 3. d. 1.* Palao *tom. 1. tr. 6. diſp. 5. pu. 6. n. 10.*

Quæres tandem decimò, an liceat etiam Clericis pugnare?

℟. I.

℟. 1. Clericis in minoribus tantùm con- 156.
ſtitutis licet propriis manibus bellare in bello juſto, non item 2. cónſtitutis in Ordinibus majoribus, niſi in caſu neceſſitatis. Ità Caſtropalao *cit. pu. 6. n. 4.* Filliuc; *tr. 29. c. 9. 197.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 6. art. 4. n. 26.* Ratio prioris eſt: quia Clerici in minoribus conſtituti, ſaltem illi, qui non gaudent privilegio fori, æquiparantur laicis: ergo quemadmodum his fas eſt propriis manibus pugnare in bello juſto, ità & illis. Canones verò, qui in contrarium afferri conſueverunt, jam ſunt abrogati, inquit Babenſtuber *cit. l.* Ratio poſterioris eſt: quia indecens eſt, ut qui ſpirituali militiæ ſe tradiderunt, arma vel negotia ſæcularia tractent, juxta illud Apoſt. *2. ad Timoth. 2. Nemo militans DEO implicat ſe negotiis ſæcularibus:* proptereáque jure Eccleſiaſtico idipſum legitur prohibitum *cap. quicunque Clericus. c. Clerici. c. Quicunque ex Clero. 6. 23. q. 8.* ob eandem rationem idipſum interdicitur Monachis, etiam Laicis, *C. eos qui. C. 20. q. 3.* Dixi etiam: *niſi in caſu neceſſitatis &c.* Nam ubi neceſſitas pro tuenda vera fide aut Religione id exigit, poſſunt etiam Clerici & Monachi pugnare, etiam non obtentâ priùs diſpenſatione. Ità Filliuc. *l. c.* Laymann. *cit.* & Sporer *tr. 5. c. 2. n. 49.* Inſuper licet Clericis, aliis ſæcularibus ſuadere bellum, ſubſiſtente juſtâ cauſa, eidém-

que intereſſe ad ferenda militibus ſpiritualia ſubſidia, eóſque hortari ad fortiter pugnandum, dummodo non dicant: *hunc occide, hunc macta &c. &c.* Ità DD. citt.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de bello.

CASUS PRIMUS.

Titius Bellidux nobili quidem genere natus, ſed veneri, luſui, & potui admodum deditus, ſalario ſibi non ſufficiente ad mox dictos fines, nititur diverſis (ùt ipſe ait) bellicis praxibus obtinere media; nam 1. in lyſta ſui Regiminis numerat nongentos quinquaginta milites, & plures adhuc equos, pro quibus in ſingulos menſes ſtipendium & annonam, ſeu Mund- und Pferdt-Portiones, utì vocant, à ſuo Principali prætendit; cùm tamen ne quidem 900. equos numeret, multò minùs totidem equites: proindéque reliquum ſibi ad luxum & luxuriam reſervat. 2. Dum nuper copias ſuas per Provinciam non hoſtilem deduxit, à nonnullis oppidis vel oppidanis pecuniam recepit, ne apud eosdem, ſed alibi diverterent: in aliis verò oppidis quinque vel ſex in unam eandémque domum locari fecit ſub prætextu, quòd velit homines ſuos ſemper coadunatos pro majori ſecuritate, ne unus vel alter abeundo deficeret.

3. De-

3. *Denique in cœnam pro ſua perſona poſtulavit quindecim exquiſitas dapes ſeu fercula, quæ, cùm bene praviderit, non poſſe obtineri à Ruricolis, poſtulavit ab iisdem triginta florenos, tandémque poſt longam altercationem recepit ab iisdem 20. cum onere, ut ſibi ſaltem quinque fercula de melioribus apponerent.* En! benevole lector inſignem victoriam, quam Hercules iſte in Provincia non hoſtili (nam hoſtium neminem viderat) obtinuit: & utinam Patria noſtra non plures numeraret hujusmodi victores! *ſed quid de hac & ſimilibus Confeſſarius inaudiens judicabit?*

℟. Confeſſarius judicabit, Titium in omnibus his tribus factis peccâſſe mortaliter cum onere reſtitutionis. Ratio primi eſt: quia exceſſus ſtipendii pro tot militibus & equis ficticiis injuſtè ſurripitur, & Principi, immò & Reipublicæ graviſſimè imponitur; nam Princeps exiſtimans tot adeſſe milites, non curabit alios ſubmitti ad defendendam Patriam, vel profligandos hoſtes, quô fortaſſis fiet, ut hoſtes prævaleant, triumphent, ſubditos ſupprimant, in captivitatem miſeram abducant, prout actu hiſce calamitoſis temporibus jam pluries factitatum comperimus, damnô nunquam ſatis deplorando. Ratio ſecundi & tertii eſt: quia hâc via & modo Provincia & ſubditi injuſtè gravantur, & depauperantur: prout de ſe cuilibet prudentum rem conſideranti patet. Sanè 157.

ſum-

ſummopere deplorandum eſt, quòd perverſis hiſce temporibus res jam eò pervenerit, ut ab iis, quorum intereſt Patriam defendere, non quæratur, niſi ruina Patriæ, ſaltem indirectè, dum eorum ſtudia & conatus eò duntaxat tendunt, ut vel diteſcant, vel certè Ruſticos emungant, parum ſanè ſolliciti, quomodo eos defendant, prout coram Deo deberent. Ex quibus liquet, Titium teneri ad reſtitutionem, ſaltem per ſe loquendo; quia injuſtè proximum graviter damnificavit. Videantur de hoc Molina *de Juſt. diſp. 116. verſ. ſolent, & verſ. moleſtum.* Coninch *diſp. 31. dub. 7. n. 100.* Caſtropalao *tom. 1. tr. 6. diſp. 5. pu. 5. n. 3.* Mſr. de Sainte Beuve *tom. 3. Caſ. 207.*

Dices tamen contra hanc reſolutionem: Officiales Belli etiam majores non ſolent debito & ordinario tempore à ſuo Principe ſalarari: inſuper debent (exigente id ſtatu ac conſuetudine) inferiores officiales ſæpiùs excipere lautiore convivio: ergo cùm hæc præſtare nequeant ex proprio marſupio, coguntur moraliter, ut aliis viis ac modis expracticent hujusmodi expenſas; præſertim cùm nemo propriis ſtipendiis, vel omnino gratis militare teneatur; at, quod fit ex neceſſitate morali, inputari nequit ad culpam, neque poteſt Princeps rationabiliter eſſe invitus: ergo Titius ratione primi nullatenus peccavit, neque tenetur ad ullam reſtitutionem.

2. Ne-

℟. Neque hoc approbandum, quòd officialibus bellicis ſtipendium debitum non ſolvatur, aut certè non debito tempore; quia propterea plurimæ fraudes, damna, injuriæ, furta, rapinæ &c. committi ſolent, prout patet ex hac ſpecie facti. 158.

Væ illis, quorum culpâ hæc accidunt! His tamen non obſtantibus inhæreo reſolutioni datæ; licèt enim Titius ratione ſalarii ſibi non perſoluti poſſit uti tacitâ compenſatione, redundante in ærarium ſolius Principis, cujus defectu & culpâ non accepit ſtipendium ſibi debitum; minimè tamen fas eſt uti compenſatione cum damno, vel evidenti periculo damnificandi totum Imperium, Regnum, vel Provinciam, prout factum fuit in noſtro caſu. Accedit, quòd in hoc caſú Titius dicatur id feciſſe non ad ſumptus neceſſarios, ſed potiús ad luxum, luſum & luxuriam porro continuanda: ergo vel ex hoc ſolo capite mortaliter deliquiſſe cenſendus eſt. Et certè liquidò ſatis conſtat, Titium non tam intendiſſe æquam debiti compenſationem, quàm Principis iniquam defraudationem, dum pro tot militibus & equis ficticiis poſtulavit annonam & ſalarium, procul dubio longè exceſſivum ſtipendii ſibi debiti. Videantur de hoc Bonacina *de Reſtitut. diſp. 2. quæſt. fin. ſect. 1. n. 27.* vel R. D. Auguſt. Michel *Theolog. Can. mor. volum. 2. art. 1. tr. 1. §. 3. ſect. 1. n. 34. fol. mihi. 23.*

Dices

Dices iterum contra reſolutionem ſecundi & tertii puncti hujus Caſûs. Milites quantumvis generoſi, dum ſemel in caſtris ſunt collocati, à nullo mortalium vel bolum panis gratis accipiunt: ergo Titius prudenter fecit, dum in itinere quæſivit Ruſticorum ſudore ſuum ſaginare marſupium, acceptando hinc inde pecunias ab iis, quos pertranſiit, vel ab aliis, apud quos divertit, iisdem remittendo lautiorem menſam.

Confirmatur. Ducibus, præſertim majoribus, conceſſa debet eſſe electio unius populi aut pagi præ alio, quando onus non poteſt in omnes æqualiter dividi: ergo Titius iis, quos cum ſuis pertransîit, contulit favorem pretiô æſtimabilem: ergo etiam pro hoc potuit juſtum acceptare pretium &c. &c.

159. ℟. ad inſtantiam negando conſequentiam; quia à ſubditis exiguntur contributiones, & magnum æs ad ærarium Principis fundendum, eo fine, ut miles etiam in caſtris poſſit ſuſtentari: ergo iniquiſſimè Ruſtici vel ſubditi ab itinerantibus militibus vexantur. Eſto etiam hoc æs collectum non ſolvatur à Principe militibus, prout oporteret, nihilominus hunc defectum nullo juris ordine ſupplere tenentur Ruſtici aut hoſpites, inquit ſapienter P. Herincx ſuprà *cit. n. 83.* præſertim quia hujusmodi indiſciplinati milites ſæpè triplicatum, immò

mò octuplicatum ſtipendium extorquent, veluti patet ex noſtro caſu, ubi Titius videtur ex profeſſo ſolùm intendiſſe marſupii (veriùs diceres vitiorum) fomentum & incrementum, pauperum verò & miſellorum detrimentum.

Ad confirmationem R. jam *transmiſſo antec. nego conſeq.* tametſi enim Ducibus majoribus ſupponeretur conceſſa electio unius populi, pagi vel hoſpitii præ alio; non tamen eſt illis conceſſum, neque concedi potuit, ait Caſtropalao, ut hanc electionem venalem faciant, & ſibi pretium retineant; expedit enim bono publico, ut ſi unus pagus, vel oppidum aut locus viæ, ſeu itineri propinquior in hoſpitandis militibus nimis gravatur, prout in noſtro caſu contigit, reliqui remotiores ad ejus levamen concurrant, media aliquâ contributione, prout alicubi prudentiſſimè factum ſcio. Videantur DD. proximè relati, præſertim Palao *tom. 1. tr. 6. diſp. 5. pu. 5. n. 3.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius miles nomine potiùs, quàm re Chriſtianus fatetur, ſe tempore belli Bavarici (uti vocabatur illud anno 1702. inchoatum à Sereniſſimo Electore Bavariæ Emmanuele) cum aliis nonnullis ſibi ſimilibus deprædatum fuiſſe unum vel alterum civem cujusdam civitatis Bavaricæ, quam armatâ vi invaſerant, &

& velut minùs munitam facili negotio occupaverant: bona verò rapta vendidiſſe vili pretiô Judæis paſſim confluentibus in eum finem: rogatus verò à Confeſſario, utrum id fecerint de licentia ſui Ducis ſupremi? Reſpondit, equidem nullam fuiſſe datam licentiam à Ducibus majoribus, quippe qui ab eadem civitate ingens æs extorsêre, condonandi ſeu intermittendi incendii causâ (an ſtatt einer Brandſchäzung) *nihilominus ab aliis officialibus minoribus rem banc fuiſſe prorſus diſſimulatam. Quæri jam poteſt 1. an Sempronius ſalvâ conſcientiâ, & absque onere reſtitutionis facere hoc potuerit? 2. an Judæi tutâ conſcientiâ potuerint bujusmodi res furtivas emere?*

160. ℟. ad primum, Sempronium peccâſſe mortaliter deprædando cives. Ratio eſt: quia non cuilibet privato militi fas eſt hoſtes, vel potiùs cives innocentes rebus ſpoliare ſuis: cives autem erant innocentes: ergo &c. Et licèt fortaſſis aliqui eorum fuerint culpabiles ex eo, quòd aggredientibus clauſerint portas, immò etiam ſclopetis ejaculando occiderint, hanc tamen culpam ſat magnô pretiô diluere coacti ſunt, fuſione ſcilicet 24. millium florenorum ratione incendii condonati, id eſt, an ſtatt der Brandſchäzung: ergo afflictis, & ſatis rigorosè auctoritate ſupremi Belliducis punitis, à privatis non ampliùs fuit addenda afflictio: conſequenter dicendum primò eſt, Sempronium

nium per ſe loquendo teneri ad reſtitutionem injuſtè raptorum, niſi per accidens ratione paupertatis, vel impoſſibilitatis &c. excuſari poſſit. Et certè intèr mille viros (milites ſcilicet) vix unum reperies, qui de furtivè, vel quomodocunque injurioſè olim ablatis aliquid reſtituat, quin potiùs audies eos dolere, quòd non habuerint occaſionem plura rapiendi: hac de cauſa exiſtimo, à Confeſſario in ſimili caſu prudenter diſſimulari poſſe onus reſtitutionis, per ſe loquendo injungendum, præſertim ſi advertat, ex parte pœnitentis ignorantiam inculpabilem hujus oneris, & ſimul impoſſibilitatem moralem, juxta illud tritum D. Auguſtini effatum: *ſi ſcirem, quòd tibi non prodeſſem, non monerem te &c.* Ex his jam facilè

℟. ad alterum quæſitum hujus Casûs, Judæos non potuiſſe tutâ conſcientiâ emere illas res furtivas: ſed quid de Judæis dicam, qui Confeſſario propterea parum faceſſent negotii? utinam non fuiſſent Chriſtiani, qui eosdem milites animâſſent ſaltem indirectè ad hujusmodi rapinas injuſtas, offerendo iisdem pecunias, & rapta ſolvendo, atque celeriter diſtrahendo. Ratio verò hujus reſolutionis de ſe liquet: quia hôc modo moraliter fuêre cooperati ad rapinas, & injuſtas læſiones proximi innocentis velut *participantes* & participes criminis: ergo etiam 161.

iſti graviter peccaverunt. Secus dicendum foret, ſi ſimilia ſolùm emiſſent levi pretiô, eo fine, ut ſuo tempore comparituris fortaſſe dominis poſſent ea denuo eodem vel paulò majori pretiô reſtituere; quia ex hac ſuppoſitione rem eorum bene geſſiſſent, digni laude potiùs & recompenſatione, quàm vituperiô, prout Jam diximus *de Reſtitut. Confer. 2. à n. 41.* quæ vide, ſi placet.

Dices tamen contra mox datas reſolutiones. Juxta communem DD. opinionem Valentiæ, Laymanni, Sporer & aliorum licitum eſt in bello exſpoliare innocentes, qui ſunt partes Reipublicæ adverſariæ, vaſtando eorum agros, abigendo jumenta, auferendo pecunias, arma &c. &c. ergo in noſtro caſu milites non peccârunt ſpoliando ſeu deprædando cives, præſertim cùm hi non fuerint omnino innocentes, ſed pertinaciter reſtiterint contra rationem: conſequenter nec alii vendendo res furtivas ullo modô peccârunt, neque ad reſtitutionem ullam obligari poſſunt.

162. ℟. diſting. & explicando anteced. licitum eſt in bello exſpoliare innocentes &c. ídque auctoritate publicâ, vel illius, qui belli faſces gerit, *concedo*. Auctoritate privatâ cujuslibet *nego ant. cum conſeq.* Equidem verum eſt, ſimilia fieri poſſe absque peccato, tum ad vindicandam injuriam à Republica, vel ejusdem Principe illatam; tum etiam

etiam ad debilitandas ejusdem vires, vel pacem citiùs recuperandam: aſt, fieri duntaxat debent auctoritate publicâ, illius ſcilicet, cujus eſt pacem reducere, injurias vindicare: jam verò penes privatos (absque ſpeciali mandato Belliducis) non ſtat auctoritas ulciſcendi injurias, vel puniendi perturbatores pacis communis, prout benè advertunt præter Doctores jam allegatos, Bonacina, Filliuc. *tr. 29. c. 9. n. 190.* eósque ſecutus Babenſtuber *tr. 5. diſpu. 6. art. 4. n. 15.*

CASUS TERTIUS.

CAjus miles emeritus olim vexilla Bavarica ſecutus, poſt perditam Hôchſtadii victoriam, cum aliis in fugam ſe recepit Argentoratum versùs: in itinere verò per totam Sueviam ubicunque demum caſas vel villas exiguas ab hominum conſortio remotiores invenerunt, exſpoliaverunt illas: contigit proin in eadem fuga, ut ſemel cùm aliis decem quoddam Monaſterium Monialium haud procul ab urbecula diſſitum invaderent, & quidquid demum potuerant, raperent, caperent; verùm Monialibus concrepando companulas ſuas opem implorantibus, ecce! ſubitò accurrit armata civium turma, & aliquot fugitivis interfectis, alios vix non ad internecionem usque verberârunt, Cajus autem cæteris felicior, licèt immeritus (ùt ipſe fatetur) hoſtiles manus quodam aſtu deluſit.

luſit, ſuum proſecutus iter, & cautior factus. Jam ad hanc ſpeciem facti pro noſtro foro Theologico dubitare licet. 1. an Cajus & alii commilitones perditâ etiam victoria fugitivi tutâ conſcientiâ potuerint invadere caſas, villas &c. vel etiam Monaſteria &c. Suevia, velut in territorio hoſtili ſituata? 2. an Cives illi juſtæ defenſionis causâ, tutâ conſcientia potuerint occidere, capere, vel certè usque ad internecionem ferme verberare commilitiones Caji?

163. ℟. ad primum quæſitum negativè. Ratio peti poteſt ex jam dictis *n. 160.* quia non licet privatis militibus ſinè licentia ſupremi Ducis cives innocentes rebus ſpoliare ſuis: atqui Cajus & alii commilitones ſupponuntur milites privati: neque prudenter præſumi poteſt, hanc fuiſſe voluntatem ſupremi Bellîducis; tum quia pro inſtrumento publicæ vindictæ, aut ſatisfactionis quærendæ ſeligi aut deſtinari non debent milites victi, diſperſi, fugitivi ſinè Duce & ſinè ordine; tum quia talis licentia procul dubio fugientibus ceſſiſſet in extremam perniciem; nam Ruſtici tali violentiâ exacerbati ſecurum iisdem tranſitum per ſuas villas non permiſiſſent; quin potiùs unitis viribûs obſtitiſſent vim vi repellendo, veluti patet ex hac ipſa ſpecie facti. Hinc P. Laymann *L. 2. tr. 3. c. 12. n. 9.* ſapienter ait, omnem poteſtatem, quam milites ſive exercitus in hoſtes exercet, à ſupremi Ducis volun-

voluntate pendere, atque inde conveniente ordine per ſubordinatos belli Duꝺores in ſingulos gregarios milites derivari, ut proinde peccent, ſi præter Ducis voluntatem aliquid moliantur. Non abnuo tamen, quin taliter fugientes hinc inde potuiſſent rapere, quæ, & quantum iisdem ad ſuſtentationem vitæ atque itineris erant neceſſaria, niſi aliunde pecuniîs, vel aliâ via potuerint hæc obtinere; quia extrema neceſſitas, in qua hujusmodi fugitivi plerumque verſantur, tribuit jus ad conquirenda media vitæ conſervandæ neceſſaria.

℞. jam ad alterum quæſitum. Licuit præfatis civibus ſuccurrere Monialibus, has pro viribus defendendo, etiam cum internecione prædonum, niſi hos alia faciliori viâ vel modô potuerint abigere. Ratio hujus debet peti ex dictis ſuprà *Confer. tertiâ n. 64.* quia cuilibet jure naturæ permiſſum eſt ſe, ſuaque defendere, idque etiam, ubi damnum verè ingens imminet, cum interfectione injuſti aggreſſoris: atqui Cajus, & reliqui fugitivi milites erant injuſti aggreſſores, ſin minus formaliter, ſaltem juxta prudentum exiſtimationem materialiter: ergo cùm tales plerúmque valeant inferre ingentia damna, utpote rapiendo, ac capiendo quæcunque demum poſſunt, & Moniales fuerint hactenus in poſſeſſione bonæ fidei ſuorum bonorum, nec ullam ampliùs po- 164.

 tuerint

fuerint concipere ſpem, ullô unquam tempore aliquid recuperandi, hinc potuerunt juſtè concrepando campanulas ſuas civium implorare opem in ſui defenſionem; nam juxta dicta *l. cit. n. 66.* quod quis de jure defendere poteſt per ſe ipſum, poteſt etiam defendere per alium. Quia tamen ſecundùm dicta *n. 57* etiam in defenſione juſta ſemper oportet ſervare moderamen inculpatæ tutelæ, hinc ſi eos præcisè terrendo v. g. exploſione in aërem facta potuiſſent abigere, Monialiúmque bona ſervare, non debuiſſent illico occidere, niſi fortaſſis rationabiliter timuiſſent ab aliis præveniri & occidi. Videantur Molina *tr. 3. diſp. 18.* Leſſius *l. 2, c. 9. n. 87.* Laymann *l. 3. tr. 3. part. 3. c. 3. n. 5.*

Sed quid (ais) tenendum de illo Ruſtico Bavarico, qui tempore præfati belli Bavarici omnibus bonis ad induſium usque expilatus, & ob quotidianos hoſtiles incurſus domo aufugere coactus, in ſylva ſeſe abſcondit, & dum animadvertit quempiam equitem hoſtilium è Phalangibus Cæſareis ſolum tranſeuntem, ſubitò è ſua caverna ſeu latebra ejaculando eundem globô trajecit, expoliavit, & equum aliis vendidit, an talem ab omni culpa immunem cenſeat Confeſſarius?

165. ℞. Quod non. Ratio eſt: quia hoc non fecit auctoritate publicâ ut Miniſter

juſtitiæ

juſtitiæ, neque ex fine defendendi Patriam, quippe quam ſolus efficaciter defendere non potuit, multò minùs incurſibus hoſtium ponere frœnum vel metam : nec denique ob defenſionem bonorum ſuorum, utpote jam perditorum : & licet hæc vel in individuo, vel ſaltem in æquivalenti potuiſſet vendicare aut compenſare ab iis, qui abſtulerunt, non tamen potuit privatâ auctoritate hujusmodi compenſationem ſumere ab aliis innocentibus : ergo privato duntaxat affectu vindictæ, & auctoritate occidiſſe cenſendus eſt : at, quicunque datâ operâ etiam in bello privatâ duntaxat auctoritate quempiam occidit, peccat graviter, ſecundùm communiſſimam Theologorum : ergo &c. Hinc Navarrus in Manuali *c. 15. n. 2.* rectè ait, *qui in bello juſto occidit - - - poteſt quidem habere propoſitum & animum occidendi propter bonum pacis & tranquilitatis Reipublicæ : at, qui in aliis caſibus occidit, non poteſt jure habere animum occidendi.* Quare cùm certum ſit, unius duntaxat vel alterius Ruſtici reſiſtentiam, vel unius aut alterius militis necem nihil conferre ad tranquillitatem publicam ; cùm propterea nec abſterreatur, neque etiam debilitetur exercitus hoſtilis, quin potiùs magis animetur ad ultionem talium criminum, profectò aliud non concludendum videtur, niſi, talem Ruſticum propterea graviter peccâſſe, & homici-

Digitized by Google

micidii reatum incurriſſe. Videatur Pontas *in Dictionar. Caſuum. V. Bellum. Reſponſ. ad Caſum VI.* vel Azorius *tom. 3. l. 2. c. 7. q. 8.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

166. COlliges ex hactenus dictis primò, eos graviter peccare, qui 1. ſolius Regni ſui dilatandi deſideriô, vel 2. ne alter fiat nimis potens, ſeu (ùt aliô nomine appellant) causâ ſervandi ſolius æquilibrii inter potentias, alium Principem invadunt, bellum inferunt &c. &c. Ità *ex communi DD.* Herincx ubi ſuprà *diſp. 13. n. 63. & 64.* Henno *art. 3. Reſp. ad petes 5.*

Ratio prioris eſt: quia quemadmodum ob ſolum diteſcendi deſiderium ſinè injuria alteri non licet eripere ſua bona, ità nec Regnum. Hac de cauſa D. Auguſtinus *l. 4. de civit. c. 6.* ſapientiſſimè ſcripſit: *inferre bellum finitimis, & inde in cætera procedere, ac populos ſibi non moleſtos ſolâ Regni cupiditate conterere, & ſubdere, quid aliud, quàm grande latrocinium nominandum eſt?* Ratio autem poſterioris eſt hæc: quia non ſunt ullatenus facienda mala, ut eveniant bona *Rom. 3.* atqui grande malum eſt, innoxiè poſſidentem aut bona aquirentem vexare per

per bella adeò plena incommodis quaſi irreparabilibus, cum tanto populorum detrimento: ergo hoc meritò reputatur illicitum, & graviter quidem.

167. Colliges ſecundò, non ob quamcunque, etiam levem injuriam, illico indicendum eſſe, aut inferendum bellum. Ità ex *communi DD.* Sporer, Laymann, Herincx *cit. n. 61.* Babenſtuber *cit. n. 19.* & alii. Ratio eſt: quia vel maximè repugnat rectæ rationi, velle exigui damni, aut injuriæ reparationem intendere tali mediô, per quod alteri Reipublicæ, innumera & quaſi extrema mala inferuntur. Quin immò non ſolùm extraneis, ſed & propriis ſubditis ex hujusmodi bellis graviſſima ſolent mala imminere: ergo Princeps contra juſtitiam etiam reſpectu propriorum ſubditorum delinquit, ſi ob reparationem levis injuriæ, aut longè inferioris damni, hos conjiciat in certam longè majorum malorum tolerantiam.

Fatendum nihilominus eſt, ſubin injurias, quæ primâ fronte videbantur non adeò graves v.g. incurſiones aliquæ, vel acceptiones parvorum locorum, juſtam poſſe præbere cauſam belli indicendi, quando nimirùm inde prævidentur majores inſolentiæ, & pejores conſequentiæ enaſcituræ, & Princeps vel Magiſtratus extraneus deſuper admonitus contemnit facere reparationem.

168. Colliges tertiò, quòd, tametſi ex utraque parte dari non poſſit bellum à parte rei & materialiter juſtum (nam civitas vel Regnum, quòd uterque recuperare intendit armatâ manu, nequit à parte rei utrique eſſe debitum) nihilominus dari poſſit bellum ex utraque parte formaliter juſtum, ità ſcilicet, ut utraque habeat rationes probabiles pro ſe, ſeu pro juſtitia cauſæ ſuæ: unde fieri poteſt, ut una pars pugnet pro recuperanda re, quæ verè ſua eſt, & altera pro eadem retinenda, quam invincibiliter ignorat eſſe alienam, ſed potiùs bonâ fide exiſtimat eſſe ſuam: ferè, quemadmodum Advocatus defendit cauſam Clientis ex probabili opinione juſtam, & Judex fert eôdem modô juſtam ſententiam, ex probabili opinione Doctorum. Ità ex *communi DD.* Azorius *tom. 3. lib. 2. c. 7. q. 29.* Filliuc. *cit. tr. 29. n. 185.* Henno *ubi ſuprà art. 4. Reſp. ad petes 1.*

Sed quid, ais, ſi inter duos Principes oriatur dubium, cuinam eorum legitimè competat jus ſuccedendi in aliquo Regno?

169. ℞. Ad hoc breviter cum Filliuc. *cit. n. 184.* Herincx *n. 67.* Azorio *q. 5. & 6.* & aliis *DD.* diſtinguendo. Vel enim unus eorum jam ſupponitur in poſſeſſione ejuſdem Regni, & quidem bonâ fide cœptâ, vel neuter? ſi primum, tunc alter illicitè bellum ingereret; quia quemadmodum in aliis

aliis privatis cauſis, ſtante dubiô juris, melior debet eſſe conditio poſſidentis *per Reg. 65. J. in 6tò.* ità & in Regno debet præferri is, qui poſſidet ſtante pari dubiô cauſæ. At verò ſi neuter adhuc eſt in poſſeſſione, & jus ſuccedendi eſt æqualiter dubium, tunc neutri licet occupare Regnum, vel armis invadere, ſed oportet indagare in rei veritatem; quæ ſi deprehendi non valeat, transactio vel diviſio fieri debebit pro rata probabilitatis; vel, ſi hæc via litigantibus non placeat, tunc ſtandum erit judicio arbitrorum indifferentium, utrinque nominandorum, vel potiùs ipſius Regni, penes quod originaliter reſidet judicium de controverſiis Regnum ſpectantibus, quod in inſtitutione Monarchiæ Regno reſervatum haud immeritò cenſetur. Videatur P. Sporer *cit. n. 102.*

Colliges quartò, nullum prorſus militem; 170.
ſive ſubditus ſit ſui Principis, ſive extraneus, ſcienter & voluntariè militare poſſe in bello patenter injuſto; cùm non liceat cooperari ad malum cognitum & manifeſtum: hac de auſa communiſſimè aſſerunt DD. illos milites eſſe in malo ac peſſimo ſtatu, abſolutionis ſacramentalis prorſus incapaces, qui indifferenter ſe offerunt paratos ad bellum ſivè juſtè, ſivè etiam injuſtè ſuſcipiatur. Interim tamen, ſi qui nomen militiæ jamjam dederunt, & ſinè periculo

gravi

gravi deſerere non poſſint, ſed potiùs coguntur à ſuo Principe bellare in bello injuſto, excuſabuntur quidem à culpâ propter involuntarium, & defectum libertatis, & præſtare tenentur ea, quæ ab ipſis juſtè præſtari poſſunt v. g. agere vigilias, ſtationem tenere &c. abſtinere nihilominus debent, quantùm ſinè æquali periculo poſſunt, ab omni injuſto damno, utputa ab occiſione, incendio; ſpoliis &c. &c. nimirùm ut ſolam partem defenſivam ſui Principis teneant, nullatenus verò offenſivam. Quocirca oportet Confeſſarios in dandis conſiliis eſſe valdè cautos, prout ſapienter monet Sporer *cit. n. 17.*

171. Colliges quintò, in bello juſto auctoritate publicâ, ſeu de licentiâ principis Belligerantis licitum eſſe 1. occidere, ſpoliare, capere, aliíſque incommodis tum in ipſo conflictu, tum etiam poſt partam victoriam afficere omnes, qui iniquè & hoſtiliter repugnant. Item 2. damna inferre Reipublicæ hoſtili, utputa jumenta abigendo, agros vaſtando, exſpoliando etiam innocentes, qui ſunt pars Reipublicæ nocentis &c. Ratio eſt: quia hæc omnia poſſunt ſervire ad finem belli juſti, ſcilicet vel ad vindicandam injuriam, vel ad recuperandum damnum perpeſſum, vel denique ad pacem ſtabiliendam, ſeu etiam reintegrandam, dum hôc modô pars adverſa belli incommodis debi-

debilitatur & frangitur: non liceret tamen directè & per ſe occidere innocentes; tum quia hoc eſt intrinſecè malum; tum etiam, quia vita innocentium non ſubſtat dominio Reipublicæ injurioſæ, neque alterius cujuscunque hominis: ergo ſinè gravi injuria erga DEUM tolli nequit, prout jam ſuperiùs *Confer. 2. n. 38.* inſinuatum fuit.

Dixi autem, licitum eſſe occidere, ſpoliare &c. *auctoritate publicâ*; quemadmodum enim bellum nonniſi auctoritate publicâ geri poteſt; ità nec inferri hoſtilis inſultus, vel alia incommoda bellum conſequentia: quidquid proin fit auctoritate privatâ tantùm, ſinè conſenſu ſcilicet Principis vel Ducis ſupremi à privatis perſonis, ſive militibus ſive aliis non militibus &c. id prorſus iniquum reputandum eſt: & tamen prô dolor! ab hujusmodi nefandis hominibus malitiâ & perverſitate privatâ graſſantibus plura ac graviora mala innocentibus illata fuiſſe novimus, quàm legitimâ auctoritate Principis &c. &c. 172.

Ex quo liquet, tales verſari in peſſimo ſtatu, & continuo periculo æternæ damnationis, neque abſolutionis eſſe capaces, niſi ſeriam emendationem, & pro viribus ſatisfactionem, ſeu reſtitutionem adpromittant.

Dixi inſuper: *innocentes, qui ſunt pars Reipublicæ nocentis &c.* alii enim innocen- 173.

tes,

tes, qui non ſunt pars Reipublicæ culpabilis, prout communiter habentur peregrini, Clerici, ac Religioſi, occidi aut ſpoliari bonis licitè non poſſunt, niſi per accidens, in caſu, quo aliter finis belli, aut victoria obtineri non poſſet. Unde talibus bello transactô bona ablata per ſe loquendo reſtitui deberent, licèt hoc vix unquam fiat, aut ſperari poſſit. Videatur Laymann *n. 12.* Sporer *n. 122.*

Sed cujus (inquies) fiunt bona in bello capta?

174. ℟. Breviter cum D. Thoma *l. 3. de Regimine Princip. c. 11.* Laymanno & aliis communiter. 1. Bona mobilia jure gentium fieri primò occupantium per *l. ſi quid in bello. ff. de captivis*, & *cap. dicat. 23. q. 5.* 2. Res verò immobiles in bello occupatæ jure gentium cedunt Principi vel Reipublicæ bellum gerenti, prout etiam habetur *l. ſi captivus. ſ. 1. ff. de captivis.* Excipiunt tamen Doctores 1. res immobiles ab hoſte, cui ereptæ ſunt, priùs injuſtè poſſeſſas: quia tales debent Domino legitimo reſtitui, prout ex *communi DD.* tradit Valentia. Excipiunt 2. res mobiles, gaudentes jure poſtliminii, utì ſunt currus, & naves onerariæ, quibus comeatus, aliáque pro uſu belli advehi ſolent, quæ pariter priſtinis Dominis reſtitui debent, non item aliæ res mobiles, hoſti injuſtè etiam poſſidenti ereptæ. Filliuc. *cit. n. 188.* Babenſtuber *n. 21.*

Colli-

Digitized by Google

Colliges ſextò, licitum eſſe in bello juſto uti Repreſſaliis, id eſt, poteſtate ſeu facultate à Principe ſeu Republica conceſsâ militibus vel ſubditis ſuis, damnum injuſtum paſſis, invadendi terram, ſeu Provinciam nocentium, & vaſtandi vel occupandi bona eorum etiam innocentium, donec damnum fuerit compenſatum. Ratio eſt: quia hæc Repreſſalia ſunt quædam ſpecies belli: ergo non minùs licita, quàm ipſum bellum, modò ſerventur certæ conditiones, ſcilicet. 1, Ut fiant auctoritate publicâ Principis, cujus ſubditi fuêre damnificati. 2. Ut certò conſtet, damnum injuſtum ab illis, in quos Repreſſalia exercentur, fuiſſe illatum. 3. Ut illi ſubditi vel Princeps eorum deſuper admoniti noluerint reparare damnum. 4. Ut Repreſſaliis utentes non inferant plus damni, quàm fuerint perpeſſi ab iisdem. 5. Ut parcatur Clericis, Religioſis, Peregrinis, & aliis, qui non ſunt pars Reipublicæ nocentis, veluti proximè *n. 173.* diximus. Videatur de hoc Sporer *tr. 5. c. 2. n. 123.* Valentia *tom. 3. diſp. 3. colum. 975.* Filliuc. *n. 190.* 175.

Colliges ſeptimò, captos etiam in bello juſto haudquaquam peccare (per ſe loquendo, ſecluſo ſcilicet ſcandalo, aut ſpeciali promiſſione permanendi) ſi denuò aufugiant, & ad ſuos revertantur. 176.

Ratio eſt: quia jure gentium habetur, praxi quotidianâ idipſum confirmante, quòd

ſcili-

ſcilicet reverſi libertatem priſtinam conſequantur § *item ea, quæ ab hoſtibus. Inſtit. de Rerum diviſ.*

Quin immò capti in bello ex parte capientium injuſto v. g. Chriſtiani à Turcis nedum licitè aufugiunt, ſed inſuper de rebus eorum, à quibus injuſtè detenti fuêre, tantum auferre poſſunt, etiam auctoritate propriâ, quantum in compenſationem damni illati, aut mercedis ſibi debitæ æquitas admittit. Ratio eſt: quia ubi nemo jus dicit, à quo impetrari poſſit, quod æquum eſt, ibi quilibet ſecluſô ſcandalo per ſe ipſum tantundem auferre poteſt tutâ conſcientiâ, quantum ſibi deberi liquidò conſtat.

177. Dixi tamen: *ſecluſô ſcandalo, aut ſpeciali promiſſione permanendi &c.* quia tunc ſpeciali titulô fidelitatis permanere tenerentur, veluti hodie Nobili genere nati communiter ſub fide Nobilium ſeſe obligare conſueverunt. Idipſum à fortiori dicendum foret, ſi quis ſub juramento ad hoc ſeſe obſtrinxiſſet; quia tunc titulô ſpeciali Religionis teneretur perſeverare in captivitate; cùm omne juramentum non vergens in detrimentum ſalutis &c. ob reverentiam Divini Numinis obſervari debeat, prout ex profeſſo tradidimus *part. 3. Confer. 3. in Decalog. n. 62.* Videantur de hoc Leſſius *l. 2. de J. & J. c. 5. dub. 5. n. 24.* Valent. *l. cit. pu. 3. circa finem.* Caſtropalao *tom. 1. tr. 6. diſp. 5. pu. 4. n. 15.*

Colli-

Colliges octavò, Principes graviter peccare, & fieri plurium peccatorum reos 1. qui ſinè legitima auctoritate, vel ſinè ſufficienti cauſa bellum inchoant: idipſum tenendum de conſiliariis, tale bellum ſuadentibus, vel approbantibus. 2. Qui ſtante etiam juſtitiâ belli modum excedunt notabiliter, vel in punitione nocentium, vel in damnificatione innocentium. 3. Qui deſidiosè, & culpabiliter militibus non provident de juſto ſtipendio ſeu nervo belli, ut propterea neceſſitate miſerâ compulſi teneantur quodammodo injuſtè vexare ſubditos, extorquendo pecunias, furando, rapiendo &c. quidquid demum poſſunt. 4. Qui non curant, ut milites ſub diſciplina militari contineantur, ſed paſſim permittunt, neſcio quæ flagitia, vel ethnicis inviſa. Profectò hæc & ſimilia flagitia ipſis aliquando coram DEO imputabuntur, ceu cauſis moralibus &c. prout habet communis & certiſſima ſententia Doctorum. 178.

Colliges nonò, Duces militiæ ſubordinatos inſuper peccare 1. ſi milites temerè, nullâ prorſus neceſſitate cogente certæ internecioni exponant. 2. Si absque neceſſitate caſtrametentur in locis inſalubribus, paluſtribus, ubi ſcilicet exercitui imminet periculum morborum. 3. Si avaritiâ, vel divitiarum cupiditate ducti, annonam juſtam non præbeant. 4. Si ſtipendia ſolvant cum 179.

injuſtis uſurariorum cambiis, aut monetæ permutationibus, aut ſtipendia, vel ſaltem partem ſtipendii omnino ſubtrahant. 5. Si veteribus & expertis jam militibus intuitu majoris æris dimiſſis novos inexpertes &c. minori ſtipendio conducant, & exceſſum ſibi attribuant. Ita rurſus *DD. communiter* mox citandi.

180. Colliges tandem decimò, milites gregarios peccare 1. ſi ſuis Ducibus juſtis in cauſis non obediant. 2. Si in ſua ſtatione vel etiam acie non ſubſiſtant, ſed turpi fugâ dilabantur ante victoriam deſperatam. 3. Si citra conſenſum ſui Ducis è caſtris vel exercitu diſcedant, niſi fortaſſis gravi neceſſitate, ob negatum ſcilicet juſtum ſtipendium militare, vel annonam ad hoc adigantur, 4. Si tranſeundo terras etiam non hoſtiles, incolas, vel Ruſticos vexent, extorquendo pecunias, vel victualia ultra debitum. Quod in his & ſimilibus graviter pro gravitate materiæ contra juſtitiam peccent, lumine naturali notum eſt, nec ipſos latere poteſt. Videantur de hoc Laymann *l. 2. tr. 3. c. 12. n. 18.* Sporer *à n. 124.* Babenſtuber *l. cit. n. 23.* Palo *tom. 1. tr. 6. diſp. 5. pu. 5.* Henno *in decalog. diſp. 5. q. 6. art. 3.*

Sed neque eos excuſat diſſimulatio Ducum vel officialium; nam ſi hi abſque neceſſitate conniveant, fiunt participes peccatorum, ùt de ſe clarum eſt: ſi verò hæc

& ſi

& ſimilia ſolùm diſſimulent neceſſitate compulſi, ne ſcilicet majora mala eveniant, aut à militibus deſerantur, ipſi quidem à peccato immunes erunt, non item milites. Unde & certum ac indubitatum eſt omnibus prudentibus, in his ac ſimilibus caſibus ſexcentis ab iis, quorum culpâ hæc accidunt, contrahi graviſſimam obligationem reſtituendi. Verùm quàm certa & indubitabilis eſt hæc obligatio, tam incerta hodie, vel potiùs certò nulla reperitur hujus executio. Quis enim amabo! quis militum inquam, cogitat de modo reſtituendi injuſtè ablata? Utinam non nimis frequenter cogitarent, de modò auferendi à miſellis & innocentibus juſtè poſſeſſa. Sed de hoc viderint ipſi, quî coram Deo aliquando ſint ſubſiſturi. Nos verò greſſum faciamus ad inquirenda, & diſcutienda ea, quæ ſexto Decalogi præcepto prohibita cuivis Confeſſario ſcitu maximopere ſunt neceſſaria. Unde ſit

N 2 CON-

CONFERENTIA SEPTIMA.

De Luxuria incompleta, ſcilicet impudicitia, oſculis, aſpectibus, tactibus & colloquiis impudicis.

SUMMARIUM.

181. Vi ſexti præcepti prohibetur non ſola mœchia, id eſt, adulterium, ſed & omnis impudicitia cordis, oris, & operis.

182. Luxuriæ incompletæ recenſentur quatuor ſpecies.

183. Oſcula triplici ex fine ſeu intentione fieri ſolent.

184. Facta amicitiæ causâ more patriæ per ſe culpâ vacant.

185. Facta verò animô laſcivo ſunt graviter peccaminoſa.

186. Facta denique ob meram delectationem ſenſualem ſinè omni ſiniſtra intentione aut periculo conſenſûs, de ſe non ſunt graviter peccaminoſa.

187. Quo ſenſu intelligenda ſit propoſitio ab Alexandro VII. circa hanc materiam damnata.

188. Aſpe-

188. Aſpectus partium honeſtarum humani corporis, etiam alterius ſexûs, de ſe non videtur graviter peccaminoſus.

189. Benè verò partium inhoneſtarum.

190. Si fiat ſinè juſta cauſa.

191. Et ſeriò ac moroſè &c.

192. Similiter tactus partis honeſtæ absque ſiniſtra intentione obiter factus, de ſe non eſt graviter peccaminoſus.

193. Secus ſi fiat in partibus ſecretioribus ſinè ſufficiente cauſa.

194. Turpia in genere luxuriæ loquentes, pingentes &c. per ſe loquendo graviter delinquunt.

195. Reſolvitur Caſus I. de quodam Juvene, qui contemplando diverſas imagines & ſtatuas alterius ſexûs, probabiliùs mortaliter deliquit.

196. Eſto etiam dicat, ſe nil mali intendiſſe.

197. Quidnam tali Juveni propterea graviter tentato conſulendum à Confeſſario?

198. Reſolvitur Caſus II. cujusdam puellæ ruſticanæ, quæ admittendo ſuum amaſium ad ſuam cameram tempore nocturno graviter peccavit.

199. Occuritur cuidam inſtantiæ in contrarium.

200. Et quid tenendum de illa puella, quæ luſûs, ſeu joci causâ cogebatur admittere, & dare oſcula.

201. Reſolvitur Caſus III. cujusdam ancillæ, quæ ex auditu converſationis laſcivæ graviter fuit tentata.

202. Quid conſilii tali à Confeſſario fuerit dandum?

203. An litteras amatorias proci potuerit protinus ſuæ coancillæ tutâ conſcientiâ extradere?

204. Notatur differentia inter delectationem moroſam ſimplicem, & conſenſum ſeu deſiderium efficax.

205. Quomodo hæc ſint examinanda, niſi pœnitens ſe ipſum explicet.

206. Oſculantes, amplexantes libidinosè &c. tenentur exprimere circumſtantias perſonarum vel objectorum.

207. Pictores vel ſculptores perſonas alterius ſexûs libidinosè repræſentando peccant graviter.

208. Idipſum tenendum de mulieribus ſeu puellis ubera ſua oſtentantibus, ut placeant, vel alliciant &c.

209. Mater diſſimulans tactus impudicos amaſii erga filiam peſſimè agit.

210. Quidſi perſona honeſta animadvertat, ſe tangi in honeſta quidem parte, ſed ex affectu libidinoſo?

211. Contrectantes genitalia brutorum usque ad pollutionem, graviter peccant à potiori.

212. Accuſantes ſe, quòd ad auditionem vel narrationem turpium ſubriſerint, non illico condemnandi ſunt peccati gravis.

213. Choreæ inter perſonas etiam diverſi ſexûs, per ſe loquendo non ſunt peccaminoſæ.

214. Modò fiant ſinè animo, geſtibus, vel tactibus laſcivis.

215. Laudandi nihilominus ſunt parentes, qui liberis ſuis talem acceſſum non niſi raro, & cum certis limitibus permittunt.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de luxuria incompleta.

QUæres primò quidnam prohibeatur ſextô Decalogi præcepto: *non mœchaberis?*

℟. Hôc

℟. Hôc præcepto explicitè quidem ſola Mœchia, ſeu adulterium, videtur prohibitum, nihilominus vi hujus DEUS interdictam voluit omnem impudicitiam cordis, oris & operis, prout evidentiùs patet, ſi huic præcepto jungatur illud nonum decalogi: *non concupiſces uxorem proximi tui.* (quod ob materiæ affinitatem hôc loco pariter enucleandum ſuſcipimus) Liquet hoc ampliùs ex verbis Chriſti Domini *Matth. 5.* ubi, *audiſtis*, inquit, *quia dictum eſt antiquis non mœchaberis: Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Ubi patenter innuit, diſtinctionem inter peccata cordis & operis in materia luxuriæ. Tametſi verò de luxuria ceu peccato capitali jamjam egerimus *in part. 1. Theolog. moral. Confer. 22.* ejusdémque ſpecies obiter quaſi attigerimus: quia tamen hæc materia noſcitur eſſe frequentiſſima, & hôc ipſo cuilibet Confeſſario pro praxi ſcitu ſummè neceſſaria; hinc impræſentiarum per proximè ſubſequentes Conferentias ſpecialiter agendum duxi, & primo quidem de luxuriæ ſpeciebus incompletis, ſecundò de completis juxta naturam, tertiò denique de incompletis contra naturam. Unde 181.

Quæres jam ſecundò, quot dentur ſpecies luxuriæ incompletæ?

℟. Dantur quatuor, ſcilicet 1. impudicitia, quo nomine intelligitur conſenſus in 182.

motus carnales ſeu venereos virtuti continentiæ contrarios, ſeu etiam delectatio ac complacentia de talibus. 2. Oſcula ſeu amplexus, 3. aſpectus, & 4. tactus impudici: his adnumerari merentur turpia ſeu laſciva colloquia, ad venerem provocantia. Jam quod attinet conſenſum in motus carnales ſeu venereos, certum eſt, quod hic ex ſuo genere ſit mortalis, tametſi ob imperfectionem actûs ſeu deliberationis & plenæ advertentiæ poſſit fieri venialis duntaxât, & juxta plurimorum (etſi non omnium Doctorum) opinionem etiam ob levitatem materiæ ſeu motuum, à quibus omnino oportet voluntatem eſſe remotiſſimam, ob periculum ex parte naturæ corruptæ in materia adeò allectiva, inquit Herincx noſter *part. 3. tr. 2. diſp. 2. n. 30.* Quia verò de delectationibus moroſis jam egimus *in p. 1. Confer. 22, n. 627.* hinc ad alias ſpecies luxuriæ incompletæ examinandas progredimur.

Quæres proin tertiò, an, vel quænam oſcula ſint peccaminoſa? & quomodo?

183. Ante reſponſionem ſupponi debet, nos hic non agere de oſculis, tactibus, aut amplexibus conjugatis familiaribus: de his enim alibi, ubi de Matrimonii uſu licito vel illicito ex profeſſo egimus, *Theolog. Sacram part. 3. Confer. 16. n. 392.* ſed ſermo erit de talibus impudicitiis inter perſonas ſolutas, vel maritatas

ritatas quidem, aſt erga alienas &c. exercendis.

Quocirca notandum I. oſculum triplici potiſſimùm ex fine fieri poſſe. Primò in ſignum amicitiæ, prout hodiedum in multis locis receptâ conſuetudine Patriæ fieri ſolent. Secundò, intuitu delectationis venereæ ſeu concubitûs, adquem diſponere ſunt nata. Tertiô, causâ delectationis ipſius oſculi præcisè ſecundùm ſe conſiderati, in quantum ſcilicet ex contactu carnis teneræ ſeu mollis v. g. in infante, reperitur quædam proportio cum organo tactûs, ex qua conſequitur quædam complacentia ſeu delectatio ſenſibilis. II. Similiter aſpectus fieri poteſt primò, vel neceſſitatis causâ, vel ob alium finem honeſtum v. g. converſationis civilis, urbanitatis &c. vel notitiæ adipiſcendæ circa talem perſonam aut objectum &c. ſecundò causâ voluptatis concubitûs, tertiò causâ delectationis, quæ oritur ex intuitu objecti aut pulchræ perſonæ, absque omni ulteriori inhoneſto motu aut deſiderio.

III. Denique contactus partis verecundæ fieri poteſt 1. vel ob aliquam neceſſitatem, vel 2. ob voluptatem concubitûs, vel 3. ob voluptatem, quæ ex ipſo tactu per ſe ſpectato naſcitur: & hæ diſtinctiones (quas vix non in terminis tradit Herincx *l. cit. n. 31.*) bene notandæ ſunt, tum ad penetran-

N 5 das

das reſolutiones dandas in hac Conferentia, & materia impudicitiæ ſeu luxuriæ incompletæ; tum etiam ad vitandas confuſiones & obſcuritates, quas circa hanc materjam multi DD. introducunt, & quidem tantò majores ac copioſiores, quantò plures faciunt diſtinctiones inter delectationes &c. &c. His notatis.

184. ℟. ad quæſtionem cum diſtinctione. 1. Oſcula, quæ fiunt ſecundùm morem Patriæ causâ urbanitatis, amicitiæ, benevolentiæ, pacis &c. per ſe loquendo ſunt licita. 2. Libidinoſa verò, quæ fiunt ob delectationem ſenſualem veneream, ſcilicet cum commotione ſpirituum genitalium &c. ſunt mortaliter peccaminoſa. 3. Denique oſcula, quæ fiunt obiter tantùm, propter delectationem merè organicam, abſque ullo libidinis, aut delectationis venereæ periculo, non ſunt niſi ad ſummum venialiter mala. Ità Herincx *cit. n. 35. & 36.* Henno *tr. in decalog. diſp. 6. q. 9. artic. 1.* Sporer *Theolog. Sacram. p. 4. n. 692.* Viva *ad propoſ. 40.* ab Alexandro VII. damnatam *n. 4.* Ratio primi eſt: quia oſcula ſolius urbanitatis causâ facta non ſunt, niſi externa ſigna amicitiæ ac benevolentiæ chriſtianæ, proptereáque etiam in primitiva Eccleſia fideles, etiam diverſi ſexûs, ſeſe oſculabantur in oſculo ſancto pacis: ergo de ſe nil mali continent; conſequenter per ſe loquendo

quendo licitè fiunt, ubi hodie mos Patriæ ità habet, tametſi fatendum ſit, dedecere Eccleſiaſticos, & maximè Religioſos, hujusmodi oſculis amicitiam conteſtari, præſertim erga perſonas alterius ſexûs, etiam conſanguineas. Certè in hac Patria noſtra ſinè ſcandalo neutiquam fierent. Dixi inſuper *per ſe loquendo* eſſe licita &c. per accidens enim etiam à talibus abſtinere tenebitur, quisquis inde animadvertit periculum commotionis carnalis, & conſenſûs in illam; quia tali periculo nunquam fas eſt ſponte ſeſe exponere, niſi fiat ex multùm rationabili causâ, & ſinè periculo conſensûs.

Ratio ſecundi eſt: quia actio importans deliberatam complacentiam de objecto mortaliter malo, eſt mortaliter mala, ſicut ipſa complacentia, utpote ſumens ſuam ſpecificationem ab objecto, eſt mortaliter mala, veluti patet in deliberata complacentia de homicidio injuſto, de furto, & ſimilibus: atqui oſcula de quibus loquimur, ſunt talis actio, importans voluntariam complacentiam de objecto venereo, ſcilicet de fornicatione, pollutione &c. aut concubitu; quia hujusmodi oſcula præſertim cum magno affectu libidinoſæ teneritudinis, & mora facta &c. per ſe tendunt ad venerem, ſcilicet pollutionem aut concubitum: ergo ſunt mortaliter peccaminoſa. Hac ratione Apoſt. *ad Epheſ.* 5. ſcribens, ait: *Fornicator,* 185.

aut

aut immundus, aut avarus non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei. Videantur Sanchez *l. 5. decal. c. 6. n. 12.* ubi refert, juſſu Clementis VIII. & Pauli V. inquiſitoribus fidei eſſe denuntiandos eos, qui contrarium aſſeruerint. la Croix *l. 3. p. 1. n. 892.* vel Tambur. *l. 7. decalog. c. 8. ʃ. 2. & ʃ. 1. n. 1. & 6.*

186. Ratio tertii eſt: quia oſcula ex ſe ſupponuntur non eſſe libidinoſa, aliàs nunquam licerent: ergo ſolùm fierent mala ob intentionem malam ſeu ſiniſtram oſculantium: atqui ſupponimus in hoc tertio membro Reſolutionis, nullam prorſus intervenire intentionem malam ſeu libidinoſam, immò abeſſe omne periculum: ergo &c. Et amabo! quis Patrem vel Matrem prudenter condemnet peccati, etiam venialis tantùm, ex eo, quòd molles prolis ſuæ carnes affectuosè oſculetur absque ulla ſiniſtra vel turpi inrentione, aut periculô motûs libidinoſi? ergo in tali oſculo vel nullum omnino, vel non, niſi veniale peccatum intervenit. Neque verum puto, quòd nonnulli aſſerunt, ſcilicet: nunquam fieri poſſe hujusmodi oſcula ſinè periculo commotionis libidinoſæ; nam contrarium conſtat in exemplo de Parentibus allato. Fateor tamen, perſonis ſolutis hujusmodi oſcula, ſi fiant cum aliquo affectu & mora, ſemper eſſe periculoſa, faciléque contingere poſſe, ut

ut propterea nedum venialiter, ſed & mortaliter peccent, & hôc ipſo ſemper ab iisdem eſſe cavendum ſeu abſtinendum à ſimilibus.

Dices tamen contra hanc reſolutionem. Ab Alexandro VII. damnata fuit ſequens *n. 40.* propoſitio: *Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantùm veniale, oſculum habitum ob delectationem carnalem ac ſenſibilem, quæ ex oſculo naſcitur, ſecluſô periculo conſensûs ulterioris & pollutionis*: atqui id ipſum aſſerit noſtra reſolutio mox data: ergo & hæc ſubjacet damnationi.

℟. Explicando majorem & dicendo, di- 187.
ctam propoſitionem fuiſſe proſcriptam, & meritò quidem, quia per delectationem carnalem ſatis communiter intelligitur *delectatio venerea*, id eſt, illa, quæ annexam habere ſolet commotionem ſpirituum generationi inſervientium: in hanc autem conſentire, propter eam operari, aut ſponte eam acceptare, ſemper eſt peccatum mortale, propter evidentiſſimum periculum pollutionis, inde conſequi natum, cui non licet ſeſe exponere, eſto etiam quis ſupponatur nolle ulteriùs conſentire in pollutionem, ſeu opus venereum. Hâc igitur explicatione Majoris ſuppoſita *nego min.* vel *diſt.* id ipſum aſſerit noſtra reſolutio per tertium hoc membrum, *neg.* per ſecundum membrum *con. min. & neg. conſeq.* Nam ſpontè fatemur.

mur, oſcula venerea, facta ſcilicet cum commotione ſpirituum &c. &c. ob evidentiſſimum periculum ulterioris turpitudinis, eſſe mortaliter peccaminoſa: & hoc eſt, quod aſſeruimus in ſecundo membro Reſolutionis *n.* 185. Videatur Henno *cit. in Reſponſ. ad object. 1. poſt concl. 2.*

Quæres quartò, an, vel quando aſpectus ſint peccaminoſi, & quomodo?

188. ℟. Aſpectus partium honeſtarum humani corporis per ſe loquendo non eſt peccaminoſus. 2. Econtrà aſpectus partium obſcœnarum eisvè vicinarum in corpore diverſi ſexûs, ſi fiat ſinè juſta cauſa ſeriò ac deliberatè, & præſertim ex affectu libidinoſo, eſt mortaliter peccaminoſus.

Ità *communiter* Theologi quoad utrámque partem. Ratio prioris eſt: quia viſus ſeu aſpectus, cùm ſit ſenſus magis elevatus, & minùs materialis, per ſe non movet ſuâ ſenſatione ad voluptatem carnalem: ergo multò minùs movebit, ſi fiat circa partes honeſtas, v. g. brachia, manus, faciem, vel genas &c. adeóque *per ſe loquendo* non eſt peccaminoſus ſaltem graviter. Dixi tamen *per ſe loquendo*; nam per accidens quaſi poteſt fieri peccaminoſus etiam mortaliter, ſi fiat ex fine inhoneſto, v. g. ad concupiſcendam carnaliter mulierem, vel ſi quis animadvertat, ſe propterea exponi periculo lapsûs, vel gravium tentationum; fieri namque poteſt, ut v. g. facies pulchræ mulieris juveni re-

præ-

præſentatione phantaſiæ reddatur delectabilis nedum quó ad viſum, ſed etiam quò ad tactum &c. &c. ex qua repræſentatione (diabolô præſertim cooperante) naturaliter conſequi nata eſt commotio ſpirituum generationi inſervientium, rebellio membrorum genitalium, prout notat Babenſtuber *tr. 5. diſp. 5. n. 109.* & alii plures.

Ratio poſterioris eſt: quia talis aſpectus 189.
valdè repugnat honeſtati naturali, proptereaque primi Parentes poſt lapſum erubuêre nimiùm aſpici nudi, ſibique fecerunt perizomata ad tegenda genitalia, prout habetur *Gen. 3.* tum etiam, quia talis aſpectus validiſſimè ſtimulat ad venerem & luxuriam, & hujus graviſſimo periculo exponit aſpicientem, experientiâ teſte, prout Confeſſarii ſæpeſæpius audire coguntur: ergo ſinè gravi peccato fieri nequit tam deliberatè, & ex propoſito, multò minùs, immò abſolutè nunquam ex animo vel affectu laſcivo. Videantur de hoc Sanchez *l. 9. de matr. diſp. 46. n. 22.* Tambur. *l. 7. in decal. c. 8. §. 3. n. 2.* Illſung *tr. 4. diſp. 1. n. 65.* Sporer *Theolog. Sacram. part. 4. n. 693.* la Croix *lib. 3. part. 1. n. 899.*

Dictum tamen fuit primò, ſi fiat talis 190.
aſpectus ſinè juſta cauſa: nam ſecus dicendum foret, ſi contingat in caſu neceſſitatis ubi v. g. Medicus aut Chirurgus tenetur aſpicere verenda fœminæ (prout ſæpè fieri aſ-

ſolet

ſolet circa puerperas) eò fine, ut poſſit promovere partum, eximere infantem, aut mederi aliis affectibus, quibus ſexus uterque ſubjectus eſt. Talis enim aſpectus culpâ omni vacat, eſto exinde in aſpiciente ſequantur motus carnales, immò & ipſa pollutio, prout de facili contingere poteſt, modò conſtanter excludatur conſenſus in illum motum, vel delectationem libidinoſam. Ità *communis, & certa ſententia DD.*

191. Dictum inſuper fuit ſecundò, ſi fiat *seriò & deliberatè*; nam ſi talis aſpectus contingat ex improviſo, non planè deliberatè; vel ex levitate quidem, ſed valde obiter per morulam breviſſimam, ſinè affectu libidinoſo; vel denique, ut nonnulli volunt, ex loco valde remoto, nonniſi venialiter peccaminoſus erit. Ratio eſt: quia in his caſibus non apparet per ſe aliquod notabile periculum conſenſûs, vel complacentiæ libidinoſæ, niſi fortè in iis, qui ſunt valde proclives ad luxuriam, & ſtudiosè quærunt ſeſe delectari in aſpectu ſimilium, de quibus minimè dubitandum, quin ob hujusmodi affectum mortaliter peccent. Additum porro fuit: *in corpore diverſi ſexûs*; nam ſi vir virum, aut fœmina fœminam, vel ejus turpitudinem aſpiciat nudam ex curioſitate, ſinè maligno, aut libidinoſo affectu, non erit, niſi peccatum veniale; eò quòd talis aſpectus inter perſonas ejusdem ſexûs non con-

tineat tantam inhoneſtatem: neque etiam tam grave periculum lapsûs *per ſe loquendo*: per accidens tamen in homine valde proclivi ad ſodomiam, poſſet eſſe mortaliter peccaminoſus, ob grave periculum conſentiendi in delectationem libidinoſam. Tandem aſpicientem propria verenda ex quadam curioſitate tantùm, absque alia prava intentione, vel mali periculo, Doctores excuſant à peccato mortali. De his videri poſſunt Sanchez *l. cit. n. 27.* Sporer *Theolog. ſacram. part. 4. n. 670.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 7. art. 2. n. 112.*

Quæres quintò, an, vel quinam tactus impudici ſint peccaminoſi?

℟. Qui tangit alterum cujuscunque ſexûs in parte honeſta corporis ex mera levitate, joco &c. non peccat, niſi ad ſummum venialiter. 2. qui verò alterum tangit in partibus ſecretioribus, ordinariè loquendo peccat mortaliter. Ità ex *communi* DD. Henno *cit. diſp. 6. q. 9. art. 2. concluſ. 1.* Leſſius *de J. & J. l. 4. c. 3. dubit. 8. n. 60. & 61.* Ratio prioris eſt: quia cùm tactus ſupponantur fieri in parte honeſta, v. g. manu, digito, brachio &c. de ſe non ſunt mali, ſed potiùs indifferentes: ergo ſi quam malitiam contrahant, illam debent contrahere ex fine aut affectu tangentis: atqui tangens ex mera levitate, vel jocô partem honeſtam, ſupponitur nullam habere 192.

intentionem ſiniſtram (ſi enim ſupponatur fieri tactus ex intentione libidinoſa aut venerea &c. erit mortaliter malus ſecundùm omnes) ergo non peccat, niſi ad ſummum venialiter, ob levitatem aut jocum intentum &c. &c. Cavendum tamen vel maximè etiam eſt à talibus, ne ſub prætextu amicitiæ, vel joci, aut amoris honeſti, irrepat affectus ſenſualis libidinoſus; tela enim inimici ignita ſunt, & hoſtis ille inviſibilis etiam in die pleno honeſtatis ſagittis venenatis corda pungere novit, inquit ſapienter Henno *l. cit. concl. 1.*

193. Jam Ratio poſterioris hæc redditur: quia tactus facti in partibus ſecretioribus, ſeu libidinoſis, naturaliter & vehementiſſimè quidem, excitare ſolent ad venerem, & ad pollutionem proximè diſponunt: at, quod ità diſponit, absque juſta cauſa neceſſitatis fieri nequit, eſto ſupponatur abeſſe animus libidinoſus: ergo ordinarie ſaltem ſunt mortaliter peccaminoſi. Dixi: *ordinariè*; nam ſi tales tactus fierent inter impuberes, veneris adhuc expertes, ex mero joco vel levitate, poterunt à peccato mortali excuſari. Inſuper ſi fierent ex neceſſitate v. g. medendi, aut juvandi v. g. puerperam ad lucrandum infantem &c. culpâ carebunt, modò abſit libidinoſus affectus tangentis. Ità *communiſſimè* DD. nominatim Tambur. *l. cit. c. 7. §. 2.* Sporer *l. cit. n. 674. & ſeqq.*

Quæ-

Digitized by Google

Quæres tandem ſextò, quomodo peccent illi, qui turpia loquuntur, cantant, pingunt, exhibent, ſive in commœdiis ſeu theatris, ſive etiam in luxu, aut ornatu veſtium?

℟. Qui turpia, id eſt, luxurioſa loquuntur coram aliis, canunt, ſcribunt, vel legunt, 194.
audiunt, & repræſentant &c. delectationis venereæ causâ, vel cum probabili periculo conſenſûs in illam; vel quod adhuc pejus, animô proximum permovendi ad venerea &c. peccant mortaliter. *Ità communiſſima & certiſſima ſententia.* Ratio eſt: quia tametſi enumeratæ actiones ſupponerentur ex ſe indifferentes &c. ex fine tamen mortaliter malô factæ, ſunt mortaliter peccaminoſæ, ſecundùm omnes: at finis eſt mortaliter peccaminoſus: ergo &c. Dictum tamen fuit: *delectationis venereæ causâ*; nam ſi ſimilia fiant ſolùm ex joco, animi levitate, vel curioſitate, absque pravo animo captandi delectationem veneream, vel alium quempiam eò permovendi, ſimúlque abſit periculum libidinoſi conſenſûs &c. non erunt, niſi peccata venialia per ſe loquendo. Verùm quia talia coram juvenibus aut puellis raró fiunt ſinè periculo gravis ſcandali; dæmon námque poſtea ſolet hujusmodi ſpecies in animis audientium aut videntium, legentium &c. excitare, & homines pertrahere quodammodo ad neſcio quas turpitudines; hinc plerúmque ratione ſcan-

 dali

dali jnventuti dati talia fiunt mortaliter peccaminoſa: proptereáque hujusmodi pœnitentes cautè ſunt examinandi, & interrogandi à Confeſſariò, an per ſimilia verba impudica aliis ſcandalum non præbuerint? & ſi hoc? quot putent, inde ſcandalizatos fuiſſe?

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, circa impudicitiam, ſeu luxuriam incompletam.

CASUS PRIMUS.

Titius juvenis 25. circiter annorum, peragrando diverſas Regiones, diverſas luſtravit urbes, in urbibus palatia magnorum Principum, in palatiis cameras (utì vocant) artium: in his fatetur, ſe ſingulari cum guſtu & curioſitate contemplatum fuiſſe picturas artificioſiſſimas diverſorum memorabilium, fictionum poëticarum &c. præſertim verò perſonas utriusque ſexûs totaliter nudas, ſtatuas itidem Dearum, diversô opere ſculptarum aut fuſarum, è quibus una videbatur velle quaſi tegere verenda manu, ſed ità elevatâ, & remotâ à reliquo corpore, ut potuerint perfectè videri: altera ſtabat, pudendam habens obductam telâ aranea &c. hac & ſimilia Titius ait ſe aſpexiſſe

xiſſe & conſiderâſſe cum guſtu, cæterà nil mali cogitans aut intendens. Verùm ab eo tempore jam millies & ultrà ſe graviter tentatum fuiſſe aſſerit, & ſæpiſſimè lapſum tum in pollutionem, tum etiam in delectationes moroſas, ſpeciebus præfatarum ſtatuarum, vel imaginum ad vivum ſibi impreſſis, & quaſi quotidie recurrentibus in memoriam. Hæc eſt veriſſima ſpecies facti; ad quam dubitare licet 1. an vel quomodo Titius aſpiciendo, contemplando præfatas imagines vel ſtatuas deliquerit? & ſecundò, quid conſilii eidem ſuggerendum?

℟. ad primum, Titium probabiliter peccâſſe mortaliter, ſaltem per ſe loquendo, aſpiciendo & contemplando dictas imagines & ſtatuas. Ratio hujus deſumi debet ex dictis *n. 189.* quia aſpectus talium partium laſcivatum valde repugnat honeſtati naturali, & vehementiſſimè allicit ad motus venereos, prout ipſuſmet fatetur Titius. Et licèt non aſpexerit perſonam viventem alterius ſexûs, ſed potiùs ſtatuas mortuas, certum nihilominus eſſe debet, experientiâ docente, etiam aſpectum talium circa partes inverecundas movere & provocare vehementiſſimè ad venerem, ſeu commotiones libidinoſas. Accedit, quòd Titius fateatur, ſe præfatas ſtatuas (quoad partes impudicas etiam) cum guſtu conſiderâſſe & *contemplatum* fuiſſe: contemplatio autem importat aliquam moram, & ve- 195.

hementem applicationem potentiæ intellectivæ ad objectum: quod certè in hac lubrica materia fieri nequit ſinè evidentiſſimo periculo incidendi in delectationem moroſam veneream, prout hodiedum experitur Titius, non ſinè magno animæ ſuæ detrimento. Videatur Henno *in decalog. diſp. 6. q. 9. art. 3. concl. 3.*

Aſt, inquies, Titius fatetur, ſe cæteroquin nil mali cogitâſſe aut intendiſſe.

196. ℞. Eſto etiam hoc dicat, probabiliùs tamen nil aliud vult inſinuare, niſi, quòd non intenderit pollutionem, aut copulam carnalem: cum quo ſtat, quòd contemplando hujusmodi imagines, turpiſſimas ſpecies impreſſerit ſuæ phantaſiæ, & hoc ipsô ſeſe expoſuerit periculo innumerabilium tentationum, prout defacto experitur; nemo verò poteſt ſe tutâ conſcientiâ exponere periculo tanto, & tam evidenti. Hinc P. Sporer *cit. n. 673.* Illſung ubi ſuprà *n. 65.* rectè ajunt, in homine proclivi ad venerem (è quorum claſſe videtur eſſe Titius) aſpiciente hujusmodi turpiſſimas & laſcivas imagines, rarò à fixiore aſpectu periculum conſensûs vel complacentiæ ſecludi poſſe. Idipſum videtur innuere S. Auguſtinus *epiſt. 109. ad Monachos.* relatus *can. Nec ſolo. C. 32. q. 5.* ubi ait: *nec dicatis vos animos habere pudicos, ſi habeatis oculos impudicos; quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius.* Pro meliori

meliori tamen, & certiore notitiâ de gravitate peccati captanda juvabit interrogare è Titio, an ergo tunc temporis non ſenſerit motus laſcivos? an non animadverterit gravitatem periculi, cui ſeſe exponeret contemplando hujusmodi imagines? & ex reſponſis ejusdem concipienda reſolutio de qualitate, ſeu etiam gravitate commiſſi ab eo delicti.

℟. jam ad alteram partem quæſiti. Titio 197. præter alia communia contra luxuriam remedia (uti ſunt fuga omnis non neceſſariæ familiaritatis cum altero ſexu, occupatio in rebus ſeriis, parſimonia ſeu temperantia in cibo ac potu, oratio aſſidua, ſeu imploratio gratiæ cœleſtis &c. invocatio B. Virginis &c. &c.) ſingulariter inculcandum eſſe, ut deinceps nunquam voluntariè inhæreat contemplandis ejusmodi imaginibus ſeu ſpeciebus laſcivis, quin potiùs, ubi hujusmodi turpiſſima ſpecies vel naturaliter vel ope dæmonis fuerit excitata, absque mora ſeſe reflectat ſuper myſteriis dominicæ paſſionis: quem in finem frequenter recolendo eadem myſteria, ſatagat memoriam hujusmodi ſpeciebus, v.g. de flagellatione, crucifixione &c. imbuere. Nec deerit Benigniſſimus DEus facienti quod in ſe eſt, ſed faciet cum hac tentatione proventum.

Digitized by Google

CASUS SECUNDUS.

Sempronia puella ruſticana fatebatur, ſe aliquoties amaſium ſuum tempore nocturnô admiſiſſe ad ſuam cameram, ſed absque omni mala vel ſiniſtra intentione: interrogata verò, quid ergo fecerint? reſpondit, ſe fuiſſe collocutos de diverſis, & 1. quidem de quadam concione nuper audita, 2. de inſtituendo futuro ſtatu conjugali, 3. de educandis aliquando prolibus, 4. inſuper fatebatur ſe permiſiſſe ſuo ſponſo aliquot tactus, tum in ſuperiore, tum in inferiore etiam parte corporis; verùm hos ab eo non in alium finem poſtulatos, nec à ſe admiſſos fuiſſe, niſi ut agnoſceretur aliquando habilis, & idonea ad uſum matrimonii, & procreandas proles. Confeſſarius hæc inaudiens mandaverat Semproniæ deinceps amaſium excludere, & non ampliùs admittere ad cubile ſuum, præſertim tempore nocturnô: illa econtrà aſſeruit, hoc ſibi fore impoſſibile; tum quia ſponſus propterea reſiliret à ſponſalibus, tum etiam, quia alii id inaudientes ſuſpicarentur, hactenus ſe inter & ſponſum interveniſſe inhoneſtum conſortium, idque à Confeſſario fuiſſe interdictum. Quæritur jam, an Semproniæ hæc conventicula nocturna à Confeſſario potuerint juſtè interdici, & an Sempronia nolens obtemperare mandatis fuerit capax abſolutionis ſacramentalis?

198. ℟. Hujusmodi conventicula à Confeſſario fuiſſe juſtè interdicta, Semproniam verò obli-

obligatam ad obtemperandum mandatis, ſecus faciendo, non fuiſſe capacem abſolutionis. Ratio eſt: quia omnis pœnitens ſub reatu pœnæ æternæ tenetur deſerere, fugere, vel etiam excludere occaſionem proximam peccandi, veluti *ex communi* DD. diximus *parte 2. Theologiæ Sacrament. Confer. 4. n. 107.* atqui Sempronia admittendo ſponſum aut procum ſuum tempore noĉturno ad cameram ſuam, ubi cum ſolo ſola converſabatur, ſe ipſam expoſuit evidentiſſimo periculo, & proximæ occaſioni peccandi, prout quivis prudentum facilè capiet: & licèt dicat, ſe nil mali intendiſſe, ſufficit tamen ad incurrendum reatum peccati mortalis, occaſionem proximam mali committendi ſuo proco præbuiſſe. Certè diſcurſus de educandis aliquando prolibus &c. ſinè evidentiſſimo periculo conſentiendi in delectationem moroſam, ex futura conceptione &c. captandam, tali tempore, noĉturnô ſcilicet, inter ſolum & ſolam fieri nequit, multò minùs tactus tum in ſuperiori, tum inferiori etiam parte corporis, animô explorandi potentiam generandi facti. Unde diſcurſum illum de concione quadam ab initio factum credo ſub ſchemate pietatis aut honeſtatis, quamquam nec diabolus, neque etiam ſponſus honeſtatis motivô fuerit inductus, ſed callidè palliare intenderit periculum gravioris lapſûs.

ſûs. Videantur ſi placet, ea, quæ in ſimili caſu diximus *part. 1. Theolog. mor. Confer. 20. n. 584.*

Dices. Sponſis de futuro probabiliter licita ſunt oſcula vel tactus, mutui amoris conteſtandi causâ facti: ergò cum ſponſa dicat, ſe nil mali intendiſſe, neque ſinè periculo cadendi ſponſalibus, aut matrimonio favorabili, immò ſinè periculo proſtitutionis aut ſiniſtræ ſuſpicionis coram aliis incurrendæ recuſare nequeat, vel domo excludere ſponſum, Confeſſarius tenebatur condeſcendere &c.

199. ℟. negando peſſimam hanc conſequentiam. Eſto enim ſecundùm nonnullos ſponſis de futuro liceant oſcula honeſta obiter facta, vel etiam tactus honeſti, partium ſcilicet honeſtarum NB. *ſinè affectu libidinoſo facti* &c. de quo videri poſſunt Caſtropalo *tr. 38. diſp. 3. pu. 4. §. 2. n. 7.* vel ea quæ diximus *part. 1. Theolog. mor. decal. Conf. 3. n. 77.* nullus tamen prudentum facilè aſſeret, licere iiſdem tactus inhoneſtos, utputa partium etiam verendarum, præſertim tali tempore, nocturnô ſcilicet, factos cum evidentiſſimo periculo peccandi mortaliter. Illa autem excuſatio de incurrenda fortaſſis infamia &c. &c. prorſus frivola eſt, & inventum diaboli, vel enim conſtat aliis quòd tempore nocturno hactenus conſueverint convenire, vel non conſtat? ſi non, tunc

tunc nemo arguet, à Confeſſario hæc conventicula fuiſſe interdicta· Si autem conſtat, tunc ſinè periculo ſcandali continuari non poterunt: & nemo prudentum arguet eos, quòd caveant ab offenſa DEI & ſcandalo populi, cùm aliunde jure naturali ac Divino ad hoc teneantur. Quin potiùs prudentes & ſponſos & Confeſſarium laudabunt de impeditò hoc ſcandaloſo conſortio: liquet proin ad oculum, hanc excuſationem prorſus fuiſſe frivolam, nec Semproniam fuiſſe capacem abſolutionis Sacramentalis, niſi ſeriò & efficaciter adpromiſerit emendationem, & excluſionem ſponſi è cubiculo, tempore nocturno præſertim. Videatur de hoc Leſſius *l. 4. c. 3. n. 59.* Viva *ad propoſ. 40. ab Alexandro VII. damnatam.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 7. art. 2. n. 121.*

Sed quid tenendum (ais) de quadam honeſta puella, quæ dicebat ſe ſubdolè fuiſſe inductam ad certum quoddam genus ludendi, vel potiùs jocandi, in quo, quisquis perdiderat, ſubire debuit pœnitentiam à præſidente ejusdem luſûs dictandam: ſibi verò dictatum fuiſſe, ut permitteret ſe à quodam juvene oſculari in faciem aliis præſentibus, unâ inſuper & alia vice ſibi pœnitentiæ locô impoſitum, ut eundem juvenem oſcularetur, idque etiam præſtitiſſe, ſed absque omni ſiniſtro affectu?

℟. Si talis puella finem hujus joci non 200.
prævidit, neque etiam ex oſculis paſſivis

vel

vel activis animadvertit periculum pudicitiæ ſuæ, vel ex parte juvenis laſcivum affectum, aut intentionem ſiniſtram, probabiliùs potuit ſinè reatu gravis culpæ admittere, vel dare oſculum faciei obiter. Ratio patet ex dictis ſuprà *n. 186.* quia hujusmodi oſcula ex ſe non ſupponuntur libidinoſa vel ſcandaloſa, neque etiam facta ex ſiniſtro affectu, ſed potiùs joci, & recreationis gratiâ. Nihilominus cùm tales joci de ſe ſint periculoſi, utpote nati excitare naturam per peccatum corruptam, & ad libidinem proclivem; hinc honeſtæ puellæ meritò fugiendi ſunt, & omnimodis diſſuadendi à Confeſſario, eò præſertim, quòd prudenter ſuſpicari liceat, an non fortaſſis ex parte juvenis; vel alterius luſui præſidentis, lateat laſcivus affectus; id quod vel maximè arguendum, ſi hujusmodi oſcula ſæpiùs fuiſſent repetita, cum affectu erga alterum ſexum. Videantur de hoc Sporer *cit. n. 682.* Herincx *ubi ſuprà n. 34.* vel Laymann *l. 3. ſect. 4. n. 10.* Caſtropalao *tom. 7. tr. 30. diſp. 3. pu. 7. n. 12.*

CASUS TERTIUS.

Caja ancilla ſæpiùs animadvertit, ab alia coancilla ad ſuam cameram (in qua etiam Caja decubuit) intempeſtâ nocte admiſſum fuiſſe procum: cupiens proin explorare quid rei, ſimu-

mulavit ſe altùm dormire, profundos ſubin trahens ronchos, reipsâ autem avidiſſimè auſcultans, quidnam ageretur; & quia inaudiit diſcurſus amoroſos ac verè laſcivos, immô ex aliis quibusdam ſignis talia percepit, quæ non licèt palam loqui, ſinè offenſa caſtæ mentis; hinc & ipſa Caja vehementiſſimos ſenſit ſtimulos carnis, & graviſſimè inflammata fuit ad venerea: tametſi autem non ſciat, ſe ex ſimilibus captâſſe delectationem veneream, dubitat tamen, & quærit è Confeſſario 1. an in poſterum ſimilia diſſimulare valeat tutâ conſcientiâ, vel quid ſibi agendum? 2. An certas quasdam epiſtolas vel ſchedulas ab eodem amaſio ſcriptas, velut internuncia, coancillæ ſuæ porro poſſit extradere, prout hactenus aliquoties ad pacem conſervandam feciſſe ſe ait?

℟. ad primum quæſitum, à Caja hæc & ſimilia tutâ conſcientiâ diſſimulari non poſſe; tum quia 1. præceptô fraternæ correctionis tenetur impedire hujusmodi peccata, & ſcandaloſa conventicula; tum etiam, quia ſimulando altum ſomnum potiùs daret anſam liberiùs peccandi; tum præſertim, quia auſcultando ſimiles diſcurſus, geſtus, &c. &c. ſe ipſam protinus ſinè juſta cauſa exponeret periculo tentationum, & lapſuum carnalium; quæ tamen jure naturali ac divino quilibet tenetur evitare pro viribus: quemadmodum enim quilibet eſt cuſtos vitæ corporalis, & ob hanc cauſam 201.

ſinè

ſinè ſufficiente ac verè gravi, ſeu urgente cauſa, nequaquam fas eſt, vitam corporalem exponere periculo, ità à fortiori ſinè urgentiſſima cauſa non licet animam exponere periculo æternæ damnationis: atqui Caja non habet ſufficientem cauſam ſimilia diſſimulandi: nec dubium, quin curioſitas illa explorandi, audiendi diſcurſus, geſtus laſcivos &c. fuerit per ſe loquendo mortaliter peccaminoſa; cùm per hanc ſeſe expoſuerit periculo delectationis venereæ, & motuum, atque tentationum carnalium: nec dubium, quin, ſi animadvertiſſet ex ingreſſu proci in cameram tantum periculum perdendi vitam ſpiritualem animæ, ocyùs intempeſtâ etiam nocte, aufugiſſet. Hinc

202\. Suadendum, ac seriò inculcandum eſt Cajæ 1. ut ſimilia nullatenus in poſterum diſſimulet, ſed 2. ſi qua ſpes emendationis aut fructûs affulgeat, priùs ſecretò & charitativè coancillam ſuam dehortetur ab illo laſcivo & ſcandaloſo commercio carnali. 3. Quòd ſi hoc non poſſit fructuosè, minetur propalationem ſeu revelationem rei apud Patremfamilias. 4. Occludat feneſtras ac fores &c. ſi hæc & ſimilia non proficiant, rem tandem deferat ad ſuum herum, ſaltem monendo hunc, quatenus velit ampliùs invigilare, ne tempore nocturnô alieni ingrediantur domum &c. &c. prout in alio haud multùm abſimili caſu diximus

part.

part. 2. Theolog. Decalog. Confer: 10. n. 306. & ſeqq.

℟. jam ad ſecundum quæſitum ejusdem casûs, Cajam tutâ conſcientiâ ejusmodi litteras coancillæ extradere non poſſe. Ratio eſt: quia cùm evidenter conſtet de inordinato amore, & laſcivo commercio coancillam inter & procum ſeu amaſium ejusdem, prudenter omnino ſuſpicari debet, ejusmodi litteras non in alium finem ſcribi, niſi ad fovendum amorem carnalem, ad frequentanda conventicula &c. hæc autem, quemadmodum ſinè peccato mortali foveri, aut continuari nequeunt; ità nec Caja, neque ullus alius ad eadem cooperari poteſt ſinè diſpendio ſalutis, & reatu peccati mortalis: ergo. Neque excuſari poteſt ex eo, quòd, niſi hujusmodi internuncia acceptet, extradat &c. timeat offenſam, diſcordiam &c. quia præſtat cavere offenſam DEI, quàm hominis, longéque melius eſt, incidere in manus hominum, quàm in manus DEI, juxta illud effatum Chriſti Domini *Matth. 10. v. 28. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.* Videantur Sporer *Theolog. Sacram. part. 4. n. 696.* S. Antoninus *2. p. tit. 5. c. 1. §. 8.* Filliuc. *tr. 30. n. 122.* Et licet hi Authores *ll. citt.* ſolùm videantur loqui de ſcrbentibus 203.

ſimiles

ſimiles litteras amatorias, debent tamen ſimul intelligi de bajulis vel internunciis ſimilium; quia hi revera cooperantur ſuô modo, ideóque fiunt participes eorundem peccatorum.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

204. Colliges ex hactenus dictis primò, eum qui moroſè delectatur de aliqua fœmina, prout fœmina, vel prout pulchra fœmina eſt, probabiliter non teneri exprimere in confeſſionali, an fuerit ſoluta, ligata, ſacra, conſanguinea &c. è contra verò illum, qui non ſolùm delectatur de objecto venereo, ſed inſuper conſentit in opus, ſeu deſiderat habere rem cum tali perſona &c. teneri exprimere circumſtantias perſonæ concupitæ, modò illas cognoverit, eſto non intenderit cum tali peccare in quantum conſanguinea, vel in quantùm ligata &c. Ità Azorius, Sporer *cit. n. 665., & 666.* & alii plures. Ratio diſparitatis eſt: quia delectatio moroſa eſt actus merè internus & inefficax, fertúrque in objectum præciſè prout objectivè proponitur per intellectum, ideóque facilè abſtrahit à circumſtantiis (puta, quòd fœmina ſit conſanguinea, quòd ſit ſacra, vel conjugata &c.) quantumvis cogni-

cognitis, proindéque talis delectatio reduci debet ad actum ſimplicis fornicationis; tametſi fateri cogamur, oppoſitam ſententiam, quæ dicit eſſe exprimendas circumſtantias objecti, in praxi eſſe probabiliorem & tutiorem; tum quia ejusmodi homines laſcivi & moroſi delectatores in praxi non ſolent multùm præſcindere; tum etiam, quia talis delectatio venerea & moroſa per ſe & ſuâpte natura inclinat & incitat ad motus libidinoſos, & ad opus externum, & delectantem exponit periculo proximo labendi in ipſum opus externum, proptereáque velut cauſa talis periculi videtur reducenda ad eandem ſpeciem peccati, cujus eſſet opus externum. Econtra verò actus internus efficax, uti ſunt actus propoſiti, ſeu deſiderii, tendit in ipſum actum externum prout faciendum ſeu exercendum à parte rei, & hôc ipſo non poteſt abſtrahere à circumſtantiis connexis, ſed volens efficaciter actum externum v. g. peccare cum ligata, conſanguinea, neceſſariò etiam cenſetur velle circumſtantias annexas, modò ſupponatur eas cognoviſſe. Aque hâc ratione.

Colliges ſecundò, pro praxi, caſu quo pœnitens ſe accuſat, quòd inhæſerit cogitationibus impuris, vel in iisdem ſeſe detinuerit, nec ulteriùs quidpiam addit (prout frequentiſſimè fieri amat) à Confeſſario indagandum eſſe 1. an in iisdem etiam ſibi complacue- 205.

jusmodi laſcivas imagines è medio tollendas vel eliminandas.

208. Colliges quintò, peccati mortalis condemnandas eſſe illas puellas nupturientes vel mulieres, quæ ut hominibus, maſculis ſcilicet, placeant (veriùs diceres eos alliciant) ubera ſua contra inclinationem & pondus naturæ ſuppoſitis quibusdam panni aut lini peciis ità elevant, ut ſuperiùs emineant, & videantur hominibus naturæ dotibus (ad luxuriandum ſcilicet) benè proviſæ: tales profectò dici merentur viva inſtrumenta diaboli, utpote efficaciùs ac ſenſibiliùs, quàm dæmon ipſe provocantia ad luxuriam, & innumerabilium peccatorum cauſa. Teſtari id poterunt Confeſſarii, qui in diverſis Provinciis vel Nationibus Confeſſiones exceperunt. Hi ſanè, ſi ſeſe reflectere voluerint, fateri cogentur, in illis locis aut Provinciis, ubi mulieres tam effronter incedunt, quòad ubera malè veſtitæ &c. duplò plura peccata carnalia committi ſolere, quàm in aliis locis, ubi mulieres univerſim honeſtè veſtitæ, ſeu quò ad pectus & ubera benè tectæ incedunt. Væ ergo talibus in die judicii; Confeſſarii prudentis & zeloſi erit, ſimilia interdicere, & pro viribus impedire, ſuadendo & inculcando ſaniora. Videatur Henno *proximè cit. art. 6.*

209. Colliges ſextò, malè, immò peſſimè egiſſe Matrem illam viduam, quæ dum animadver-

advertit quendam amaſium laſcivum clanculariò intrâſſe cameram, ubi eadem cum ſua filia decubuit, ſimulavit ſe dormire, permittendo eidem tactus & alia in filiam, rem pariter diſſimulantem &c. usque dum tandem tentaverat etiam Matrem viduam contrectare turpiter. Peſſimè, inquam, fecit; tum quia velut Mater tenebatur pro poſſibili impedire peccata filiæ, vel proci illius, ne tacendo & diſſimulando rem, ubi meritò contradicere debuiſſet ac potuiſſet, conſentire videretur; tum etiam, quia nulla mulier poteſt tutâ conſcientiâ admittere in proprio corpore, præſertim circa partes minùs honeſtas, tactus, quos animadvertit è laſcivo proficiſci animo. Hinc S. Antoninus *part. 2. tit. 5. c. 1. §. 9.* rectè ait: *Qui permittit, hæc ſibi fieri ab eo, quem æſtimat ad hoc moveri animô libidinoſo, mortaliter peccat; quia facientem & conſentientem par pœna conſtringit*, ut dicitur *can. Notum. C. 23. q. 3.*

Sed quid (ais) ſi perſona etiam honeſta animadvertat ſibi oſculum infigi, vel in parte honeſta tangi ab alio, ſed animô impuro & laſcivo?

℟. Si contactus ſit de ſe honeſtus, & fiat publicè coram aliis, exiſtimantibus id fieri honeſto fine v. g. juxta morem Patriæ, non tenetur illum refugere, quantum eſt lex lege caſtitatis, ſed poſſet illum permittere, ne proſtituat publicè; nihilominùs ex lege 210.

 chari-

charitatis tenetur pro poſſibili refugere, ſi commodè poſſit, ne videlicet alter peccet, & DEum offendat. Quodſi talis contactus fieret non publicè ſed ſecretò, teneretur illico repugnare; tum quia ſecus faciendo exponeret ſe & illum periculo gravioris lapsûs; tum quia per hoc non proſtitueretur tangens; & hoc à fortiori dicendum eſſet, ſi contactus de ſe eſſet inhoneſtus; quia talem ſponte permittendo peccaret mortaliter, Eſto etiam mulier ex ſua parte non haberet ſiniſtram, vel laſcivam intentionem. Ratio eſt; quia non minùs ad pollutionem incitat libidinosè tangi, quàm tangere: ergo ſicut mulier ſub mortali tenetur non tangere libidinosè, ità etiam tenetur pro poſſibili cavere ac impedire, ne ab alio libidinosè tangatur, Videatur Leſſius *l. 4. c. 3. n. 64.* Filliuc. *tr. 34. n. 197.* vel Babenſtuber *tr. 5. diſp. 5. art. 2. §. 8. n. 107.*

211. Colliges ſeptimò, eos qui genitalia brutorum contrectant, fricant &c. usque ad pollutionem eorundem, practicè loquendo probabiliùs peccare mortaliter.

Ratio eſt; quia talis actio non ſolùm ex ſuo objecto valdè obſcæna eſt, & rectæ rationi contraria, ſed inſuper vehementiſſimè incitat ad venerem, atque commotiones libidinoſas, & hôc ipſo fieri practicè non poteſt ſinè periculo evidentiſſimo carnalis delectationis, præſertim à juvenibus aliun-

aliundè ob nativum calorem proclivibus ad Venerem. Et ità tenent Diana, Bonacina, Caſſianus à S. Elia, eòsque ſecutus Babenſtuber *l. cit. n. 108.* Si tamen talis contactus genitalium fieret obiter duntaxat, ex quadam curioſitate aut levitate, ſinè periculo aut ſiniſtra intentione, culpam venialem non excederet, juxta probabilem opinionem DD. videndam apud la Croix *n. 903.* quia talis contactus ſuperficialis ex ſe non eſt vehementer provocativus ad venerem, Idipſum à fortiori dicendum de illis, qui obiter tantùm aſpiciunt animalia coeuntia, præſertim minora v. g. aves, columbas, canes, vel eorum pudenda &c. vel qui animalia etiam majora equos, tauros, & vaccas conducunt, & quodammodo conjungunt ad propagandam eorum ſobolem; cùm hoc poſſit fieri ex rationabili cauſa, modò abſit animus libidinoſus ex parte conjungentium, prout cum Tamburino *lib. 7. in Decal. c. 8. §. 2. n. 5.* benè animadvertit noſter V. P. Apollonius Holzmann *Theolog. mor. tom. 1. part. 2. tr. 2. n. 711.*

Et quia minus periculi videtur ex hoc imminere conjugatis aut ſeniculis, quàm ſolutis aut juvenibus; hinc potiùs à prioribus illis, quàm ab his poſterioribus talis animalium conjunctio procuranda eſt.

Colliges 8vò, eos, qui ſeſe accuſant, quòd ſubin audiêrint ab aliis narrari turpia, & ad 212

vel activis animadvertit periculum pudicitiæ ſuæ, vel ex parte juvenis laſcivum affectum, aut intentionem ſiniſtram, probabiliùs potuit ſinè reatu gravis culpæ admittere, vel dare oſculum faciei obiter. Ratio patet ex dictis ſuprà *n. 186.* quia hujusmodi oſcula ex ſe non ſupponuntur libidinoſa vel ſcandaloſa, neque etiam facta ex ſiniſtro affectu, ſed potiùs joci, & recreationis gratiâ. Nihilominus cùm tales joci de ſe ſint periculoſi, utpote nati excitare naturam per peccatum corruptam, & ad libidinem proclivem; hinc honeſtæ puellæ meritò fugiendi ſunt, & omnimodis diſſuadendi à Confeſſario, eò præſertim, quòd prudenter ſuſpicari liceat, an non fortaſſis ex parte juvenis; vel alterius luſui præſidentis, lateat laſcivus affectus; id quod vel maximè arguendum, ſi hujusmodi oſcula ſæpiùs fuiſſent repetita, cum affectu erga alterum ſexum. Videantur de hoc Sporer *cit. n. 682.* Herincx *ubi ſuprà n. 34.* vel Laymann *l. 3. ſect. 4. n. 10.* Caſtropalao *tom. 7. tr. 30. diſp. 3. pu. 7. n. 12.*

CASUS TERTIUS.

CAja ancilla ſæpiùs animadvertit, ab alia coancilla ad ſuam cameram (in qua etiam Caja decubuit) intempeſtâ nocte admiſſum fuiſſe procum: cupiens proin explorare quid rei, ſi-

ſimu-

mulavit ſe altùm dormire, profundos ſubin trahens ronchos, reipsâ autem avidiſſimè auſcultans, quidnam ageretur; & quia inaudiit diſcurſus amoroſos ac verè laſcivos, immò ex aliis quibusdam ſignis talia percepit, quæ non licèt palam loqui, ſinè offenſa caſta mentis; hinc & ipſa Caja vehementiſſimos ſenſit ſtimulos carnis, & graviſſimè inflammata fuit ad venerea: tametſi autem non ſciat, ſe ex ſimilibus captâſſe delectationem veneream, dubitat tamen, & quærit è Confeſſario 1. an in poſterum ſimilia diſſimulare valeat tutâ conſcientiâ, vel quid ſibi agendum? 2. An certas quasdam epiſtolas vel ſchedulas ab eodem amaſio ſcriptas, velut internuncia, coancillæ ſuæ porro poſſit extradere, prout hactenus aliquoties ad pacem conſervandam feciſſe ſe ait?

℟. ad primum quæſitum, à Caja hæc & 201.
ſimilia tutâ conſcientiâ diſſimulari non poſſe; tum quia 1. præceptô fraternæ correctionis tenetur impedire hujusmodi peccata, & ſcandaloſa conventicula; tum etiam, quia ſimulando altum ſomnum potiùs daret anſam liberiùs peccandi; tum præſertim, quia auſcultando ſimiles diſcurſus, geſtus, &c. &c. ſe ipſam protinus ſinè juſta cauſa exponeret periculo tentationum, & lapſuum carnalium; quæ tamen jure naturali ac divino quilibet tenetur evitare pro viribus: quemadmodum enim quilibet eſt cuſtos vitæ corporalis, & ob hanc cauſam ſinè

ſinè ſufficiente ac verè gravi, ſeu urgente cauſa, nequaquam fas eſt, vitam corporalem exponere periculo, ità à fortiori ſinè urgentiſſima cauſa non licet animam exponere periculo æternæ damnationis: atqui Caja non habet ſufficientem cauſam ſimilia diſſimulandi: nec dubium, quin curioſitas illa explorandi, audiendi diſcurſus, geſtus laſcivos &c. fuerit per ſe loquendo mortaliter peccaminoſa; cùm per hanc ſeſe expoſuerit periculo delectationis venereæ, & motuum, atque tentationum carnalium: nec dubium, quin, ſi animadvertiſſet ex ingreſſu proci in cameram tantum periculum perdendi vitam ſpiritualem animæ, ocyùs intempeſtâ etiam nocte, aufugiſſet. Hinc

202. Suadendum, ac ſeriò inculcandum eſt Cajæ 1. ut ſimilia nullatenus in poſterum diſſimulet, ſed 2. ſi qua ſpes emendationis aut fructûs affulgeat, priùs ſecretò & charitativè coancillam ſuam dehortetur ab illo laſcivo & ſcandaloſo commercio carnali. 3. Quòd ſi hoc non poſſit fructuosè, minetur propalationem ſeu revelationem rei apud Patremfamilias. 4. Occludat feneſtras ac fores &c. ſi hæc & ſimilia non proficiant, rem tandem deferat ad ſuum herum, ſaltem monendo hunc, quatenus velit ampliùs invigilare, ne tempore nocturnô alieni ingrediantur domum &c. &c. prout in alio haud multùm abſimili caſu diximus

part.

part. 2. Theolog. Decalog. Confer: 10. n. 306. & ſeqq.

℟. jam ad ſecundum quæſitum ejusdem casûs, Cajam tutâ conſcientiâ ejusmodi litteras coancillæ extradere non poſſe. Ratio eſt: quia cùm evidenter conſtet de inordinato amore, & laſcivo commercio coancillam inter & procum ſeu amaſium ejusdem, prudenter omnino ſuſpicari debet, ejusmodi litteras non in alium finem ſcribi, niſi ad fovendum amorem carnalem, ad frequentanda conventicula &c. hæc autem, quemadmodum ſinè peccato mortali foveri, aut continuari nequeunt; ità nec Caja, neque ullus alius ad eadem cooperari poteſt ſinè diſpendio ſalutis, & reatu peccati mortalis: ergo. Neque excuſari poteſt ex eo, quòd, niſi hujusmodi internuncia acceptet, extradat &c. timeat offenſam, diſcordiam &c. quia præſtat cavere offenſam DEI, quàm hominis, longéque melius eſt, incidere in manus hominum, quàm in manus DEI, juxta illud effatum Chriſti Domini *Matth. 10. v. 28. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.* Videantur Sporer *Theolog. Sacram. part. 4. n. 696.* S. Antoninus *2. p. tit. 5. c. 1. §. 8.* Filliuc. *tr. 30. n. 122.* Et licet hi Authores *ll. citt.* ſolùm videantur loqui de ſcribentibus 203.

ſimiles

ſimiles litteras amatorias, debent tamen ſimul intelligi de bajulis vel internunciis ſimilium; quia hi revera cooperantur ſuô modo, ideóque fiunt participes eorundem peccatorum.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

204. COlliges ex hactenus dictis primò, eum qui moroſè delectatur de aliqua fœmina, prout fœmina, vel prout pulchra fœmina eſt, probabiliter non teneri exprimere in confeſſionali, an fuerit ſoluta, ligata, ſacra, conſanguinea &c. è contra verò illum, qui non ſolùm delectatur de objecto venereo, ſed inſuper conſentit in opus, ſeu deſiderat habere rem cum tali perſona &c. teneri exprimere circumſtantias perſonæ concupitæ, modò illas cognoverit, eſto non intenderit cum tali peccare in quantum conſanguinea, vel in quantùm ligata &c. Ità Azorius, Sporer *cit. n. 665., & 666.* & alii plures. Ratio diſparitatis eſt: quia delectatio moroſa eſt actus merè internus & inefficax, fertúrque in objectum præcisè, prout objectivè proponitur per intellectum, ideóque facilè abſtrahit à circumſtantiis (puta, quòd fœmina ſit conſanguinea, quòd ſit ſacra, vel conjugata &c.) quantumvis cogni-

cognitis, proindéque talis delectatio reduci debet ad actum ſimplicis fornicationis; tametſi fateri cogamur, oppoſitam ſententiam, quæ dicit eſſe exprimendas circumſtantias objecti, in praxi eſſe probabiliorem & tutiorem; tum quia ejusmodi homines laſcivi & moroſi delectatores in praxi non ſolent multùm præſcindere; tum etiam, quia talis delectatio venerea & moroſa per ſe & ſuâpte natura inclinat & incitat ad motus libidinoſos, & ad opus externum, & delectantem exponit periculo proximo labendi in ipſum opus externum, proptereáque velut cauſa talis periculi videtur reducenda ad eandem ſpeciem peccati, cujus eſſet opus externum. Econtra verò actus internus efficax, uti ſunt actus propoſiti, ſeu deſiderii, tendit in ipſum actum externum prout faciendum ſeu exercendum à parte rei, & hôc ipſo non poteſt abſtrahere à circumſtantiis connexis, ſed volens efficaciter actum externum v. g. peccare cum ligata, conſanguinea, neceſſariò etiam cenſetur velle circumſtantias annexas, modò ſupponatur eas cognoviſſe. Aque hâc ratione.

Colliges ſecundò, pro praxi, caſu quo pœnitens ſe accuſat, quòd inhæſerit cogitationibus impuris, vel in iisdem ſeſe detinuerit, nec ulteriùs quidpiam addit (prout frequentiſſimè fieri amat) à Confeſſario indagandum eſſe 1. an in iisdem etiam ſibi complacue- 205.

rit? Si Reſpondeat quòd non: res ſalva erit; ſi verò dicat quòd ſic, ulteriùs interrogandum eſſe, an etiam deſideraverit habere rem cum aliqua vel aliquo &c. ſi Reſpondeat quòd non, probabiliter quidem opus non erit, ut ulteriùs examinet circumſtantias perſonæ, licèt tutiùs agat Confeſſarius, etiam in circumſtantias objecti indagando &c. ſi autem Reſpondeat, quòd ſic, tunc neceſſum erit, ut examinetur de circumſtantiis perſonæ, an ſcilicet deſideraverit habere rem cum ſoluta vel ligata, aut cum conſanguinea &c. rariùs tamen oportet interrogare, an non deſideraverit aliquam ſacram &c. tum quia hoc rariſſimè contingit, & non, niſi malitioſiſſimis & habituatis peccatoribus familiare eſt; tum quia multi pœnitentes ex hac quæſtione poſſent ſumere anſam ſcandali: & hæc pro praxi bene ſunt notanda.

206. Colliges tertiò, circa oſcula, amplexus, tactus libidinoſos &c. neceſſariò exprimendas eſſe in actu Confeſſionis circumſtantias perſonarum. Ità Sanchez *de Matr. lib. 9. diſp. 46. n. 17.* Laymann *lib. 3. ſect. 4. n. 13.* Ratio eſt: quia hujusmodi oſcula, tactus &c. velut actus externi & efficaces, ſunt ejusdem naturæ cum actibus perfectis ſeu conſumatis concubitûs, & tendunt in objectum prout eſt à parte rei, ità ſcilicet, ut contactus perſonæ ſolutæ ad ſimplicem forni-

fornicationem, ligatæ ad adulterium, conſanguineæ ad inceſtum pertineat, quæ utique ſunt peccata ſpecie diſtincta: adeóque ſimilia quàm cautiſſimè à Confeſſario ſunt exploranda, niſi pœnitens ſe ipſum exprimat.

Colliges quartò, graviſſimè delinquere pictores illos vel ſculptores &c. qui perſonas alterius ſexûs totaliter nudas efformant, vel quoad partes verendas ità obtegunt, veſtiunt &c. ut arte ſua meritò videantur potiùs voluiſſe aſpicientes allicere ad contemplandum, quàm occultare ea, quæ natura vel lumen naturale ſuadet occultanda. Dolendum ſanè vel maximè eſt, etiam inter catholicos multos reperiri artifices, qui putant ſe artem ſuam monſtrare non poſſe ſatis, niſi ad amuſſim exprimant partes corporis humani, quæ ſinè rubore à caſto oculo aſpici nequeunt. Meritò proin P. Henno *tr. in decalog. diſp. 6. q. 9. art. 3. poſt. concl. 3.* reſolvit, præfata efformantes, vendentes, retinentes &c. reos effici non unius tantùm peccati, ſed tot peccatorum, quot lapſibus exponunt aſpicientes, immò omnium Sacramentorum eſſe incapaces, quamdiu illa non deſtruunt, vel ad honeſtatem redigi non curant, proptereáque ad præcavenda juventutis ſcandala, & innumerabilia peccata Epiſcopos, Paſtores, Magiſtratus &c. in conſcientia obligari ad hu- 207.

jusmodi laſcivas imagines è medio tollendas vel eliminandas.

208. Colliges quintò, peccati mortalis condemnandas eſſe illas puellas nupturientes vel mulieres, quæ ut hominibus, maſculis ſcilicet, placeant (veriùs diceres eos alliciant) ubera ſua contra inclinationem & pondus naturæ ſuppoſitis quibusdam panni aut lini peciis ità elevant, ut ſuperiùs emineant, & videantur hominibus naturæ dotibus (ad luxuriandum ſcilicet) benè proviſæ: tales profectò dici merentur viva inſtrumenta diaboli, utpote efficaciùs ac ſenſibiliùs, quàm dæmon ipſe provocantia ad luxuriam, & innumerabilium peccatorum cauſa. Teſtari id poterunt Confeſſarii, qui in diverſis Provinciis vel Nationibus Confeſſiones exceperunt. Hi ſanè, ſi ſeſe reflectere voluerint, fateri cogentur, in illis locis aut Provinciis, ubi mulieres tam effronter incedunt, quòad ubera malè veſtitæ &c. duplò plura peccata carnalia committi ſolere, quàm in aliis locis, ubi mulieres univerſim honeſtè veſtitæ, ſeu quò ad pectus & ubera benè tectæ incedunt. Væ ergo talibus in die judicii; Confeſſarii prudentis & zeloſi erit, ſimilia interdicere, & pro viribus impedire, ſuadendo & inculcando ſaniora. Videatur Henno *proximè cit. art. 6.*

209. Colliges ſextò, malè, immò peſſimè egiſſe Matrem illam viduam, quæ dum animadver-

advertit quendam amaſium laſcivum clancularìò intrâſſe cameram, ubi eadem cum ſua filia decubuit, ſimulavit ſe dormire, permittendo eídem tactus & alia in filiam, rem pariter diſſimulantem &c. usque dum tandem tentaverat etiam Matrem viduam contrectare turpiter. Peſſimè, inquam, fecit; tum quia velut Mater tenebatur pro poſſibili impedire peccata filiæ, vel proci illius, ne tacendo & diſſimulando rem, ubi meritò contradicere debuiſſet ac potuiſſet, conſentire videretur; tum etiam, quia nulla mulier poteſt tutâ conſcientiâ admittere in proprio corpore, præſertim circa partes minùs honeſtas, tactus, quos animadvertit è laſcivo proficiſci animo. Hinc S. Antoninus *part. 2. tit. 5. c. 1. §. 9.* rectè ait: *Qui permittit, hac ſibi fieri ab eo, quem æſtimat ad hoc moveri animô libidinoſo, mortaliter peccat; quia facientem & conſentientem par pœna conſtringit*, ùt dicitur *can. Notum. C. 23. q. 3.*

Sed quid (ais) ſi perſona etiam honeſta animadvertat ſibi oſculum infigi, vel in parte honeſta tangi ab alio, ſed animô impuro & laſcivo?

℟. Si contactus ſit de ſe honeſtus, & fiat publicè coram aliis, exiſtimantibus id fieri honeſto fine v.g. juxta morem Patriæ, non tenetur illum refugere, quantum eſt lex lege caſtitatis, ſed poſſet illum permittere, ne proſtituat publicè; nihilominùs ex lege 210.

 chari-

ſinè ſufficiente ac verè gravi, ſeu urgente cauſa, nequaquam fas eſt, vitam corporalem exponere periculo, ità à fortiori ſinè urgentiſſima cauſa non licet animam exponere periculo æternæ damnationis: atqui Caja non habet ſufficientem cauſam ſimilia diſſimulandi: nec dubium, quin curioſitas illa explorandi, audiendi diſcurſus, geſtus laſcivos &c, fuerit per ſe loquendo mortaliter peccaminoſa; cùm per hanc ſeſe expoſuerit periculo delectationis venereæ, & motuum, atque tentationum carnalium: nec dubium, quin, ſi animadvertiſſet ex ingreſſu proci in cameram tantum periculum perdendi vitam ſpiritualem animæ, ocyùs intempeſtâ etiam nocte, aufugiſſet. Hinc

202. Suadendum, ac feriò inculcandum eſt Cajæ 1. ut ſimilia nullatenus in poſterum diſſimulet, ſed 2. ſi qua ſpes emendationis aut fructûs affulgeat, priùs ſecretò & charitativè coancillam ſuam dehortetur ab illo laſcivo & ſcandaloſo commercio carnali. 3. Quòd ſi hoc non poſſit fructuosè, minetur propalationem ſeu revelationem rei apud Patremfamilias. 4. Occludat feneſtras ac fores &c. ſi hæc & ſimilia non proficiant, rem tandem deferat ad ſuum herum, ſaltem monendo hunc, quatenus velit ampliùs invigilare, ne tempore nocturnô alieni ingrediantur domum &c. &c. prout in alio haud multùm abſimili caſu diximus

part.

Digitized by Google

part. 2. Theolog. Decalog. Confer: 10. n. 306. & ſeqq.

℟. jam ad ſecundum quæſitum ejusdem 203.
casûs, Cajam tutâ conſcientiâ ejusmodi litteras coancillæ extradere non poſſe. Ratio eſt: quia cùm evidenter conſtet de inordinato amore, & laſcivo commercio coancillam inter & procum ſeu amaſium ejusdem, prudenter omnino ſuſpicari debet, ejusmodi litteras non in alium finem ſcribi. niſi ad fovendum amorem carnalem, ad frequentanda conventicula &c, hæc autem, quemadmodum ſinè peccato mortali foveri, aut continuari nequeunt; ità nec Caja, neque ullus alius ad eadem cooperari poteſt ſinè diſpendio ſalutis, & reatu peccati mortalis: ergo. Neque excuſari poteſt ex eo, quòd, niſi hujusmodi internuncia acceptet, extradat &c. timeat offenſam, diſcordiam &c. quia præſtat cavere offenſam DEI, quàm hominis, longéque melius eſt, incidere in manus hominum, quàm in manus DEI, juxta illud effatum Chriſti Domini *Matth. 10. v. 28. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.* Videantur Sporer *Theolog. Sacram. part, 4. n. 696.* S. Antoninus *2. p. tit. 5. c. 1. §. 8.* Filliuc. *tr. 30. n. 122.* Et licet hi Authores *ll. citt.* ſolùm videantur loqui de ſcrbentibus

ſimiles

ſimiles litteras amatorias, debent tamen ſimul intelligi de bajulis vel internunciis ſimilium; quia hi revera cooperantur ſuô modo, ideóque fiunt participes eorundem peccatorum.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

204. COlliges ex hactenus dictis primò, eum qui moroſè delectatur de aliqua fœmina, prout fœmina, vel prout pulchra fœmina eſt, probabiliter non teneri exprimere in confeſſionali, an fuerit ſoluta, ligata, ſacra, conſanguinea &c. è contra verò illum, qui non ſolùm delectatur de objecto venereo, ſed inſuper conſentit in opus, ſeu deſiderat habere rem cum tali perſona &c. teneri exprimere circumſtantias perſonæ concupitæ, modò illas cognoverit, eſto non intenderit cum tali peccare in quantum conſanguinea, vel in quantùm ligata &c. Ità Azorius, Sporer *cit. n.* 665., *&* 666. & alii plures. Ratio diſparitatis eſt: quia delectatio moroſa eſt actus merè internus & inefficax, fertúrque in objectum præcisè, prout objectivè proponitur per intellectum, ideóque facilè abſtrahit à circumſtantiis (puta, quòd fœmina ſit conſanguinea, quòd ſit ſacra, vel conjugata &c.) quantumvis cogni-

cognitis, proindéque talis delectatio reduci debet ad actum ſimplicis fornicationis; tametſi fateri cogamur, oppoſitam ſententiam, quæ dicit eſſe exprimendas circumſtantias objecti, in praxi eſſe probabiliorem & tutiorem; tum quia ejusmodi homines laſcivi & moroſi delectatores in praxi non ſolent multùm præſcindere; tum etiam, quia talis delectatio venerea & moroſa per ſe & ſuâpte natura inclinat & incitat ad motus libidinoſos, & ad opus externum, & delectantem exponit periculo proximo labendi in ipſum opus externum, propter-eáque velut cauſa talis periculi videtur reducenda ad eandem ſpeciem peccati, cujus eſſet opus externum. Econtra verò actus internus efficax, uti ſunt actus propoſiti, ſeu deſiderii, tendit in ipſum actum externum prout faciendum ſeu exercendum à parte rei, & hôc ipſo non poteſt abſtrahere à circumſtantiis connexis, ſed volens efficaciter actum externum v. g. peccare cum ligata, conſanguinea, neceſſariò etiam cenſetur velle circumſtantias annexas, modò ſupponatur eas cognoviſſe. Aque hâc ratione.

Colliges ſecundò, pro praxi, caſu quo pœ- 205.
nitens ſe accuſat, quòd inhæſerit cogitationibus impuris, vel in iisdem ſeſe detinuerit, nec ulteriùs quidpiam addit (prout frequentiſſimè fieri amat) à Confeſſario indagandum eſſe 1. an in iisdem etiam ſibi complacue-

rit? Si Reſpondeat quòd non: res ſalva erit; ſi verò dicat quòd ſic, ulteriùs interrogandum eſſe, an etiam deſideraverit habere rem cum aliqua vel aliquo &c. ſi Reſpondeat quòd non, probabiliter quidem opus non erit, ut ulteriùs examinet circumſtantias perſonæ, licèt tutiùs agat Confeſſarius, etiam in circumſtantias objecti indagando &c. ſi autem Reſpondeat, quòd ſic, tunc neceſſum erit, ut examinetur de circumſtantiis perſonæ, an ſcilicet deſideraverit habere rem cum ſoluta vel ligata, aut cum conſanguinea &c. rariùs tamen oportet interrogare, an non deſideraverit aliquam ſacram &c. tum quia hoc rariſſimè contingit, & non, niſi malitioſiſſimis & habituatis peccatoribus familiare eſt; tum quia multi pœnitentes ex hac quæſtione poſſent ſumere anſam ſcandali: & hæc pro praxi bene ſunt notanda.

206. Colliges tertiò, circa oſcula, amplexus, tactus libidinoſos &c. neceſſariò exprimendas eſſe in actu Confeſſionis circumſtantias perſonarum. Ità Sanchez *de Matr. lib. 9. diſp. 46. n. 17.* Laymann *lib. 3. ſect. 4. n. 13.* Ratio eſt: quia hujusmodi oſcula, tactus &c. velut actus externi & efficaces, ſunt ejusdem naturæ cum actibus perfectis ſeu conſumatis concubitûs, & tendunt in objectum prout eſt à parte rei, ità ſcilicet, ut contactus perſonæ ſolutæ ad ſimplicem forni-

fornicationem, ligatæ ad adulterium, conſanguineæ ad inceſtum pertineat, quæ utique ſunt peccata ſpecie diſtincta: adeóque ſimilia quàm cautiſſimè à Confeſſario ſunt exploranda, niſi pœnitens ſe ipſum exprimat.

Colliges quartò, graviſſimè delinquere pictores illos vel ſculptores &c. qui perſonas alterius ſexûs totaliter nudas efformant, vel quoad partes verendas itá obtegunt, veſtiunt &c. ut arte ſua meritò videantur potiùs voluiſſe aſpicientes allicere ad contemplandum, quàm occultare ea, quæ natura vel lumen naturale ſuadet occultanda. Dolendum ſanè vel maximè eſt, etiam inter catholicos multos reperiri artifices, qui putant ſe artem ſuam monſtrare non poſſe ſatis, niſi ad amuſſim exprimant partes corporis humani, quæ ſinè rubore à caſto oculo aſpici nequeunt. Meritò proin P. Henno *tr. in decalog. diſp. 6. q. 9. art. 3. poſt. concl. 3.* reſolvit, præfata efformantes, vendentes, retinentes &c. reos effici non unius tantùm peccati, ſed tot peccatorum, quot lapſibus exponunt aſpicientes, immò omnium Sacramentorum eſſe incapaces, quamdiu illa non deſtruunt, vel ad honeſtatem redigi non curant, proptereáque ad præcavenda juventutis ſcandala, & innumerabilia peccata Epiſcopos, Paſtores, Magiſtratus &c. in conſcientia obligari ad hu- 207.

jusmodi laſcivas imagines è medio tollendas vel eliminandas.

208. Colliges quintò, peccati mortalis condemnandas eſſe illas puellas nupturientes vel mulieres, quæ ut hominibus, maſculis ſcilicet, placeant (veriùs diceres eos alliciant) ubera ſua contra inclinationem & pondus naturæ ſuppoſitis quibusdam panni aut lini peciis ità elevant, ut ſuperiùs emineant, & videantur hominibus naturæ dotibus (ad luxuriandum ſcilicet) benè proviſæ: tales profectò dici merentur viva inſtrumenta diaboli, utpote efficaciùs ac ſenſibiliùs, quàm dæmon ipſe provocantia ad luxuriam, & innumerabilium peccatorum cauſa. Teſtari id poterunt Confeſſarii, qui in diverſis Provinciis vel Nationibus Confeſſiones exceperunt. Hi ſanè, ſi ſeſe reflectere voluerint, fateri cogentur, in illis locis aut Provinciis, ubi mulieres tam effronter incedunt, quòad ubera malè veſtitæ &c. duplò plura peccata carnalia committi ſolere, quàm in aliis locis, ubi mulieres univerſim honeſtè veſtitæ, ſeu quò ad pectus & ubera benè tectæ incedunt. Væ ergo talibus in die judicii; Confeſſarii prudentis & zeloſi erit, ſimilia interdicere, & pro viribus impedire, ſuadendo & inculcando ſaniora. Videatur Henno *proximè cit. art. 6.*

209. Colliges ſextò, malè, immò peſſimè egiſſe Matrem illam viduam, quæ dum animadver-

advertit quendam amaſium laſcivum clan-culariò intráſſe cameram, ubi eadem cum ſua filia decubuit, ſimulavit ſe dormire, per-mittendo eídem tactus & alia in filiam, rem pariter diſſimulantem &c. usque dum tan-dem tentaverat etiam Matrem viduam con-trectare turpiter. Peſſimè, inquam, fecit; tum quia velut Mater tenebatur pro poſſi-bili impedire peccata filiæ, vel proci illius, ne tacendo & diſſimulando rem, ubi meri-tò contradicere debuiſſet ac potuiſſet, con-ſentire videretur; tum etiam, quia nulla mu-lier poteſt tutâ conſcientiâ admittere in pro-prio corpore, præſertim circa partes minùs honeſtas, tactus, quos animadvertit è laſci-vo proficiſci animo. Hinc S. Antoninus *part. 2. tit. 5. c. 1. §. 9.* rectè ait: *Qui permit-tit, hæc ſibi fieri ab eo, quem æſtimat ad hoc moveri animô libidinoſo, mortaliter peccat; quia facientem & conſentientem par pœna con-ſtringit*, ùt dicitur *can. Notum. C. 23. q. 3.*

Sed quid (ais) ſi perſona etiam honeſta animadvertat ſibi oſculum infigi, vel in parte honeſta tangi ab alio, ſed animô impuro & laſcivo?

℟. Si contactus ſit de ſe honeſtus, & fiat publicè coram aliis, exiſtimantibus id fieri honeſto fine v. g. juxta morem Patriæ, non tenetur illum refugere, quantum eſt lex lege caſtitatis, ſed poſſet illum permittere, ne proſtituat publicè; nihilominùs ex lege 210.

charitatis tenetur pro poſſibili refugere, ſi commodè poſſit, ne videlicet alter peccet, & DEum offendat. Quodſi talis contactus fieret non publicè ſed ſecretò, teneretur illico repugnare; tum quia ſecus faciendo exponeret ſe & illum periculo gravioris lapsûs; tum quia per hoc non proſtitueretur tangens; & hoc à fortiori dicendum eſſet, ſi contactus de ſe eſſet inhoneſtus; quia talem ſponte permittendo peccaret mortaliter, Eſto etiam mulier ex ſua parte non haberet ſiniſtram, vel laſcivam intentionem. Ratio eſt; quia non minùs ad pollutionem incitat libidinosè tangi, quàm tangere: ergo ſicut mulier ſub mortali tenetur non tangere libidinosè, ità etiam tenetur pro poſſibili cavere ac impedire, ne ab alio libidinosè tangatur, Videatur Leſſius *l. 4. c. 3. n. 64.* Filliuc. *tr. 34. n. 197.* vel Babenſtuber *tr. 5. diſp. 5. art. 2. §. 8. n. 107.*

211. Colliges ſeptimò, eos qui genitalia brutorum contrectant, fricant &c. usque ad pollutionem eorundem, practicè loquendo probabiliùs peccare mortaliter.

Ratio eſt; quia talis actio non ſolùm ex ſuo objecto valdè obſcæna eſt, & rectæ rationi contraria, ſed inſuper vehementiſſimè incitat ad venerem, atque commotiones libidinoſas, & hôc ipſo fieri practicè non poteſt ſinè periculo evidentiſſimo carnalis delectationis, præſertim à juvenibus aliun-

aliundè ob nativum calorem proclivibus ad Venerem. Et ità tenent Diana, Bonacina, Caſſianus à S. Elia, eòsque ſecutus Babenſtuber *l. cit. n. 108*. Si tamen talis contactus genitalium fieret obiter duntaxat, ex quadam curioſitate aut levitate, ſinè periculo aut ſiniſtra intentione, culpam venialem non excederet, juxta probabilem opinionem DD. videndam apud la Croix *n. 903.* quia talis contactus ſuperficialis ex ſe non eſt vehementer provocativus ad venerem, Idipſum à fortiori dicendum de illis, qui obiter tantùm aſpiciunt animalia coeuntia, præſertim minora v. g. aves, columbas, canes, vel eorum pudenda &c. vel qui animalia etiam majora equos, tauros, & vaccas conducunt, & quodammodo conjungunt ad propagandam eorum ſobolem; cùm hoc poſſit fieri ex rationabili cauſa, modò abſit animus libidinoſus ex parte conjungentium, prout cum Tamburino *lib. 7. in Decal. c. 8. §. 2. n. 5.* benè animadvertit noſter V. P. Apollonius Holzmann *Theolog. mor. tom. 1. part. 2. tr. 2. n. 711.*

Et quia minus periculi videtur ex hoc imminere conjugatis aut ſeniculis, quàm ſolutis aut juvenibus; hinc potiùs à prioribus illis, quàm ab his poſterioribus talis animalium conjunctio procuranda eſt.

Colliges 8vò, eos, qui ſeſe accuſant, quòd ſubin audiêrint ab aliis narrari turpia, & ad 212

ſimilia riſerint, aut unum alterumvè verbum adjecerint &c. non illico condemnandos eſſe peccati mortalis; tum quia tales pœnitentes nomine turpium non ſemper intelligunt turpia in genere luxuriæ, ſed ſæpè in genere Phyſico duntaxat; tum etiam, quia ſæpeſæpiùs contingit, ut audientes ſimilia ſolùm rideant ob artificioſum, ſeu etiam lepidum modum loquentis aut narrantis, minimè verò ob delectationem veneram, vel ſiniſtrum affectum inde conceptum; tum denique, quia ſubinde ſolùm ideò rident, ne ſi illico contradicant, inurbanitaris aut hypocryſeos arguantur, vel narrans propterea irritatus aut excitatus, incipiat adhuc turpiora narrare. Mulieribus tamen aut virginibus, & vel maximè perſonis Religioſis, ſollicitè cavendum, ne ad ſimilia ridendo videantur ſibi complacere in hujusmodi ſpurcitiis, proptereáque fiant aliis id ipſum animadvertentibus ſcandalo. Prudentiſſimè proin facient, ſe in ſimilibus occaſionibus ità gerendo, ac ſi omnino non audiſſent, aut intellexiſſent ſimilia, vel diſcurſûs incepti filum abrumpendo bello modô v. g. narratione alterius hiſtoriæ, aut materiæ indifferentis. Videatur Illſung *tr. 4. diſp. 1. n. 66.* Babenſtuber *cit. n. 117.* Henno, *ubi ſuprà art. 4. concl. 1.*

Sed quid tenendum (inquies adhuc) de choreis juvenum cum puellis?

℟. Cho-

℟. Choreæ per ſe loquendo etiam inter perſonas diverſi ſexûs non ſunt illicitæ, modò non fiant tempore interdicto ſeu prohibito, & ſinè animo, geſtibus, aut tactibus libidinoſis. Ità *ex communi DD.* Azorius, Sylveſter, Filliuc. *tr. 33. n. 229.* Sporer *Theolog. ſacram. part. 4. c. 4. n. 694.* Ratio eſt: quia choreæ de ſe ſunt quid indifferens, nec per ſe provocant ad libidinem, ſed potiùs ſerviunt ad exhilarandum animum: ergo melius videtur, tales permittere, quàm ut iis abrogatis juvenes ac puellæ in locis privatis, vel otio torpeant (quod eſt pulvinar diaboli) vel libidini aliiſve inhoneſtis conventiculis vacent. 213.

Dixi tamen: *modò fiant ſinè animo, geſtibus aut tactibus libidinoſis &c.* Etenim quòd non raró ſimilia mala ſoleant committi, præſertim ubi juventus potu nonnihil incaluit, vel utráque pars aliunde amore laſcivô implexa jam fuit, multiplici experientiâ conſtat: neque mirum, quòd hujusmodi perſonæ choreas ducendo ad libidinem provocari ſoleant. Hac de cauſa D. Carolus Borromæus apud Henno *cit. art. 5.* hujusmodi choreas condemnavit, dicens: *chorea mundana eſt circulus, cujus centrum eſt diabolus &c, &c.* quod, tametſi de choreis univerſaliter dici non valeat, certum tamen eſt, de permultis id verificari, licèt potiùs ex abuſu chorreizantium, quàm ex natura chorearum. Unde 214.

215. Colliges tandem nonò, laudandos eſſe illos Parentes, aut Patresfamilias, qui filiis aut filiabus ſibi ſubjectis rariùs indulgent acceſſum ad hujusmodi choreas, præſertim privatas, aut nocturnas, & hôc ipſo nunquam non periculoſas vel ſuſpectas; vel ſi iisdem permittant, ut accedant choreas publicas, ponunt iisdem certos limites temporis, quô ſat maturè domi ſe præſentare cogantur: item qui ſolicitè cavent, ne puella poſt finitas choreas publicas, & ſumptum largiorem hauſtum &c. ſola cum ſolo domum revertatur, præſertim ſi iter nonnihil longius per nemora aut campos, agros vel prata conficere debeat.

Ratio eſt: quia hujuſcemodi occaſionibus frequentiſſimè abuti ſolent ad explendam libidinem, fornicationes &c. &c. veluti compertum habetur multiplici, & improbâ experientiâ. Hac de cauſa ſi puella aut juvenis recordetur, ſe occaſione talium chorearum ſæpiùs fuiſſe prolapſum carnaliter in delectationes, tactus, aut geſtus impudicos &c. vel in fornicationem ipſam &c. tenetur ſub mortali peccato abſtinere ab acceſſu chorearum, quantumvis de ſe indifferentium.

Ratio eſt: quia tales choreæ ſimilibus evaderent in laqueum, & accedentes ſeſe exponerent periculo proximo peccandi; atqui occaſionem & periculum proximum pec-

peccandi quivis tenetur fugere pro poſſibili, idque ſub diſpendio ſalutis: ergo tales tenentur abſtinere à choreis: & ſi Confeſſarius animadvertit, cauſam lapſuum exitiſſe choreas, tenetur pœnitentibus eas interdicere, qui ſi nolint aquieſcere, minimè erunt capaces abſolutionis. Videatur de hoc A. R. P. Kreſslinger *addit. 4. & 5. poſt n. 84. ad tr. 9. diſt. 4. Theolog. mor.* R. P. Reiffenſtuel vel Gobat. *Quin. tr. 5. c. 23. n. 202. & ſeqq.*

CONFERENTIA OCTAVA

De Luxuria completa ſecundùm Ordinem naturæ.

SUMMARIUM.

216. Enumerantur breviter ſeptem ſpecies luxuriæ completæ ſecundùm Ordinem naturæ; è quibus

217. Fornicatio eſt concubitus ſoluti cum ſoluta ex mutuo conſenſu;

218. Quæ eſt intrinſecè mala.

219. & 220. Solvuntur duæ objectiones in contrarium.

221. Concubinatûs nomine intelligitur continuatio fornicationum cum eadem fœmina ſoluta.

222. Adul-

222. Adulterium eſt violatio tori alieni.
223. Stuprum propriè dictum violenta oppreſſio Virginis.
224. Non involvit ſpecialem malitiam ex violatione clauſtri virginalis præcisè tali.
225. Occurritur cuidam objectioni in contrarium.
226. Inceſtus e.' peccatum luxuriæ cum conſanguinea vel affine, intra gradus jure prohibitos commiſſum.
227. Unde ſemper eſt duplex peccatum mortale.
228. Probabiliter nedum inceſtus intra lineam conſanguinitatis, ſed & inter hanc, & lineam affinitatis ſunt ejusdem ſpeciei.
229. Raptus eſt peccatum luxuriæ, quô perſona aliqua violenter abducitur explendæ libidinis causâ.
230. Recenſentur variæ pœnæ in Raptores utrôque jure decretæ.
231. Nomine ſacrilegii hic intelligitur peccatum luxuriæ, quô aliquid ſacrum violatur, ſeu indignè tractatur.
232. Reſolvitur Caſus I. de quodam concubinario, qui tandem in amoroſo amplexu ſuæ concubinæ exſpiravit.
233. An Confeſſarius animadvertens periculum, non debuerit hanc concubinam domô excludere, vel quid huic fuerit agendum?
234. Utens ancillâ ſua velut concubinâ, non eſt capax abſolutionis, niſi eam velit dimittere.
235. Neque propterea excuſari poteſt, quòd egeat ancillâ, & fortaſſis aliam de novo ſeducturus eſſet.
236. Reſolvitur Caſus II. de quodam laſcivo juvene, qui ſub ficta ſpe matrimonii à puella frequenter obtinuit uſum corporis &c.
237. Unde hanc tenetur ducere in conjugem;

238. Tam-

Digitized by Google

238. Tametſi propriâ malitia ac dolô fecerit, ut eadem puella cuidam alteri conceſſerit uſum ſui corporis.

239. Reſolvitur Caſus III. de quodam Inſtructore, qui neptem ſeu filiam ſui Germani ad ſtatum Religioſum aſpirantem peſſimè ſeduxerat ad carnalia.

240. Peccans carnaliter cum puella, quam ex ſacro fonte Baptiſmatis, vel confirmatione ſuſceperat, committit Sacrilegium.

241. Tale non committit Confeſſarius ex eo præcisè capite, quòd peccet cum filia confeſſionis.

242. Non ſatisfaceret præcepto confeſſionis, qui habita copulâ carnali præcisè diceret in confeſſione, ſe contra caſtitatem peccâſſe cum ſoluta.

243. Concubitus cum vidua non eſt adulterium, ſed ſimplex fornicatio.

244. Concubitus verò frigidi, vel potiùs Evnuchi, involvit inſuper malitiam contra naturam.

245. Peccatum inceſtûs tantò evadit gravius, quantò propinquior & arctior eſt conjunctio inter inceſtuoſos.

246. Ad formalem raptum neceſſum minimè eſt, ut cum rapta intervenerit concubitus, vel aliud commercium carnale.

247. Tentans copulam cum fœmina dormiente, aut amente, propterea non committit raptum.

248. Religioſus, aut Sacerdos peccando carnaliter cum perſona ſolenni votò caſtitatis adſtricta, committit duplex ſacrilegium.

249. Qui in hunc finem abuteretur SS. Miſſæ Sacrificio &c, abominabiliſſimi ſacrilegii reum ſe ageret.

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de luxuria completa ſecundùm ordinem naturæ.

QUæres primò, quot ſint ſpecies luxuriæ?

216. ℟. Sunt ſeptem ſequentes: 1. Fornicatio ſimplex. 2. Adulterium. 3. Stuprum. 4. Inceſtus. 5. Raptus. 6. Sacrilegium, & 7. peccatum contra naturam. Ità Maſtrius *Theolog. mor. diſp. 15. n. 141.* & alii DD. ſatis *communiter.* Has verò omnes virtute ſexti præcepti eſſe prohibitas, innuimus *n. 181.* Quod & D. Auguſtinus diſſertis verbis innuit, *l. 2. q. ſuper Exod. n. 71.* dicens: *ſi furti nomine bene intelligitur omnis illicita uſurpatio rei alienæ (non enim rapinam permiſit, qui furtum prohibuit, ſed utique à parte rei totum intelligi voluit, quidquid illicitè rerum proximi auferretur) profectò & nomine mæchiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus uſus prohibitus debet intelligi.* Notat tamen ſapienter Herincx *part. 3. tr. 2. n. 19.* ſolam fornicationem & vitium contra naturam ſpecie diſtingui in genere luxuriæ; nam cætera vitia, puta adulterium

terium, ſtuprum, inceſtus &c. cum fornicatione in malitia luxuriæ conveniunt, & ſolùm ſuperaddunt ſpecialem malitiam extra genus luxuriæ, videlicet adulterium malitiam injuſtitiæ, inceſtus malitiam contra pietatem &c. ſtuprum malitiam violentiæ &c. vitium verò contra naturam in eo ſingulariter differt à fornicatione, quòd ob fruſtrationem ſeminis generatio impediatur, ideoque contra finem à natura, vel auctore naturæ intentum agatur: & hac de cauſa vitium contra naturam appellatur; quod, cùm ſingulares ſub ſe contineat ſpecies, ſcilicet pollutionem, beſtialitatem, & ſodomiam &c. in Conferentia proxima ventilabimus, in hac de luxuria completa ſecundùm naturam, ejusdémque ſpeciebus acturi,

Quæres igitur ſecundò, quid ſit Fornicatio?

℞. Fornicatio eſt peccatum luxuriæ, ſeu concubitus ſoluti cum ſoluta ex mutuo conſenſu. Ità *in re omnes.* Quocirca illud ſolummodo advertendum eſt, quòd hic nomine ſolutorum intelligantur illi, qui non ſunt ligati ullô vinculo, conjugali, conſanguinitatis, affinitatis, Ordinis, Religionis, aut voti, proptereáque fornicatio *ſimplex* appellari ſolet, ut diſtinguatur ab aliis peccatis qualificatis, adulterio &c, 217.

Cæterùm, quôd etiam hæc fornicatio ſimplex ſit mortaliter mala, ſeu peccaminoſa,

noſa, de fide eſt, prout evidenter colligitur ex clariſſimis S. Scripturæ textibus, dicente Apoſtolo *Epheſ. 5. omnis fornicator aut immundus non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei.* Et rurſus *ad Galat. 5. manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia &c. &c. quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum DEI non conſequentur.* Idipſum tenent SS. Patres.

Quæres autem tertiò, ſitnè fornicatio intrinſecè mala, ità, ut in nullo caſu ſit cohoneſtabilis &c.

218. ℟. Eſt intrinſecè mala. Ità hodie *communis DD.* Ratio eſt: quia fornicatio eſt acceſſus carnalis ad mulierem *non ſuam*: acceſſus autem ad non ſuam repugnat rectæ rationi non minùs, quàm acceptio rei alienæ inſuper bonæ prolis educationi, quæ nunquam fiet, niſi per marem & fœminam fœdere conjugali junctos. Hinc Innocentius XI. jure meritiſſimo damnavit ſequentem propoſitionem *n. 48. tam clarum videtur, fornicationem ſecundùm ſe nullam involvere malitiam, & ſolùm eſſe malam, quia interdicta eſt, ut contrarium omnino rationi diſſonum videatur.*

Dices contra hanc reſolutionem. Si fornicatio ideò mala eſt, quia repugnat bonæ educationi prolis, ergo ſaltem illis permittenda

tenda videtur, qui etiam extra matrimonium poſſunt providere bonæ educationi; cùm in his videatur ceſſare ratio, vel periculum malæ educationis.

Confir. Uſurpatio rei non ſuæ, non eſt ma'a, ſi fiat conſentiente Domino: ergo etiam acceſſus ad non ſuam hac conſentiente non eſt malus.

Accedit, quòd Deus olim fornicationem præceperit Oſeæ Prophetæ, ùt habetur *Oſea 1. c.* ſequenti tenore: *ſume tibi uxorem fornicariam, & fac tibi filios fornicationum:* at, ſi fornicatio eſſet intrinſecè mala, nunquam Deus potuiſſet eam præcipere: ergo &c.

℟. ad objectionem *negando illatum*; 219.
quemadmodum enim leges humanæ fundatæ in præſumptione periculi communis neutiquam ceſſant obligare ex eo, quòd in caſu aliquo particulari ceſſet periculum: ità multò minùs lex naturalis de non accedendo ſeu carnaliter cognoſcendo *non ſuam* ceſſat ex eo, quòd in caſu particulari reſpectu hujus vel illius Principis, aut bonis fortunæ præditi, ceſſet periculum malæ educationis; nam hoc per accidens venit: per ſe autem ex concubitu vago, vel acceſſu ad non ſuam, ſemper manet periculum malæ educationis prolis, ideóque agitur contra finem generationis humanæ, quæ non ad procreandam prolem quomodocunque, ſed

potiùs ad eam bene educandam inſtituta fuit ab Auctore naturæ.

220. Ad confirmationem R. *diſting. ant.* uſurpatio rei non ſuæ non eſt mala, ſi fiat conſentiente Domino &c. ſi uſus rei de ſe ſit indifferens, & aliunde non prohibitus, *concedo.* ſi ſit aliunde prohibitus, prout ab Auctore naturæ prohibitus eſt acceſſus ad non ſuam, ob commune periculum malæ educationis prolium *neg. ant. cum conſeq.*

Ex hoc enim plus inferre non licet, quàm, per talem acceſſum non fieri injuriam mulieri conſentienti, non item, quòd ne Deo quidem Auctori naturæ hujuſmodi uſum interdicenti ulla fiat injuria: ferè quemadmodum ſi quis carnaliter cognoſcat conjugatam de conſenſu mariti, huic quidem nulla fit injuria, bene verò Deo Auctori naturæ, & ſtatui matrimoniali, cujus fini ſimiliter repugnat concubitus vagus, prout colligere licet ex ſequenti propoſitione 50. ab Innocentio XI. damnata: *copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium, adeóque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum.* Cæterùm quòd Deus Oſeæ præceperit, ut ſumeret mulierem fornicariam &c. non diſpenſavit in hoc præcepto, ſed juſſit eum in uxorem accipere mulierem, quæ priùs fornicaria fuerat: hinc *negatur* ſuppoſitum *min. cum conſeq.* Videatur de hoc Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 4. q. 2. n. 12.* vel la Croix *l. 3. p. 1. n. 916.*

Illud

Illud porro animadvertendum hic venit, 221.
ad fornicationem ſimplicem à Doctoribus communiter reduci *concubinatum*; quô nomine intelligitur fornicatio continuata, ſeu continuatio fornicationum cum eadem fœmina ſoluta, ſive dein fornicarius eam ùt uxorem domi retineat, ſive alibi habeat paratam ad concubitum toties, quoties ſibi libuerit. Ex quo de ſe liquet, concubinatum nedum eſſe grave, ſed & periculoſum peccatum; eó quòd concubinarius perſeveret in continuo ſtatu peccati mortalis, ſeu propoſito peccandi, ſaltem virtualiter: hanc ob cauſam concubinarius utpote conſtitutus in occaſione proxima, nunquam eſt abſolvendus ob defectum propoſiti efficacis, ne quidem in mortis articulo, niſi priùs ejiciat concubinam domo, modò hoc præſtare poſſit moraliter, ſcilicet ſinè ſui diffamatione. Nec mirandum, à Concilio Tridentino varias pœnas conſtitutas fuiſſe in concubinarios, prout videre licet *SS. 24. de reform. matri. c. 8.* itémque *SS. 25. de reform. c. 14.* Videatur Bonacina *de Matr. q. 4. pun. 14. an. 8.*

Quæres quartò, quid ſit Adulterium, & quale peccatum?

℟. Adulterium eſt violatio tori alieni, 222.
ſeu, ut alii loquuntur, eſt peccatum luxuriæ, quô violatur fides conjugalis, & fit acceſſus ad alienum torum. Ità in re *communiter*

niter DD. Ex quo liquet, adulterium eſſe grave, & qualificatum peccatum, utpote præter malitiam luxuriæ contra ſextum Decalogi præceptum inſuper importans malitiam injuſtitiæ, ſeu injuſtæ violationis juris alteri conjugi competentis. Verùm quia de gravitate & varietate hujus peccati, nec non de onere reſtitutionis inde conſequentis, aliiſque pœnis in hoc ſcelus ſtatutis jam ex profeſſo egimus *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 18. àn. 435.* hinc ne cogamur idipſum repetere, benevolum lectorem illuc remiſſum volumus.

Quæres quintò, quid intelligatur nomine Stupri?

223. ℟. Nomine ſtupri propriè dicti (nam impropriè ſumitur pro omni concubitu illicito, vel illicita defloratione Virginis) intelligitur violenta oppreſſio virginis. Ità *communiſſimè DD.* Dicitur autem 1. *violenta*; nam ſi virgo ſponte conſentiat in copulam, non ampliùs erit ſtuprum, ſed vel ſimplex fornicatio, vel adulterium &c. &c. Quocirca tamen animadvertendum, ſtuprum propriè dictum reputari non ſolùm 1. quando virgo per vim phyſicè adhibitam fuit deflorata, ſed etiam 2. ſi per metum reverentialem, vel 3. per metum cadentem in conſtantem virum, vel 4. per fraudulentiam magnæ dotis, vel matrimonii promiſſionem, aut denique 5. per magnas

gnas aut extraordinarias ſæpè repetitas importunitates fuit inducta ad copulam; quia tales, ſaltem apud homines, & in foro fori, æquiparantur coactioni, licèt non apud DEum, in cujus foro talis virgo minimè reputabitur inculpabilis, niſi ſit paſſa veram violentiam, & conſenſum in turpem illam delectationem conſtanter excluſerit, prout bene notat Henno *tr. in Decalog. diſp. 6. q. 5. concl. 1.*

Dicitur 2. *Virginis*; nam ſi opprimatur mulier, quæ non ampliùs eſt virgo, id eſt, talis, cujus clauſtrum per copulam carnalem jam ſemel fuit violatum ſeu fractum, non committitur ſtuprum propriè dictum; quia in hoc caſu non fit corruptio ſeu violatio integritatis virginalis.

Quæres ſextò, an ſtuprum involvat ſpecialem malitiam ſuprà malitiam fornicationis propter violationem clauſtri virginalis?

℞. Stuprum ſuperaddit quidem ex parte 224.
ſtupratoris ſpecialem malitiam contra virtutem juſtitiæ; quia hic ſupponitur violenter auferre prærogativam clauſtri virginalis: non tamen ſuperaddit ſpecialem malitiam contra virtutem caſtitatis, ac proin ſi puella conſentiat in copulam, nec ipſa neque ſtuprator tenetur ſpecialiter ſe accuſare, quòd clauſtrum virginale læſerint, ſed ſufficit, accuſare ſe de copula carnali habita &c. Ratio hujus eſt: quia ſi ſuperadderet ſpe-

cialem malitiam, hæc deberet deſumi ex injuria virgini illata, prout voluêre Cajetanus, & alii nonnulli, videndi apud Leſſium *l. 2. c. 19. dubit. 1. n. 2.* at ſi puella ſupponatur conſentire, huic non fit injuria: quia *ſcienti & conſentienti nequit fieri injuria:* per *Reg. 27. J. in ſexto:* ergo ſi puella ſupponatur ſponte conſenſiſſe in copulam, ratione virginitatis deperditæ non tenentur ſe ſpecialiter accuſare. Sanchez *de matrim. l. 7. diſp. 14. n. 6.* Tambur. *l. 7. in Decalog. c. 5. §. 1.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 7. a. 2. n. 19. & 20.*

Dices tamen. Virgo non eſt domina, ſed cuſtos duntaxat corporis ſui: ergo nequit conſentire in violationem corporis, ſicut maritus nequit validè conſentire, vel concedere alteri uſum uxoris ſuæ, ſinè peccato adulterii.

Accedit, quòd per talem violationem virginis parentes ſoleant communiter graviſſimè offendi ac proſtitui: ergo puella quantumvis conſentiens in violationem clauſtri virginalis, infert gravem injuriam ſuis Parentibus aut Tutoribus.

225. ℞. Virginem eſſe dominam corporis *non quidem ſimpliciter*, ità ſcilicet, ut hoc pro libitu poſſit deſtruere, ſed *quò ad uſum*, ità ut hunc poſſit alteri concedere. Nec eſt paritas de marito; quia hic nunquam habuit poteſtatem in corpus uxoris, niſi in ordine

ordine ad uſum proprium, ac proin minimè mirandum, quòd hunc uſum alteri nec validè nec licitè poſſit cedere: & licèt conſentienti marito non fieret injuria, fieret tamen DEO, & ſtatui matrimoniali, prout proximè dictum fuit *n. 220.* Ad illud additum de Parentibus offendendis, reſpondendum, hanc offenſam non ſequi per ſe ex violatione clauſtri virginalis; quia talis fit occultè, & poteſt occulta manere, ſinè omni proſtitutione vel Parentum, vel corruptæ. Unde ſi fortaſſis talis puella ſub patria poteſtate conſtituta imprægnaretur, aut ſinè imprægnatione diffamaretur, injuria in Parentes merè per accidens redundaret. Ex quo plus inferre non licet, niſi quòd puella ſimilia prævidens, & nihilominus uſum corporis concedens, contra pietatem Parentibus debitam delinqueret, non verò contra juſtitiam. Videatur Leſſius *l. cit.* Bonacina *de matr. q. 4. pu. 17. n. 2.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 7. art. 2. n. 14. & 18.* Henno *ubi ſuprà concluſ. 2.*

Quæres ſeptimò, quid ſit Inceſtus?

℟. Inceſtus eſt peccatum luxuriæ cum conſanguinea, vel affine intra gradus jure prohibitos commiſſum. Ità *ex communi DD.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 4. n. 35.* Dicitur autem 1 *peccatum luxuriæ* ad innuendum, quòd non ſolus concubitus, ſed etiam tactus, oſcula, amplexus 226.

&c. utpote per ſe ordinati & tendentes ad copulam &c. inter conſanguineos & affines participent rationem inceſtûs, propterеáque ſi copula ipſa non ſequatur, manent peccata diſtincta, ùt talia in confeſſione neceſſariò exprimenda, ità, ut non ſatis eſſet dicere: *oſculatus ſum &c. impudicè tetigi toties aut toties puellam &c.* ſed inſuper deberet addi, quòd hæc fuerit conſanguinea vel affinis &c. ùt per hoc exprimatur circumſtantia inceſtûs, velut ſpeciem mutans.

Dicitur 2. *inter gradus prohibitos*, ſcilicet inter perſonas conſanguineas usque ad quartum gradum incluſivè: inter affines verò ex copula matrimoniali pariter usque ad quartum: ex copula verò fornicaria ſeu illicita usque ad ſecundum gradum etiam incluſivè.

227. Ex his verò liquidò conſtare poteſt, inceſtum eſſe ex ſua natura peccatum mortale, & quidem duplex, utpote oppoſitum virtuti caſtitatis ſimul & pietatis, ſeu reverentiæ propinquis debitæ. Hinc *Levit. 2.* pœna mortis à Deo fuit ſtatuta in eos, qui tantam turpitudinem, tantum nefas, tantum ſcelus commiſiſſent, & in nova lege *1. Cor. 5.* Apoſtolus ait, ſe inceſtuoſum quendam Corinthium, qui uxorem Patris ſui habere præſumpſit, tradidiſſe Sathanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fieret in die judicii. Et ſanè hanc reverentiam propinquis debitam naturæ Author videtur voluiſſe inſinuare

ſinuare exemplô nonnullorum animalium, v. g. columbarum &c. quæ ex congenito reverentiæ inſtinctu nolunt commiſceri carnaliter ſuis progenitoribus, prout notavit Ariſtoteles *lib. 9. hiſtor. animalium c. 74.*

Quæres tamen octavò, utrum inceſtus in linea conſanguinitatis inter ſe ſpecie differant, vel ſaltem inceſtus in linea conſanguinitatis ab inceſtibus in linea affinitatis, vel cognationis ſpiritualis commiſſis, ut proin tales circumſtantiæ in actu confeſſionis neceſſariò explicandæ ſint?

℟. Videtur probabilius, omnes inceſtus 228. tam 1. in linea conſanguinitatis, quàm 2. in linea affinitatis commiſſos eſſe ejusdem ſpeciei. Ità tenent Babenſtuber *cit. diſp. 7. art. 2. n. 38.* Henno *cit. q. 3. concl. 3.* & alii contra Valentiam, Navarrum & multos alios. Ratio eſt: quia omnes inceſtus opponuntur eidem honeſtati ac virtuti, ſcilicet caſtitatis, ac reverentiæ propinquis debitæ: & licèt verum ſit, quòd tantò major culpa & irreverentia committatur, quantò propinquior eſt perſona, cui quis commiſcetur carnaliter, quia tamen majus & minus non variant ſpeciem, velut patet in furto majori ac minori; hinc inferre non licet, quòd differant inter ſe ſpecie, ſed ſolùm, quòd major conjunctio, ſeu propinquitas importet circumſtantiam notabiliter aggravantem.

Digitized by Google

Eſto etiam prior propinquitas conſanguinitatis proficiſcatur ex rei natura, poſterior verò, affinitatis ſcilicet, potiùs ex lege Eccleſiaſtica; quia tamen legislator Eccleſiaſticus conjunctionem carnalem inter affines prohibuit ex eodem motivo (pietatis ſcilicet ac reverentiæ propinquis debitæ) ex quo natura prohibuit eandem conjunctionem inter conſanguineos: hinc neutiquam inferre licet diſtinctionem ſpecificam inter inceſtum in gradu conſanguinitatis, & inter inceſtum in gradu affinitatis commiſſum, prout poſt S. Thom. *2. 2. q. 15. a. 9.* Cajetanum & alios, bene advertit Tamburinus *l. 7. in Decalog. c. 4.* §. *1. n. 2.* Porro inceſtum ſpiritualem, id eſt, ortum ex peccato commiſſo cum perſona cognatione ſpirituali conjuncta, probabiliùs ſpecie differre ab inceſtu commiſſo cum perſona carnaliter conjuncta, dicemus paulò inferiùs *n. 240.*

Quæres nonò, quid ſit Raptus?

229. ℟. Raptus eſt peccatum luxuriæ, quô perſona aliqua violenter abducitur libidinis explendæ cauſâ. Ità in re *communis DD.* Filliuc. *tr. 30. n. 108.* Tamburinus *cit. c. 6.* §. *1. n. 2.* Henno *q. 6. concl. 1.* Dicitur 1. *peccatum luxuriæ*; quia ſupponitur fieri ex peſſimo fine, ſcilicet libidinis explendæ: & quia ſimul infertur *violentia*, ſcilicet perſonæ raptæ, vel ſaltem ejusdem Parentibus, aut

aut Tutoribus &c. ſub quorum cura conſtituta eſt, hinc inſuper involvit gravem malitiam injuſtitiæ: ex quo liquet, Raptum hunc eſſe duplex peccatum mortale. Dicitur 2. *quô perſona aliqua* &c. ſcilicet, ſive mas, ſive fœmina &c. immò verò, ſi mas marem, aut fœmina fœminam abducat explendæ libidinis causâ: gravius eſt peccatum, quàm ſi mas fœminam, aut fœmina marem abducat; quia illud reduci deberet ad ſpeciem ſodomiæ, & tantò majus erit peccatum hoc in genere luxuriæ, quantò major eſt qualitas perſonæ abductæ, ità ſcilicet, ut ſi quis ex præfato fine abduceret Monialem, ad ſacrilegium: ſi conſanguineam, ad inceſtum; ſi uxoratam, ad adulterium reduci debeat. Dicitur 3. *violenter;* quia ad hoc peccatum intervenire debet violentia, vel ipſi perſonæ abductæ, vel illis, ſub quorum poteſtate ſeu cura conſiſtit &c. illata; hinc ſi puella inſciis parentibus aut Curatoribus ſponte cum ſuo amaſio clam diſcedat, non erit raptus, ſed fuga: at verò, ſi diſcedat ſcientibus, ſed repugnantibus Parentibus, verus raptus eſt, ait Henno. Dicitur 4. *abducitur*, id eſt, transfertur de loco in locum alium moraliter diſtantem, hinc fit, ut ſi quis libidinis ſecretiùs explendæ causâ puellam de loco publico aut aperto per vim abſtrahat ad aliquot paſſus, vel Cameram ſecretiorem &c.

non

non erit dicendus Raptor, ſed ſtuprator. Additur tandem *libidinis explendæ cauſâ*: nam ſi fiat redigendi talem perſonam in ſervitutem vel ancillatum, non committitur Raptus, prout hôc loco ſumimus, ſed furtum hominis, ſeu *plagium*. Si verò perſona abducatur violenter cauſâ matrimonii contrahendi, committitur quidem Raptus, ſed alius, de quo egimus *part. 3. Theolog. Sacrament. Confer. 12. n. 290*.

Quæres jam decimò. Quæ pœnæ in Raptores ſint conſtitutæ?

230. ℟. Breviter cum P. Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 4. n. 42.* ſunt conſtitutæ graves pœnæ ſequentes, & quidem jure civili pœna capitis *l. un. C. de Raptu Virginum.* Jure autem Canonico *c. Raptor & c. Statutum 27. q. 2.* jubetur Raptor publicam pœnitentiam agere, & ſinè ſpe matrimonii manere. Denique jure noviſſimo Concilii Trid. *SS. 25. de Reform. Matrim. c. 6.* in Raptorem, & omnes, conſilium, auxilium aut favorem ei in hunc finem præbentes lata fuit pœna excommunicationis ipsô factô incurrendæ, itémque pœna perpetuæ infamiæ, nec non impedimenti dirimentis matrimonium, in tantum, ut quamdiu mulier rapta ſub poteſtate Raptoris manſerit, nec parti reddita tutæ, nullum poſſit conſiſtere matrimonium inter ipſum & mulierem raptam.

Hæc

Hæc tamen pœna à Concilio Trid. lata afficit illum duntaxat, qui mulierem rapit matrimonii contrahendi, non item illum, qui rapit libidinis explendæ causâ, prout ex declaratione Cardinalium annô *1586. 23.* Januarii facta habetur *l. cit.*

Quæres undecimò. Quid hic intelligatur nomine Sacrilegii?

℟. Intelligitur peccatum luxuriæ, quô aliquid ſacrum violatur, ſeu indignè tractatur. Ità Bonacina *de Matr. q 4. pu. ult. n. 1.* Dicitur autem primò *peccatum luxuria*, ut per hoc innuatur, nedum concubitu, ſed etiam tactibus vel deſideriis peccandi cum perſona DEO ſacrata per votum ſolenne caſtitatis aut ſacri Ordinis, committi poſſe ſacrilegium ſaltem mentale, quemadmodum ſolô deſiderio efficaci peccandi cum conjugata committitur mentale adulterium. Dicitur ſecundò *aliquid ſacrum*, ut per hoc inſinuetur, ſacrilegium carnale multipliciter poſſe committi, & quidem 1. *perſonale*, quô perſona ſacra, 2. *locale*, quô locus, & 3 *reale*, quô ſcilicet res ſacra peccato luxuriæ fœdatur. Hanc triplicem differentiam, nec non gravitatem hujus peccati, & alia multa tradidimus *Theolog. Decalog part. 2. Confer. 18. n. 651. & ſeqq* ubi ex profeſſo egimus de Sacrilegio carnali, in quantum ſcilicet res ſacra per peccatum carnis ſeu luxuriæ violatur & indignè tractatur, propterea que ſemper pec- 231.

catum

catum duplex committitur, ſcilicet unum contra virtutem Religionis, quæ præcipit ſancta ſanctè, non verò indignè tractari, alterum contra virtutem caſtitatis.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de luxuria completa ſecundùm ordinem naturæ.

CASUS PRIMUS.

Titius veneri admodum deditus domi ſuæ concubinam multis annis ſuſtentaverat, hâc verò ſola non contentus ſingulis ſeptimanis aliquoties convenerat aliam haud procul diſtantem: non potuit rem hanc (fortè nec voluit) Titius ità occultè tractare, quò minùs fama perdita hujus ac luxurioſa vita diffunderetur in populum, non ſinè murmure & ſcandalo, ſed qui Titium dehortaretur, nemo prorſus inventus erat. Tandem divinâ Nemeſi viſitatus graviſſimè decubuit: vocatur, aliorum potiùs quàm Titii voluntate, Confeſſarius, cui is ſtatum ſuæ conſcientiæ aperit dicendo in genere, ſe à tot annis in domo propria concubinâ velut uxore uſum fuiſſe, ſingulis verò ſeptimanis aliquoties aliam conveniſſe. Suaſit Confeſſarius (ut debuit) ſerium dolorem ac propoſitum emendandi, & quia concubina domeſtica non potuiſſet illico domo ejici, con-

Digitized by Google

conſuluit, ut eandem non vocaret ad cameram, ubi infirmus decubuit, ad removendum pro poſſibili omne periculum. Interim dum hæc aguntur, advolat altera concubina è propinquo, accedit lectum moribundi, monſtrátque multam compaſſionem; unde Titius viciſſim in amplexum ruens, eámque exoſculatus exſpiravit, abiit, adiit æternitatem: an felicem? meritò dubitare licet. Jam ad noſtrum propoſitum quæritur 1. an Confeſſarius rectè egerit non poſtulando clariorem ſeu diſtinctiorem peccatorum enumerationem, nec urgendo ejectionem concubinæ domeſticæ, ſed ſolam excluſionem, è camera moribundi? 2. An alteram ſupervenientem non debuiſſet domo excluſiſſe, vel non admiſiſſe, ad removendum periculum peccandi?

℟. Ad primum quæſitum, Confeſſarium 232. bene egiſſe non poſtulando clariorem ſeu diſtinctiorem peccatorum enumerationem. Ratio eſt: quia Titius ſupponitur graviſſimè decubuiſſe, immò fuiſſe proximus morti: aſt, à ſimilibus major integritas, niſi formalis peccatorum, prudenter deſiderari non poteſt; tum propter phyſicam & moralem impoſſibilitatem; tum maximè quia timendum, ne reflectendo, & quaſi recapitulando vitam luxurioſam, incidat in nova peccata, vel ſaltem tentationes &c ergo in his circumſtantiis prudenter diſſimulâſſe videtur enucleatiorem peccatorum enar-

Digitized by Google

enarrationem, licèt cœteroquin, & per ſe loquendo, Titius ſemper maneat obligatus ad enucleatiùs & diſtinctiùs ſua peccata enarrandum, prout bene notat Gobat. *Theolog. exper. tr. 7. n. 589*. Lugo, Sporer, & alii. Neque propterea culpandus videtur Confeſſarius, quód non juſſerit ejectionem concubinæ domeſticæ ſinè mora faciendam; tum quia talis ejectio inſtantanea ſinè nova proſtitutione, ſcandalo, & admiratione in populo fieri communiter nequit; tum etiam quia periculo animæ videtur ſufficienter præcaviſſe, urgendo, ut excluderetur è cubiculo infirmi.

233. ℟. jam ad alterum quæſitum, Confeſſarium neutiquam fuiſſe obligatum ad excludendam domo alteram concubinam. Ratio eſt: quia Confeſſarii non eſt agere in foro externo Mediaſtinum, vel cuſtodem domûs, ſed animæ duntaxat. Et certè, ſi Confeſſarius non habuit notitiam Concubinatûs, niſi ex ſola Confeſſione Sacramentali, ſinè fractione ſigilli, & periculo majoris ſcandali, nihil prorſus potuit agere in foro externo, quantùm ad excluſionem concubinæ extraneæ: ſi verò habuit talem notitiam extra confeſſionem, eò quòd res fuerit notoria in populo, meliùs, &, nî fallor prudentiæ regulis conformiùs egiſſet, vel rogando ſecretè dictam concubinam, quatenus vellet moribundo permittere tempus hoc

hoc breve, agendi cum DEO ſolo de animæ ſuæ ſalute; vel certè alios amicos aut familiares ſubornando, ut idipſum huic perſuaderent; vel infirmum ipſum ardentiùs obteſtando, quatenus ad præcavenda pericula animæ, & viam æternitatis ſecuriùs ineundam, hanc æquè ac alteram juberet exeſſe cubiculo: quæ ſi præſtiterit, Confeſſarius muneri ſuo ſatisfecit. Si infirmus renuat, abſolutionis capax certè non erit, ſed relinquendus Divino tribunali, in quo communi regulâ fixum ſtat ac firmum, ut is, qui non bene vivit, non bene moriatur; id, quod ex tragico hoc caſu noſtro confirmatur.

Sed quid, ais, Confeſſario agendum cum illo pœnitente, qui multis annis ancillâ ſua utitur velut concubina, rariùs quidem carnaliter eam cognoſcendo, utpote renuentem ex timore imprægnationis, & infamiæ inde incurrendæ, bene verò ſat frequenter eam impudicè tangendo, amore pollutionis tum in ſe, tum in illa etiam procurandæ?

℟. Etiam huic pœnitenti negandam eſſe abſolutionem, niſi priùs dimiſerit concubinam hanc, vel ſaltem ſeriò adpromittat, ſe eandem cùm primùm moraliter potuerit, dimiſſurum. 234.

Ratio eſt: quia ad valorem & ſubſtantiam abſolutionis requiritur dolor, & propoſitum efficax ſe emendandi; ſed qui vo-

luntariè perſeverat in occaſione proximâ peccandi, nequit efficaciter dolere; quandoquidem ipſa perſeverantia ſeu voluntas perſeverandi in tali occaſione eſt mortaliter peccaminoſa, & hôc ipſo, quòd nolit amovere lapidem offenſionis, aut petram hanc ſcandali, convincitur non habere propoſitum efficax ſeſe emendandi; ergo capax non eſt abſolutionis, juxta *communiſſimam* Doctorum, prout diximus *part. 2. Theolog. Sacram. Confer. 4. n. 107. & ſeqq.*

Dices fortaſſis contra hanc reſolutionem. Huic pœnitenti potiùs propria fragilitas videtur eſſe occaſio proxima, quàm ancilla, quippe quæ ſupponitur non niſi admodum raró & ægrè admittere copulam, eſto etiam faciliùs admittat tactus &c. ergo cum ſinè ancilla nequeat ducere propriam œconomiam, conſultiùs hæc relinquetur, quàm alia nova, fortaſſis liberalior in uſu corporis, aut certè brevi ſeducenda infallibiliter.

235. ℞. Negando hanc ineptam, immò peſſimam conſequentiam; nam fragilitas propria non conſtituit completè occaſionem proximam peccandi, ſed hæc completur per cohabitationem, acceſſum, conſuetudinem peccandi &c. cum aliqua perſona &c. prout cum Cardena diximus *cit. part. 2. Theolog. Sacram. Confer. 4. n. 103.* At hoc præſtat ancilla in noſtro caſu: ergo &c. Et certè, ſi pœnitens poſtulet ſibi hanc ancillam

cillam relinqui, ne fortaſſis ex fragilitate intrinſeca cogatur conducere, vel potiùs ſeducere aliam, concludendum eo ipsô eſt, quòd non habeat fixum ac firmum propoſitum: quemadmodum ergo indulgeri nequit, ut huic injuſtè auferat rem, vel ablatam poſſideat, ne ex fragilitate cogatur alteri auferre &c. &c. ità ſanè à Confeſſario minimè indulgendum eſt, ut pœnitens retineat hanc potiùs ancillam, ne ex fragilitate intrenſeca aliam ſeducat, ſed potiùs adigendus eſt efficaciter, ut cum adjutorio Divinæ gratiæ conetur ſuperare fragilitatem propriam, adhibendo remedia efficacia v. g. 1. Temperantiam in cibo & potu. 2. Sibimet jejunium in pane & aqua dictando, caſu quo lapſus fuerit. 3. Meditando amorosè paſſionem Domini. 4. Quotidie de mane obfirmando animum, & efficaciter proponendo vitare lapſum carnalem, atque in hunc finem invocando patrocinium B. Virginis. 5. Ancillam ſeriò monendo, ne conſentiat &c. adpromiſſô eidem præmio certo, quoties reſtiterit efficaciter ac generosè. Hæc & ſimilia certò proficient, & habebunt effectum, modò pœnitens ipſe efficaciter ea adhibeat. Caſu quo verò ancilla non reſiſteret efficacirer, ſed potiùs anſam præberet, quærenda neceſſariò erit alia, prout more ſuo ſapienter advertit P. Gobat *Theolog. experim. tr. 7. n. 34. Re-*

R 2 *ſpons*

Digitized by Google

ſpons. ad caſ. impud. quia periculum relabendi cum hac eſt moraliter certum, cum alia verò incertum, ſeu dubium. Videatur viva *ad propoſit. 41. ab Alexandro VII. damnatam n. 14.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius perdita vita juvenis, puellam ſub ſpe & promiſſione matrimonii frequenter induxerat ad concedendum ſibi corporis uſum, licèt nil minùs unquam intenderit, quàm ducere eam; hinc hujus inhoneſtiſſimi, ſceleſtiſque commercii carnalis pertaſus, ut tandem ab eadem ſeſe liberaret, ſubornavit alium quendam juvenem ſibi haud abſimilem, qui tempore nocturno eandem puellam conveniret, perſuaſurus, ut & ſibi corporis ſui poteſtatem faceret; id quod & factum: Sempronius verò de induſtria ſuperveniens, & eandem cum altero deprehendens, objurgavit, repudiavit, minitando unà ſimul, ſe, ſi vel minimum quidpiam prætenderet, acceſſurum Judicem, eámque velut infame ſcortum accuſaturum. Quæritur jam 1. quomodo Sempronius peccaverit? 2. An tutâ conſcientiâ poſſit repudiare puellam hanc velut infidelem & fœdifragam, an verò à Confeſſario obligandus ſit, ad eam ducendam in conjugem?

236. ℟. Sempronius absque dubio deliquiſſe mortaliter, nedum contra caſtitatem, toties quoties puellam induxit ad concedendum ſibi corporis uſum, ſed vel maximè etiam

etiam contra charitatem, ſcandaloſè inducendo alterum juvenem ad idem vitium: immò & contra fidelitarem, puellam decipiendo ficta matrimonii ſpe ad uſum corporis ſibi concedendum. Ratio horum de ſe liquet, & patebit cuilibet, rem, & circumſtantias hujus caſûs perpendenti. Unde

℟. jam ad alterum quæſitum. Sempronius nequit tutâ conſcientiâ puellam repudiare, ſed tenetur eam ducere in conjugem, non quidem vi promiſſionis ficticiæ, quippe quæ eô ipſo, quòd verô conſenſu deſtituta fuerit, fuit nulla, ſed vi contractûs innominati: *do ut des*; cùm enim puella uſum corporis ſui non aliter conceſſerit Sempronio, niſi ea conditione & lege, ut poſtea matrimonium ſecum iniret, non potuit Sempronius hunc uſum aliter acceptare, niſi ſimul ex naturali æquitate & juſtitia contrahendo obligationem implendi etiam idipſum, cujus causâ puella partes ſuas expleverat, prout cum Laymanno diximus ex profeſſo *Theolog. Sacrament. part. 3. Confer. 1. n. 13.* 237

Neque obſtat, quòd puella videatur fregiſſe fidem ſponſalitiam, concedendo alteri uſum corporis ſui: fractio autem fidei præbeat juſtam cauſam reſiliendi à ſponſalibus, prout *communiſſimè* tradunt DD. cum S. Thom. 1. *2. q. 43. a. 3.* Sanchez, Tanner Tambur. Gobat. *Theolog. exper. tr. 10. n.* 238.

 328.

328. &c. Non, inquam, obſtat; quia quòd fidem fregerit, ſuò modo imputandum venit Sempronio, cujus ſubornatione ab alio fuit ſolicitata; volenti autem & conſentienti non fit injuria: ferè quemadmodum ſi Maritus Uxori ſuæ cauſam præbeat adulterandi, nequit ex hoc capite petere aut prætendere divortium, prout habetur *cap. ſi tu. 37. q. 2.* ubi dicitur: *ſi tu abſtines ſinè uxoris voluntate* (ſcilicet à reddendo debito) *tribuis ei fornicandi licentiam, & peccatum illius tua imputabitur abſtinentia.* Atque hinc ulteriùs Sempronius peccati mortalis condemnandus eſt, eo quòd injuſtâ ac perniciosa hac fraude quæſiêrit à ſponſalibus ſeſe liberare; quia fraudulenter egit contra jus magni momenti à puella aquiſitum. Et licèt hæc metu incurrendæ proſtitutionis fortaſſis non ſit motura litem, Sempronius tamen propterea non erit ſecurus in conſcientiâ; quia talis remiſſio ſponſalium eſt quædam ſpecies donationis, quæ debet eſſe liberalis ac libera: huic autem libertati obſtat metus, & fraus injuſta à Sempronio commiſſa, in ordine ad cogendam quodammodo puellam ad hanc remiſſionem, prout bene notârunt Averſa, Sporer, Gobat *cit. tr. 10. n. 258.* la Croix *lib. 6. part. 3. n. 160.* Ex quo liquet, à Confeſſario hanc obligationem eſſe bene inculcandam Sempronio, nec facilè hunc abſolvendum, nî velit ſuæ ſatisfacere obligationi.

CA-

Digitized by Google

CASUS TERTIUS.

C*Ajus Germani ſui filiam aſpirantem ad ſtatum religioſum ſuſceperat erudiendam in muſica, litteris, & aliis ad hunc ſtatum neceſſariis: poſt aliquot tempus ex familiari converſatione ejusdem amore captus, ea docuit, quæ meliùs ignorâſſet: ventum quippe fuit poſt blanda verba ad amplexus & oſcula, tandem ad ipſum opus frequenter: ne verò criminis hujus ſuſpicionem apud quempiam mortalium incurreret, juſſit, ut puella coram Sacerdote in ſacro tribunali aliud nil diceret, niſi quòd habuerit rem toties &c. cum aliquo ſoluto, ipſe viciſſim confitendo aliud nil dicebat, niſi, quòd habuerit rem cum perſona ſoluta. Tandem, cùm vidiſſet, eandem puellam plus profeciſſe in hac malitia, quàm muſica, proptereáque animum abjeciſſe de ingredienda Religione, conſcientiæ ſtimulis agitatus Confeſſario aperuit mentem ſuam, enarravit delicta cum omnibus circumſtantiis, petîitque doceri, an vel ipſe, vel puella hactenus præfato modô præcisè ſeſe accuſando ſatisfecerint præcepto confeſſionis, & an non propterea teneantur repetere omnes Confeſſiones factas &c.? Quid Confeſſarius Cajo reſpondebit?*

℟. Confeſſarius reſolvet, Cajum peſſimum hunc inſtructorem neutiquam ſatisfeciſſe ſuæ obligationi, ſaltem per ſe loquendo. Ratio eſt: tum quia non ſe accuſavit 239.

de ſeductione, & ſcandalo dato puellæ innocenti, à ſua vocatione avocatæ; tum præſertim, quia non explicavit circumſtantiam inceſtûs, quam tamen nedum ipſe, ſed & puella debuiſſet expreſſiſſe, velut ſpeciem mutantem, cum novo peccato mortali, prout relinquitur ex dictis *n. 226. & 227.* Neque infamia apud ſolum Confeſſarium propterea incurrenda excuſat ab integritate materiali Confeſſionis, veluti ex profeſſo diximus *part. 2. Theolog. Sacrament. Confer. 6ta n. 150.* ſecus enim nemo teneretur ſua aperire peccata, quippe quod nunquam fieri poteſt ſinè aliquali infamia apud Confeſſarium incurrenda. Aliud dicendum foret, ſi propterea rationabiliter timuiſſet infamiam apud alios v. g. Judicem ſæcularem incurrendam, vel ſi hoc peccatum inceſtûs ſinè diffamatione complicis non potuiſſet confiteri, tunc enim juxta probabilem opinionem Armillæ, Dianæ, Navarri, & aliorum multorum licuiſſet reticere hanc circumſtantiam: verùm, cùm tale periculum facilè declinare potuerit, vel dicendo præcisè, quòd commiſerit inceſtum cum perſona ſoluta, in ſecundo gradu ſibi conjuncta; vel quærendo ſeu adeundo Confeſſarium, cui erat omnino incognitus: hinc convincitur malè feciſſe, reticendo in actu Confeſſionis circumſtantiam inceſtûs, & adhuc pejus, ſuadendo puellæ, ut & ipſa reticeret.

Sed

Digitized by Google

Sed quid, ais, ſi quis carnaliter delinquat cum puella, quam è fonte baptiſmatis ſuſcepit, vel in confirmatione &c. vel ſi peccet cum filia Confeſſionis, cujus ſcilicet Confeſſiones conſuevit excipere &c. teneturnè has circumſtantias explicare?

℞. Primò. Qui carnaliter delinquit cum puella, quam è fonte baptiſmatis ſuſcepit, vel ex confirmatione &c. tenetur hanc circumſtantiam in confeſſione exprimere. Ratio eſt: quia tali perſonæ, utpote ſpiritualiter ſibi conjunctæ debebat ſpecialem reverentiam, immò etiam in defectum Parentum carnalium ſpecialem inſtructionem, & educationem in vita Chriſtiana: ergo eandem ſeducendo agit in materia gravi contra ſuam obligationem, & contra reverentiam eidem debitam, ideóque committit inceſtum, ſecundùm *communiſſimam DD.* Utrùm verò talis inceſtus ſpecie differat ab aliis commiſſis cum perſona conjuncta in linea conſanguinitatis carnalis &c. vel affinitatis &c. rurſus diſputant DD. in utramque partem probabiliter: Mihi videtur cæteris probabilior opinio Sanchezii *l. 7. de Matr. diſp. 5. n. 9*, & Tamburini *l. 7. Decalog. c. 4. n. 4.* aſſerentium, talem inceſtum ſpecie differre ab inceſtu in linea conſanguinitatis & affinitatis. Ratio eſt: quia inceſtus ſpiritualis addit circumſtantiam quandam ſacrilegii, ob violatam reverentiam vi 240.

Sacramenti tali perſonæ debitam: propter-eáque talis circumſtantia in actu confeſſionis probabiliùs explicari debet, licèt explicari non debeat, an talis inceſtus fuerit commiſſus cum perſona vi baptiſmatis aut confirmationis conjunctâ, vel an fuerit commiſſus cum baptizata vel cum Commatre ejusdem baptizatæ, &c. quia in his ſemper committitur peccatum cum eadem ſpecie difformitate (eſto graviore aut leviore ob majorem vel minorem conjunctionem) ſcilicet contra eandem reverentiam debitam perſonis, ex intuitu Sacramenti connexis.

241. ℟. jam ſecundò ad alteram partem ejusdem quæſiti. Confeſſarius peccando carnaliter cum filia confeſſionis per ſe loquendo non committit inceſtum. Ità Azorius, Filliucius *tr. 30. n. 105*, & alii. Ratio eſt: quia inter Confeſſarium, & filium aut filiam confeſſionis non intercedit cognatio ſpiritualis, quippe quæ ſolùm oritur ex baptiſmo & confirmatione; prout habetur *cap. fin. de cognat. Spirit. in 6.* Si tamen Confeſſarius ſupponatur ſimul eſſe Parochus reſpectu hujus pœnitentis, Henno haud immeritò putat, hanc circumſtantiam in confeſſione neceſſariò fore exprimendam; quia cùm talis Paſtor vi ſui officii ſit obligatus ad paſcendum gregem verbô & exemplô, hinc quemadmodum Paſtor graviter contra juſtitiam delinqueret, ſi oves ſibi con-

concreditas verbô non paſceret; ita à fortiori graviſſimè peccabit contra juſtitiam, ſi, quod verbis fortaſſis ædificavit, exemplô deſtruxerit. Nec dubitandum, quin ſanguinem talis animæ Chriſtus ſit aliquando requiſiturus de manibus talis Paſtoris: profectò ſi hodiedum væ! intonat per os Ezechielis *c. 34. v. 4.* illis Paſtoribus, qui, *quod abjectum non reduxerunt, & quod perierat, non quæſierunt* &c. quantò ſeveriùs animadvertet in illos, qui, quod bonum deſtruxerunt, ac ſeduxerunt. Unde & per Jeremiam *23. v. 1.* dicitur: *væ paſtoribus, qui diſperdunt, & dilacerat gregem paſcua mea, dicit Dominus.* Nec immeritò in Diœceſi Trevirenſi, & aliis nonnullis commixtio Sacerdotis cum filia ſpirituali eſt Caſus reſervatus; quia etiam in Jure Canonico graviſſimæ pœnæ ſtatutæ leguntur in hujuſmodi delinquentes, prout videre licet *cap. Omnes. c. ſi quis.* &c. *Non debet.* X. *q. 1.* Videatur de hoc de Sainte Beuve *Reſol. caſ. conſc. tom. 3. caſ. 84.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis 1. non ſatisfacturum præcepto confeſſionis, qui 142.
conſummatâ copulâ fornicatus accuſando
ſe

ſe præciſè diceret, ſe contra caſtitatem peccâſſe cum ſoluta, ſed debere addere, ſe habuiſſe copulam. Ità Card. Lugo *diſp. 16. de pœnit. ſect. 5. n. 238.* Tamburinus *lib. 7. in Decalog. c. 1. §. 1. n. 2. & alii.*

Ratio eſt: quia omiſsâ mentione de copula, non explicaret malitiam fornicationis, ejusdémque ſpecificam differentiam ab aliis peccatis contra caſtitatem. Ob eandem rationem puto, non ſatisfacturum, qui copulam abrupit, poſteáquam advertit proximam effuſionem ſeminis, quod dein extra vas ſparſit, eô fine præciſè, ne fœmina evaderet prægnans; quia etiam talis non ſatis exprimeret malitiam fornicationis: immò verò tenebitur ulteriùs exprimere circumſtantiam perſonæ, ſi fortaſſis fuit conſanguinea aut affinis, uti bene notat R. P. Kreſslinger *addit. I. poſt n. 44. ad tract. 9. diſt. 4.* R. P. Reiffenſtuel. *Theolog. mor.*

243. Colliges ſecundò, concubitum ſoluti cum vidua non eſſe adulterium, ſed fornicationem ſimplicem. Ratio eſt: quia non eſt, niſi concubitus ſoluti cum ſoluta ex mutuo conſenſu, uti ſupponitur. Similiter concubitus fidelis cum infideli, ſi utraque pars ſupponatur eſſe ſoluta, per ſe loquendo (ſcluſo ſcilicet periculô ſubverſionis, aut contemptu Religionis) non eſt, niſi fornicatio, prout bene notat Filliucius *tr. 30. n. 52.* Lugo, Tambur. Sporer, & alii. Copula

pula tamen cùm ſponſa alterius, tametſi dici non poſſit adulterium, eò quòd ſponſus nondum habuerit jus in re, ſeu corpus ſponſæ &c. nihilominus probabiliùs præter fornicationem ſimplicem involvit malitiam contra juſtitiam; quia ſponſus jam habuit jus ad rem, & ſponſi cenſentur vi ſponſalium voluiſſe ſe obligare ad reddendum & conſervandum corpus ſuum in eo ſtatu, in quo eſt, dum ſponſalia contrahunt, veluti diximus *parte 3. Theolog. Sacrament. Confer. 2. n. 59.* Idipſum tenet Covarruvias, Sanchez, Filliuc. *l. cit. n. 54.*

Sed quid, ais, de copula frigidi, ſeu Evnuchi?

℟. Hanc non eſſe meram, ſeu ſimplicem fornicationem, ſed inſuper involvere malitiam contra naturam. Ratio eſt: quia per talem concubitum fruſtratur finis humanæ generationis, & inutiliter ſperma utriusque concumbentis provocatur, proptereàque in confeſſione hæc circumſtantia debet exprimi. Ità Sanchez *lib. 9. de Matr. diſp. 19. n. 8.* Tambur. ubi ſuprà. §. *1. n. 9.* 244.

Colliges tertiò, peccatum inceſtûs tantò eſſe gravius, quantò perſona, cùm qua perpetratur, eſt magis conjuncta. Ratio eſt: quia ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 227.* malitia inceſtûs petitur ex irreverentia illata perſonæ conjunctæ; cùm ergo irreverentia tantò ſit major, quantò major eſt conjunctio, 245.

ctio, ſequitur, & malitiam tantò eſſe majorem. Unde graviùs procul dubio peccat, qui carnaliter cognoſcit propriam Matrem aut ſororem, quàm ille, qui cognoſcit ſolùm nurum, vel materteram, vel amitam. Unô verbô: graviùs peccat, qui impudicè agit cum conſanguinea in primo, quàm ſecundo gradu, graviùs itidem delinquit, qui cum conſanguinea, quàm qui cum affine duntaxat. Et quia juxta probabilem multorum opinionem hæc diverſitas graduum non ſolùm malitiam aggravat, ſed & ſpeciem mutat; hinc ſi pœnitens ſe ipſum non exprimat, oportebit, ut Confeſſarius propinquitatem ſeu conjunctionem graduum magis examinet, quatenus poſſit congruam injungere pœnitentiam. Videatur Bonacina *de Matr. q. 4. pun. 16. n. 4.* vel Filliuc. *tr. 30. n. 98.*

246. Colliges quartò, ad raptum formaliter talem minimè opus eſſe, ut concubitus vel alia turpitudo libidinoſa opere ipsô fuerit exercita, ſed ſufficere, perſonam fuiſſe violenter abductam explendæ libidinis causâ, velut conſtare poteſt ex dictis *n. 329.* Quantùm ad malitiam tamen in foro conſcientiæ incurrendam perinde eſt, ſive mas violenter abducat fœminam, ſive fœmina marem, non item quantùm ad pœnas in foro fori incurrendas; quia tales pœnæ probabiliùs afficiunt ſolos Raptores, non item Raptri-

Digitized by Google

Raptrices fœminas, quandoquidem hoc rariſſimè contingit: de iis verò, quæ raro contingunt, non ſoleant intelligi, aut ferri leges, prout diximus *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 12. n. 292.* Videantur de hoc Sanchez *lib. 7. de Matr. diſp. 12. n. 25.* Leſſius *de J. & J. l. 4. n. 66.* Tambur. *l. 7. Decal. c. 6. §. 2. n. 8.*

Colliges quintò, nec eſſe raptum dicendum, ſi quis tentet copulam carnalem cum fœmina dormiente, vel aliter uſu rationis deſtituta. Ratio eſt: quia in tali caſu non fit abductio fœminæ. 247.

Certum nihilominus eſt, tale peccatum in confeſſione ſingulariter exprimendum, eò quòd præter malitiam luxuriæ inſuper involvat malitiam injuſtitiæ: & ſi perſona oppreſſa fuit virgo, quæ ante ſomnum vel amentiam non conſenſit in hujuſmodi actum, talis concubitus participabit malitiam ſtupri. Ità Tamburinus *cit. n. 17.* Babenſtuber *l. cit. art. 2. n. 48.*

Colliges ſextò, Religioſum, Sacerdotem, vel Clericum in ſacris conſtitutum, turpia exercendo, ſeu carnaliter peccando cum perſona per votum ſolenne caſtitatis Deo conſecrata, committere duplex ſacrilegium; quia non ſolùm propriam, ſed & alienam perſonam ſacram indignè tractat: quemadmodum Maritus cognoſcens carnaliter aliam maritatam, duplex adulterium committit; 248.

mittit; eò quòd duplex jus violet, ſcilicet uxoris propriæ, & alterius mariti.

Econtra tamen Religioſus, qui ſimul eſt Sacerdos, vel ſacris Ordinibus initiatus, ſecum ipſo peccando probabiliter unum duntaxat ſacrilegium committit; quia unicum duntaxat corpus indignè per hoc tractat: & licèt hoc ſuum corpus ex duplici titulo, ſcilicet voti ſolennis caſtitatis in ſacra profeſſione emiſſi, & voti ſolennis ſacris Ordinibus annexi debuiſſet dignè tractari; quia tamen utrumque votum eſt ejusdem ſpeciei, hinc & violatio utriúsque eſt eadem ſpecie, immò & eadem numerô in eodem actu. Ità Sanchez *l. 5. mor. c. 6. n. 14.* Diana *part. 1. tr. 7. reſol. 4.* Sporer *Theolog. Sacram. part. 4. c. 3. n. 617. & 618.* ubi is ait, Sacerdotem ſatisfacturum, ſi in confeſſione dicat, ſe peccâſſe contra votum caſtitatis, aut ſi fœmina dicat, ſe habuiſſe rem cum aliquo voto caſtitatis obſtricto, tametſi nihil dicat, quòd is fuerit Sacerdos aut Religioſus. Nihilominus mihi cum Leſſio *lib. 4. de J. & J. c. 3. n. 87.* Matthæuccio *l. 7. c. 17. n. 122.* & aliis probabiliſſimum videtur, talem Sacerdotem, vel Religioſum in Sacris conſtitutum peccandô carnaliter, committere duplex ſacrilegium, haud equidem ex eo, quòd peccet contra duplex votum, ſed ex eo, quòd agat contra duplicem ſanctitatem ſui corporis, unam, quæ ex voto, alteram,

teram, quæ ex Ordinibus ſacris proficiſcitur; hæc enim procul dubio in morali hominum exiſtimatione ſpecie morali differt ab illa: quis enim neget, longè aliter corpus Sacerdotis vel Clerici in ſacris conſtituti ad cultum divinum conſecratum eſſe, quàm corpus v. g. alicujus Monialis, vel alterius mulieris habentis votum ſolenne caſtitatis?

Quare (ſalvô meliori judiciô) ego puto, in confeſſione exprimendum neceſſariò eſſe, tale peccatum carnale commiſſum fuiſſe à, vel cum Clerico in ſacris conſtituto.

Colliges ſeptimò, committi ſacrilegium 249.
reale, & quidem abominabiliſſimum, quando res ſacra, præſertim SS. Miſſæ Sacrificium promittitur, vel datur in pretium operis carnalis. Ratio eſt: quia hôc modo res ſacra, immò omnium ſanctiſſima indigniſſimè tractatur, dum id, quod ex Divina miſericordia inſtitutum fuit, tum ad Deum honorandum, tum ad hominem ſanctificandum, adhibetur velut inſtrumentum aut medium ad Deum T. O. M. offendendum, & animam perdendam. Idipſum dicendum foret, ſi Sacerdos ob eundem turpiſſimum finem SS. Evchariſtiam portaret ad quampiam, vel realiter, vel ſimulatè duntaxat infirmam. Ità Sporer *cit. n. 620.* Holzmann *tom. 1. part. 2. tr. 2. n. 668. & 669.* Babenſtuber *cit. n. 89.* Bonacina de Matr. *q. 4. pu. ult. n. 4. & 5.* Qui verò

hujuſmodi turpitudinem, copulam ſcilicet carnalem, vel tactus impudicos &c. exercet, dum S. Scapulare, vel alias ſacras Reliquias portat ſecum, vel è collo pendentes &c. propterea non committit ſacrilegium, eò quòd hujuſmodi res ſacræ merè concomitanter, & per accidens ſe habeant ad opus turpe, prout jam diximus *Theolog. moral. Decalog. part. 1. Confer. 4. n. 104.*

Cæterùm, an, vel quando ſpeciale peccatum ſacrilegii committatur effuſione ſeminis aut ſanguinis humani in Eccleſia, vel aliis locis piis, item, an committatur aſpectibus, aut colloquiis laſcivis in ſacro loco factis &c. diximus jam *part. 2. Theolog. Decalog. Confer. 18. n. 561. & ſeqq.* quô etiam lectorem remittimus.

CON-

Digitized by Google

CONFERENTIA NONA

De Luxuria completa contra Ordinem naturæ.

SUMMARIUM.

250. Nomine peccati contra naturam hìc intelligitur actus luxuriæ, repugnans ordini generationis.
251. Eſtque triplex, ſcilicet 1. pollutio, 2. beſtialitas, & 3. ſodomia.
252. Pollutio eſt voluntaria ſeminis effuſio extra concubitum;
253. Quæ probabiliter etiam in mulieribus contingere poteſt;
254. Eſtque intrinſecè mala.
255. Solvitur gemina inſtantia contra hoc.
256. Fas eſt aliquando ponere actionem vel cauſam de ſe honeſtam ac utilem, eſto inde prævideatur ſubſecutura pollutio &c.
257. Quod ſi cauſa illa, vel actio ſit inhoneſta, oportet attendere, an in genere luxuriæ ſit mortaliter, vel verò venialiter tantùm mala.
258. Nomine diſtillationis intelligitur quidem fluxus humoris medii inter verum ſemen & urinam.
259. Quæ, ſi fiat cum magna carnis motione, poteſt evadere mortaliter mala.

Digitized by Google

260. Beſtialitas eſt concubitus hominis cum bruto, ideóque enorme peccatum.
261. In actu confeſſionis probabiliùs exprimendum eſt, an beſtia illa fuerit mas, vel fœmella.
262. Ad beſtialitatem pariter reduci debet nefandiſſimus concubitus cum dæmone.
263. Sodomia propriè talis & perfecta, eſt concubitus inter maſculos in vaſe non naturali, ſeu præpoſtero.
264. Eſtque graviſſimum peccatum, varias poſt ſe trahens pœnas.
265. Reſolvitur Caſus I. cujusdam Juvenis, qui ex confricatione membri ſenſit fluxum ſeminis, ignorans quid rei eſſet.
266. Huic proin à Confeſſario ſeriò inculcandum, ut deinceps abſtineat à ſimilibus.
267. Quid conſulendum illi, qui animadvertit, ſe tempore nocturnô pollui, quoties cum certo quodam ſitu, honeſto tamen, decumbit in lectum.
268. Reſolvitur Caſus II. de quadam puella beſtiaria.
269. Quid ſi talis perſona utatur membro alicujus beſtiæ ad ſe polluendam?
270. Reſolvitur Caſus III. de quodam Juvene, aſſueto incumbere ſuper alterum velut fœminam.
271. Et quid ſi fœmina taliter incumbat ſuper aliam?
272. Tametſi omnes pollutiones ſint ejusdem ſpeciei, nihilominus communiter contrahunt diverſas ſpeciei malitias &c.
273. In nullo caſu fas eſt procurare pollutionem.
274. Licitum tamen eſt, ſumere medicamenta, ad expellendum ſemen judiciô Medicorum corruptum.

275. Evi-

275. Evigilans non tenetur reprimere fluxum ſeminis in ſomno inchoatum, bene tamen excludere conſenſum in delectationem.

276. Qui permittit ſe pollui manu alterius, vel alium polluit manu propriâ, tenetur in confeſſione exprimere qualitatem circumſtantiarum.

277. Idipſum ſingulariter exprimendum eſt, ſi impubes vel Evnuchus tentet in ſe provocare ſemen, vel ſi alius pubes in impubere id attentaverit.

278. Medici, Chirurgi, Confeſſarii &c. vi ſui officii impudica tractantes aut legentes, & inde pollutionem ſentientes, non peccant, modò conſenſum conſtanter excludant.

279. Cautè legendi ſunt, qui docent, fas eſſe fricare genitale membrum, ad abigendum peracrem pruritum &c.

280. Non ſatisfaciunt præcepto confeſſionis, qui ſodomiam aut beſtialitatem commiſſam non exprimunt, niſi ſub nomine pollutionis procuratæ.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de luxuria completa contra naturam.

QUæres primò, quid ſit peccatum contra naturam, & quotuplex?

℟. Primò, peccatum contra naturam hoc 250.
locô appellatur actus luxuriæ repugnans ordini, quem natura præſcripſit generationi

humanæ. Ità in re Leſſius *l. 4. n. 89.* Henno *tr. in Decalog. diſp. 6. q. 7.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 4. n. 43.* & alii plures. Dicitur *actus luxuriæ*; tametſi enim in latiori ſenſu omne peccatum contra legem naturalem commiſſum dici poſſit contra naturam, in quantùm repugnat rationi naturali, propriè tamen loquendo hic ſolùm agimus de peccatis luxuriæ ſexto Decalogi præcepto repugnantibus, & quidem *contra ordinem generationis humanæ*; pro cujus pleniori intellectu animadvertendum, ad naturam actûs venerei, ut ex eo poſſit fieri generatio ejusdem ſpeciei, neceſſariò quinque requiri, ſcilicet 1. conjunctionem duorum, quia unus homo ſe ſolo non ſufficit ad generationem (ſicut neç unum animal in cæteris animantibus) 2. eandem in utroque naturam. 3. ſexum diverſum. 4. Organa ſeu vaſa congrua. 5. debitum congrediendi modum. Ità *DD. proximè citt.* Unde

251. ℟. jam ſecundò, ad alteram partem ejusdem quæſiti, peccatum luxuriæ contra naturam eſt triplex. 1. *Pollutio*, quæ aliô nomine appellatur mollities, vel *peccatum molitiei*, dum ſcilicet homo ſemen ſolitariè, id eſt, ſinè conjunctione cum alio effundit. 2. *Beſtialitas*, dum quis commiſcetur carnaliter alteri naturæ, puta beſtiæ, vel dæmoni, aſſumenti naturam hominis, aut beſtiæ

ſtiæ &c. 3. Sodomia, dum ſcilicet quis eidem ſexui; utputa mas mari, fœmina fœminæ commiſcetur ſuo modô.

Solent Doctores communiter adhuc recenſere alias duas ſpecies luxuriæ completæ contra naturam, ſcilicet 1. quando ſervatur quidem diverſitas ſexûs, ſed non debitum vas, utputa ſi vir congrediatur cum fœmina, ſed in vaſe præpoſtero. 2. quando præpoſtero modô copulam tentant, puta virô ſuccubo, & muliere incubâ; aut virô à tergo ad inſtar canum vel pecorum congrediente; quibus modîs regulariter loquendo ſolet ſemen effundi, & fruſtrari generatio. Verùm (ni fallor) prior modus congruè ad ſodomiam, poſteriores autem ad pollutionem congruè reduci poſſunt: & quia de modo indebito jamjam egimus. *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 17. à n. 409.* ubi de uſu matrimonii incongruo ac illicito; hinc reſtat hic nobis agendum de pollutione, beſtialitate, & ſodomia.

Quæres proin ſecundò, quid ſit pollutio ſeu mollities?

℟. Pollutio ſeu (ùt aliô nomine vocatur) mollities rectè deſcribitur, quòd ſit voluntaria ſeminis effuſio extra concubitum. Ità Henno *cit. art. 1. concl. 1.* Laymann *l. 3. ſect. 4. n. 14.* Explicatur breviter. Dicitur 1. *voluntaria*; quia pollutio ſecundùm mox dicta eſt peccatum contra 252.

naturam: atqui niſi effuſio ſeminis eſſet voluntaria, peccatum non poſſet eſſe: hinc fit, ut ſi talis effuſio contra voluntatem, ſive dein in ſomno, ſive etiam in vigilia contingat, cum conſtanti excluſione conſenſûs in delectationem &c. peccatum eſſe non poſſit, ſed potiùs occaſio meriti. Dicitur 2. *effuſione ſeminis*, ut diſtinguatur à diſtillatione, quæ conſiſtit in quadam ſubtili emiſſione cujusdam humoris medii inter verum ſemen & urinam, quæ ſubide etiam naturaliter ſinè delectatione, aut libidinoſa commotione fieri poteſt: unde dici non debet pollutio, licèt evadere poſſit peccaminoſa, ſi voluntariè acceptetur, & fiat cum magna commotione, ſeu carnis rebellione; quò caſu reductivè pertinet ad pollutionem. Dicitur 3. *Extra concubitum*, non verò *extra vas ad generationem ordinatum* &c. ut per hoc comprehendantur mulierum pollutiones, quæ, licèt ſe ipſas tangendo ſemen effundant ad vas naturale generationi aptum, ſcilicet matricem, nihilominus pollutionis culpam incurrunt, dum hoc extra concubitum faciunt; quod verum eſt (ait Henno) in omnium ſententia, & maximè in ſententio D. Bonaventuræ & Scoti poſt Hypocratem & Galenum, quibus communiùs adhærent Medici, volentes ſemen mulieris activè concurrere ad generationem, & conſequenter tunc fruſtrari fine à natura intentô.

Errant

Errant ergo Confeſſarii (ſubdit idem 257.
Henno *loc. cit.*) qui tantùm inquirunt à mulieribus, an non ſenſerint aliquando humoris fluxum extra corpus, putantes tunc contigiſſe pollutionem, aliàs non; cum tamen ſæpè exteriùs ſentiant humoris medii fluxum ſinè pollutione, immò ſinè delectatione: econtra verò patiantur interiùs veras pollutiones ſinè fluxu externo: quod accidit, dum ſemen de vaſe deciſum ad matricem mittitur: quod fœminæ facilè ſentiunt, immò magnâ voluptate percipiunt. Fatendum tamen, aliquando per motus valde violentos & enormes etiam exteriùs pati pollutionem, licèt rariùs. Ità Doctor *cit*; cui conſonat illud, quod de judicio Medicorum jam pridem ſcripſit ſolertiſſimus Gobat. *Theolog. experim. tr. 9. n. 391.* ſcilicet ſemen muliebre regulariter diffluere ad matricem, rarò extra, proptereáque ad dignoſcendum, an & ipſæ ſeminaverint, ſícque copula perfecta intervenerit, & inde prognata affinitas, modeſtè à Confeſſario interrogandas eſſe, an non in ipſo actu concubitûs, vel paulò antè, aut pòſt ſenſerint magnam voluptatem; quòd eſſet indicium, etiam ipſas ſeminâſſe. Ità Gobat, ità & nos *part. 3. Theolog. Sacram Confer. 10. n. 250.*

Audio tamen, hodie à DD. Medicis communiter negari, dari in mulieribus verum ſemen, aut veros teſticulos, ſed potiùs ova-

 ria

ria, quibusdam parvulis ovis, magnitudinem piſi viridis non ſuperantibus (ab aliis vocantur veſiculæ) referta. Ità D. Georgius Francus, videndus apud Paulum Zacchiam *in Quæſtion. Medico. legal. tom. 2. lib. 9. tit. 11. q. un. n. 19. in fine.* Quidquid tamen de hoc ſit: apud Theologos certum, & indubitatum manet, mulieribus æquè parùm ac impuberibus, vel ſpadonibus permiſſum eſſe, ut (extra concubitum conjugalem) vel propriô vel alterius tactu ad venerem ſeſe provocent; quia, cùm ex tali contactu & provocatione ſpermatis ſentiant maximam voluptatem (ùt omnes, tam mulieres, quàm Medici fatentur) hinc ſi id ſemel permitteretur iisdem absque reatu conſcientiæ, hâc voluptate contentæ facilè reſpuerent connubia, non ſinè maximo præjudicio ſpeciei humanæ: ergo ob eandem cauſam, ob quam natura maſculis, etiam impuberibus ac ſpadonibus, interdictam voluit procurationem pollutionis, aut provocationem ſpermatis, debuit & fœminis interdixiſſe hujusmodi provocationem &c. &c.

Quæres tertiò, ſitnè pollutio intrinſecè mala, ità, ut in nullo caſu liceat eam procurare?

254. ℞. Affirmativè. Ità *communis DD.* apud Laymann, Sporer, & alios. Ratio hujus eſt: quia ſemen humanum à natura ordinatur

natur ad generationem; ergo illud effundere ob alium finem, repugnat ordini naturæ, ídque graviter; quia in materia gravi. Enimverò, cùm in tali effuſione homo ſentiat magnam voluptatem, hinc ſi ſemel in aliquo caſu v. g. reparandæ ſanitatis cauſâ &c. eſſet licita, procul dubio homines ex natura ſua proni ad captandas hujusmodi voluptates abuterentur hâc facultate, non ſinè maximo præjudicio ſpeciei humanæ. His de cauſis Innocentius XI. ſequentem *n. 49.* propoſitionem damnavit. *Mollities jure naturæ prohibita non eſt, unde ſi DEUS eam non interdixiſſet, ſapè eſſet bona, & aliquando obligatoria.* Verùm contra hoc

Dices. Fas eſt ob conſervationem totius hominis abſcindere membrum v. g. manum vel pedem, item effundere ſanguinem: ergo & ſemen humanum. Et certè ob rationabilem cauſam v. g ſanitatis licet pollutionem optare: quid nî & eam procurare?

℞. Cum Laymanno, Sanchezio, & aliis *nego. conſeq. & parit.* quia membra, ſicut & ſanguis humanus inſtituta ſunt ad conſervationem & functiones individui: ergo ſi talis abſciſſio partis ſit neceſſaria ad conſervationem totius, haud imprudenter fit, conſequenter nec illicitè. Econtra verò ſemen humanum non eſt ab Auctore Naturæ datum propter individuum, ſed propter 255.

conſer-

conſervationem & propagationem totius ſpeciei humanæ, quæ multùm per omnem modum periclitaretur, ſi fruſtratio ejusdem, ſeu pollutio ſemel ob conſervationem unius individui permitteretur. Adde, quòd in abſciſſione membri, vel emiſſione ſanguinis, aut alterius excrementi, non ſentiatur voluptas, ſicut in procuratione pollutionis, vel emiſſione ſeminis, ſed potiùs dolor: ergo in abſciſſione membri non imminet ſpeciei aut individuo humano tantum periculi, quantum ex procuratione pollutionis. Eſto etiam ob rationabilem cauſam v. g. ſanitatis fas ſit deſiderare pollutionem affectu ſimplici & inefficaci, non tamen licet eam deſiderare efficaciter, aut omnino procurare: diſparitas eſt hæc: quia deſiderium inefficax poſt præſcindere à circumſtantia delectationis ſenſualis, neque aliquid nocet ſpeciei humanæ: è contra deſiderium efficax, aut procuratio ejusdem nequit præſcindere ab illa delectatione, & multùm per omnem modum eſſet præjudicioſa toti ſpeciei humanæ, utì jam dictum.

Quæres quartò, ſitnè aliquando licitum ponere actionem vel cauſam, ex qua probabiliter creditur ſubſecutura pollutio?

256. ℟. Primò. Eſt licitum, quando actio vel cauſa eſt de ſe honeſta, & utilis, ſimúlque ex parte patientis abeſt periculum conſensûs. Ità Henno *ubi ſuprà art. 2. concl. 1.* ex

ex communi DD. Ratio eſt: quia dum quis proſequitur jus ſuum per actionem de ſe honeſtam, effectus quiscunque demum, præter intentionem & merè per accidens inde ſubſecutus, non poteſt imputari ad culpam; quia talis effectus nullo modô cenſetur voluntarius, ſed ſolùm permiſſus ab agente, & quidem ex rationabili cauſa, quam non tenebatur non ponere: ergo quemadmodum mulieri ex rationabili cauſa pharmaco utenti ad recuperandam ſanitatem imputari non po[illegible]ectio fœtûs inanimati, per accidens fo[illegible] ex hujusmodi ſumptione contingens, ità nec debet tali imputari pollutio præter intentionem ſubſequens, ad quam ſe merùm permiſſivè cenſetur habere, modò conſtanter excludat omnem conſenſum in illam delectationem.

℟. jam ſecundò ad idem quæſitum I. ſi 257.
actio illa vel cauſa in genere luxuriæ eſt mortaliter mala, & efficaciter influens in commotionem veneream atque pollutionem, uti eſt v. g. aſpectus, aut tactus partium verendarum alterius perſonæ, præſertim diverſi ſexûs, ponens hujusmodi cauſam peccat mortaliter. Ratio eſt: quia cenſetur indirectè voluiſſe procurare pollutionem, qui enim vult cauſam efficacem convincitur velle & effectum naturaliter inde fluentem.

Econ-

Econtrà verò II. ſi cauſa illa in genere luxuriæ eſt tantùm venialiter mala, uti eſt v. g. curioſus aſpectus formoſæ faciei fœmineæ, vel colli aut mamillarum quodammodo prominentium, vel ſi cauſa quidem ſit mortaliter mala in alio genere, non verò in genere luxuriæ, utpote naturâ ſua non ordinata ad venerem, uti eſt v. g. exceſſus in epulis aut potibus delicatis & calidis &c. etiam pollutio inde ſecuta non erit, niſi venialiter mala. Ratio eſt: quia cùm talis pollutio non ſit voluntaria in ſe, ſed in cauſa duntaxat, nequit eſſe magis peccaminoſa, quàm ſit ipſa cauſa: atqui hæc in genere luxuriæ non ſupponitur peccaminoſa, niſi venialiter: ergo etiam pollutio nequit imputari ad majorem culpam, quàm ad venialem, modò ſemper excludatur libidinoſa complacentia in illam, & periculum proximum conſenſûs. Et ità tenent probatiſſimi DD. Sanchez *lib. 9. de matr. diſp. 45.* Leſſius *de J. & J. lib. 4. dub. 14. à n. 100.* Laymann *ubi ſuprà n. 16.* Sporer *Theol. Sacram. part. 4. c. 3. n. 645. & ſeqq.* Reiffenſtuel *Theol. mor. tr. 9, diſt. 4. n. 54.* Hæc doctrina pro praxi bene notanda eſt; tum quia frequentiſſimè occurrit; tum etiam quia ſerviet ad tollendos innumeros ſcrupulos, & caſus ſolvendos, ait Sporer *cit. n. 650. in fine.*

Quæres quintò, quid ſit diſtillatio, & an peccaminoſa?

℟. No-

Digitized by Google

℟. Nomine diſtillationis intelligitur quidam fluxus humoris medii inter verum ſemen & urinam per meatus membrorum pudendorum tam unius, quàm alterius ſexûs, qui poteſt vocari ſalivalis & ſputalis, & licèt ab humore ſeminali non poſſit tam faciliter diſcerni, propter ſimilitudinem coloris, carníſque commotionem, re ipſa tamen in eo potiſſimùm ab hoc differt, quòd faciliùs fluat, nec cum tanta carnis commotione, prout jam paulò ſuperiùs inſinuavimus *n. 252.* & fuſiùs videre licet apud Gerſon *part. 2. tr. de pollut.* Sanchezium, & alios plures: hôc notatô 258.

℟. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Quando diſtillatio contingit absque carnis commotione vel rebellione &c. &c. vel omnino non, vel certè non, niſi venialiter peccaminoſa eſt: bene verò ſecundò, ſi fiat cum magna carnis commotione. Ità cum Sanchez *de Matr. lib. 9. diſp. 45. n. 2. & 31.* Bonacina *de Matr. pu. 20. n. 13.* Reifſenſtuel *cit. n. 58. & 59*: Ratio prioris eſt: quia talis humor ad inſtar ſalivæ ſe habet, nec ex ſe habet annexam quandam voluptatem; ergo per ſe loquendo non eſt peccaminoſus. Ratio autem poſterioris hæc eſt: quia ſi fiat cum commotione carnis ac ſpirituum, evadit notabiliter turpis, immò eſt quædam inchoatio pollutionis: ergo ſi voluntariè acceptetur, vel, quod pejus 259.

pejus foret, procuretur, erit mortaliter peccaminoſa.

Quæres ſextò, quid ſit beſtialitas, & quale peccatum?

260. ℟. Beſtialitas eſt concubitus hominis cum bruto; eſt enorme peccatum, jure tam divino, quàm humano ſub graviſſimis pœnis interdictum. Ità *communiſſimè DD.* Felix Poteſtas *in exam. Confeſs. tom. 1. p. 2. n. 2182.* Henno *art. 5. concl. 1.* Dicitur autem 1. *concubitus*, id eſt coitus carnalis &c. ut per hoc excludantur meri tactus impudici; nam ſi quis tangeret beſtiam impudicè usque ad pollutionem ejusdem, fortaſſis etiam cum pollutione propriâ, ſed ſinè omni affectu ad coitum, non committeret beſtialitatem propriè dictam, nec incurreret caſum reſervatum, eſto ſupponatur beſtialitas eſſe reſervata: licèt hujusmodi tactus videantur involvere aliquam ſpecialem turpitudinem, reductivè ad ſpeciem beſtialitatis pertinentem. Dicitur 2. *cum bruto*, id eſt, animali, ſeu re animata alterius ſpeciei ab homine, ſive dein ſit canis vel equa aut vacca &c. &c. nam in ordine ad beſtialitatem incurrendam perinde eſt, ſive cum animali hujus ſive alterius ſpeciei coitus fiat; quia hæc diverſitas non eſt, niſi materialis, & in genere entis: ferè quemadmodùm in ordine ad furtum perinde eſt, ſive pecunia auferatur ſive veſtis &c. proin neceſ-

ceſſum minimè eſt, ut in actu Confeſſionis exprimatur, an peccatum hoc fuerit commiſſum cum cane vel ove, aut vitulo, gallina &c. Dictum fuit 3. *eſſe enorme peccatum ſub pœnis &c.* Nam in Lege veteri *Levit. 20.* ſtatutum fuerat, ut *qui cum jumento vel pecore coïerit, morte moriatur, pecus quoque occidatur.* Lege civili hodie puniri ſolet rogô, ſeu comburio.

Sed nunquid neceſſum erit dicere, an beſtia illa fuerit mas, aut fœmella?

℟. Probabiliùs tenetur pœnitens id exprimere. Ità contra communem aliorum tenent Mendo *diſp. 5, q. 25.* quem ſequitur la Croix *l. 6. p. 2. n. 1083.* & noſter V. P. Holzmann *tom. 1. part. 2. tr. 2. n. 681.* 261.

Ratio eſt: quia congreſſus hominis cum beſtia mare, & cum beſtia ſœmella in genere moris ſpecie differunt, utpote naturæ, & caſtitati modis eſſentialiter diverſis oppoſiti: ob eandem rationem tenetur pœnitens exprimere, ſi fortaſſis cum beſtia fœmella coiviſſet in vaſe innaturali ſeu præpoſtero ejusdem. Ità *DD. communiter.*

Porro ad peccatum beſtialitatis reduci debet nefandiſſimus, & omni jure damnatiſſimus coitus cum dæmone, prout fieri amat à magis & ſagis, dæmone ipſis in corpore aſſumpto apparente, & ſuccumbente, vel incumbente in forma maris aut fœminæ; eſt enim coitus hominis cum alia ſpe- 262.

cie; quia dæmon non eſt homo, tametſi in ſpecie hominis appareat: immò præter malitiam beſtialitatis inſuper involvit aliam malitiam contra virtutem religionis, ratione commercii, aut familiaritatis cum hoſte humani generis initæ: & præterea poteſt involvere malitiam v. g. Sodomiæ, adulterii, inceſtûs, vel ſacrilegii, ſecundùm quod talis coitus cum affectu ad dæmonem in forma perſonæ ſacræ, vel conſanguineæ &c. apparentis fit, prout cum Bonacin. Filliuc. &c, advertit Buſenbaum apud la Croix *l. 3. part. 1. n. 918. fin.* De quibus circumſtantiis, niſi ſe ipſum explicet, pœnitens examinari debet.

Quæres tandem ſeptimò. Quid ſit Sodomia?

263. ℟. Sodomia propriè dicta ſeu perfecta eſt concubitus inter maſculos in vaſe non naturali. Ità Felix Poteſtas ubi ſuprà *n. 2171.* Duo igitur neceſſariò requiruntur ad Sodomiam perfectam, ſcilicet 1. coitus ſeu copula inter perſonas ejuſdem ſexûs, & quidem 2. in vaſe innaturali ſeu præpoſtero. Hinc copula maſculi cum fœmina in vaſe indebito, id eſt præpoſtero, non eſt Sodomia propriè, ſed impropriè dicta; quia non eſt concubitus inter perſonas ejuſdem ſexûs. Veroſimilius inſuper mihi cum mox *cit.* Auctore (contra communem aliorum) videtur, concubitum fœminæ cum fœmina, etiam

etiam cum affectu ad vas præpoſterum factum, non eſſe, niſi Sodomiam impropriam; quia inter duas fœminas nequit dari coitus, ſeu copula perfecta: Nihilominus in confeſſione talis circumſtantia exprimenda neceſſariò erit; quia committitur Sodomia ſaltem imperfecta, quæ procul dubio ſpecie morali differt à mollitie ſeu pollutione, tametſi facilè crediderim, hujusmodi concubitum à fœmina vel nunquam, vel non niſi rariſſimè contingere cum affectu ad vas præpoſterum alterius fœminæ, benè verò cum affectu ad virum, & ad vas naturale ejusdem, prout in praxi experiuntur illi, quorum eſt judicare de ſimilibus.

Ex quibus cuilibet, niſi fallor, evidentet colligere licet, peccatum ſodomiæ eſſe graviſſimum, & abominabiliſſimum, id, quod nedum ex quampluribus S. Scripturæ textibus, ſed vel maximè etiam ex graviſſimis pœnis à DEO propter hoc deteſtabile crimen inflictis, tum præcipuè, dum ad eluendum hoc ſcelus Sodomam (unde crimen hoc traxit ſuam nomenclaturam) totámque illam Pentapolim igne ſulphureo de cœlo lapſo exuſſit, atque conſumpſit. Porro jure humano civili in conſtitutionibus pœnalibus Caroli V. *conſtit. 116.* huic flagitio decernitur rogus, ſive comburium. Jure verò Eccleſiaſtico Laici ſodomitæ excommunicantur, Clerici verò beneficiis privan- 264.

T 2 tur

tur & deponuntur, ità, ut vi conſtitutionis Pii V. editæ 1568. per Judicem Eccleſiaſticum degradari, & poteſtati ſæculari extradi debeant, quæ circa eosdem ità procedere jubetur, prout in Laicos hôc vitio irretitos legitimis ſanctionibus conſtitutum repererit. Videatur de hoc Babenſtuber *tr. 5. diſp. 7. a. 2. n. 74.* Sayrus *lib. 8. clav. Reg. c. 5. n. 16.* Reiffenſtuel *l. 5. decret. tit. 16. à n. 84.* Tambur. *l. 7. decal. c. 7. §. 3. n. 5.* item *§. 6. n. 3.* ubi cum aliis notat, quòd hujusmodi pœnæ velut odioſæ, uti & reſervatio Sodomiæ non debeant extendi, ſed intelligi de Sodomia perfecta inter duos maſculos &c. cum immiſſione ſeminis in vas præpoſterum. Ex quo liquet, explicandum eſſe, fueritne Sodomita agens vel patiens; quia patiens nequit immittere ſemen in vas præpoſterum, licèt & ipſe poſſit diſpergere.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de luxuria completa contra naturam.

CASUS PRIMUS.

Titius Juvenis quindecim annorum fatetur inter alia, ſe jam aliquoties in ſ. v, membro genitali ſenſiſſe neſcio quem pruritum ſat mo-

leſtum

leſtum ex fluxu cujùsdam humoris, ad hunc verò ſedandum fricâſſe membrum, paulò poſt dolorem omnem converſum fuiſſe in magnam voluptatem, ſimúlque aliquid effluxiſſe ad inſtar lactis: inſuper adjungit, ſe hujusmodi fluxum jam aliquoties tempore nocturno ſenſiſſe, præſertim ſi ante cubitum aliquamdiu inhæſit cogitationibus lubricis, & deſuper evigilâſſe, non ſinè magna voluptate: Cùm verò non ſciat, quid hæc ſibi velint; hinc à Confeſſario petit informari. 1. An protinus ſibi liceat præfatò modo ſedare pruritum, & 2. ſi tempore nocturno etiam contra intentionem propriam ſimile quid contingeret, an liceat ſibi tactu manuum adjuvare naturam, & promovere hujusmodi fluxum? Quid judicii Confeſſarius ferat de tali juvene? vel 2. quid ad hæc dubia reſpondebit?

℟. Ex hac ſimplici narratione ſeu confeſſione facilè Confeſſarius prudens colliget, hunc juvenem eſſe quodammodo innocentem, vel ſimplicem potiùs, utpote ignorantem generationis humanæ principium, ſemen ſcilicet humanum, quod ſub nomine lactis, vel ad inſtar lactis expreſſit: colliget inſuper, eſſe hominem bonæ mentis, & teneræ conſcientiæ, eò quòd ſollicitè indaget, quid ſibi deinceps liceat vel non? 265.

Proin concludet, cum hujusmodi hominibus cautè, immò cautiſſimè, proceden-

dum eſſe, ne fortaſſis incautiùs aut liberiùs à Confeſſario in hac materia eruditi, talia diſcant, quæ meliùs ignorâſſent, & qui hactenus materialiter tantùm, deinde incipiant peccare formaliter. Verùm ut maneamus in noſtro caſu.

266. ℟. Jam ad alterum quæſitum, ut Confeſſarius paucis ſe expediat, ad præfata propoſita dubia reſpondeat, non licere deinceps vel fricando ſedare pruritum, vel manu adjuvare, & promovere hujusmodi fluxum. Ità enim docent Mendo, Tamburinus *in decalog. l. 7. c. 7. §. 2. n. 18. & 19.* Sporer *Theolog. Sacram. part. 4. n. 657.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 926.* & alii plures, hâc potiſſimùm ratione; quia talis fricatio ſeu frictio per ſe tendit ad provocationem ſeminis; tum etiam, quia in tali juvene ſemper adeſt evidentiſſimum periculum conſensûs in voluptatem, & ob hanc ſæpiùs percipiendam in provocationem pollutionis. Et quia hujusmodi juvenes faciliùs ducuntur motivis ſenſibilibus ac naturalibus, quàm ſupernaturalibus, hinc Confeſſarius paucis dicat, ſubeſſe periculum incurrendi diverſas infirmitates ex frequentiori fluxu, aut provocatione talis humoris, ideóque vel maximè abſtinendum à fricatione, vel promotione ejusdem fluxûs; dicat inſuper, id fieri non poſſe ſinè gravi offenſa Dei &c. ideóque ante ſomnum non

am-

ampliùs deliberatè immorandum cogitationibus impuris, ſed potiùs vigilandum, ut, ſi vel natura, vel aſtutia dæmonis ſimilia ingerat phantaſiæ, illico intellectum avertat ab hujusmodi objectis, Dei gratiam, & B. V. Mariæ opem, ac patrocinium devotè invocet, & huic ſeſe commendet: inſuper conetur intellectum applicare, vel ad recolendum quoddam myſterium paſſionis dominicæ, vel judicii divini horrorem, purgatorii aut inferni rigorem &c. quatenus hôc modo aſtus inimici infernalis eludat.

Sed quid (ais) de illo pœnitente tenendum, qui multiplici experientiâ doctus, ſe ſemper in ſomno pollui, quoties cum certo quodam, honeſto tamen ſitu, decumbit in lectum, & tamen hujusmodi ſitum non vitat, quin potiùs de pollutione perpeſſa ſibi congratulatur; quia rationabiliter credit, hujusmodi exonerationes naturæ proficuas eſſe ſuæ complexioni ac ſanitati? quid, inquies, de tali pœnitente judicii ferendum eſt, vel quid eidem interroganti reſpondendum?

℟. A Confeſſario vel maximè attendendum, an in tali pœnitente ſubſit periculum 267.
conſensûs in ipſam delectationem, vel non? id, quod ex confeſſione reliqua, vel ſpeciali indagine facilè dignoſci poterit. Si ſubſit periculum conſensûs, eidem 1. ſeriò inculcandum, ut deinceps abſtineat à tali

ſitu; ſi verò abſit omne periculum conſenſûs, 2. eâdem dicat, quòd non teneatur abſtinere ab hujuſmodi ſitu honeſto, nec peccaturum, ſi de pollutione præcisè, vel potiùs de exoneratione naturæ, in quantùm hæc proficua eſt ſuæ complexioni, ſibi congratuletur: ſecus 3. ſi delectaretur de ipſa pollutione ſecundùm ſe, id eſt, de illo delectabili fluxu ſeminis; de quo proin maximopere cavendum, & abſtrahendum. Reſolutio hæc trimembris bene eſt notanda tum Confeſſario, tum ipſi etiam pœnitenti. Ratio primi eſt: quia ſi pœnitens ſupponatur lubricus homo, & aſſuetus ſibi complacere de tali actione, tunc per talem ſitum, quantumvis de ſe honeſtum ac licitum, ſeſe exponeret periculo proximo peccandi: at nefas eſt, per actionem etiam de ſe honeſtam, ſeſe exponere periculo proximo peccandi, niſi talis actio ſit ſummopere neceſſaria, vel moraliter inevitabilis, qualis certè non eſt ſitus ille in lecto, ex quo prævidetur ſubſecutura pollutio: ergo abſtinendum foret ab hoc, idque tantò ſollicitiùs, quantò evidentiùs timendum, ne mentiatur iniquitas ſibi, & ſub ſchemate ſe taliter ſituandi lateat ſiniſter affectus ſeſe polluendi, prout benè notant Sanchez, Laymann, Navarr. Buſenbaum, apud la Croix *l. 3. p. 1. n. 920.*

Ratio ſecundi eſt: quia ſecundùm dicta *n. 256.* nemo tenetur abſtinere ab actione de ſe honeſta & utili, ex qua prævidetur ſub-

ſecu-

ſecutura pollutio, quando abeſt periculum conſentiendi in illam turpitudinem: & quia exoneratio naturæ à ſuperfluo ſemine, & inde conſequens ejusdem naturæ ſublevatio, eſt res honeſta, ſecundùm rectam rationem appetibilis; hinc nemo tenetur de ea triſtari, ſed potiùs licitiſſimè ſibi de hac gratulatur, non minùs, quàm de ſuperato alio morbo. Sanchez *de Matr. l. 9. diſp. 45. n. 4.* cum S. Auguſt. S. Thom. & aliis *DD. communiter.*

Ratio autem tertii eſt hæc: quia illa delectabilitas ex fluxu ſeminis effuſi (extra actum conjugalem) eſt intrinſecè mala, ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 254.* atqui de objecto intrinſecè malo nunquam licet gaudere: & licèt talis fluxus voluptuoſus tempore ſomni non potuerit eſſe peccaminoſus, utpote merùm involuntarius, & naturalis, nihilominus complacentia poſtea in vigilia inde captata jam eſt voluntaria; & quia de objecto intrinſecè malo, ideò etiam peccaminoſa: quemadmodum ſi talis pœnitens ſomniâſſet, ſe habuiſſe copulam carnalem fornicariam, vel injuſtè occidiſſe ſuum inimicum, ſomnians non peccâſſet, utpote deſtitutus libertate neceſſariâ: peccabit tamen, ſi poſtea vigilans ſibi voluntariè complaceat in hujusmodi objecto; quia cauſa, quæ ipſum in ſomno excuſaverat à peccato, ſcilicet defectus libertatis, in vigilia, ubi jam ſupervenit libertas, non am-

T 5 plius

pliùs adeſt, conſequenter nec excuſare poteſt à peccato. Videantur de hoc Sanchez *in Decálog. l. 1. c. 2. n. 16.* Sporer *Theolog. mor. tr. 1. c. 6. n. 31, & 32.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 933. & 934.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronia puella viſa fuit pati quosdam certos inhoneſtos, & frequentes quidem aſſultus à quodam prægrandi moloſſo, & quia in ſimilibus complacentiam potiùs, quàm diſplicentiam oſtendere videbatur, ſuſpicionem apud alios prudentiores incurrit, ne fortè cum eodem moloſſo aliquando habuiſſet carnale commercium: re meliùs exploratâ, veluti à curioſis fieri amat, tandem Sempronia in tribunal tracta & examinata, faſſa fuit, ſe unâ vel altera vice applicâſſe eundem moloſſum ad lambendam ſibi pudendam, & exinde ſenſiſſe magnam voluptatem, paulò pòſt verò cum eodem perveniſſe ad ipſam copulam; hinc Sempronia capitis condemnata, & cum eodem moloſſo combuſta fuit. Hæc ſpecies facti Confeſſario non multùm faceſſet negotii, prout ex dictis n. 260. facilè colligetur: quæri nihilominus poteſt, an Sempronia peccatum beſtialitatis commiſerit, non ſolùm admittendo moloſſum ad copulam, verùm etiam applicando eundem ad lambendum &c. &c.

268. ℞. cum diſtinctione, vel enim ſupponitur moloſſum applicâſſe ad lambendum eò fine,

fine, ut is animaretur per hoc ad coitum, prout animari ſolent lambendo canes &c. vel ſolùm, ut per hoc voluptatem, & fluxum ſeminis in ſe cauſaret, ideóque ad explendam libidinem? Si prius? dicendum, Semproniam commiſiſſe actum beſtialitatis, ſaltem in affectu, & intentione, eſto coitus re ipsâ non fuiſſet ſecutus, proindéque teneretur hanc circumſtantiam in confeſſione explicare; ſecus enim Confeſſarius non poſſet colligere malitiam beſtialitatis. Si verò ſupponatur poſterius (prout revera haud infrequenter fieri ſolet ab hujusmodi libidinoſis) dicendum, hoc peccatum potiùs pertinere ad mollitiem, quàm ad beſtialitatem; parum quippe refert, an linguâ canis, vel aliô inſtrumento, etiam animatô, v. g. digitîs propriis, aut alterius hominis utatur, ad explendam libidinem, ſeu procurandam pollutionem, prout ampliùs colligetur ex proximè dicendis *n. 270*. Nihilominus cùm hujusmodi tactûs libidinoſi ex natura ſua ordinentur ad diverſas ſpecie & malitiâ copulas ratione diverſæ ſpeciei, tenetur pœnitens id exprimere in confeſſione, prout bene notant Sporer *Theolog. Sacram. p. 4. c. 3. n. 635*. Babenſtuber ubi ſuprà *art. 2. n. 7*.

Sed quid, inquies, ſi talis perſona libidine æſtuans utatur membro alicujus beſtiæ ad ſe polluendam &c. eritne condemnanda

da beſtialitatis, vel obligata ad declarandam in actu confeſſionis hanc circumſtanſtiam?

269. ℟. Cum eadem diſtinctione proximè data. Vel enim utitur ipsô membro genitali beſtiæ, vel alio? ſi primum condemnanda erit beſtialitatis. Si ſecundum non erit condemnanda hujus criminis; quia dici nequit, habuiſſe coitum cum beſtia, utpote impoſſibilem ſinè interventu membrorum genitalium: proin ſatis erit dicere in actu confeſſionis, ſe procurâſſe pollutionem &c. niſi (quod certè rariſſimè fieri aſſolet) applicatio talis membri etiam non genitalis facta fuiſſet, cum affectu ad membrum genitale ſeu coitum cum beſtia, tunc enim committeret beſtialitatem ſaltem in affectu, neceſſariò explicandam in confeſſione. Certum tamen eſt, & multiplici experientiâ compertum habetur, quòd tales perſonæ (ſaltem ex conſcientia erronea) apprehendere ſoleant ſingularem malitiam, & ruborem exponendi hujusmodi turpitudines coram Confeſſario. Plures hujusmodi caſus audivi, ſed non oportet eos typis commendare, aut divulgare in mundo, ne fortè aliis cedant in ſcandalum.

Confeſſarius, qui ea, quæ mox cum diſtinctione reſolvimus, benè perceperit, de facili ſeſe juvare poterit in ſimilibus caſibus. Unde ſit

CA-

Digitized by Google

CASUS TERTIUS.

CAjus juvenis veneri deditus alium quendam juvenem honeſtum thalami conſortem, nedum induxit & allexit ad provocandas mutuis tactibus pollutiones, ſed inſuper aliquoties ſuper eundem ſupinus incubuit, ac ſi fuiſſet mulier: aliquoties etiam convenit amaſiam ſuam tempore nocturno; verùm ne ex hujus impragnatione infamiam publicam, & alia incommoda inde naſcentia incurreret, membrum inter vox endices ejuſdem tamdiu agitavit, usque dum pollueretur. Quæritur jam, an Cajus in his caſibus condemnandus ſit ſodomiæ commiſſæ?

℟. Cajum non eſſe condemnandum ſo- 270.
domiæ nec in priore, nec in poſteriore caſu. Ità Maſtrius, Felix Poteſtas ubi ſuprà *n.* *2172.* Diana & alii. Ratio eſt: quia ſodomia importat copulam; atqui Cajus non habuit copulam cum juvene, neque cum ſua amaſia in vaſe fœmineo aut præpoſtero: ergo non commiſit, niſi peccatum mollitiei. Quia tamen ordinariè loquendo taliter concumbentes habent affectum ad copulam cum perſona, cum qua concumbunt; hinc talis mollities ſolet evadere qualificata, ità ſcilicet, ut, ſi affectus vel deſiderium tetendit in conjugatam, malitiam adulterii mentalis; ſi in conſanguineam, malitiam inceſtûs; ſi denique in perſonam ſolutam, malitiam ſimplicis fornicationis quodammo-

Digitized by Google

dammodo imbuat; quæ circumſtantiæ neceſſariò explicandæ erunt in confeſſione, licèt neceſſum non ſit, ut exprimatur, an pollutio fuerit procurata v.g. inter brachia, vel ubera &c. cum hæc partium corporis diſtinctio ad peccatum mollitiei non, niſi materialiter ſe habeat. Ità Babenſtuber *tr. 5. diſp. 7. a. 2. n. 68.* Sporer *n. 636.* Tamburinus *l. 7. Decalog. cap. 7. §. 1. n. 3.* Aliqui tamen putant eſſe exprimendum, ſi fiat in ore alterius, idque ob nimiam fœditatem contra naturam hominis rationalis, & dictamen rectæ rationis, licèt ab aliis hoc ipſum negetur.

Sed quid, ſi fœmina ad inſtar viri incumbat ſuper aliam, utens membro virili ficto quô eam penetret?

271. ℞. Neque in hoc caſu committi ſodomiam; tum quia in veritate rei non poteſt intercedere copula inter duas fœminas; tum etiam quia hæc, quæcunque demum copula non ſupponitur fieri, niſi ad vas naturale fœmineum: ergo ex hoc capite præcisè non tranſcendit malitiam ſimplicis mollitiei, niſi aliæ accedant circumſtantiæ, vel affectus &c. è quibus talis congreſſus contrahere poſſit malitiam v.g. ſacrilegii, adulterii, inceſtûs &c.

§. III.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis 1. omnes qui- 272.
dem pollutiones ſecundùm ſe ſpectatas eſſe ejuſdem ſpeciei; quia ſecundùm ſe omnes æqualiter repugnant eidem virtuti caſtitatis, & omnes æqualiter pugnant contra naturam, & ordinem generationis, nihilominus per accidens ſæpeſæpiùs, immò communiter contrahunt diverſas ſpecie malitias, juxta diverſitatem objecti deſiderati, aut ſibi repræſentati ab eo, qui pollutionem procurat, ità ſcilicet, ut ſi quis procurando eam ſibi imaginetur, aut deſideret habere rem cum conſanguinea &c, committat inceſtum ſaltem mentalem, & in affectu; ſi cum perſona ſacra, ſacrilegium; vel ſi procurans pollutionem ſit perſona ſacra, vel per votum ſolenne caſtitatis, vel per ſuſceptionem S. Ordinis &c. committat ſacrilegium.

Hoc ipſum dicendum, ſi hoc peccatum committatur à pluribus, una perſonâ alteram adjuvante v. g, tangendo &c. ac proin in ſimilibus caſibus neceſſariò exprimenda erit in actu confeſſionis qualitas perſonæ complicis, cujus peccato quis cooperatus fuit, vel eam ad hoc induxit. Bonacina

tom. 1.

tom. 1. q. 4. de Matr. p. 10. n. 15. Azorius *part. 3. l. 3. c. 21.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 4. n. 49. & 50.* Spörer *Theolog. Sacram. part. 4. c. 3. n. 621. & ſeqq.*

Ratio horum eſt: tum quia actus humani ſumunt ſuam bonitatem vel malitiam ab objecto, in quod tendunt; tum etiam, quia tactus adeò libidinoſi, quibus natura provocatur &c. per ſe ordinantur ad copulam, & ſunt quædam præparatio, ſeu inchoatio ejusdem: ergo juxta diverſitatem objectorum aut complicum contrahunt diverſas malitias. Ex quibus prudens Confeſſarius facilè colliget, eſſe interrogandum à pœnitente, qui de peccato pollutionis, ſeu mollitiei ſeſe accuſat (niſi ſe ipſum exprimat) an huic operi vacando non cogitaverit de alia perſona, aut putaverit, vel certè deſideraverit habere rem cum illa &c.? item an fuerit perſona ſoluta, vel ligata &c. una vel plures &c. &c.

273. Colliges ſecundò, in nullo caſu, ne quidem ſanitatis recuperandæ, aut mortis evadendæ causâ fas eſſe procurare pollutionem, ſeu effuſionem ſeminis humani; quia hæc ſecundùm dicta *n. 254.* eſt intrinſecè mala. Hinc graviſſimè peccant Medici, qui ſimilem actionem ſanitatis recuperandæ causâ ſuadent, vel qui præſcribunt medicamentum per ſe tendens ad expulſionem ſeminis, id, quod innuitur *c. cùm infirmitas. §. fin. de*

de pœnit. & remiſſion. ubi dicitur : *cæterùm cùm anima ſit multò pretioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus, ne quis Medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur.* Vide Reiffenſtuel *cit. n. 46.*

Loquimur autem de effuſione ſeminis humani &c. Nam ſi ſemen judiciô Medicorum jam ſupponatur corruptum, tunc licebit adhibitis in hunc finem medicamentis etiam directè illud expellere. Ità Sanchez *l. 9. de Matr. diſp. 17. n. 16.* Filliuc. *tr. 30. n. 150.* Babenſtuber *n. 63.* Ratio eſt: quia ejusmodi humor non eſt ampliùs verum ſemen generationi aptum, ſed potiùs quædam lues, tendens ad infectionem & corruptionem individui: ergo quemadmodum ad conſervandam vitam matris fas eſt expellere fœtum corruptum : ità à fortiori licebit etiam directè medicamentis expellere ſemen corruptum cujuscunque hominis. Dixi tamen *medicamentis*, non item tactibus ſeu confricationibus &c. diſparitas eſt: quia medicamenta, utpote totum corpus permeantia, per ſe tendunt ad expellendum ſemen corruptum, eſto fortaſſis per accidens propellat & verum : at verò tactus, ſeu confricatio membrorum &c. per ſe tendit ad verum ſemen expellendum, inquit Tamburinus *l. 7. Decalog. c. 7. ſ. 2. n. 6.* quod etiam poſt Cardinalem de Lugo no- 274.

tat la Croix *l. 3. p. 1. n. 926.* Adde inſuper, quòd nec in ſumptione medicinæ, neque in expulſione hujus humoris corrupti ſentiatur voluptas, qualis ſentitur in contactu ſeu confricatione membri genitalis: ac proin ſi hæc ſemel permitteretur, ſpeciei humanæ facilè immineret periculum; quale non eſt timendum ex ſumptione medicamentorum.

275. Colliges tertiò, evigilantem non teneri ad reprimendam pollutionem in ſomno cœptam, ſed poſſe naturalem ejus fluxum permittere, modò cohibeat omnem complacentiam, & conſenſum in illam turpem delectationem, neque eundem fluxum poſitivè promoveat. Ità *communiſſimè DD.* Laymann *l. 3. ſect. 4. n. 17.* Sanchez *l. prox. cit.* Buſenbaum apud la Croix *l. 3. p. 2. n. 920.* idipſum (ait Tamburinus *cit. §. 2. n. 17.*) propter paritatem rationis dicendum de pollutione, quæ cuipiam in vigilia involuntariè accidit.

Ratio eſt: quia hoc non eſt procurare emiſſionem ſeminis, ſed eandem pati, ne, ſi retineatur ac corrumpatur, corpori detrimentum afferat.

276. Colliges quartò, eum, qui permittit ſe pollui manu alterius, vel propriâ manu alium polluit, teneri ad exprimendam qualitatem tum propriæ, tum etiam illius alterius perſonæ. Ità *cum communi DD.* Sporer *n. 633.*

n. 633. Ratio eſt: quia non ſolùm peccat in propria perſona, ſed & in aliena, cujus peccato cooperatur. Porro ſi quis manu perſonæ ſacræ v. g. Sacerdotis aut Religioſi permittat ſe pollui, probabiliùs tenetur non ſolùm qualitatem ſuæ perſonæ, ſed illius etiam, cujus manu pollutus fuit in confeſſione exprimere. Ratio hujus eſt: quia tunc laicus vel ſolutus admittens in ſe alterius tactus impudicos, quibus polluitur, revera non ſolùm proprii peccati reus efficitur, ſed inſuper cooperatur ad ſacrilegium, adulterium vel inceſtum ejus, à quo polluitur, & conſequenter peccato proprio addit aliud ſpecie diverſum, quod utique exprimendum eſt in confeſſione, inquit ſapienter Babenſtuber *cit. n. 69.*

Colliges quinto, pariter exprimendam 277.
eſſe circumſtantiam, ſi impubes puer vel puella ſeipſum tangendo conetur ſemen effundere (idipſum cogita dictum de evnucho) vel ſi pubes tangendo idipſum tentet in impubere, ubi prôh dolor! frequenter accedit graviſſimum ſcandalum ex ſeductione innocentium. Ratio eſt: quia cùm impuberes nondum habeant verum ſemen, nequeunt illud effundere (niſi malitia ſuppleat ætatem) ergo non committunt veram pollutionem, ſed aliud peccatum ſpecie diſtinctum, pertinens ad impudicitiam tactûs. Tamburinus, Sporer *n. 639.* & alii.

278. Colliges ſextò, Medicos, Chirurgos, Infirmarios, item Confeſſarios, vel alios, qui vi ſui officii tenentur impudica vel curando vel medendo, vel aſpiciendo, legendo, ſtudendo &c. tractare aut pervolvere &c. non peccare, ſi propterea cogantur ſufferre motus laſcivos, diſtillationes, immò ipſam etiam pollutionem, modò conſtanter perſeverent excludendo conſenſum, & complacentiam in hujusmodi turpitudines &c. Ratio eſt: quia vacant operi de ſe honeſto ac licito (medendo ſcilicet, aut legendo &c.) & licèt tractatio ſimilium, tactus, aſpectus &c. præſertim partium pudendarum alterius ſexûs, vehementer alliciant, ac quodammodo pertrahant ad motus laſcivos &c. nihilominus cùm id fiat causâ utilitatis, ac neceſſitatis, & actio medendi, ſtudendi &c. ſit honeſta, immò neceſſaria &c. ad motus laſcivos, pollutionem &c. hinc inde ſequentem non niſi merùm permiſſivè ſe habere cenſendi ſunt, eo ipsô, quòd ſupponantur conſtanter excludere conſenſum. Caſu quô verò Medicus, Chirurgus, Confeſſarius &c. ex humana fragilitate ſentiret ſe ſæpiùs prolabi in conſenſum, aut complacentiam ſimilium delectationum, tenebitur ferventiùs inſtando operibus mortificationum, orationibus, abſtinentiis, refrænationi ſenſuum &c. pro poſſibili ſeſe munire contra hujusmodi lapſus; vel ſi his etiam non obſtantibus

tibus laberetur ſæpiùs, quantum moraliter fieri poteſt, abſtinere ab hujusmodi officio; præſtat enim mundi totius, ac divitiarum jacturam tolerare, quàm animæ ſuæ pati detrimentum, juxta effatum æternæ veritatis *Matth. 16.* Vid. Henno *tr. in Decalog. diſp. 6. q. 7. à 2. Reſol.* 1. *poſt concl. 1.*

Colliges ſeptimò, cautè legendos eſſe illos, qui docent, ad abigendum peracrem pruritum, aut qualitatem morbidam, fortè adhærentem genitalibus, aut eorum meatui, fas eſſe fricare genitale membrum, eſto etiam prævideatur pollutio inde ſubſecutura. Cautè, inquam, legendi ſunt & intelligendi; nam ſi hoc fiat ad quandam morbidam, ùt vocant, qualitatem quaſi eliciendam & provocandam ex membro, peccatum mortale erit, uti benè notant Mendo & Sporer, & nos jam ſuperiùs *n. 274.* tum quia ſemper ſubeſt periculum conſensûs in talem delectationem, tum vel maximè, quia talis frictio per ſe tendit ad verum ſemen provocandum, & eſt cauſa proxima, per ſe efficaciter concitans ſpiritus venereos, adeóque per ſe proximè influens in pollutionem. 279.

At verò, ſi talis frictio fiat præcisè obiter, & ad abigendum duntaxat moleſtiſſimum pruritum, poterit permitti in ſubjecto non debito veneri &c. quia talis actio videtur de ſe licita & neceſſaria, ex qua, ſi fortaſſis ſequatur pollutio, merè per acci-

dens erit, & patiens ſe permiſſivè habet; excludens, uti ſupponi debet, omnem conſenſum in illam delectationem. Hanc ſententiam probabilem tenent Sanchez, Laymann, Marchant. Sporer *n. 650.* non improbante la Croix *cit. n. 226.* qui tamen ſapienter monet, ut ſtudioſi puritatis à talibus abſtineant, aut ſaltem talem modum adhibeant, cum quo non ſit conjunctum pollutionis periculum.

280. Colliges tandem octavò, non ſatisfacturos confeſſionis præcepto, qui beſtialitatem, aut ſodomiam, vel inceſtum à ſe commiſſum &c. exprimerent præcisè ſub nomine pollutionis, dicendo ſcilicet, quod ſeſe polluerint. Ratio eſt: quia in confeſſione jure divino exprimi debet diſtinctio ſpecifica peccatorum: atqui mox recenſita peccata ſpecie differre, patet tum ex dictis ſuprà *n. 260. & 263.* tum etiam ex damnatione ſequentis propoſitionis *n. 24.* inter proſcriptas ab Alexandro VII. *mollities ſodomia, & beſtialitas, ſunt peccata ejusdem ſpeciei: ideóque ſufficit in confeſſione dicere, ſe procuráſſe pollutionem.* ergo exprimenda eſt diverſitas peccatorum.

(o)

CON-

CONFERENTIA DECIMA

De Natura furti, & quantitate materiæ, ad peccatum mortale furti requiſitæ.

SUMMARIUM.

281. Vi ſeptimi Præcepti decalogalis prohibetur omnis actus proximo in bonis fortunæ injurioſus.

282. Furtum conſiſtit in contrectatione occulta rei alienæ, facta domino rationabiliter invito.

283. Eſt peccatum mortale ex genere ſuo.

284. Recenſentur ſpecies furti tum Theologicè, tum etiam juridicè conſiderati.

285. Ad conſtituendum furtum grave requiritur materia gravis.

286. Quæ rectè partitur in abſolutè & reſpectivè gravem.

287. Abſolutè gravis in foro Theologico probabiliter eſt unus aureus.

288. Reſpectivè gravis illa cenſetur, quæ illi, cui fuit ablata, ſuffeciſſet ad victum, & ſuſtentationem unius diei.

289. In foro tamen civili ad materiam furti gravis requiruntur ad minus quinque aurei.

Digitized by Google

290. Qui ab altero petit præſtitò, quod nunquam ampliùs poteſt, nec intendit reſtituere, propriè non debet dici fur, ſed damnificator injuſtus.
291. In extrema neceſſitate fas eſt ſurripere alienum, non item in gravi duntaxat.
292. Utens tacitâ compenſatione dici non debet fur;
293. Modò ſervet conditiones ad tacitam compenſationem neceſſarias.
294. Reſolvitur Caſus I. de quodam Culinæ Præfecto, pro libitu diſpenſante ſuis familiaribus cibaria;
295. Hinc velut gravis noxæ reus per ſe loquendo condemnandus ad reſtitutionem.
296. Hujusmodi enim ſubditis non licet in eleemoſynam de bonis dominorum ſuorum, etiam pauperibus errogare plus, quàm de voluntate & conſenſu eorundem prudenter poſſunt præſumere.
297. Reſolvitur Caſus II. cujusdam Mercatoris, qui ab aliis ſubdolè magnam pecuniæ ſummam creditò accepit, ſinè animo eandem reſtituendi.
298. Haud abſimilis reſolvitur de alio ſtudioſo, fingente ſe candidatum ad aliquam certam Religionem ſuſceptum, & inſigniter decipiente quendam prædivitem cauponem.
299. An non iſte ſolus, ſed etiam alii ſtudioſi, quos ſibi aſſociaverat, teneantur ad reſtitutionem in ſolidum?
300. Reſolvitur Caſus III. cujusdam pœnitentis, qui voluit ingentem ſummam à Principe ſibi debitam tacitè compenſare è gabellis ab eodem Principe alteri locatis?
301. Quod probabiliùs ſinè peccato facere non potuit.
302. An tali creditori liceat compenſare ſuum debitum ex bonis debitoris tametſi prævideat, id

Digitized by Google

id ſinè præjudicio aliorum creditorum fieri non poſſe.

303. Circumſtantia Rapinæ, utpotè ſpecie differens à furto ſimplici, neceſſariò in confeſſione eſt aperienda.

304. Poteſt ſubin mortaliter delinqui per ablationem furtivam materiæ de ſe levis ; Hinc

305. Confeſſarius haud imprudenter faciet ſubin interrogando, an auferens materiam levem non habuerit animum, etiam gravem auferendi?

306. Videtur probabilius, etiam in caſu extremæ neceſſitatis nefas eſſe auferre nimìs pretioſa, vel ſummam nimìs magnam.

307. Quando tota Reſpublica patitur verè gravem neceſſitatem, authoritate publicâ licet divitibus auferre ſuperflua ad eam ſublevandam.

308. Idipſum probabiliter licet privato, quando is patitur neceſſitatem valdè urgentem, quæ proximè degenerabit in extremam.

309. Qui in extrema neceſſitate conſtitutus, & ſimpliciter indigens, rem alienam conſumpſit, probabiliùs non tenetur poſtea eam reſarcire aut reſtituere.

310. Secus dicendum de eo, qui aliunde habuiſſet, unde viveret, vel qui non indiguit ſimpliciter re alienâ, ſed uſu duntaxat rei.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de furto.

QUæres primò, quidnam prohibeatur vi ſeptimi præcepti decalogalis: *non furtum facies &c.*?

281. ℟. Vi hujus ſeptimi præcepti prohibetur omnis actus proximo in bonis fortunæ injurioſus. Nempe ut Clementiſſimus DEus tanquam verè miſericors Pater ſuum in nos amorem monſtraret, voluit vi Decalogi non ſolùm vitæ, corpori & honori conſulere, ſed etiam bonis fortunæ, prohibendo ea injuſtè auferri, detineri, violari aut deteriorari. Tametſi autem vi hujus ſeptimi præcepti ſolùm videatur voluiſſe prohibere actum externum injuſtæ ablationis, vel violationis &c. &c. certum nihilominus eſſe debet, vi ejusdem præcepti pariter, ſaltem implicitè, interdictam eſſe voluntatem internam furandi, vel damnificandi, à qua actus externus proficiſcitur; id, quod ampliùs patet, ſi huic ſimul jungatur præceptum decimum Decalogi, ſequentis tenoris: *Non concupiſces domum proximi tui, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, nec omnia, quæ illius ſunt. Exod. 20.* Hac de cauſa Doctores in Decalogum ſcribentes, communiter ſeptimo præcepto ſolent conjungere decimum, ſicuti ſexto nonum, ob cohærentiam materiæ.

Hinc, quæ de actu externo furti dicemus, ſuô modo de actu interno ſurandi, damnificandi &c. intelligenda ſunt, licèt ſecundùm alibi dicta actus externus interno ſuperaddat quodammodo malitiam.

Quæres jam ſecundò, quid ſit furtum, & quale peccatum?

℟. ad

℟. ad primam partem hujus quæſiti, furtum eſt contrectatio occulta rei alienæ Domino rationabiliter invito.Ità Sporer *in decalog. tr. 5. c. 5. n. 4.* & in re *communiter DD.* Dicitur autem 1. *contrectatio*, id eſt ablatio; per quod furtum diſtinguitur à pura damnificatione; nam ſi quis injuſtè v. g. comburat domum alienam, non eſt furtum, ſed damnificatio; item ſi quis ſartori acum auferat, & is propterea notabile damnum ſeu lucrum ceſſans patiatur, talis ablatio non erit grave peccatum furti, benè verò damnificationis, ùt notat Fagundez & Moya apud la Croix. 282.

Dicitur 2. *occulta*, id eſt talis, quæ fit ſinè vi, ſeu violentia Domino illata: & per hoc furtum diſtinguitur à rapina, quæ fit cum violentia. Dicitur 3. *rei*, ſcilicet externæ, ſivè mobilis, ſivè immobilis; hinc ſi quis partem domûs aut agri alieni in ſuum dominium trahat injuſtè, furtum Theologicum committit, prout notat Lugo *de Juſt. diſp. 681. n. 14.* Dicitur 4. *aliena* ſive hæc ſit aliena quoad dominium, ſive ſaltem quo ad legitimam detentionem, ſeu etiam uſum; hinc ſi Dominus directus rei ſubducat clam rem ſuam v. g. veſtem, equum &c. inſcio & rationabiliter invito commodatario, vel conductore, furti reus tenetur, quia res erat commodatarii, ſecundùm quid ſaltem, puta legitimam detentionem, vel uſum &c.

&c.

&c. Additur tandem 5. *Domino rationabiliter invito*; quia ſi conſentiat Dominus, aut non ſit, niſi irrationabiliter invitus, non committitur furtum, hinc ſæpè maritatæ excuſantur à furto, dum v.g. Maritis clam è ſaccis pecunias ſubtrahunt, ne eas malè dilapident; item illi, qui gladium alteri auferunt, ne injuſtè occidat proximum. Videatur Henno *in decalog. diſp. 7. q. 1.*

283. ℟. Jam ad alteram partem ejusdem quæſiti, furtum eſt peccatum mortale ex genere ſuo. Ità *omnes*. Ratio eſt: quia furtum non ſolùm repugnat charitati proximo debitæ, ſed & juſtitiæ, vi cujus jubemur unicuique reddere, & à fortiori relinquere, quod ſuum eſt: repugnat inſuper bono communi; cujus pax & tranquillitas haud modicè per furta perturbatur; undè nec mirum, quòd furibus jure civili graves pœnæ decidantur: & Apoſtolus *1. Corinth. 6.* ait: *Neque fures ---- Regnum Dei poſſidebunt.* Dixi tamen: *ex genere ſuo*; certum quippe eſt, ratione parvitatis materiæ ſæpeſæpiùs non excedere culpam venialem; quis enim peccati mortalis condemnet auferentem diviti fruſtulum panis, vel unum aſſem? &c. &c.

Quæres tertiò, quot ſint ſpecies furti?

284. ℟. Species furti genericè ſumpti à Theologis recenſentur duæ, ſcilicet furtum ſtrictè ſumptum, & 2. Rapina. Verùm, cùm nomi-

nomine furti ùt ſic intelligatur *occulta ablatio rei alienæ*, Rapina autem non importet occultam, ſed potiùs apertam ablationem, ſeu violentiam Domino illatam, hinc in rigore philoſophico dici non debet ſpecies furti ùt ſic.

Quidquid tamen de hoc ſit, in ordine ad praxin parum refert. Illud certum eſſe debet, etiam rapinam vi hujus ſeptimi præcepti decalogalis eſſe interdictam. Certum inſuper eſt, quòd, ſi furtum vel rapina fiat circa rem ſacram, vel non ſacram è loco ſacro, ſub cujus cuſtodia exiſtit, comitti rapinam, vel furtum ſacrilegum.

Dixi etiam *à Theologis* recenſeri duas; nam *à Juriſtis* plures recenſeri ſolent ſpecies furti, ſcilicet 1. *peculatus*: quô nomine intelligunt furtum circa res vel bona publica ad fiſcum aut Principem pertinentia. 2. *Abigeatus*, qui committitur, dum ex grege abiguntur plura pecora, etiam ſucceſſivè, vel etiam unum è majoribus v. g. bos, equus, &c. etiamſi è ſtabulo abigatur, ùt notat Illſung *tr. 4. diſp. 3. n. 131.* 3. *Plagiatus*, ſeu *plagium*, quod fit, dum homo liber & invitus doloſè intercipitur, venditur, abducitur (caſus hiſce temporibus non raró practicatus) Et quia hæc poſſunt fieri cum diverſis circumſtantiis, utputa temporis, loci &c. &c. hinc juriſtæ aliud vocant *manifeſtum* aliud *non manifeſtum*, aliud *diurnum*, aliud

aliud *nocturnum*, aliud *qualificatum* (quod in jure habet ſpeciale nomen, & punitur ſpecialibus pœnis) aliud *non qualificatum* (quod non habet ſpeciale nomen & pœnam in jure &c.) Verùm hæc in foro Theologico parum faceſſent negotii Confeſſario; unde ſufficiat ea inſinuâſſe.

Quæres quartò, quænam quantitas materiæ ſit neceſſaria ad conſtituendum peccatum mortale furti?

285. Ante reſponſionem notandum 1. apud omnes in confeſſo eſſe, ad furtum grave conſtituendum requiri ablationem materiæ gravis; verùm in determinanda hac gravitate DD. minimè conveniunt, quin potiùs nimiùm variant, ità ut vix non tot diverſas reperire ſit ſententias, quot capita. Nonnulli antiquiores laxam nimis incedentes viam, exiſtimârunt, centum aureos denique eſſe materiam gravem furti: econtra alii nimis rigidè ſentientes, putârunt medium Julium (id eſt, quatuor noſtros crucigeros, vel paulò plus) ſufficere: alii aſſignârunt unum Regalem, id eſt, octo noſtros crucigeros, vel paulò ampliùs: alii quatuor vel quinque noſtrates pazios: alii medium noſtratum florenum aut medium talerum: alii denique generatim unum, vel duos aureos determinant, nomine aurei intelligendo dugatum, valentem quatuor circiter florenos, vel paulò plus. Ex quo liquet, rem hanc

hanc eſſe valde ambiguam, & hoc ipſô determinatu difficilem. Quocirca ut quantum poſſibile eſt, viâ clariore ac ſecuriore incedamus.

Notandum ſecundò, à multis Doctoribus materiam furti aliam dici *abſolutè* gravem, aliam *reſpectivè* gravem. Abſolutè gravem dicunt, quæ abſque conſideratione circumſtantiarum alicujus perſonæ ſufficit reſpectu omnium ad peccatum mortale, ſeu, quam quicunque denique, & à quocumque aufert, peccat mortaliter. Reſpectivè autem gravis dicitur illa, quæ non ſecundùm ſe, ſed ſolùm habito reſpectu ad conditionem, divitias, vel potiùs ad facultates & media illius perſonæ, cui auſertur, dicitur gravis; quô fit, ut materia reſpectu unius v. g. pauperis ex eleemoſyna viventis, vel mechanici ex diurno labore victitantis meritò reputetur gravis, & ad peccatum mortale ſufficiens, quæ tamen reſpectu alicujus ditiſſimi (quales regulariter ſunt magni Principes aut Reges &c. Nobiles & Mercatores valde opulenti &c.) non ſufficeret; his notatis. 286.

℟. Jam ad quæſtionem 1. Materia furti in foro Theologico abſolutè gravis, & reſpectu cujuſcumque etiam ditiſſimi ſufficiens ad mortaliter peccandum, eſt unus aureus, id eſt, quatuor circiter floreni, vel paulò ampliùs. 2. Materia autem furti reſpectivè gravis illa cenſeri debet, quæ ſuffeciſſet, 287.

ſet, aut neceſſaria fuiſſet ad comparandum victum pro uno die, ſtatui & conditioni perſonæ, cui aufertur, proportionatum.

Primam partem hujus reſolutionis tenent Lugo *de Juſt. tom. 1. diſp. 16. ſect. 2. n. 28.* Bonacin. *de Reſt. diſp. 2. q. 8. pu. 1. n. 7.* Leſſius *de J. & J. l. 2. c. 12. dub. 6. n. 29.* referens pro eadem opinione Navarrum & Sotum. Secundam partem tenent Sporer *tr. 5. Decalog. c. 5. n. 29.* Mezger *tom. 3. tr. 12. diſp. 40. art. 1. n. 7.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 987.* Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. art. 5. n. 13.* Laymann *lib. 3. tr. 3. p. 1. c. 1. n. 3.* quibus ſubſcribit noſter P. Holzmann *tom. 1. p. 2. tr. 2. n. 731. & 732.* Ratio primæ partis eſt: quia illa materia prudenter reputatur abſolutè gravis, ob cujus ablationem quivis etiam ditiſſimus Dominus prudenter, ac meritò cenſetur graviter invitus: atqui ob ablationem furtivam aurei unius (vel certè ùt volunt Sporer *l. c.* & la Croix *n. 986.* duorùm) quivis etiam ditiſſimus meritò cenſetur graviter invitus, prout experientia probat: ergo &c.

Confr. ex eo: quia ſi ſemel absque reatu culpæ mortalis & pœnæ æternæ liceret auferre unum dugatum, tunc homines, utpote parum abhorrentes à peccatis merùm venialibus, & rei alienæ cupidi, fortiter allicerentur ad auferendas hujusmodi ſummas, ex quo toti communitati, ſeu ſocietati hu-

manæ,

manæ immineret ingens damnum habituale ac perturbatio: atqui illud, ex quo toti communitati imminet hujusmodi damnum habituale, communi hominum exiſtimatione cenſetur ab ipſa natura & Auctore naturæ graviter prohibitum, veluti conſtat de procuratione pollutionis, aut de fractione ſigilli ſacramentalis, & aliis ſimilibus; ergo ablatio unius aurei (vel ad ſummum duorum, ùt nonnulli volunt) meritò reputatur materia furti abſolutè gravis.

Ratio ſecundæ partis eſt eadem: quia 288. illa quantitas materiæ prudenter reputatur reſpectivè gravis, ob cujus injuſtam ablationem Dominus meritò, ac prudenter eſt graviter invitus: at, ſi cuipiam auferas victum diurnum, id eſt, quantum pro victûs diurni ſolutione ſuffeciſſet v. g. Mercatori valdè opulento tres florenos, civi mediocriter diviti unum florenum, opifici 4. aut quinque pazios, denique pauperi mendico aliquot pauculos nummos &c. non minùs rationabiliter cenſentur graviter inviti, quàm ditiſſimus, cui abſtuliſti unum dugatum: ergo quantitas victûs diurni ſimul ablata, meritò ſtatuitur materia reſpectivè gravis, & in foro Theologico ſufficiens.

Dixi: *in foro Theologico ſufficiens* &c. 289. aliud quippe eſt in foro civili, in quo gravitas furti non attenditur ex reſpectu ad perſonam particularem, ſed potiùs ex re-

ſpectu ad bonum commune, ſeu damnum habituale communitati imminens: & ob id in foro juridico, præſertim quantùm ad pœnas infligendas à Judice, furtum abſolutè grave dicitur ablatio quinque aureorum ſeu ſolidorum aut dugatorum, quorum quilibet valet quatuor florenos & decem crucigeros: quidquid verò non ædæquat quinque ſolidos, aut dugatos, reputatur materia furti levis, prout colligere licet ex *conſtit. pœnalib. Caroli V. art. 160.* Dixi inſuper: *ſimul ablata*; nam ſi talis materia ſucceſſivè, & per partes auferatur, præſertim à domeſticis, Domini non cenſentur tam graviter inviti, proptereàque non tam facilè peccatur mortaliter auferendo ſucceſſivè, quàm auferendo ſimul, veluti dicemus in Conferentia proxima *à. n. 325.*

Quæres quintò, an etiam ille poſſit dici fur, qui pro ſtatu ſuo ſervando v. g. ad victum vel veſtitum &c. facit tot ac tantas expenſas, quibus ſolvendis ſcit ſe imparem fore?

290. ℟. Quòd non. Ratio eſt: quia non accipit alienum occultè, prout ad furtum propriè dictum requiritur. Nihilominus dici poteſt injuſtus damnificator: quia hoc modô cauſat Domino damnum, quod nunquam ampliùs recuperabit. Et certè, ſi Dominus hoc prævidiſſet, tali debitori nihil unquam dediſſet: neque videtur licitum

tum ſtatum ſuum gerere, niſi quantum fieri poteſt ſalvô aliorum jure, & ſinè aliorum damno: ideòque tenebitur talis paulatim aliquid de ſtatu detrahere. Ità Burghaber *cent. 3, cauſ. 44.* quem ſequitur la Croix *lib. 3. p. 2. n. 17.*

Quæres ſextò, ſitnè licitum furari in gravi, vel ſaltem in extrema neceſſitate?

℟. Furari propriè loquendo nunquam 231. licet, nequidem in extrema neceſſitate; quia furtum eſt intrinſecè malum. Verùm ſi furtum ſumatur impropriè, prout idem importat, ac auferre ſeu ſurripere rem alterius, tunc reſpondendum ad hunc ſtatum quæſtionis conformiter ad dicta *de Reſtitutione Confer. 12. n. 268.* ſcilicet, fas eſſe ſurripere rem proximi in caſu extremæ neceſſitatis, niſi Dominus ipſe ſupponatur in eadem neceſſitate conſtitutus, non item in caſu neceſſitatis gravis, aut communis duntaxat. Ratio prioris eſt: quia ſi auferas rem alterius in caſu extremæ neceſſitatis (quô ſcilicet vitâ, libertate &c. periclitaris) Dominus nequit rationabiliter eſſe invitus: eſto enim jure gentium fuerit introducta rerum diviſio, vi cujus res ad dominum ſuum ſupponitur perveniſſe; nihilominus hæc diviſio humano jure facta non potuit præjudicare juri naturæ, quæ voluit in extrema neceſſitate omnia eſſe communia; cùm hæc bona temporalia non fuerint à

DEO data, niſi ob conſervationem hominis, ſeu vitæ humanæ: at, eô ipſo, quòd Dominus pro tali caſu nequeat eſſe rationabiliter invitus, ablatio nequit dici furtum &c.: ergo &c. Ratio autem poſterioris eſt: quia ſi propter magnam neceſſitatem duntaxat fas eſſet alteri ſuum auferre, nulla ampliùs eſſet ſecuritas, ſed via plana ſterneretur furtis ac rapinis, non ſinè maxima perturbatione Reipublicæ, dum quilibet facilè ſibi perſuaderet, ſe nedum in communi, ſed magna neceſſitate conſtitutum, proptereáque ſinè rubore alteri auferret, quod ſuum erat. Hinc Innocentius XI. jure meritiſſimo damnavit ſequentem (*n. 36.*) propoſitionem, *permiſſum eſt furari nedum in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.* Videantur, quæ de hac re diximus *de Reſtit. l. cit.* ubi etiam *n. 271.* declaravimus, quid intelligatur nominè *extrema*, *gravis*, & *communis neceſſitatis*: vel ſi hæc non ſufficiunt, plura videri poſſunt apud la Croix *l. 3. p. 1. à n. 948.* Viva ad *cit. propoſ. Cardenas in 2. Criſ. diſſert. 23. c. 1. a. 1.* & alios paſſim.

Quæres ſeptimò, an dici poſſit furari, qui utitur occultâ, ſeu tacita compenſatione?

292. ℞. quòd non, modò ſerventur conditiones debitæ ad compenſationem occultam. Ità omnes teſte Lugo *de Juſt. diſp. 16. n. 86.* apud la Croix *cit. n. 959.* Ratio hujus eſt: tum quia per occultam compenſa-

penſationem fit procuratio æqualitatis: ergo non eſt contra, ſed potiùs ſecundùm juſtitiam, quippe quæ intendit æqualitatem; tum etiam, quia tacitâ compenſatione utens accipit rem æquivalenter ſuam: ſupponitur enim, creditorem tantundem accipere, quantum ſibi debetur vel de ære, vel de bonis debitoris: ergo non committitur furtum. Objectiones contra hanc reſolutionem fieri ſolitas vide ſolutas apud la Croix *cit. n. 960.*

Dixi tamen: modò ſerventur conditiones debitæ, quæ ſunt ſequentes. 1. Ut debitum ſit ſtrictum, atque juſtitiæ, non verò ſolius convenientiæ, aut gratitudinis. 2. Ut ſit certum ac liquidum, non verò merùm probabile, vel omnino dubium. 3. Ut res, quæ accipitur ſit res debitoris, & ut 4. fiat cum minimo damno hujus. 5. Ut non poſſit facilè aliter recuperari. 6. Ut, quantum eſt poſſibile, fiat in eadem ſpecie, utputa debitum pecuniarium in pecunia, vini in vino, frumenti in frumento &c. 7. Ut fiat ſinè damno & præjudicio tertii, quale huic poteſt emergere, caſu quo res fuit ſibi locata, aut commodata. Rationes horum videri poſſunt apud Leſſium, Sporer, Illſung, Lugonem, la Croix *cit. à n. 961.* & alios plures. 293.

Digitized by Google

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de furtis, & quantitate materiæ ad furtum grave neceſſariæ.

CASUS PRIMUS.

Titius culinæ & victualium præfectus apud quendam Principem, ſat multa eſculenta liberaliſſimâ manu impendit, tum propriæ familiæ, tum etiam aliis bonis amicis, quibus non rarò convivia extraordinaria, vel (uti vocant) Merendas, ſeu Refocillationes &c. parare conſuevit, & quidem ex cella penaria Principis. Tandem partim timore reddendæ rationis ſeu villicationis, partim etiam conſcientiæ ſtimulis excitatus, ſciſcitatur è Confeſſario, an protinus tutâ conſcientiâ practicare hoc liceat? Quid huic Confeſſarius reſpondebit? An Titium gravis peccati condemnabit? An ad reſtitutionem obligabit?

294. ℟. Minimè dubitandum, quin Titius peccaverit mortaliter. Ratio eſt: quia cùm non fuerit Dominus victualium, ſed diſpenſator duntaxat, non potuit tutâ conſcientiâ plus de eſculentis (etiam è tabula Principis reſtantibus) aliis vel familiaribus vel amicis tribuere, aut donare, quàm Princeps ceu Dominus conceſſit, aut conceſſiſſe pru-

prudenter præſumi poteſt: at non poteſt prudenter præſumi, voluiſſe Principem, ut diſpenſator pro ſuo libitu ſuis familiaribus, aliisvè amicis, tam liberaliter diſpenſaret, etiam adornando conviviis, recreationes &c. &c. ergo procul dubio graviter peccavit. Sapienter proin faciet Confeſſarius, examinando hujusmodi pœnitentem, an putet, quòd Princeps (vel quiscunque demum Dominus) id reſciens fuiſſet contentus, vel non? vel: an hoc fuiſſet auſus practicare, tametſi ſciviſſet, Principi aut Domino rem totam poſtea detectum iri? procul dubio fatebitur, ſe nequaquam fuiſſe auſurum; quod evidens ſignum eſt, eum malâ fide proceſſiſſe, & quidem in materia gravi; conſequenter mortaliter peccâſſe. Neque de facili præſumi debet, Dominum non eſſe contrarium; quia ex tali praxi etiam principi ditiſſimo emergere poteſt grave damnum, vel detrimentum.

℟. Jam ad alterum quæſitum. Titium 295.
per ſe loquendo eſſe obligandum ad reſtitutionem; quisquis enim alium injuſtè damnificat &c. &c. jure naturali tenetur ad recompenſationem damni, ſecundùm dicta de *Reſtitut. Conf. 3. n. 67.* Verùm cùm in talibus circumſtantiis vix ulla apparet ſpes perſuadendæ Titio reſtitutionis, fortaſſis omnino impoſſibilis, ob quantitatem damni Principi illati, & ipſe etiam pœnitens

hactenus nunquam videatur apprehendiſſe obligationem hanc, neque ex tali nimiùm liberali diſpenſatione evaſerit ditior; hinc oportet quàm cautiſſimè examinare, & bene ponderare omnes circumſtantias; quibus perpenſis ſi appareat, Titium nunquam apprehendiſſe hanc obligationem, immò hanc nunquam eidem cum effectu perſuaſum iri, præſertim ſi aliunde non habeat multam ſubſtantiam, Confeſſarius prudenter aget, diſſimulando, vel præſcindendo ab hac obligatione. Neceſſum tamen omnino erit, ut eidem ſeriò interdicat hanc praxin injuſtam, efficaciter perſuadendo, ac inculcando hanc, velut univerſalem Regulam: *Ei, velut diſpenſatori duntaxat, & non Domino, haudquaquam plus licere diſpenſare aliis, quàm prudenter de benignitate vel Clementia ſui Principis, aut Domini præſumere poteſt.* Juvabit inſuper eundem admonere periculi, cui ſeſe exponit, caſu quo res hæc tandem innotuerit ſuo Principali, nec non obligationis, infallibiliter deinceps contrahendæ, reſarciendi ſcilicet hujusmodi damna. Nec dubium, quin (ſi tamen ratione ducatur) deinceps ſit cautiùs proceſſurus, & poſiturus metam nimiæ liberalitati, vel potiùs damnabili prodigalitati ſuæ.

Sed quid, ais, de illis famulis aut famulabus tenendum, qui de bonis dominorum ſuorum huic vel illi pauperculo modò dant

fru-

fruſtum panis vel carnis, modò offam vel hauſtum &c. eò quòd ab iisdem ſubleventur in ſuis laboribus in commodum Dominorum?

℟. Hanc largitatem famulorum aut famularum neque univerſaliter approbandam, neque reprobandam eſſe à Confeſſario. Non reprobandam quidem; quia ſubinde dantur Domini, qui non ſolùm minimè contradicunt, ſed potiùs approbant, immò mandant, ut pauperibus moderatas eleemoſynas diſtribuant. Neque etiam approbandam, univerſaliter; tum quia Confeſſarius non eſt Dominus, & hoc ipſo nil poteſt auctoritativè diſponere quantùm ad elargitionem eleemoſynæ; tum etiam quia ſi Confeſſarius univerſaliter approbaret, famuli aut famulæ de facili excederent, non ſinè damno, & præjudicio Dominorum. Et licèt dicant, ſe à pauperibus ſublevari quantùm ad labores, & quidem in commodum Dominorum, experientiâ tamen certa conſtat, plerúmque hujusmodi labores à pauperculis peragi, non tam in commodum Dominorum, quàm famularum, quarum inertia & deſidia propterea non modicè fovetur; Proptereàque credi poteſt, id fieri contra voluntatem & mentem Dominorum. Oportebit proin ſimilibus ſeriò inculcare Regulam mox traditam, ſcilicet: *quòd in ſimilibus plus non liceat facere*, 296.

quàm quantùm de voluntate Dominorum prudenter præſumere licet: hæc autem præſumptio, ut fiat prudenter, vel maximè attendi debent circumſtantiæ, præſertim an Dominus ſit valde dives, an liberalis &c. an nunquam contradixerit, & potiſſimùm, an credatur non contradicturus, tametſi reſciret, hoc vel illud à famulo erogari in eleemoſynam &c. Videatur Reiffenſtuel *Theol. mor. tr. 9. diſt. 5. n. 38.* Lugo *de Juſt. diſp. 16. Sect. 4. n. 67.* Sporer *Theolog. mor. tr. 5. c. 5. n. 50.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Mercator olim ſatìs potens, animadvertit ſe (neſcio quô fato) brevì ad incitas redigendum; hinc ut in futurum ſibi proſpiceret, ab alio quodam amico ingentem ſummam poſtulavit ad aliquot menſes, interea ab alio rurſus aliam notabilem ſummam, vi quarum & capitale & intereſſe prioris ſummæ elapsô termino exactè perſolvit: hoc cùm aliquoties repetiiſſet, ingenti tandem ſummâ ſibi comparata ſubitò evanuit, & evaſit, nunquam ampliùs reverſus, nec aliud quidpiam, præter inſignem ſummam debitorum poſt ſe relinquens. Quid jam Confeſſarius cum tali pœnitente aget? quid de eo feret judicii?

297. ℟. Conformiter ad dicta *n. 290.* Sempronium in rigore loquendo haud equidem dici poſſe furem; eò quòd rem alienam (pecu-

(pecunias ſcilicet) non acceperit occultè, ſed potiùs ſciente & conſentiente Domino: quia tamen id fecit animô nunquam ampliùs reſtituendi eam ſummam, hinc minimè dubitandum, quin injuſtè damnificando tot commiſerit peccata mortalia, quot ſubdolè Dominos induxit ad mutuandam ſibi pecuniam. Ex quo prudens Confeſſarius facilè concludet, Sempronium eſſe obligandum, ut pecunias (ſi quas adhuc fortaſſis habeat) reſtituat Dominis, à quibus eas creditò accepit; quod quidem haud difficulter præſtare poterit, ſin minus per ſe, ſaltem per alium tertium, ſin autem nil ampliùs habeat, ſufficiet eidem ſeriò inculcâſſe obligationem ſatisfaciendi ſuis creditoribus injuſtè defraudatis & damnificatis, caſù quô tandem ad meliorem fortunam rediret: neque dubitandum, quin hanc ſuam obligationem facilè capturus ſit, difficulter tamen, vel nunquam prorſus executurus. Verùm Confeſſarius obligationem inculcando, ſuo faciet muneri ſatis, poteritque etiam talem pœnitentem tutò abſolvere à peccatis, modò in eodem deprehendat ſerium dolorem, & firmum propoſitum obligationi ſuæ, cùm primùm moraliter potuerit, ſatisfaciendi.

Sed quid, ais, tenendum de illo ſtudioſo pauperculo, qui tempore vacantiarum ſubſidiis honeſtè vivendi deſtitutus, finxit ſe eſſe

eſſe Candidatum, ad certam Religionem ſuſceptum, & aſſumptis aliquot condiſcipulis acceſſit quendam Cauponem ditiſſimum, aſſerens ſe à certo quodam Parocho Cauponi notiſſimo (quem mendaciter dixerat ſuum eſſe cognatum) illuc miſſum recreationis & valedictionis causâ: juſſit proin pro ſe & ſociis ſuis parari cibos, adornari ſolenne convivium, cui & Parochum cum nonnullis aliis intereſſurum dictitaverat: poſt unum verò, alterúmve diem ſplendidiſſimè & opiparè transactum cum ſuis ſociis clam abiit, relictis multis debitis ultra 30. florenos excurrentibus?

298. ℟. Ex proximè dictis facilè quisque prudentum colliget, de hoc ſtudioſo, ejusdémque ſociis vix non idem judicium eſſe ferendum, quod de Mercatore in caſu proximè relato, niſi quòd hi fortaſſis unicum duntaxat numeró peccatum commiſerint, utpote idem jus, ex eadem moraliter nunquam interruptâ intentione violantes, licèt tantò gravius, quantò ſucceſſivè majus damnum intulêre Hoſpiti ſeu Cauponi.

Quia tamen in hoc caſu apparet major ſpes, aliquando refundendi totum hoc damnum, quàm in priori, ubi ſumma erat incomparabiliter major; hinc tantò efficaciùs à Confeſſario inculcanda eſt obligatio, ſcilicet ſuo tempore, ubi ſtudioſi vel anteſignanus eorum ad meliorem fortunam eluctatus

ctatus fuerit, totum damnum refundendi, quantùm moraliter fuerit poſſibile.

Sed nunquid etiam in ſolidum?

℟. Anteſignanus procul dubio tenetur in ſolidum, quippe qui totius damni moraliter loquendo cauſa exſtitit. Quin & de reliquorum quovis idipſum tenendum eſt, ſi ſupponantur communi conſiliô, & ſcienter id feciſſe; quia ex hac ſuppoſitione quivis eorum in morali hominum exiſtimatione fuiſſet cauſa totalis damni, ſin minùs totalitate effectûs, ſaltem totalitate cauſæ. Verùm ſi reliqui bonâ fide proceſſiſſent, utpote perſuaſi, illum anteſignanum eſſe revera Candidatum ſuſceptum, à Domino Parocho illuc miſſum &c. ad nil tenerentur; quia rem alienam bonâ fide ſupponuntur conſumpſiſſe, & inde parum, vel nihilô ditiores evaſiſſe. Videatur de hoc Leſſius *l.2.de J.& J.cap.13.n.32.& ſeqq.* Reiffenſtuel *Theolog.mor.tr.9.diſt.5.n.62.* 299.

CASUS TERTIUS.

CAjus Principi ſuo (utut nolens & invitus) tenebatur præſtitò dare ſummam ſat notabilem, aliquot ſcilicet millium: & quia rationabiliter non ampliùs ſperare poterat vel ipſam ſummam, vel intereſſe ſumma ſibi promiſſum; hinc ſubtrahendo vectigalia eidem Principi debita hactenus pro viribus clam compenſare

penſare ſtuduit. Verùm cùm idem Princeps haud pridem cuidam alteri eadem vectigalia elocaverit; hinc Cajus ſciſcitatur è Confeſſario an protinus non obſtante hâc locatione ſibi liceat uti tacitâ compenſatione, defraudando ſcilicet vectigalia &c. Quid ad hac Confeſſarius reſpondebit?

300. Confeſſarius dicat, id non eſſe licitum. Itá Corduba, Reginaldus, Sporer, la Croix *l. 3. p. 1. n. 970.* contra Lugonem, Bonacin. Sanchez & nonnullos alios, quorum opinionem & ego olim ſecutus fui *de Reſtitutione Confer. 1. n. 13.* Verùm re meliùs perpensâ, cenſeo jam, hanc ſententiam multó probabiliorem. Ratio hujus noſtræ reſolutionis eſt: quia Cajus nequit tacitè compenſare ſuum debitum, niſi ex bonis Principis: atqui gabellæ, utpote juſtô contractu alteri locatæ, jam non ſunt bonum Principis, ſed locatarii: ergo ex his non licet compenſare totum damnum: id, quod confirmari poteſt efficaciter; nam ex eo, quòd conductor emerit ſuô modo jus gabellarum, non ſuſcepit in ſe obligationem ſolvendi alia debita à Principe facta; quemadmodum ſi ab alio cive emiſſet agrum, vel jus percipiendi fructus ex eo, non ideò cenſeretur in ſe ſuſcipere voluiſſe obligâtionem ſolvendi alia debita illius civis: neque poteſt talis voluntas prudenter præſumi de quovis emptore aut conductore: ergo Cajus nequit

nequit tutâ conſcientiâ compenſare ſuum debitum ex gabellis, niſi quamdiu hæ pertinent ad Principem: atqui ad Principem non ampliùs pertinent, utpote alteri juſtô contractu elocatæ: ergo &c.

Dices contra hanc reſolutionem. Princeps ipſe non potuiſſet juſtè exigere gabellas à Cajo, cùm huic aliunde plus debeat: ergo nec Conductor poteſt exigere: quia hic non potuit aquirere majus jus, quàm habuerit ipſe Princeps.

℟. *negando antecedens* abſolutè, vel *diſtinguo.* Non potuit Princeps à Cajo exigere gabellas, & hoc ideò, quia fuerunt injuſtæ, *nego*, quia aliunde erat debitor Caji, *tranſ. antec. & nego conſeq.* cùm enim Conductor gabellarum nihil omnino debeat Cajo, hinc ceſſat juſta cauſa compenſandi à Conductore. Dixi etiam *tranſeat.* Non enim apparet ulla ratio, cur Princeps Cajo debitum debuerit refundere potiùs ex gabellis, quàm ex aliis bonis ſuis: & certè, ſi ex aliis bonis ſuis refudiſſet, potuiſſet gabellas juſtè exigere à Cajo: ergo cùm gabellas alteri locaverit, potiùs præſumendum videtur, voluiſſe reſervare onus ſatisfaciendi Cajo ex aliis bonis. 301.

Sed quid, ais, ſi Cajus penes ſe habeat v.g. gemmam, vel aliud quid magni pretii, ſimúlque prævideat, debitorem ſuum non poſſe ſolvere aliis omnibus creditoribus

bus æquale jus, vel omnino prius, & potius jus habentibus, poterítne tutâ conſcientiâ rem debitoris ſui apud ſe retinere, & ex ea totum ſuum debitum compenſare ſinè reſpectu ad aliorum debita?

302. ℞. Cum diſtinctione. Vel enim Cajus ſupponitur penes ſe habere gemmam &c. locô pignoris ſibi datam, vel non? ſi prius, poteſt eam ſibi retinere, donec ſibi ſolvatur debitum. Ità Tamburinus *l. 8. tr. 2. c. 5. §. 7. à n. 3.* Sporer *tr. 5. c. 5. n. 82.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 969.* quia poſſidenti rem in pignus datam, jam patrocinatur titulus poſſeſſionis, vi cujus reſpectivè evadit melioris conditionis, quàm alii creditores. At verò, ſi Cajus rem debitoris penes ſe habeat, abſque eo, quòd fuerit ſibi oppignorata, videtur probabilius, quòd nequeat ex ea compenſare totum ſuum debitum, ſed pro rata tantùm, & cum proportione ad aliorum debita. Ità Lugo *de Juſt. diſp. 22. n. 127.* eúmque ſecutus la Croix *l. cit.* Ratio eſt: quia cùm ſupponatur illam præcisè poſſidere nomine debitoris, talis poſſeſſio nihil favet Cajo, nec per eam fit melioris conditionis, quàm alii creditores, præſertim anteriores: ergo ſi aliunde non habeat alium titulum præferentiæ, probabiliùs non licebit inde debitum ſuum, niſi pro rata compenſare, ità ſcilicet, ut ſi Cajo debeantur mille, alteri verò duo millia, & huic ex

re

re Creditoris non obveniant, niſi mille, Cajo non licebit ex ea compenſare, niſi quingentos.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, Rapinam ſpecie differre à furto ſimplici, & ob id hanc ſpeciem neceſſariò eſſe exprimendam in confeſſione. Ratio eſt: quia per rapinam non ſolùm fit injurioſa ablatio rei alienæ, ùt in furto ſimplici, ſed inſuper infertur injurioſa violentia perſonæ Domini præſentis & renitentis; quam gravem injuriam Confeſſarius nunquam poteſt intelligere ex ſola confeſſione furti ſimplicis, ùt de ſe liquet. Notant tamen Molina, Lugo, & alii, neceſſum non eſſe, ut vis inferatur immediatè perſonæ ipſius Domini, ſed ſufficere, eam inferri vel perſonæ Domini, vel alteri rem legitimè detinenti. Videantur Lugo *de Juſt. diſp. 16. ſect. 8. n. 13.* Haunoldus *de Juſt. tom. 1. tr. 2. c. 3. n. 264.* Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. art. 5. n. 7.* 303.

Colliges ſecundò, ſubin mortaliter peccari poſſe, per ablationem rei modicæ, ſi nimirum exinde grave damnum, vel jactura magni lucri ceſſantis Domino emergat; ùt 304.

ſi cuidam artifici inſtrumentum neceſſarium auferas, defectu cujus non ampliùs poſſit lucrari panem neceſſarium &c. Ità *ex communi DD.* Leſſius *de J. & J. l. 2. c. 12. n. 33.* Laymann *l. 3. tr. 3. part. 1. c. 1. n. 3.* Ratio eſt: quia inferre proximo grave damnum injuſtè, non vacat culpâ mortali: atqui hoc ſupponitur fieri in noſtro caſu: ergo &c.

Quocirca tamen ſapienter animadvertit Leſſius *cit. n. 34.* quòd, tametſi in tali caſu committatur grave peccatum contra juſtitiam, ratione damni injuſtè illati, non tamen committitur grave furtum, prout jam ſuprà & nos animadvertimus. Ex quo conſequens eſt, talem non incurrere caſum reſervatum, tametſi reſervatum alicubi ſupponatur furtum grave.

305. Colliges tertiò, Confeſſarium equidem non teneri interrogare ex pœnitente de levi furto ſeſe accuſante, an ex tali non fuerit Domino ſubſecutum grave damnum: quandoquidem regulariter tale non ſolet ſequi; nihilominus oportet etiam tales ſubin interrogare, an non fortè habuerint animum plura, & majoris pretii &c. ſurripiendi, caſu quo occaſionem habuiſſent? Ità ſapienter Laymann *l. cit.* & Sporer *tr. 5. c. 5. n. 33.*

Ratio eſt: quia experientiâ multiplici conſtat, homines huic artificio (clependi ſcilicet) deditos plerúmque intendere quæque

que ſibi arridentia auferre, ità, ut ſi opus ſeu effectus non ſemper correſpondeat, id minimè defectui intentionis, ſed occaſionis duntaxat imputandum ſit: quô fit, ut licèt tales non peccent mortaliter in effectu, nihilominus mortaliter delinquant in affectu, juxta illud D. Hieronymi *in Epiſt. ad Tit. c. 2. fur non ſolùm in majoribus, ſed etiam in minoribus* (pro foro conſcientiæ) *judicatur; non enim id, quod furtò ablatum eſt, ſed mens furandi attenditur.*

Colliges quartò, quòd tametſi ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 291.* extremè pauper poſſit ſibi ſurripere neceſſaria ad ſuſtentationem; cùm jure naturali poſſit, immò teneatur conſervare vitam; probabiliùs tamen ne quidem in tali caſu liceat ſurripere rem valde pretioſam v g. ter mille aureos, vel aliud æquivalens &c. maximè ſi hoc eſſet neceſſarium ad ſuſtinendum ſtatum alterius, vel ſi alter propterea eſſet in gravia mala lapſurus. Ità Lugo *diſp. 16. à n. 147.* Tambur. *l. 8. tr. 2. c. 6. §. 2. n. 1.* 306.

Ratio eſt: quia nec charitas, neque ulla alia virtus videtur obligare ad conſervandam vitam propriam cum tanto damno ac diſpendio proximi. Unde dictum illud: *in extrema neceſſitate omnia fieri communia,* non debet intelligi de omnibus abſolutè, & quæ ſunt extraordinaria, nec niſi cum maxima jactura proximi obtinibilia, ſed de iis, quæ

Digitized by Google

ſunt ordinariè neceſſaria. Ità Haunoldus *tom. 1. tr. 1. c. 3. n. 345.* la Croix *cit. n. 953.* ubi is tamen putat, oppoſitam ſententiam etiam eſſe probabilem, ſecundùm quam pauper extremè indigens, poſſet ſurripere pretioſa. Videatur etiam de hoc, ſi placet, Pontas *in Dictionar. Caſuum V. furtum. Reſp. ad Caſum 9.*

307. Colliges quintò, Caſu quô tota Reſpublica eſſet in verè gravi neceſſitate, licitum eſſe auctoritate Principis aut Reipublicæ divitibus auferre ſuperflua, quæ, & quantùm neceſſaria ſunt ad Rempublicam conſervandam. Ità poſt S. Thom. Cardenas *in 2da criſi diſſert. 23. c. 1. a. 3. n. 16.* Ratio eſt: quia neceſſitas gravis Reipublicæ æquivalet, immò ſuperat neceſſitatem cujuslibet privati; tum etiam, quia aliunde conſtat, bonum totius Reipublicæ præferendum eſſe bono privato cujusvis.

Sed quid, inquies, ſi privatus patiatur neceſſitatem nondum quidem extremam, ſed valdè urgentem, quæ proximè verget in extremam?

308. ℟. In tali caſu etiam cuilibet privato fas eſſe ſurripere neceſſaria ad illam ſublevandam. Ità Leſſius *l. 2. c. 16. n. 71.* Haunoldus *de Juſt. to. 1. tr. 2. à n. 347.* Sporer *n. 103.* Cardenas, Lugo & alii. Ratio eſt: quia in tali caſu extrema neceſſitas cenſetur jam moraliter ſaltem præſens, cùm ſit proxima:

xima:

xima: vel certè neceſſitas tam urgens eidem æquivaleat: ergo quemadmodum in neceſſitate extrema fas eſt proximo ſurripere ea, quæ ad hanc ſublevandam ſunt neceſſaria, ità & in tali caſu licet &c. Et hanc ſententiam Tamburinus *l. cit.* §. *1.* dicit eſſe certam.

Colliges tandem ſextò, neminem per ſe 309. loquendo teneri ea reſarcire, aut reſtituere, quæ urgente hujusmodi extremâ neceſſitate ſimpliciter indigens ſurripuit, & conſumpſit. Ità Scotus *4. diſt. 15. q. 2.* quem ſequitur Henno *in decalog diſp. 7. q. 4. concl. 3.* & alii *ſatìs communiter.* Ratio eſt: quia nemo tenetur per ſe loquendo reſtituere, niſi detineat alienum, vel certè illud auferendo & conſumendo alteri fecerit injuriam: at, qui rem uſu conſumptibilem in caſu extremæ neceſſitatis ſurripuit & conſumpſit, nihil ampliùs detinet, ùt ſupponitur, neque etiam fecit alteri injuriam, cùm habuerit jus ſurripiendi, ſecundùm dicta *n. 291.* ergo non tenetur poſtea ea reſarcire.

Dixi tamen: *per ſe loquendo*; nam ſi re 310. alienâ non indiguit ſimpliciter, ſed ſecundùm quid duntaxat, eò ſcilicet, quòd re propriâ, quam alibi in re, vel certè in ſpe habebat, caruerit &c. tenetur poſtea reſtituere; quia cùm talis non ſit re ipsâ pauper, nequit ab alio rem ſibi neceſſariam gratis prætendere. Similiter ſi tempore ex-

tremæ neceſſitatis non indiguit ſimpliciter re alienâ, utpote uſu unicô non conſumptibili, ſed uſu duntaxat illius v. g. equi ad evadendam neceſſitatem &c. tenetur poſtea rem illam reſtituere; non enim potuit vi neceſſitatis plura ſibi arrogare, quàm quantùm indiguit: ergo ſi non indiguit v. g. equo ſimpliciter, ſed ſolùm ſecundùm quid, id eſt, uſu equi, tenebitur poſtea hunc reſtituere ſecundùm *communiſſimam DD.*

* * * * * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * * * * *

CONFERENTIA UNDECIMA
De Furtis minutis, præſertim domeſticorum &c. &c.

SUMMARIUM.

311. Ex pluribus furtis minutis tandem fit grave.
312. Hinc graviter peccat, qui ex intentione congregandi magnam ſummam eidem Domino ſæpiùs furatur modica.
313. Item, qui in ultimo furto advertit gravitatem damni Domino inferendi.
314. & 315. Solvuntur duæ objectiones in contrarium.

316. Gra-

316. Graviter inſuper peccare poteſt, qui á pluribus modica furatur.
317. Poſſunt fieri à pluribus furta minuta, vel communicatô inter ſe conſilio, vel ſinè tali.
318. Quando plures communi conſiliô furta minuta committunt, & grave per hoc damnum inferunt, ſinguli graviter peccant.
319. Secus dicendum, ſi id contingat ſinè dependentia vel conſenſu, aut conſpiratione plurium.
320. & 321. Occurritur rurſum duabus inſtantiis in contrarium fieri ſolitis.
322. Famuli & ancillæ per furta minuta Domino grave damnum inferentes, graviter peccant.
323. Idipſum tenendum de filiis reſpectu Parentum.
324. Nec non de Uxore reſpectu Mariti.
325. Traduntur breviter quinque regulæ, pro dignoſcenda ſeu colligenda gravitate peccati in furtis minutis.
326. Reſolvitur Caſus I. de quodam Praxatore, qui praxando cereviſiam juſtô tenuiorem graviter defraudavit certum quendam Comitem.
327. Quæ reſolutio ulteriùs extenditur ad alios conſimiles &c.
328. Quomodo peccet, qui cognitô damnô per furta minuta jamjam illatô, nihilominus pergit defraudare, vel furari.
329. Reſolvitur Caſus II. de quodam filio Mercatoris, qui notabilem ſummam à ſuo Parente obtentam dilapidavit, & merces minori pretiô divenditas prodegit.
330. An, vel qualiter Emptores talium mercium peccent.
331. An filius gerens negotia Parentis poſſit juſtè ab hoc prætendere ſalarium.

332. Reſolvitur Caſus III. cujuſdam Uxoris aſſuetæ clam ſubtrahere de bonis ſui Mariti.
333. An, vel quantum ſinè peccato licuerit ſubtrahere.
334. Solvitur objectio contra hanc reſolutionem.
335. Ad dignoſcendam gravitatem peccati in furtis minutis, à Confeſſario vel maximè attendendum eſt ad circumſtantias quis, quid, ubi, quomodo, quando &c. &c.
336. Falſificantes pondera & menſuras cum damno communitatis, graviter peccant, & tenentur ad reſtitutionem.
337. Fur detinendo materiam gravem per furta minuta ſublatam, graviter delinqueret, tametſi auferendo nunquam graviter peccâſſet.
338. Ad effugiendum tamen peccatum mortale injuſtæ detentionis ſufficit, reſtituiſſe partem illam, vi cujus damnum grave complevit.
339. Solvitur objectio in contrarium.
340. Recenſentur aliquot Caſus, in quibus filius clam ſubtrahendo de bonis Parentum non eſt condemnandus peccati gravis.
341. Rurſus alii, in quibus Uxor non eſt condemnanda.
342. Famuli aut ancillæ promittentes ſe velle orare pro iis, quibus ſubtraxerunt &c. tam facilè non ſunt audiendi à Confeſſario, vel ab onere reſtitutionis abſolvendi.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de furtis minutis.

QUæres primò, an, vel quomodo plura furta minuta poſſint conſtituere furtum grave, ſeu mortale? ℟. Plu-

℟. Plura minuta furta poſſunt conſtituere furtum grave ſeu mortale, non quidem formaliter, quaſi verò plures malitiæ veniales tandem fierent una malitia gravis ſeu mortalis, ſed objectivè & *materialiter*, ità ſcilicet, ut materiæ leves per plura furta minuta ablatæ tandem compleant grave damnum, & ratione hujus in morali hominum exiſtimatione quodammodo concreſcant. Ità *communiter DD.* videndi apud P. Sporer *tr. 5. c. 5. n. 34. & ſeqq.* Pro cujus pleniori intelligentia animadvertendum, hujusmodi furta minuta multifariam committi poſſe. 1. Sic, ut una & eadem perſona ſæpiùs furetur modicum quid eidem perſonæ. 2. Ut eadem perſona furetur modicum diverſis perſonis. 3. Ut plures furentur eidem perſonæ, & quidem ſinguli modicum. 4. Ut auferens modicum habeat animum per frequentia furtula grave damnum inferendi. 5. Ut non habeat talem animum, reipſa tamen grave damnum inferat, ità Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. a. 5. n. 18.* Hinc jam 311.

Quæres ſecundò, quomodo peccet, qui eidem Domino ſæpiùs aufert modicum quid?

℟. 1. Qui repetitis vicibus eidem Domino furatur modicum quid (ne fortaſſis notetur) animô furandi ſucceſſivè magnam quantitatem &c. in ſingulis furtis peccat 312.

mortaliter. Ità Sanchez *l. 7. decalog. c. 21. n. 2.* Leſſius *l. 2. c. 12. dub. 7. n. 36.* Lugo *tom. 1. diſp. 16. ſect. 3.* & alii *DD. communiter.* Ratio eſt: quia talis intendit mortaliter malum, ſcilicet injuſtum damnum proximi, & quidem grave, quod executivè vult inferre mediantibus furtis minutis: atqui media ſumunt ſuam malitiam à fine: ergo cùm finis ſit mortaliter malus, etiam furta minuta, ceu media in hunc finem aſſumpta, participant eandem malitiam.

Quocirca tamen rectè notat Sporer *l. cit. n. 35.* non committi tot numerô diſtincta peccata mortalia, quot furta minuta, ſed unum duntaxat; eò quòd hæc omnia furta minuta ſimul ſub una intentione principali uniantur, tanquam continua una executio illius intentionis mortalis, prout dicitur in materia *de peccatis.*

313. ℟. jam ad idem quæſitum ſecundò, Qui repetitis vicibus eidem Domino furatur modica, eſto id faciat abſque intentione inde diteſcendi, vel grave damnum inferendi &c. ſi tamen vel in ultimo furtulo animadvertat, ſe jam perventurum ad magnam quantitatem, & Dominum inde graviter damnificatum iri, peccat mortaliter. Ità rurſus *DD. communiter*, nominatim Tambur. *lib. 8. decal. tr. 2. c. 3.* §. *1. n. 2.* Laymann. *l. 3. tr. 3. part. 1. c. 1. n. 6.* Bonacina, Sporer, & alii

alii. Ratio eſt: quia talis convincitur, velle Dominum graviter damnificare, & quidem injuſtè: atqui talis voluntas eſt mortaliter peccaminoſa: ergo &c. Et licèt materia ultimi furtuli ſupponatur de ſe levis duntaxat, quia tamen per hujus ablationem Dominus prævidetur graviter damnificandus, hinc nec mirandum, quòd talis fur propterea peccet mortaliter, quemadmodum ille, qui die jejunii ab Eccleſia præcepti jam ſæpiùs parum aliquid comedit, propterea animadvertens ſe modicum addendo modico tandem ſaturatum iri, manducando illud modicum peccat mortaliter; tametſi enim talis materia de ſe ſupponatur modica, quia tamen ſuperaddita reliquis facit hominem ſecundâ vice refici ſeu ſaturari, hinc complet gravem transgreſſionem legis Eccleſiaſticæ.

Dices fortaſſis: venialia quantumvis multiplicata, non conſtituunt peccatum mortale: ſed furta minuta ſupponuntur venialia: ergo quantumvis multiplicata non faciunt peccatum mortale.

Confirmatur. Supponamus furem ſingulis furtulis abſtuliſſe unum duntaxat pazium, in hoc caſu ultimum furtulum, ſeu ablatio unius pazii eſt ejusdem rationis cum cæteris furtulis, nec gravius damnificat, quàm quodvis aliud è prioribus: ergo ſi priora ſingula non excesſêre culpam venialem, neque

neque illud ultimum aſcendet ad culpam mortalem.

314. ℟, ad objectionem. *diſt. Maj.* venialia quantumvis multiplicata &c. non conſtituunt peccatum mortale *formaliter*, in ſenſu mox ſuprà *n. 311.* inſinuato, *concedo*, non conſtituunt *materialiter*, id eſt, ratione materiæ concreſcentis, & in morali hominum exiſtimatione graviter damnificantis Dominum, *nego*. Eſto igitur furta ſecundùm ſe, & ſeorſim ſpectata, ſupponantur levia & venialia; quia tamen fur ſupponitur animadvertere per ablationem v.g. ultimi pazii ſe grave damnum Domini completurum, & nihilominus aufert; hinc hæc voluntas meritò reputatur mortaliter peccaminoſa.

315. Ad Confirmationem ℟. ſimiliter *diſtinguendo.* Ultimum furtulum ſecundùm ſe præcisè conſideratum, eſt ejusdem rationis cum præcedentibus, *conc.* ſi conſideretur in quantum eſt complementum gravis damni, *neg.* Unde falſum omnino eſt, quòd ùt conjunctum cum cæteris non damnificet graviùs Dominum; quia ſupponitur per hoc compleri grave damnum. Negatur proin conſequentia.

Quæres tertiò, an etiam ille graviter peccet, qui pluribus Dominis, vel ſingulis eorum aufert modicum?

316. ℟. Etiam talis mortaliter peccare poteſt, non ſolùm 1. ſi auferat illa modica animô tandem

tandem notabilem ſummam ſurripiendi, verùm inſuper 2. ſi absque tali intentione auferat, & tandem advertat, ſe pervenire ad materiam gravem. Ità *communiſſimè DD.* Molina *tom. 3. diſp. 689.* Leſſius, Laymann &c. &c. Auguſt. Michel *tom. 2. part. 3, tr. 6. n. 3. & 4. fol. 965.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 5. n. 19.* Ratio prioris patet ex dictis *n. 312.* quia intentio auferendi injuſtè magnam ſummam, ſive uni, ſive pluribus, eſt mortaliter peccaminoſa: ergo quia ex hac intentione committit plura furta minuta, quantumvis à pluribus, in ſingulis graviter peccat, ſemper continuando, & aggravando idem peccatum mortale. Ratio autem poſterioris deſumi debet ex dictis *n. 313.* Quia tametſi talis fur per furta minuta neminem ſupponatur in individuo graviter damnificare, nihilominus convincitur velle graviter damnificare ipſam communitatem, vel certè ſocietatem humanam, cujus paci ac tranquillitati hujusmodi furta vel maximè perniciosa ſunt, & adhuc magis perniciosa evaderent, ſi ſemel impunè tolerarentur, proptereáque non immeritò in omni Republica bene inſtituta hujusmodi fures gravibus pœnis paſſim puniri ſolent, inquit Reiffenſtuel *l. cit.* Videatur la Croix *l. 3. p. 1. n. 1012.*

Quæres quartò, an, vel quomodo peccent, ſi plures modicum quid eidem Domino

mino auferant, v.g. ità, ut ſinguli eandem vineam intrantes, ſingulos botros decerpant, vel in eadem cella vinaria furtivè bibant vinum, vel ex eadem caſſa ſingulos pazios auferant, proptereáque grave damnum inferant?

317. ℟. Ante reſponſionem notandum eſt, duplici modo fieri poſſe, ut plures eidem damnum inferant v. g. furtivè auferendo, vel etiam deſtruendo rem alteriùs, primò ſic, ut communi conſilio, ſeu conſenſu concurrant ad furtum, vel damnum alterius. Secundò ſic, ut quilibet quidem concurrat ad idem damnum, ſed ſinè conſenſu, conſilio, aut dependentia unius ab alio v. g. Titius animadvertit, ab aliis ſibi ſimilibus furtivè ablatum fuiſſe modicum quid de lignis, vino, vel frumento alicujus &c. hoc non obſtante etiam ipſe adhuc aufert modicum quid, aliis id prorſus ignorantibus, vel inadvertentibus &c. & de hoc caſu potiſſimùm moveri ſolet præſens quæſtio. Ad quam

318. ℟. jam primò. Caſu quô plures communi conſenſu, conſiliô vel auxilio plura minuta furta committendo, eidem Domino grave furtum inferunt, ſinguli peccant mortaliter, & tenentur ad reſarcitionem damni totius in ſolidum. Ità ex *communi DD.* Laymann *l. 3. tr. 3. p. 1. c. 1. n. 3.* Ratio eſt: quia quivis eorum moraliter cooperatur ad totum

totum damnum, & conſenſit in totum &c. ut ſupponitur: ergo & peccat mortaliter, cum onere refundendi totum.

℟, Secundò, ad idem quæſitum. Caſu 319.
quô plures concurrunt quidem ad idem damnum grave, dum ſinguli parum auferunt, ſed ſinè mutua cooperatione, conſpiratione aut conſenſu, probabiliùs nullus eorum peccat mortaliter, ſed ſinguli venialiter tantùm, eſto etiam quilibet eorum ſciverit, ab aliis aliquid furtivè ſubtractum fuiſſe. Ità contra Vaſquez, Filliuc. & alios nonnullos Lugo, Sporer, Illſung *tr. 2. diſp. 3. n. 158,* la Croix *l. 3. p. 7. n. 1010.*

Ratio eſt: quia in hoc caſu ſinguli non ſunt cauſa neque Phyſica neque moralis tòtius damni ab aliis cauſati, ſed quivis ſolùm eſt cauſa damni à ſe illati, cùm nullô modo ſupponatur cooperatus, aut conſenſiſſe in damnum alterius, eſto etiam ſciverit, ab aliis fuiſſe damnum leve illatum: ſed, qui furando vel damnîficando leve duntaxat damnum infert, non peccat, niſi venialiter: ergo &c. &c. Et certè ex oppoſita opinione ſequeretur, quòd, ſi tibi conſtaret, Caium Titio furtivè jam abſtuliſſe v. g. 56. crucigeros, ad furtum mortale autem reſpectu Titii mediocriter divitis ſufficere unum florenum, tu eidem Titio auferendo unum adhuc pazium, & quidem ſinè ulla cooperatione ad priora furta à Cajo facta, committe-

mitteres peccatum mortale, Cajum verò non niſi venialiter peccâſſe: quòd meritò abſurdum putant Sporer *cit. n. 47.* la Croix *l. cit.* & alii; ergo tali caſu probabiliùs ſinguli modicum auferendo non peccant, niſi venialiter.

Dices tamen contra hanc reſolutionem. Qui in hoc caſu ſcit, Titio jam fuiſſe furtim ablatos 56. crucigeros, & hoc non obſtante eidem aufert quatuor ſeu unum pazium, ſcienter & voluntariè complet grave damnum, & ſuô modo cooperatur ad grave damnum injuſtè illatum: at, qui per ultimum furtum complet grave damnum, eſto hoc de ſe ſupponatur leve duntaxat, peccat mortaliter, prout ipſimet faſſi ſumus mox ſuprà *n. 313.* ergo talis peccat mortaliter.

Confirmatur. Si Titius animadvertat, Cajo ab aliis jam plura inflicta vulnera levia, ſimúlque prævideat moraliter, fore, ut ſi ipſe (ſinè omni conſenſu aut conſilio cum aliis inito) adhuc aliud vulnus de ſe leve infligat, Cajum certò certiùs moriturum, & nihilominus leve vulnus infligat, procul dubio peccat mortaliter, eò quòd per hoc ultimum, licèt de ſe leve vulnus, conficeret grave detrimentum vitæ, & graviter Cajum damnificaret: ergo id ipſum in priori caſu de fure per ſuum ultimum furtum grave damnum complente dicendum eſt.

R. ad

℟. ad object. *diſt. Maj.* talis complet grave damnum, *partialiter* duntaxat in illud influendo *conc. totaliter* in illud influendo *nego maj.* diſtinguo etiam *min.* qui complet grave damnum totaliter influendo, ità ſcilicet, ut huic totum damnum moraliter imputari valeat, prout fit in caſu ſuprà *n. 313.* allato, *concedo*, qui complet ità, ut non, niſi partialiter huic imputari poſſit, prout fit in hoc caſu *neg. min. cum conſeq.* patet hoc in exemplo: ſi ſciam ab aliis ſucceſſivè jam 20. florenos fuiſſe miſſos in cippum v. g. Eccleſiæ, & ego ſuperaddam duos crucigeros, tota quantitas pecuniæ mihi imputari nec poteſt, nec debet: ergo idipſum dicendum eſt in noſtro caſu. Neque dici poteſt in rigore, quòd talis per ultimum furtum cooperetur &c. quia (ut ſapienter notat R. D. Auguſtinus Michel *prox. cit. n. 6. fin.* cooperari non eſt præcisè ſuâ actione quomodocumque facere, ut alter ſentiat damnum grave, ſed ſuam actionem eſſe moraliter conjunctam cum aliorum actionibus, & ſic per eam, ùt junctam, cæterorum actionibus cauſari damnum grave: atqui hoc modô non conjungitur actio ultimi furantis in noſtro caſu; hæc quippe conjunctio ſolùm contingit, vel per intentionem *ſimul cum aliis* grave damnum inferendi, vel per inductionem conſiliumvè, aut initam cum aliis ſceleris ſocietatem, quo- 320.

rum nullum ſupponitur interveniſſe in noſtro caſu: ergo &c.

341. ℟. jam ad confirmationem, cum P. la Croix *cit. n. 1010. neg. parit.* diſparitas hæc eſt: quia ultimum vulnus non ſolùm auget malum illatum, ſed eſt cauſa novi effectûs gravis, & quidem indiviſibilis, ſcilicet mortis, quæ (ût ſupponitur) ex prioribus vulneribus levibus non fuiſſet ſecuta; & licèt mors etiam prioribus vulneribus tribuatur velut diſpoſitionibus, vel cauſis inadæquatis, attamen ultimo vulneri tribuitur totus effectus ſecundùm prudens judicium: econtra verò ultimum furtum leve ſolùm auget malum illatum, nec eſt cauſa novi effectûs gravis; & damnum, quod cauſat eſt diviſibile, ità, ut prudenter ſoli ultimum furtum inferenti, imputari non valeat. Videatur de hoc Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. art. 5. n. 31.* ubi alias adhuc objectiones minoris ponderis in contrarium factas ſolvit.

Quæres quintò, an, vel quomodo peccent famuli vel ancillæ heris ſuis modica auferendo?

322. ℟. Etiam famuli vel ancillæ graviter peccant per furta minuta, ſi per ea tandem grave damnum inferant heris ſuis. Ità *omnes*

Ratio eſt: quia revera contrectant occultè rem alienam Domino rationabiliter invito: ergo ſi ſucceſſu temporis per hujusmodi

jusmodi furta grave damnum inferant, graviter peccant, non minùs quàm alii extranei occultè clepentes &c. &c. Quia tamen Domini reſpectu horum ſunt minùs inviti, utpote ſcientes, attentâ fragilitate humana fieri non poſſe, quin aliquid, præſertim de eſculentis & poculentis, adhæreat manibus famulorum &c. hinc juxta communiſſimam Doctorum major quantitas materiæ requiritur ad hoc, ut famulus vel ancilla ſubtrahendo peccet mortaliter, quàm in extraneo.

Quæres ſextò, an etiam filius aut filia occultè ſubtrahendo de bonis Parentum peccent?

℟. Etiam hi mortaliter peccare poſſunt, 323. ſi Parentibus rationabiliter invitis notabilem quantitatem ſurripiant de bonis Parentum. Ità rurſus *omnes.* Ratio eſt eadem: quia verè uſurpant rem alienam domino rationabiliter invito: ergo ſi ad magnam quantitatem perveniant, peccant mortaliter: hinc *Prov. 28.* dicitur: *Qui ſubtrahit aliquid à Patre ſuo, & à Matre, & dicit, hoc non eſſe peccatum, particeps homicida eſt.* Verùm, quemadmodum prudenter præſumere licet, Patremfamilias minùs eſſe invitum, ſi quid à famulo, quàm ſi ab extraneo ſubtrahatur, proptereáque in famulo ad peccatum mortale furti major quantitas, quàm in extraneo haud immeritò reputatur neceſſaria; ità à fortiori prudenter præſumere licet, Pa-

Digitized by Google

rentem eſſe minùs invitum reſpectu filii ſurripientis, quàm reſpectu famuli, ità ut ad peccatum mortale à filio committendum meritò requiratur duplô major quantitas, quàm ad committendum à famulo: e. g ſi in famulo requiratur ſubtractio unius floreni &c. in filio ad minùs neceſſaria erit ſubtractio duorum florenorum &c. &c.

Quæres ſeptimò, an etiam Uxor peccet clam ſurripiendo de bonis Mariti ſui?

324. ℟. Etiam Uxor poteſt mortaliter peccare, ſi notabilem quantitatem ſurripiat de bonis Mariti, quorum ſcilicet dominium, vel ſaltem uſus fructus, aut adminiſtratio ad ipſum pertinet, uti ſunt bona dotalia, & lucra communia. Ità *communis DD.* quam tradit Sporer *cit. n. 51.* Ratio manet eadem: quia ſcilicet uſurpat rem alienam, Domino rationabiliter invito, eidémque grave damnum infert: ergo &c. Ob eandem rationem & Maritus graviter poteſt delinquere, cum onere reſtituendi, ſi diſſipet bona paraphernalia Uxoris, aut dotalia, immò & communia cum notabili, vel magno detrimento familiæ, prout bene infert Henno *in decalog. diſp. 7. q. 7. concl. 3.* Verùm quantitatem certam determinare, quæ ſit neceſſaria, vel ſufficiens ad peccandum mortaliter per hujuſmodi furta minuta, hoc opus, hic labor eſt; quocirca nil videtur certius, quàm *certam non poſſe ſtatui regulam* *uni-*

univerſalem. Ut tamen Confeſſarius etiam in his formare valeat prudens judicium practicum circa pœnitentes, juvabit præ oculis habere ſequentes quinque regulas.

I. Regula. Quando quis ſive ab uno eodemque, ſive à diverſis furatur modica *ſucceſſivè*, longè majori quantitate opus eſt ad peccatum mortale conſtituendum, quàm ſi *ſimul* abſtuliſſet: immò aliqui putant, ad minimùm dimidiô plus opus eſſe; ùt ſi unus florenus ſuffeciſſet ſimul ablatus, ad furta ſucceſſivè facta requiratur unus & dimidius. Ratio eſt: quia cùm furta ſucceſſivè, & quaſi inſenſibiliter facta, non ſint ità perniciosa, eó ipſo prudenter licet præſumere, Dominum non eſſe ità graviter invitum, quàm ſi eadem quantitas fuiſſet ſimul ablata. 325.

II. Regula. Ad mortaliter peccandum majori quantitate opus eſt, dum quis *eodem tempore* ſurripit modica *diverſis*, quàm ſi *eidem* ſurriperet: putátque Molina duplô majori quantitate opus eſſe in furtis diverſis Dominis, quàm uni illatis. Ratio eſt eadem: quia, quemadmodum damnum in plures diviſum faciliùs portatur à ſingulis, quàm ab uno ſolo, ità & ſinguli ſunt minùs inviti.

III. Regula. Ad mortaliter peccandum per furta minuta, ſive hæc uni inferantur, ſive diverſis, tantò major quantitas requiri-

 tur,

tur, quantò per *majora temporis intervalla* fiunt. Ratio eſt: quia quantò majus intervallum temporis intercedit inter illa, tantò minùs inter ſe cohærent, & tantò faciliùs portantur, quantò minùs ſentiuntur: ergo Domini tantò minùs creduntur inviti: at, quantò minùs invitus eſt Dominus, tantò minùs peccatur; cùm malitia furti potiſſimùm fundetur in ablatione rei alienæ *Domino rationabiliter invito.*

IV. Regula. Qui ſinè animo diteſcendi, aut notabilem ſummam auferendi &c. per modica furta *diverſis*, præſertim in diverſis negotiis facta, & per *magna temporis intervalla*, ad non modicam quantitatem pervenit, non tam facilè arguendus eſt peccati mortalis, quàm ſi animô diteſcendi, vel graviter quempiam in particulari, vel ipſam communitatem damnificandi id feciſſet. Ratio hujus manet eadem, quæ mox data: quia ſcilicet hinc neque ſequuntur tanta incommoda Reipublicæ, neque Domini ſunt tam graviter inviti, neque etiam materiæ furtulorum tam faciliter in unum grave damnum coaleſcunt.

V. Regula. Majori quantitate opus eſt ad peccandum mortaliter in furtis minutis *domeſticorum*, utputa famulorum, ancillarum, Religioſorum, filiorum &c. &c. quàm in furtis *extraneorum*. Rurſus major quantitas requiritur in eſculentis & poculentis, quàm in

in aliis v.g. ære &c. &c. Ratio manet eadem: quia Domini non ſunt tam inviti, ſi à Domeſticis, quàm ſi ab extraneis, vel ſi eſculenta aut poculenta (non nimis pretioſa) quàm ſi pecuniæ vel aliæ res mobiles ſubtrahantur. De his regulis videri poſſunt Laymann *l. 3. ſect. 5. tr. 3. p. 1. c. 1. n. 6.* Illſung. *tr. 4. diſp. 3. q. 4. à n. 155.* Sporer *tr. 5. c. 5. n. 44.* Molina *tom. 3. de Juſt. diſp. 689.* Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. a. 5. n. 26. & ſeqq.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de furtis minutis domeſticorum & extraneorum.

CASUS PRIMUS.

Titius Praxator Cereviſiæ vi contractûs initi cum certo quodam Comite tenebatur annuatim pro taberna Comitis praxare cereviſiam, eâ conditione utrinque inita, ut pro certa quadam menſura tum in lupulis, tum etiam in hordeo à Comite accipiendis, & ad ſingulas praxaturas adhibendis, refundat eidem certam quotam aimerarum cereviſiæ albæ &c. Jam fatetur idem Titius, ſe pro mox recenſita quantitate lupulorum & hordei ſemper quidem præfato Domino Comiti refudiſſe illam

quotam cereviſiæ, ſed cùm ex eadem maſſa ultra illam quotam à Comite deſideratam ſemper coxerit 5. vel 6. aimeras plures, eáſque velut reſiduas ſibi reſervaverit, ídque jam ab aliquot annis; hinc partim conſcientiæ ſcrupulis, partim etiam aliorum hominum, contra tenuitatem cereviſiæ murmurantium, quærelis exagitatus, ſciſcitatur è Confeſſario, an tutâ conſcientiâ, & ſinè offenſa DEI poſſit proſequi hanc praxin, & praxaturam. Quid Confeſſarius ei reſpondeat?

326. ℟. Confeſſarius reſpondeat, hanc praxin prorſus fuiſſe iniquam, & hôc ipſo non ampliùs proſequendam. Ratio eſt clara: quia contra omnem æquitatem & leges juſtitiæ in ſingulis praxaturis D. Comitem defraudavit iniquè: non enim veroſimile eſt, D. Comitem conveniſſe cum Titio de refundendis tot aimeris cereviſiæ cujuſcunque, vel quantumlibet tenuis, ſed melioris ſortis, qualis ex illa maſſa tum lupulorum, tum etiam hordei ſeu polentæ judiciô prudentum & expertorum in hac arte, coqui potuiſſet: atqui *contractus ex conventione legem accipere dignoſcuntur*, juxta *Reg. 85. J. in 6.* Et hoc ſervandum eſt, quod initiô convenit, per *Reg. 23. ff. de R. J.* ergo Titius tenebatur D. Comiti refundere quotam cereviſiæ in ea ſorte & bonitate, in qua ex illa maſſa lupuli ac polentæ coqui potuiſſet: ergo cùm hoc Titius non fecerit, nedum contra fidelitatem,

tem, ſed & contra juſtitiam peccavit; & licèt fortaſſis in ſingulis praxaturis non deliquerit mortaliter; tum quia per illam affuſionem aquæ non videtur adeò notabiliter debilitâſſe virtutem lupuli & polentæ, quin adhuc potuerit inde coquere cereviſiam de mediocri ſaltem ſorte; tum etiam, quia famulis operam navantibus praxaturæ os obſtrui nequit, quò minùs more ſolitô liberaliter bibant, juxta illud *1. Cor. 9. v. 9. non alligabis os bovi trituranti*, & hôc ipſô, quòd Titius debuerit refundere D. Comiti tot aimeras complete, permittendum fuit, ut ultrà hanc menſuram ſaltem mediam aimeram aquæ ſuperinfunderent; certum nihilominus, & indubitatum videtur, Titium jam à pluribus annis id practicando graviter defraudâſſe D. Comitem, & hoc ipſô graviter peccâſſe, cum onere reſarciendi idem damnum, modô moraliter poſſibili, ſive dein cereviſiam meliorem ac fortiorem pendendo, ſive aliis beneficiis aut obſequiis recompenſando &c. quæ obligatio eidem ſeriò inculcanda erit, ſimúlque intimandum illud *Proverb. 28. v. 10. Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet, & ſimplices poſſidebunt bona ejus.*

327. Quod verò hic de Titio fraudatore D. Comitis diximus, idipſum intelligas velim dictum de alio quodam magni Principis Præfecto rei praxatoriæ, qui ad ſingulas

praxaturas, ſeu coctturas cereviſiæ maſſam tum lupulorum, tum etiam polentarum ſibi auctoritate Principis, ſeu cameræ determinatam adhibuit quidem, ſed muneribus & ſportulis (uti vocant) corruptus, hordeum lupulos &c. infimæ ſortis comparavit &c. quô factum, ut non ſolùm communitas fuerit damnificata, dum locô melioris cereviſiam tenuiorem eôdem pretio debuit ſolvere, ſed etiam Princeps defraudatus, dum ob tenuitatem & vilitatem hauſtûs multi abſterriti fuêre hoſpites & compotatores, sícque Præfectus ille cauſa haud modici lucri ceſſantis exſtitit.

Sed quid judicii à Confeſſario ferendum (inquies) de hujusmodi ſervo nequam, nequiter tum Principem ſuum, tum etiam totam communitatem per hujusmodi furta (eſt enim quædam ſpecies furti) defraudante, ſi is ſupponatur jam ſemel animadvertiſſe grave damnum emergens defraudatis, & nihilominus iniquam hanc praxin proſecutus fuit: ergonè propterea unum duntaxat, vel verò plura peccata mortalia furti commiſiſſe cenſendus eſt?

328. ℟. Si hujusmodi fur vel iniquus defraudator apprehenſo etiam gravi damnô jamjam illatô ſinè ulla pœnitentia pergat protinus defraudare & damnificare, vel Principem, vel communitatem, procul dubio committit ſingulis defraudationibus grave peccatum,

tum, licèt in rigore loquendo non ſit peccatum à priori mortali numerô diſtinctum, ſed potiùs continuatio ejusdem peccati mortalis, tantò quidem gravioris, quantò majus damnum infertur communitati, vel aliis defraudatis.

Aſt verò, ſi ſupponatur talis pœnitens poſt cognitam & apprehenſam gravitatem damni culpam retractâſſe, cum firmo emendationis & reſtitutionis propoſito, & nihilominus pergat in tali praxi, committit denuo novum, & numerô à priori diſtinctum peccatum; ſaltem tunc, quamprimùm de novo pervenerit ad quantitatem notabilem damni. Ratio eſt: quia per pœnitentiam ſeriam moraliter interrupit priorem voluntatem peccandi, ideòque ſi de novo incipiat defraudare, committit novum, & à priori numerô diſtinctum peccatum.

Res hæc clarior fit in exemplo, & à pari; nam qui ſemel propoſuit inimicum ſuum occidere, & ex hac intentione ſæpiùs (licèt ſinè effectu) in eundem exploſit, feriit &c. per hoc non commiſit, niſi unicum numerô peccatum. Verùm, ſi hanc voluntatem occidendi ſemel pœnitendo retractavit, & hoc non obſtante novo quærat occaſionem feriendi, occidendi &c. committit novum peccatum mortale &c. &c. Videatur de hoc Lugo *de Juſt. diſp. 16. à n. 43.* Sporer *cit. n. 39.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 1007.* Babenſtuber *cit. n. 23.*

CA-

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius cujusdam Mercatoris ſat divitis filius, ad certam quandam Univerſitatem ſtudiorum cauſa miſſus, & burſâ ſat pingui proviſus fuit eô fine, ut inde victum, & alia neceſſaria ſolveret per medium annum. Verùm Sempronius in itinere genio indulgens, pecuniam omnem dilapidavit, priùs, quàm ad eandem Univerſitatem pervenit: cúmque velut incognitus à nemine potuiſſet obtinere neceſſaria ad vivendum, neceſſitate compulſus, velut alter filius prodigus rediit ad Patrem ſuum, à quo ad mercaturam, ſeu negotiationem applicatus fuit, ubi ampliorem adhuc nactus occaſionem, merces hinc inde minori pretiô aliquibus clam vendidit, & pecuniam inde redactam dilapidavit. Quæritur jam 1. an, vel quomodo Sempronius peccaverit? 2. an, vel quomodo peccaverint alii, merces clam ab eodem emendo ſeu comparando?

329. ℞. ad primum quæſitum hujus Casûs, Sempronium procul dubio peccâſſe mortaliter, non ſolùm tunc, dum illam notabilem quantitatem pecuniæ pro victu, & aliis ad proſequenda ſtudia neceſſaria prodigè dilapidavit, verùm etiam, dum jam ad mercaturæ negotia applicatus merces clam diſtraxit, & pecuniam inde redactam inſciô Parente prodegit. Ratio eſt: quia notabilem ſummam contra voluntatem ſui Parentis

rentis in convivia, commeſſationes & luſus &c. peſſimè, contra expreſſam voluntatem ſui Parentis impendit: neque unquam rationabiliter præſumi poteſt de conſenſu Parentis, ubi hujusmodi bona Parentum, pecunia, merces &c. dilapidantur cum tanto detrimento, etiam ipſorum liberorum, cum dedecore familiæ &c. &c. atqui filius contra voluntatem Parentis notabilem ſummam dilapidans peccat mortaliter, juxta *communem DD.* quam tenet P. Navarra *l. 3. p. 2. c. 17. n. 164.* Leſſius *l. 2. c. 12. n. 77.* Buſenbaum apud la Croix *l. 3. p. 1. n. 1014.*

Et licèt hæc quantitas ad peccandum mortaliter nequeat univerſaliter reſpectu filiorum clam defraudantium taxari, nec ſtatim filius Parentis prædivitis ob ſubtractionem duorum vel trium aureorum condemnandus ſit peccati mortalis, ſed pótiùs attendendum ad conditionem ſtatûs, ætatis, perſonarum, locorum &c. nunquam tamen prudenter præſumere licet de conſenſu Parentum, ubi tanta ſumma, & quidem tam pernicosè, & malè dilapidatur, ut ex hac nonniſi deplorandi effectus, proſtitutiones Parentum, filiorum &c. exſpectari debeant. Videatur la Croix *n. 1032.*

℞. Jam ad alterum quæſitum, etiam illos 330.
emptores peccati mortalis condemnandos eſſe, ſi tamen animadverterunt, Sempronium clam, ſeu furtivè diſtrahere merces. Ratio eſt:

eſt: quia ſcienter cooperans ad injuſtum, & grave damnum alterius, fit particeps criminis, ſicut eſt particeps furti, ideoque peccat mortaliter, ubi damnum, ad quod cooperatur, eſt magni momenti, juxta *communiſſimam DD.* videndam apud Laymann *l. 3. tr. 2. c. 5. n. 6.* & alios paſſim, conformiter ad *l. 3. §. non tantùm ff. de incendio.* ubi dicitur: *Receptatores non minùs delinquunt, quàm aggreſſores.*

Dixi tamen: *ſi tamen emptores animadverterunt* Sempronium clam, & furtivè ſubtrahere &c. ſecus quippe dicendum foret, caſu quô emptores bonâ fide proceſſiſſent, & de tali furtiva ſubtractione nullam prorſus habuiſſent notitiam, nec fundatam ſuſpicionem; in caſu autem fundatæ ſuſpicionis debuiſſet cautiùs indagare in rei veritatem, prout tradi ſolet in materia *de conſcientia dubia.* Videantur de hoc dicta *part. 1. Theolog. decalog. Confer, 6ta. à n. 150.*

Dices fortaſſis, juxta probabilem ſententiam Leſſii, Navarri, & aliorum communiter, filius gerens negotia Patris tutâ conſcientiâ poteſt pro ſuo labore & induſtria tantundem accipere vel ſubtrahere, quantum daretur, vel à Parente dari deberet extraneo, niſi intendat illud præſtare gratis: ergo Sempronius clam diſtrahendo merces non peccavit, nec ſtatim ab emptoribus argui debet alicujus infidelitatis.

R. Trans-

Digitized by Google

℟. *Tranſmiſs. antec.*; quod à pluribus 331.
videndis apud la Croix *n. 1034.* abſolutè negatur, & ab allegatis etiam Doctoribus non admittitur abſolutè, ſed ſolùm cum certis limitationibus, niſi ſcilicet Pater poſſit habere alium, qui vel gratis, vel certè minori ſalariô idipſum præſtare velit: *neg. conſeq.* vel *diſtinguendo* conſequens: ergo diſtrahendo clam merces Sempronius non peccavit, ſi merces ſubtractæ non excedunt labores, *tranſ.* ſi excedunt *neg. conſeq.* videtur autem ex relatione facti, Sempronium non tam ſervandæ juſtitiæ, quàm licentioſæ diſſipationi eſſe deditum, & hôc ipſo, quòd merces clam, & quidem juſtô minore pretiô ſoleat aliis divendere, meritò ſeſe reddit ſuſpectum de infidelitate; qui ſi fideliter ageret, non haberet, cur juſtô minore pretiô merces diſtraheret. Videatur Navarrus *Manual. c. 17. n. 144.* Leſſius *l. 1. c. 12. n. 81.*

CASUS TERTIUS.

Caja nupſerat Viduo Sempronio, certis quibusdam pactis & conditionibus initis, eâ præſertim lege, ut ſi à Sempronio ſuſciperet hæredem maſculum, domus tota ſeu taberna cum omnibus bonis immobilibus Caja ac filio remanerent poſt mortem Sempronii: econtra verò, caſu quô nullum ex ſe ſuſciperet hæredem, alterô tanto dotis allata contenta, omnia illa bona

quotam cereviſia, ſed cùm ex eadem maſſa ultra illam quotam à Comite deſideratam ſemper coxerit 5. vel 6. aimeras plures, eáſque velut reſiduas ſibi reſervaverit, ídque jam ab aliquot annis; hinc partim conſcientiæ ſcrupulis, partim etiam aliorum hominum, contra tenuitatem cereviſiæ murmurantium, quærelis exagitatus, ſciſcitatur è Confeſſario, an tutâ conſcientiâ, & ſinè offenſa DEI poſſit proſequi hanc praxin, & praxaturam. Quid Confeſſarius ei reſpondeat?

326. ℞. Confeſſarius reſpondeat, hanc praxin prorſus fuiſſe iniquam, & hôc ipſo non ampliùs proſequendam. Ratio eſt clara: quia contra omnem æquitatem & leges juſtitiæ in ſingulis praxaturis D. Comitem defraudavit iniquè: non enim veroſimile eſt, D. Comitem conveniſſe cum Titio de refundendis tot aimeris cereviſiæ cujuscunque, vel quantumlibet tenuis, ſed melioris ſortis, qualis ex illa maſſa tum lupulorum, tum etiam hordei ſeu polentæ judiciô prudentum & expertorum in hac arte, coqui potuiſſet: atqui *contractus ex conventione legem accipere dignoſcuntur*, juxta *Reg. 85. J. in 6.* Et hoc ſervandum eſt, quod initiô convenit, per *Reg. 23. ff. de R. J.* ergo Titius tenebatur D. Comiti refundere quotam cereviſiæ in ea ſorte & bonitate, in qua ex illa maſſa lupuli ac polentæ coqui potuiſſet: ergo cùm hoc Titius non fecerit, nedum contra fidelitatem,

Digitized by Google

tem, ſed & contra juſtitiam peccavit; & licèt fortaſſis in ſingulis praxaturis non deliquerit mortaliter; tum quia per illam affuſionem aquæ non videtur adeò notabiliter debilitâſſe virtutem lupuli & polentæ, quin adhuc potuerit inde coquere cereviſiam de mediocri ſaltem ſorte; tum etiam, quia famulis operam navantibus praxaturæ os obſtrui nequit, quò minùs more ſolitô liberaliter bibant, juxta illud *1. Cor. 9. v. 9. non alligabis os bovi trituranti*, & hôc ipſô, quòd Titius debuerit refundere D. Comiti tot aimeras completè, permittendum fuit, ut ultrà hanc menſuram ſaltem mediam aimeram aquæ ſuperinfunderent; certum nihilominus, & indubitatum videtur, Titium jam à pluribus annis id practicando graviter defraudâſſe D. Comitem, & hoc ipſô graviter peccâſſe, cum onere reſarciendi idem damnum, modô moraliter poſſibili, ſive dein cereviſiam meliorem ac fortiorem pendendo, ſive aliis beneficiis aut obſequiis recompenſando &c. quæ obligatio eidem feriò inculcanda erit, ſimúlque intimandum illud *Proverb. 28, v. 10. Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet, & ſimplices poſſidebunt bona ejus.*

Quod verò hic de Titio fraudatore D. Comitis diximus, idipſum intelligas velim dictum de alio quodam magni Principis Præfecto rei praxatoriæ, qui ad ſingulas 327.

tum, licèt in rigore loquendo non ſit peccatum à priori mortali numerô diſtinctum, ſed potiùs continuatio ejusdem peccati mortalis, tantò quidem gravioris, quantò majus damnum infertur communitati, vel aliis defraudatis.

Aſt verò, ſi ſupponatur talis pœnitens poſt cognitam & apprehenſam gravitatem damni culpam retractâſſe, cum firmo emendationis & reſtitutionis propoſito, & nihilominus pergat in tali praxi, committit denuo novum, & numerô à priori diſtinctum peccatum; ſaltem tunc, quamprimùm de novo pervenerit ad quantitatem notabilem damni. Ratio eſt: quia per pœnitentiam ſeriam moraliter interrupit priorem voluntatem peccandi, ideòque ſi de novo incipiat defraudare, committit novum, & à priori numerô diſtinctum peccatum.

Res hæc clarior fit in exemplo, & à pari; nam qui ſemel propoſuit inimicum ſuum occidere, & ex hac intentione ſæpiùs (licèt ſinè effectu) in eundem exploſit, feriit &c. per hoc non commiſit, niſi unicum numerô peccatum. Verùm, ſi hanc voluntatem occidendi ſemel pœnitendo retractavit, & hoc non obſtante novo quærat occaſionem feriendi, occidendi &c. committit novum peccatum mortale &c. &c. Videatur de hoc Lugo *de Juſt. diſp. 16. à n. 43.* Sporer *cit. n. 39.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 1007.* Babenſtuber *cit. n. 23.*

CA-

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius cujusdam Mercatoris ſat divitis filius, ad certam quandam Univerſitatem ſtudiorum cauſa miſſus, & burſâ ſat pingui proviſus fuit eô fine, ut inde victum, & alia neceſſaria ſolveret per medium annum. Verùm Sempronius in itinere genio indulgens, pecuniam omnem dilapidavit, priùs, quàm ad eandem Univerſitatem pervenit: cúmque velut incognitus à nemine potuiſſet obtinere neceſſaria ad vivendum, neceſſitate compulſus, velut alter filius prodigus rediit ad Patrem ſuum, à quo ad mercaturam, ſeu negotiationem applicatus fuit, ubi ampliorem adhuc nactus occaſionem, merces hinc inde minori pretiô aliquibus clam vendidit, & pecuniam inde redactam dilapidavit. Quæritur jam 1. an, vel quomodo Sempronius peccaverit? 2. an, vel quomodo peccaverint alii, merces clam ab eodem emendo ſeu comparando?

329. ℞. ad primum quæſitum hujus Casûs, Sempronium procul dubio peccâſſe mortaliter, non ſolùm tunc, dum illam notabilem quantitatem pecuniæ pro victu, & aliis ad proſequenda ſtudia neceſſaria prodigè dilapidavit, verùm etiam, dum jam ad mercaturæ negotia applicatus merces clam diſtraxit, & pecuniam inde redactam inſciô Parente prodegit. Ratio eſt: quia notabilem ſummam contra voluntatem ſui Parentis

rentis in convivia, commeſſationes & luſus &c. peſſimè, contra expreſſam voluntatem ſui Parentis impendit: neque unquam rationabiliter præſumi poteſt de conſenſu Parentis, ubi hujusmodi bona Parentum, pecunia, merces &c. dilapidantur cum tanto detrimento, etiam ipſorum liberorum, cum dedecore familiæ &c. &c. atqui filius contra voluntatem Parentis notabilem ſummam dilapidans peccat mortaliter, juxta *communem DD.* quam tenet P. Navarra *l. 3. p. 2. c. 17. n. 164.* Leſſius *l. 2. c. 12. n. 77.* Buſenbaum apud la Croix *l. 3. p. 1. n. 1014.*

Et licèt hæc quantitas ad peccandum mortaliter nequeat univerſaliter reſpectu filiorum clam defraudantium taxari, nec ſtatim filius Parentis prædivitis ob ſubtractionem duorum vel trium aureorum condemnandus ſit peccati mortalis, ſed pótiùs attendendum ad conditionem ſtatûs, ætatis, perſonarum, locorum &c. nunquam tamen prudenter præſumere licet de conſenſu Parentum, ubi tanta ſumma, & quidem tam pernicosè, & malè dilapidatur, ut ex hac nonniſi deplorandi effectus, proſtitutiones Parentum, filiorum &c. exſpectari debeant. Videatur la Croix *n. 1032.*

℟. Jam ad alterum quæſitum, etiam illos emptores peccati mortalis condemnandos eſſe, ſi tamen animadverterunt, Sempronium clam, ſeu furtivè diſtrahere merces. Ratio 330.
eſt:

eſt: quia ſcienter cooperans ad injuſtum, & grave damnum alterius, fit particeps criminis, ſicut eſt particeps furti, ideóque peccat mortaliter, ubi damnum, ad quod cooperatur, eſt magni momenti, juxta *communiſſimam DD.* videndam apud Laymann *l. 3. tr. 2. c. 5. n. 6.* & alios paſſim, conformiter ad *l. 3. §. non tantùm ff. de incendio.* ubi dicitur: *Receptatores non minùs delinquunt, quàm aggreſſores.*

Dixi tamen: *ſi tamen emptores animadverterunt* Sempronium clam, & furtivè ſubtrahere &c. ſecus quippe dicendum foret, caſu quô emptores bonâ fide proceſſiſſent, & de tali furtiva ſubtractione nullam prorſus habuiſſent notitiam, nec fundatam ſuſpicionem; in caſu autem fundatæ ſuſpicionis debuiſſet cautiùs indagare in rei veritatem, prout tradi ſolet in materia *de conſcientia dubia.* Videantur de hoc dicta *part. 1. Theolog. decalog. Confer. 6ta. à n. 150.*

Dices fortaſſis, juxta probabilem ſententiam Leſſii, Navarri, & aliorum communiter, filius gerens negotia Patris tutâ conſcientiâ poteſt pro ſuo labore & induſtria tantundem accipere vel ſubtrahere, quantum daretur, vel à Parente dari deberet extraneo, niſi intendat illud præſtare gratis: ergo Sempronius clam diſtrahendo merces non peccavit, nec ſtatim ab emptoribus argui debet alicujus infidelitatis.

R. Trans-

℞. *Transmiſs. antec.*; quod à pluribus videndis apud la Croix *n. 1034.* abſolutè negatur, & ab allegatis etiam Doctoribus non admittitur abſolutè, ſed ſolùm cum certis limitationibus, niſi ſcilicet Pater poſſit habere alium, qui vel gratis, vel certè minori ſalariô idipſum præſtare velit: *neg. conſeq.* vel *diſtinguendo* conſequens: ergo diſtrahendo clam merces Sempronius non peccavit, ſi merces ſubtractæ non excedunt labores, *tranſ.* ſi excedunt *neg. conſeq.* videtur autem ex relatione facti, Sempronium non tam ſervandæ juſtitiæ, quàm licentioſæ diſſipationi eſſe deditum, & hôc ipſo, quòd merces clam, & quidem juſtô minore pretiô ſoleat aliis divendere, meritò ſeſe reddit ſuſpectum de infidelitate; qui ſi fideliter ageret, non haberet, cur juſtô minore pretiô merces diſtraheret. Videatur Navarrus *Manual. c. 17. n. 144.* Leſſius *l. 1. c. 12. n. 81.* 331.

CASUS TERTIUS.

CAja nupſerat Viduo Sempronio, certis quibusdam pactis & conditionibus initis, eâ præſertim lege, ut ſi à Sempronio ſuſciperet hæredem maſculum, domus tota ſeu taberna cum omnibus bonis immobilibus Cajæ ac filio remanerent poſt mortem Sempronii: econtra verò, caſu quô nullum ex ſe ſuſciperet hæredem, alterô tanto dotis allatæ contenta, omnia illa

bona

bona immobilia relinqueret filiæ, quam Sempronius habebat unicam ex priori matrimonio ſuſceptam. Jam Caja aliquot annis cohabitavit ſuo Marito, ſed ſinè prole; cujus ſuſcipiendæ jam nulla ampliùs affulget ſpes, ob ſenium Mariti; quod cùm Sempronius prævideat, conatur, quidquid demum poteſt, divitiarum ac pecuniarum corradere, erga Cajam Uxorem tenaciſſimum, erga filiam verò liberaliſſimum ſeſe exhibere, coëmere agros, meliorare prædia ac prata, reparare domum ſeu tabernam ſuam &c. &c. Venit proin Caja ad Confeſſarium, deplorans miſeram conditionem ſuam, quòd diu noctúque cogatur laborare, ad inſtar ancillæ, lucrum verò è laboribus comparſum à Marito impendatur in emolumentum rei domeſticæ &c. &c. prævideátque, ſe poſt mortem domo excludendam ac relegandam, & nil inde, præter alterum tantum dotis à ſe allatæ reportaturam. Sciſcitatur proin, an non liceat ſibi etiam his ſtantibus providere in futurum, clam hinc inde comparſendo & ſubtrahendo de lucro quotidiano: Quid ad hoc Confeſſarius?

332. ℟. 1. Confeſſarius ne fortaſſis nimiùm indulgeat, nevè nimiùm gravet Cajam, cautè indagabit 1. quantum dotis attulerit? 2. An Sempronius multùm ditior fuerit tempore, quô eidem nupſit? 3. An illa emolumenta, quæ corradit, & tam ſollicitè impendit in melioramenta prædiorum, agrorum &c. &c. vel potiùs in emolumentum filiæ

filiæ &c. veniant ex lucro quotidiano, vel verò ex aliis bonis Sempronio propriis, v, g. agris, vineis, domibus &c. &c. 4. quantum Sempronius quot annis circiter ſoleat impendere in victum, veſtitum, recreationes ſuæ filiæ &c. &c.

℞. jam ſecundò. His omnibus benè exa- 333.
minatis ac perpenſis dicat 1. Cajam tutâ conſcientiâ poſſe ſubtrahere quantum ſuis laboribus è lucro quotidiano coram Deo exiſtimat correſpondere, non tamen ea, quæ Marito aliunde è bonis propriis emolumenta reſpondent. Dicat ſecundò, quòd tantundem clam poſſit ſibi arrogare de bonis, quantum Maritus impendit in victum & veſtitum filiæ &c. &c.

Ratio prioris eſt: quia lucrum ex quotidianis negotiationibus vel laboribus Conjugum, non minùs Uxori, quàm Marito commune eſt, tametſi adminiſtratio hujus primariò ad Maritum pertineat, quam ob rem Maritus dilapidando, vel malè utendo iis bonis communibus, infert uxori injuriam, juxta *communiſſimam Doctorum*, quam tenent Leſſius *l. 2. c. 12. n. 87.* Cobat. Quin. *tr. 5. c. 24. n. 28. & 41.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 1020.* ergo etiam facit injuriam Cajæ, dum illa lucra communia impendit filiæ, vel in emolumentum rei domeſticæ, aliquando ſoli filiæ ex priori Matrimonio obventuræ: ergo Caja licitè, &

ſinè peccato clam ſubtrahit, quantum ſuis laboribus, induſtriæ vel parti quotidiani lucri communis correſpondet. Nam Maritus ipſe, vel filia hæres, jure naturali & humano teneretur partem, ſeu medietatem refundere: ergo Caja hanc licitè ſubtrahit. Hac de cauſa Leſſius *l. cit.* ſapienter ait: *ſi Uxor difficultates* (poſt ſolvendum ſcilicet matrimonium) *metuit, poteſt occultè uti compenſatione ex bonis Mariti, ut ſibi vel liberis conſulat, quantum opus eſt, ut ſua pars ſalva ſit*: idipſum tenent Coninch, Petrus Navarra *l. 3. c. 1. n. 114.* & Gobat *l. cit.*

Ratio autem poſterioris hæc eſt: Quia Maritus Uxori non minùs, quàm filiæ, vel aliis liberis tenetur ſuſtentationem congruam quo ad victum, veſtitum, medicinas, recreationes, & alia ſtatui conformia: ergo Caja juſtè in victum vel veſtitum ſuum computat aut ſubtrahit, quantùm judiciô Mariti ſui filiæ ex priori matrimonio ſuſceptæ impenditur; Uxor enim, quæ non mancipium aut ancilla viri eſt, ſed conſors thalami, nequaquam minori in pretio haberi debet, quàm liberi. Et licèt durante matrimoniô adminiſtratio bonorum communium maneat penes Maritum, ſi tamen is ea malè adminiſtret, vel in præjudicium Uxoris, jure naturali huic licebit ſibi proſpicere in tantum, ut ſe indemnem ſervet. Videatur de hoc la Croix *cit. n. 1021.*

Dices

Dices: juxta Leſſium & alios Doctores mox allegatos, non ſolùm tota dos, ſed etiam medietas bonorum communium pertinet ad Uxorem: ergo Cajæ licebit non ſolùm clam ſubtrahere partem lucri quotidiani, ſuis laboribus correſpondentem, ſed & medietatem aliorum emolumentorum, undeunde demum Marito provenientium.

℟. Negando ſuppoſitum, quòd in noſtro caſu omnia bona Sempronii, præſertim immobilia poſſint dici communia: contrarium quippe evidenter colligitur ex eo, quòd ſolam filiam ex priori connubio voluerit eſſe hæredem, niſi Caja ex hoc matrimonio ſuſciperet hæredem maſculinum, quin immò ſupponitur in caſu, conventum fuiſſe inter illos, ut ſi hæredem maſculinum non ſuſciperet, ſolô altero tantò dotis allatæ contenta, domum ſeu tabernam, & reliqua bona immobilia filiæ relinqueret: ergo non ſinè cauſa reſpondimus cum hac limitatione; contractus quippe juſti in conſcientia obligant, ut habetur *l. 1. ff. de pactis.* Ex quo prudens Confeſſarius facilè colliget, in ſimilibus caſibus quàm cautiſſimè eſſe reſpondendum, & non, niſi omnibus conditionibus, pactis ſponſalitiis &c. bene ponderatis; nam ex oppoſito Uxoribus de facili poſſent laxari habenæ, non ſinè gravi præjudicio Maritorum, vel reliquorum hæredum, eò præſertim, quòd in tali caſu amor 334.

proprius, & timor, ne in futurum juſtô minus Uxor accipiat, ſed potiùs ſibi, ſuisque bene proſpiciat, plerúmque ſoleant præponderare, juſtámque invertere bilancem, prout ſapienter notat Gobat *cit. n. 48.* & alii Doctores *communiter.* Videatur de hoc Tamburinus *l. 9. decal. tr. 1. c. 2. §. 3.* vel R. P. Stanislaus Karg. *in Manuali Theolog. Canon. legali pract. part. 2. §. 8. n. 18.* ubi bene animadvertit, reſolutionem hujusmodi caſuum dependere ut plurimùm nedum à jure communi, ſed vel maximè etiam à jure municipali. Hinc à Confeſſario vel maximè oportet attendi, an in tali loco non ſint fortaſſis nonnullæ conſtitutiones particulares ſeu municipales: & ſi de hoc dubitet, neceſſum erit, ut priùs à ſapientioribus capiat conſilium, tum verò primùm pœnitenti ſuo dicat, quidnam ſalvâ conſcientiâ facere poſſit, vel non.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

335. Colliges ex hactenus dictis primò, à Confeſſario in ordine ad cognoſcendam gravitatem in furtis minutis, vel maximè conſiderandam eſſe qualitatem perſonarum; conſtat quippe, regulariter loquendo Dominum eſſe minùs invitum, ſi Uxor, quàm

ſi

ſi filii aliquid ipsô inſcio accipiant; item minùs invitum, ſi filii, quàm ſi propinqui; ſi propinqui in familia ſua habitantes, quàm ſi famuli; ſi famuli, quàm ſi extranei aliquid clepant, vel ſubtrahant: ubi autem Dominus eſt minùs invitus, ibi ſecundùm dicta hactenus requiritur major quantitas ad mortaliter peccandum, licèt pro decernenda hac quantitate non poſſit certa regula univerſalis poni. Sapienter tamen advertit Lugo *de Juſt. tom. 1. diſp. 16. n. 64.* & la Croix ubi ſuprà *n. 1015.* conſiderandum eſſe à Confeſſario, an furtivè ſubtracta fuerint pecunia vel eſculenta, item an multum ſimul, an verò parum, & ſucceſſivè; an ad proprios uſus ſubtrahentium, an verò ad vendendum aliis; an herus habeat multas proles, an veró paucas, an ſit pauper vel dives; an liberalis vel parcus; an benè, an verò malè affectus erga furantem vel defraudantem; an furans ſit ei valde utilis vel non &c. & ex his dijudicandum eſſe, an herus fuerit graviter invitus vel non? an fuerit invitus quo ad ſubſtantiam, an verò quò ad modum auferentis duntaxat.

Colliges ſecundò, mortaliter peccare eos, 336.
qui menſuras & pondera modicè falſificando, vino aquam, ceræ albæ calcem vivum &c. aliiſve mercibus deteriorem materiam miſcendo, notabile lucrum colligunt, item qui alienas vineas circumcurſi-

tando uvarum multitudinem congregant: præſertim ſi id fecerunt ex intentione magnam copiam congerendi &c. quia tunc Domini, vel certè tota communitas cenſentur graviter inviti.

Econtra tam facilè peccati mortalis condemnandus non eſt, qui hodie ab uno Domino unum pazium, vel ex vinea unum vel alterum botrum, poſt aliquot verò dies rurſus ab alio unum pazium, vel aliquot uvas ex alterius vinea ſurripit. Ità ex *communi DD.* Sporer *tr. 5. c. 5. n. 36.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 5. n. 20.*

337. Colliges tertiò, etiam illum, qui modica auferendo pervenit ad magnam quantitatem v, g. aliquot florenorum, vel omninò aureorum, eámque adhuc ſive in natura, ſive in æquivalenti vel emolumento poſſidet, à Confeſſario ſub mortali obligandum eſſe ad ejusdem reſtitutionem, etſi ne quidem in ultimo furtulo animadverterit gravitatem damni; ideóque auferendo nunquam graviter deliquerit.

Ratio eſt: quia non ſolùm injuſta ablatio rei alienæ valdè notabilis, ſed etiam injuſta detentio eiusdem eſt graviter peccaminoſa, & inducit obligationem reſtitutionis: atqui talis fur ſcienter jam detineret rem alienam injuſtè ablatam in quantitate notabili, ùt ſupponitur: ergo ſub mortali tenetur ad reſtitutionem illius. Immò verò, tametſi

tametſi de re aliena nihil ampliùs poſſideret, neque inde ullô modo factus eſſet ditior, ſi tamen ſingula furta minuta ſcienter & deliberatè commiſit, & per hæc grave damnum intulit Domino, adhuc probabiliùs tenetur ſub peccato mortali ad refuſionem illius damni, prout ex profeſſo diximus *de reſtitutione Confer. 3. n. 66.* ubi etiam hujus reſponſionis dedimus rationem.

Dubitari tamen hic ſolet, an talis fur teneatur ſub mortali refundere totam ſummam per furta minuta ablatam, an verò ſufficiat reſtituere partem illius, vi cujus exceſſit culpam venialem ex. gr. ſi ponatur reſpectu Titii mediocriter divitis ad mortaliter peccandum non ſufficere quinquaginta crucigeros, ſed requiri ſummam unius floreni, ſexaginta ſcilicet, & furem ſucceſſivè huic abſtuliſſe florenum integrum, jam quæſtio exurgit, an teneatur ſub peccato mortali ad reſtituendum totum florenum, an verò ad effugiendam mortalem culpam injuſtæ detentionîs ſufficiat, reſtituere decem crucigeros, quorum ablatione complevit grave damnum?

℟. ad hanc quæſtionem, ad evadendam culpam mortalem injuſtæ detentionis in tali caſu probabiliùs ſufficere, ut fur reſtituat illum exceſſum, quem auferendo grave damnum intulit, & mortale peccatum incidit, ideóque ſufficere, ſi reſtituat decem 338.

crucigeros. Ità tenent Lugo *de Juſt. tom. 1. diſp. 16. ſect. 3. n. 41.* Sanchez *l. 7. in decalog. c. 2. n. 9.* Sporer *cit. n. 37.* Viva *ad propoſitionem 39.* ab Innocentio XI. videndus *ad propoſition. 29.* inter proſcriptas ab Alexandro VII. Ratio hujus eſt: quia (ùt ſupponitur) fur auferendo ſucceſſivè quinquaginta crucigeros Titio, non peccavit mortaliter, tum quia non intulit Domino grave damnum; tum etiam quia Dominus non potuit eſſe rationabiliter graviter invitus: ergo nec peccat mortaliter retinendo quinquaginta crucigeros. Conſequentia videtur clara: quia retentio reputatur continua ablatio: ergo ſi ablatio 50. crucigerorum Titio ſcienter facta, non fuit, niſi venialis, neque retentio erit, niſi venialis; conſequenter ad evadendam culpam mortalem ſufficiet reſtituiſſe illum exceſſum, ſcilicet decem, quibus grave damnum fuit completum.

Dices tamen contra hanc reſolutionem. Hæc propoſitio (*n. 38.*) *non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per parva furta, quantumcunque ſit magna ſumma totalis*, fuit ab Innocentio XI. damnata, adeóque falſa eſt: ergo vera debet eſſe ejus contradictoria: *tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per parva furta &c.*

339. ℟. *diſting. conſequens.* ergo tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod abla-

ablatum eſt per parva furta, ſi, & in quantum per hujuſmodi furta pervenit ad magnam ſummam, *concedo*, ſi & in quantum non pervenit ad magnam ſummam *nego. conſeq.* Allata propoſitio meritò fuit damnata velut ſcandaloſa, quia aſſerebat, non eſſe reſtituendum ſub mortali, NB. *quantumcunque eſſet magna ſumma totalis:* non autem ideò præcisè, quia aſſerebat, non eſſe ſub mortali reſtituendum, *quod ablatum eſt per parva furta*; ſecus enim teneretur quis reſtituere ſub peccato mortali, quod per parva furta abſtulit, tametſi ſcienter auferendo nunquam, nequidem in ultimo furtô peccâſſet mortaliter, utputa ſi quis Titio noſtro ſucceſſivè tantùm abſtuliſſet decem aut 20, crucigeros; quod tamen certò falſum eſt, & ùt tale ab ipſomet Adverſario objiciente agnoſcitur. Videantur *DD. cit*, præſertim Viva *l. cit.* & Sanchez.

Colliges quartò, filium (idem dic ſuô modo de filia) non eſſe condemnandum à Confeſſario peccati mortalis 1. ſi quantitas ab eo furtivè ſubtracta Parenti non ſit notabilis. 2. Si ſit talis, qualem Pater ab eo rogatus facilè conceſſiſſet. 3. Si tempore, quo verſatur in ſtudiis, aliquid (non tamen nimium) more aliorum ſuæ Conditionis vel ſtatûs expendat in Eleemoſynas, ludum, vel alias honeſtas recreationes &c. 4. Si in extrema, vel graviſſima neceſſitate proximi 340.

ſublevanda aliquid ſurripiat de bonis paternis. Ità cum aliis Leſſius *l. 2. de J. & J. c. 12. n. 79. & 80.* & Tamburinus *ubi ſuprà §. 2.*

Ratio eſt; quia in his caſibus Parens nequit eſſe graviter invitus, ſaltem quoad ſubſtantiam, neque propterea, ùt ſupponimus, graviter damnificatur: ergo filius propterea non committit culpam mortalem.

341. Colliges quintò, neque Uxorem condemnandam eſſe peccati mortiferi, ſi de bonis ſibi & Marito communibus clam aliquid ſubtrahat, & impendat vel ſuis Parentibus ſummè indigentibus, vel prolibus fortè ex priori matrimonio ſuſceptis, immò & ſi fratribus ac ſororibus magna egeſtate preſſis &c. modò propterea Maritum ſuum non damnificet graviter, vel periculo indigentiæ exponat &c. Ità rurſus Tamburinus *cit. §. 3.* Leſſius *cit. n. 88. & 89.* referens pro eadem opinione Petrum Navarrum, Cordubam, Molinam, &c. Ratio hujus eſt: quia jure naturæ tenetur illis ſuccurrere, eorúmque calamitates pro poſſibili ſublevare: ergo ſi Maritus propterea non damnificetur graviter, nequit hoc iniquè ferre, aut graviter eſſe invitus. Tenebitur tamen Uxor omnia, quæ ſic durante Matrimonio dederit, referre in ſuam partem, vel potiùs à ſua parte detrahere, & aliis hæredibus relinquere, cùm ad partitionem cum hæredibus viri

ri pervenerit, uti notat Leſſius *cit. n. 88.* Videatur de hoc Gobat Quinar. *tr. 5. c. 24. n. 44. & 45.* Ubi ſapienter notat, Uxorem teneri prædictis ſuccurrere potiùs ex propriis bonis paraphernalibus &c. ſi quæ habeat, quàm ex bonis Mariti; quod procul dubio veriſſimum eſt; ſecus Maritus poſſet eſſe rationabiliter invitus.

Colliges denique ſextò, non tam facilè audiendos, vel ab onere reſtitutionis abſolvendos eſſe à Confeſſario famulos illos, vel ancillas, qui de repetitis quidem furtis & clancularijs ſubtractionibus ſeſe accuſant, & tandem ſubjungunt (uti frequenter audies) ſe locô reſtitutionis vel compenſtaionis aliquid oraturos pro illis, quos furtim damnificârunt. Non inquam, tam facilè audiendi, vel ab hoc onere abſolvendi ſunt; tum quia reſtitutio debet fieri non in diverſo, ſed in eodem genere bonorum, uti dictum fuit, *de Reſtitut. Confer. 11. n. 292.* tum etiam, quia ſi ſemel animadverterint, Confeſſarium hâc ſatisfactione eſſe contentum, magis adhuc animabuntur ad hujusmodi ſubtractiones, non ſinè graviore damno proximorum, & detrimento animæ propriæ: conſtat autem ex alibi dictis, à Confeſſario ſemper eſſe conſulenda tutiora, id eſt, talia, quæ pœnitentem magis removent, tum à damno proximi, tum etiam ab offenſa Dei, & animæ detrimento: ergo &c. 342.

CON.

CONFERENTIA DUODECIMA

De Injuſta læſione famæ proximi

SUMMARIUM.

343. Quidnam prohibeatur vi octavi præcepti decalogalis.
344. Nomine mendacii intelligitur locutio contra mentem.
345. Aliud dicitur pernicioſum, aliud officioſum, & aliud jocoſum.
346. Mendacium eſt intrinſecè malum; ſed
347. Peccatum veniale duntaxat ex genere ſuo.
348. Notatur differentia inter famam & honorem.
349. Item inter judicium, ſuſpicionem & dubium.
350 Detrahens famæ alterius in materia gravi, peccat mortaliter per ſe loquendo.
351. Per accidens non raro detractio fit ſinè peccato mortali.
352. Regula dignoſcendi, an quis mortaliter, an verò venialiter duntaxat peccaverit detrahendo.
353. Recenſentur diverſæ cauſæ, ob quas fas eſt alterius defectus vel crimina manifeſtare ſinè peccato.

354. Sc-

354. Scipſum diffamans per ſe lequendo non peccat graviter.

355. Per accidens tamen ſubin fieri hoc nequit ſinè peccato mortali.

356. Reſolvitur Caſus I. cujusdam ancillæ, quæ animô divertendi quandam honeſtam puellam à ſervitio, manifeſtavit eidem occulta vitia heri.

357. Refertur factum de quodam Candidato Religionis, denigrante alium concandidatum eo fine, ut præ illo ſuſciperetur ad S. Religionem,

358. Solvitur quædam objectio contra hanc reſolutionem.

359. Reſolvitur Caſus II. Cujusdam Agentis, qui ſuo Principi aſſuevit transſcribere diverſa crimina &c. &c.

360. Quid, ſi tranſcribat crimina in occulto duntaxat punita &c.

361. Quid, ſi delicta in occulto commiſſa, & nondum notoria &c.

362. Reſolvitur Caſus III. cujusdam pœnitentis qui ſeſe accuſavit de detractionibus ſubin factis.

363. Item, quòd aliis detrahentibus aurem præbuerit.

364. Inſuper, quòd aliorum delicta audita ùt audita aliis retulerit.

365. Qui joci causâ aliquid falſum aſſerit aut refert, ità, ut omnes advertant, eum non loqui ex mente, non eſt condemnandus mendacii.

366. Quomodo Juriſtæ, Theologi, Medici, Concionatores in materia doctrinæ mentientes peccent.

367. Referens alterius defectus merùm naturales, regulariter loquendo non delinquit graviter.

368. Sicut nec ille, qui alterius defectus morales quidem refert, ſed in genere duntaxat &c.

369. Vel

369. Vel qui gravia crimina recenſet de homine prorſus ignoto.
370. Detrahens graviter alicui Ordini ſacro, vel congregationi &c. graviter delinquit.
371. Neque à gravi culpa immunes ſunt, qui factâ detractione, & propalato crimine gravi, ſtatim mandant aut rogant, ne is, cui manifeſtârunt, ulteriùs cuipiam mortalium propalet.
372. Sæpè fit gravis detractio, licèt nullum vitium exprimatur.
373. Quomodo peccent aurem præbentes detractori.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de injuſta diffamatione, vel læſione famæ.

QUæres primò, quidnam octavo decalogi præcepto *non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Exod. 20. v. 16.* prohibeatur?

343. ℟. Hôc præcepto octavo Decalogi negativo prohibetur primariò & per ſe, nequis in judicio agendo teſtem mentiatur; nihilominus quemadmodum ſeptimô Decalogi præcepto ſecundùm dicta ſuperius *n. 281.* non ſolùm cenſetur interdicta omnis injuſta ablatio rei alienæ, ſed etiam omnis actio proximi læſiva in bonis fortunæ; ità etiam hôc

hôc octavo præcepto virtualiter & ſecundariò interdicta cenſetur omnis injuſta læſio proximi in bonis famæ & honoris. Ità teſte Sporer *omnes.* Ratio hujus eſt: quia ideò hôc præcepto naturali ac divino prohibetur falſum teſtimonium, ne proximo inferamus injuſtum nocumentum in fama & honore, ac bonis inde dependentibus, immò, ut habet Catechiſmus *ex decreto Concil. Trid. part. 3. de 8. præcept. n. 5.* hóc eodem præcepto virtualiter affirmativo præcipitur, *ut ſimulatione fallaciiſque ſublatis, dicta & facta noſtra ſimplici veritate metiamur:* ergo virtualiter & ex conſequenti interdicta cenſeri debet omnis injuſta læſio famæ & honoris proximi, quod quidem primariò fieri poteſt per teſtimonium falſum in judicio contra proximum depoſitum: ſecundariò tamen etiam fit per judicium temerarium, per detractionem & calumniam, mendacium &c. de quibus in præſenti Conferentia nobis erit negotium. De teſtimonio autem falſo in judicio deponendo agemus alibi, ubi de Judice ac Judicio &c. Unde

Quæres jam ſecundò, quid & quotuplex ſit mendacium?

℞. ad hoc quæſitum 1. Mendacium eſt locutio ſeu ſignificatio contra mentem cum intentione fallendi. Ità ex D. Auguſtino *lib. contra mendac. c. 12.* Henno *tr. in decalog.* 344.

log. diſp. 8. q. 1. concl. 1. & in re alii *communiter.* Dicitur 1. *locutio*, quia mendacium eſt peccatum oris ſaltem principaliter, licèt etiam poſſit fieri nutibus, vel aliis geſtibus v.g. à muto &c. unde additum fuit: vel *ſignificatio.* Dicitur ſecundò *contra mentem*; nam mentiri ſecundùm nominis ethimon idem ſonat, ac, *contra mentem ire*; ideóque debet neceſſariò fieri *locutio contra mentem*; hinc contingere poteſt, ut quis mentiatur, licèt à parte rei verum dicat: ex. gr. Titius firmiter credit, ſe nondum complêſſe annum 21. ſuæ ætatis (quam à parte rei jamjam complevit) ſi in hac perſuaſione perſeverans dicat, ſe jam compleviſſe annum 21. mentitur formaliter; quià contra mentem loquitur, aliud exteriùs verbis exprimendo, & aliud interiùs credendo &c. & nihilominus verum loquitur à parte rei, quia ſupponitur jamjam compleviſſe annum 21. ætatis ſuæ. Dicitur tertiò *cum intentione fallendi*; id, quòd expreſsè requirit S. Auguſt. Enchyridii *c. 1.* dicens, *quod mendacium ſit falſa ſignificatio cum voluntate fallendi:* hanc particulam alii negant cum S. Thoma *2. 2. q. 110. a. 1.* nam poteſt quis velle mentiri (inquiunt) ne fortaſſis ex propria confeſſione convincatur, tametſi ſciat & prævideat, fore, ut ſibi nullus credat, nec ullus inde decipiatur &c. poſſet nihilominus dici, quòd talis habeat inten-

intentionem fallendi, per accidens verò eſſe, quòd nemo inde decipiatur; quemadmodum ille, qui merces ſpurias jactat, & dilaudat pro juſtis, habet intentionem decipiendi, eſto prævideat, fore, ut nemo eas emat, ac per hoc nec decipiatur: ſpectatâ tamen ratione non videtur neceſſaria intentio illa fallendi, licèt plerúmque ſoleat intervenire.

℟. Jam ſecundò, ad idem quæſitum. 345.
Mendacium eſt triplex, ſcilicet 1. perniciòſum, 2. officioſum, ac 3. jocoſum. Ità rurſus poſt S. Thom. *loc. cit. a. 2.* Sporer, Babenſtuber, Henno & alii *communiter*. Explicatur breviter. *Pernicioſum* mendacium appellatur, quod fit ex fine ſeu intentione alteri injuſtè nocendi, eſto fortaſſis damnum inde non ſequatur; quod per accidens eſt. *Officioſum* dicitur, quod causâ utilitatis propriæ vel alienæ fit, ità tamen, ut nemini noceat, qualia plerumque committi ſolent à mulierculis v. g. ad pacem domeſticam conſervandam, ad impediendas blasphemias, furores &c. Maritorum &c. *Jocoſum* denique illud appellatur, quod fit ſolâ placendi aut delectandi conſuetudine, prout fieri amat ab hominibus garrulis, qui multa comminiſcuntur de nocte, ut novarum rerum cupidos delectent de die, ait Henno *l. c. concl. 2.*

Quæres tertiò, ſitnè mendacium intrinſecè malum, & quale peccatum?

346. ℟. ad primam partem hujus quæſiti. Mendacium eſt intrinſecè malum. Ità hodie *communis DD.* & expreſsè S. Auguſtinus *lib. cont. mendac. c. 19.* Ratio hujus eſt: quia Deus Author naturæ verba inſtituit, eô fine, ut unus alteri cogitationes, & mentis ſuæ judicia exprimat: ergo aliud cogitare ſeu ſentire in mente, & aliud loqui repugnat rectæ rationi, Societati humanæ, & inſtitutioni à DEO ordinatæ: atqui hoc fit per mendacium: ergo &c. Hinc S. Auguſt. *de mendacio ad Conſentium* ſcripſit: *quisquis autem eſſe aliquod genus mendacii, quod peccatum non ſit, putaverit, decipit ſe ipſum turpiter.* Videatur de hoc Leſſius *l. 2. de J. & J c. 47. dubit. 6. n. 36.* & ſeqq. vel Gonet. *Theolog. mor. tom. 7. tr. 9. c. 2. q. 4.*

347. ℟. Secundò, ad alteram partem ejusdem quæſiti. Mendacium per ſe, & ex genere ſuo non eſt peccatum mortale, ſed veniale duntaxat. Ità Leſſius *l. c. n. 40.* & alii *communiter.* Ratio eſt: quia abuſus ille verborum aut ſignorum contra inſtitutionem ab Auctore naturæ factam (in quo malitia ſeu deordinatio mendacii ſita eſt) per ſe loquendo neminem graviter lædit: deceptio quóque proximi, quæ intervenire ſolet, de ſe eſt parvi momenti, & hôc ipſo Socie-

Societati humanæ exinde non videtur imminere magnum periculum, eſto immineat aliqua incommoditas: ergo per ſe, & ex genere ſuo non eſt, niſi peccatum veniale, licèt haud infrequenter ex accidente evadat mortaliter peccaminoſum, præſertim mendacium perniciosſum, ſi hoc fiat animô graviter decipiendi &c. quod nedum virtuti veracitatis, ſed & charitatis ac juſtitiæ repugnat; unde *Pſal. 5.* dicitur, *perdes omnes, qui loquuntur mendacium*; & rurſus *Sap. 1. Os, quod mentitur, occidit animam* &c. idipſum dicendum eſt, quando mendacium firmatur juramentô; quod graviter repugnat virtuti Religionis; vel, ſi fiat cum gravi ſcandalo audientium, contra virtutem charitatis. Babenſtuber *tr. 5. diſp. 8. n. 10. & 11.* Henno *cit. concl. 4.*

Quæres quartò, quomodo peccet, qui alterius famæ detrahit?

Ante Reſponſionem recolendum eſt ex 348. dictis *de Reſtit. Confer. 9. n. 231.* primô, *famam* (ùt impræſentiarum ſumimus) conſiſtere in opinione de virtute, ſapientia, vel prudentia alterius; *honorem* verò in teſtificatione de alterius excellentia. Ex quo liquet, famam importare internam opinionem bonam virtutis, excellentiæ &c. honorem verò conteſtationem externam ejusdem excellentiæ v. g. coram eo ſtando, aſſurgendo, caput aperiendo &c. locum prio-

rem cedendo &c. Liquet inſuper, famam alterius lædi poſſe per hoc ſolùm, quòd bonam exiſtimationem de alio conceptam ex mente noſtra, quaſi abjiciamus, vel certè faciamus abjici ab aliorum mente: id quod fieri aſſolet. 1. Per judicium temerarium. 2. Per ſuſpicionem, & 3. per dubium de malo ſeu vitio proximi, 4. per detractionem &c. &c. occultam. Honorem verò non, niſi per externam exhibitionem alicujus irreverentiæ; quod rurſus fieri amat vel per detractionem publicam v. g. libellum infamem, vel per contumeliam aut calumniam inferendam, veluti diximus *loc. cit. n. 232.*

349. Recolenda inſuper eſt ſecundò ex dictis ibidem *n. 233.* differentia inter *judicium, ſuſpicionem*, & *dubium* de malo, vel crimine alterius; judicium quippe conſiſtit in aſſenſu, ſeu firma credulitate; quæ credulitas, ſi fuerit concepta ex motivis prudentibus ac firmis, dicitur judicium fundatum: ſi verò ex motivis inſufficientibus, aſſenſu viri prudentis indignis, judicium temerarium appellari conſuevit. Suſpicio verò conſiſtit quidem in aſſenſu, ſed debili, & cum formidine de oppoſito, ità, ut ſuſpicans non adhæreat firmiter ſuæ opinioni: porro ubi talis ſuſpicio multum habet formidinis de oppoſito, & parum de conſenſu, dicitur ſuſpicio levis; ſi verò multum conſenſûs, & pa-

& parum formidinis, ſuſpicio gravis appellari ſolet, quæ rurſus juxta diverſitatem motivorum vel fundata vel temeraria dici aſſolet. Dubium denique importat ſuſpenſionem judicii de malo aut vitio alterius, ità ſcilicet, ut dubitans nec judicet aut dicat, proximum hoc vel illud crimen commiſiſſe, nec dicat, eum hoc non commiſiſſe, ſed ad ſummum exiſtimat, eſſe dubium, an illud commiſerit, nec nè. His præſuppoſitis

℞. jam ad propoſitam quæſtionem. Qui 350.
famæ alterius detrahit in materia gravi, ſcilicet eidem occultè vel falſum crimen imponendo, vel verum quidem, occultum tamen, injuſtè propalando, ſive dein detractione *materiali* (id eſt ſinè intentione eidem nocendi) ſive detractione *formali* (id eſt, cum intentione eundem denigrandi, vel ei nocendi in fama &c. &c.) peccat mortaliter, ſaltem per ſe loquendo. Ità *communiſſima* & certa Doctorum ſententia, Oraculis ſacræ ſcripturæ confirmata; nam *Proverb. 24.* dicitur: *abominatio hominum detractor*, & rurſus *Rom. 1. v. 30. detractores* dicuntur *DEO odibiles.* Ratio eſt; quia detractor injuſtè aufert famam alterius, eámque lædit in materia gravi, ùt ſupponitur: ergo non minùs graviter, immò graviùs peccat, quàm ſi abſtuliſſet alteri bonum fortunæ in materia notabili. Conſeq. liquet: quia bonum famæ eſt altioris ordinis, &

hôc ipſo apud homines ingenuos in majori æſtimatione, quàm bonum fortunæ: ergo ſi lædens alium in bonis fortunæ graviter delinquit, à fortiori is, qui alium graviter detrahendo lædit in bono famæ graviter peccat, ſaltem per ſe loquendo.

351. Dico autem: *per ſe loquendo*; nam apud omnes in confeſſo eſt, fieri poſſe, ut ſubin detractor materialis (qui ſcilicet non habuit intentionem proximo nocendi in fama) non niſi venialiter peccet, ſcilicet ob imperfectionem actûs, ſeu indeliberationem; vel quando hujusmodi detractio fit in illis circumſtantiis, in quibus audientes fidem adhibere non ſolent, prout fieri amat, dum ſubin mulierculæ altercantes verbis, ſibi ex impetu paſſionis ac furoris neſcio quæ crimina, aut convitia objiciunt, prout notat Stephanus à S. Paulo *Theolog. mor. tr. 4. diſp. 6. n. 6.* Idipſum tenendum, quando defectus alterius manifeſtatus non eſt gravis, neque probroſus; quia hôc ipſo fama alterius graviter non læditur, neque lædi poteſt apud prudentes. Videantur de hoc Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 6. n. 5.* Matthæucci *in cautela Confeſſ. lib. 2. c. 25. n. 9.* Filliuc. *tr. 40. n. 89.* la Croix *lib. 3. p. 2. n. 1149.*

Sed undenam colligendum aut dignoſcendum, inquies, quòd quis alium diffamando aut detrahendo graviter læſerit?

℟. Ad

℟. Ad hoc dignoſcendum ſerviet mul- 352.
tum ſequens Regula, quam velut univerſa-
lem tradit Henno noſter, & Sporer *tr. 5.
c. 4. n. 9. Quotiescunque manifeſtatur defe-
ctus proximo graviter probroſus, ſive ille ſecun-
dùm ſe ſit naturalis, ſive criminalis, ſive mor-
talis, ſive venialis, detractio eſt mortalis.* Ex.
gr. dicere de aliquo milite, eum duellâſſe,
fornicatum eſſe &c. non reputatur graviter
probroſum, quin potiùs de talibus ſeſe ja-
ctare conſûeverunt, licèt de ſe ſint peccata
gravia: econtra dicere de aliquo viro gra-
vi, præſertim ſacerdote, eum eſſe menda-
cem puellarum amatorem &c. item dicere
de aliquo Medico, vel alio Doctore &c.
eum eſſe aſinum, nihil ſcire &c. culpâ gra-
vi non vacat; quia hoc reſpectu talium
cedit in grave probrum, ſeu præjudicium
famæ, eſto defectus ſecundùm ſe vel omni-
nò non, vel non, niſi leviter ſint peccami-
noſi. Practicè loquendo interrogandum
eſt, an talis pœnitens non putet, ſe per hu-
jusmodi detractionem vel dicteria &c. pro-
ximo ſuo in fama, vel bonis fortunæ nocu-
iſſe &c. & ex hujus reſponſo formandum
judicium practicum; licèt plerumque re-
ſpondere ſoleant, ſe id neſcire.

Quæres quintò, an ergo nunquam fas ſit,
crimen vel defectus occultos proximi ma-
nifeſtare?

℟. Fas eſt manifeſtare, ſed non, niſi gra- 453.
vibus de cauſis, quales ſunt I. Quando ex-

 pedit

hôc ipſo apud homines ingenuos in majori æſtimatione, quàm bonum fortunæ: ergo ſi lædens alium in bonis fortunæ graviter delinquit, à fortiori is, qui alium graviter detrahendo lædit in bono famæ graviter peccat, ſaltem per ſe loquendo.

351. Dico autem: *per ſe loquendo*; nam apud omnes in confeſſo eſt, fieri poſſe, ut ſubin detractor materialis (qui ſcilicet non habuit intentionem proximo nocendi in fama) non niſi venialiter peccet, ſcilicet ob imperfectionem actûs, ſeu indeliberationem; vel quando hujusmodi detractio fit in illis circumſtantiis, in quibus audientes fidem adhibere non ſolent, prout fieri amat, dum ſubin mulierculæ altercantes verbis, ſibi ex impetu paſſionis ac furoris neſcio quæ crimina, aut convitia objiciunt, prout notat Stephanus à S. Paulo *Theolog. mor. tr. 4. diſp. 6. n. 6.* Idipſum tenendum, quando defectus alterius manifeſtatus non eſt gravis, neque probroſus; quia hôc ipſo fama alterius graviter non læditur, neque lædi poteſt apud prudentes. Videantur de hoc Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 6. n. 5.* Matthæucci *in cautela Confeſs. lib. 2. c. 25. n. 9.* Filliuc. *tr. 40. n. 89.* la Croix *lib. 3. p. 2. n. 1149.*

Sed undenam colligendum aut dignoſcendum, inquies, quòd quis alium diffamando aut detrahendo graviter læſerit?

℞. Ad

℟. Ad hoc dignoſcendum ſerviet multum ſequens Regula, quam velut univerſalem tradit Henno noſter, & Sporer *tr. 5. c. 4. n. 9. Quotieſcunque manifeſtatur defectus proximo graviter probroſus, ſive ille ſecundùm ſe ſit naturalis, ſive criminalis, ſive mortalis, ſive venialis, detractio eſt mortalis.* Ex. gr. dicere de aliquo milite, eum duellâſſe, fornicatum eſſe &c. non reputatur graviter probroſum, quin potiùs de talibus ſeſe jactare conſüeverunt, licèt de ſe ſint peccata gravia: econtra dicere de aliquo viro gravi, præſertim ſacerdote, eum eſſe mendacem puellarum amatorem &c. item dicere de aliquo Medico, vel alio Doctore &c. eum eſſe aſinum, nihil ſcire &c. culpâ gravi non vacat; quia hoc reſpectu talium cedit in grave probrum, ſeu præjudicium famæ, eſto defectus ſecundùm ſe vel omninò non, vel non, niſi leviter ſint peccaminoſi. Practicè loquendo interrogandum eſt, an talis pœnitens non putet, ſe per hujusmodi detractionem vel dicteria &c. proximo ſuo in fama, vel bonis fortunæ nocuiſſe &c. & ex hujus reſponſo formandum judicium practicum; licèt plerumque reſpondere ſoleant, ſe id neſcire. 352.

Quæres quintò, an ergo nunquam fas ſit, crimen vel defectus occultos proximi manifeſtare?

℟. Fas eſt manifeſtare, ſed non, niſi gravibus de cauſis, quales ſunt I. Quando ex- 353.

 pedit

pedit hujuſmodi crimen aut defectum manifeſtari Superiori, ut emendetur, vel ſcandala &c. impediantur; quia Superiorum intereſt, ſcire ſuorum defectus, ut convenienter valeant remederi. Hac de cauſa excuſari poſſunt à peccato illi, qui crimen occultum filiorum Parentibus, vel famularum heris, ad debitam correctionem manifeſtant, modò obſervetur præceptum fraternæ correctionis, ſimúlque caveatur, ne ex hujusmodi revelatione majus dannum ſequatur: excuſatur ſimiliter Uxor cum Marito (vel econtra) loquens de ocultis criminibus filiorum, aut famulorum.

II. Fas eſt manifeſtare crimen aut defectum proximi viro prudenti &c. causâ conſilii, vel auxilii capiendi: in quo tamen cavendum, ut hoc cum minimo danno tertii fiat.

III. Fas eſt manifeſtare crimina vel defectus proximi, causâ avertendi mali aut damni à proximo innocente: v. g. ubi agitur de conferendo aliquo officio, de contrahendo matrimonio, de aſſumendo Medico, Chirurgo, famulo, aut famula, licet, immò oportet occulta alterius impedimenta, inhabilitatem, vel crimina, à quibus meritò timeri poteſt aliquod incommodum vel nocumentum &c. manifeſtare iis, quorum intereſt, vel qui remederi valent, ſi nullum aliud ſuppeditet medium impediendi hujumo-

Digitized by Google

juſmodi mala. Ratio eſt: quia tunc proximus nequit eſſe rationabiliter invitus, cùm vel maximi interſit, ut hujusmodi officia vel ſervitia non conferantur, niſi dignis. Ità Leſſius *l. 2. c. 11. dubit. 9. n. 57.* Navarr. *man. c. 18. n. 31.* Sotus *l. 5. de Juſt. q. 7. a. 1.*

Quæres ſextò, an fas ſit ſe ipſum diffamare?

℟. Sinè gravi causâ (qualis eſſe poſſet 354.
amor juſtitiæ aut humilitatis &c. &c.) ſe ipſum diffamare non licet, ſive falſum crimen ſibi imponendo, ſive verum occultum propalando &c. tametſi hoc graviter peccaminoſum non ſit, per ſe loquendo. Ità *ex communi DD.* Molina, Laymann *l. 3. tr. 3. p. 2. c. 3. n. 15.* Lugo *de Juſt. diſp. 14. ſect. 10.* Ratio eſt: quia nullus ſinè mendacio poteſt ſibimet affingere crimen falſum: omne autem mendacium eſt peccatum: ergo &c. Qui verò ſinè gravi causâ manifeſtando de ſe crimen occultum ſe ipſum diffamat, non peccat contra juſtitiam, cùm ſit Dominus famæ, ſed potiùs committit peccatum prodigalitatis, ſicut ſi ſinè cauſa pecuniam ſuam dilapidaret, ideóque non peccat graviter, ſed leviter duntaxat, ſaltem per ſe loquendo.

Dixi rurſus: *per ſe loquendo*; nam per 355.
accidens poteſt quis ſe ipſum diffamando peccare mortaliter. 1. ſi faciat cum ſcan-

dalo aliorum; vel 2. ſi talis diffamatio neceſſariò redundaret in gravem infamiam aliorum, prout diffamatio Religioſi ſolet redundare in infamiam Religionis, diffamatio Uxoris adulteræ in infamiam Mariti, vel 3. ſi diffamans exponat ſe ipſum periculo vitæ vel graviſſimi damni &c. vel 4. ſi fama ſit neceſſaria ad officium, quô fungitur v.g. ſi ſit Parochus, Abbas &c. &c. prout bene animadvertit Sporer *tr. 5. c. 4. n. 8.* Navarrus, Leſſius, Lugo, & alii.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de detractione, vel diffamatione injuſta.

CASUS PRIMUS.

Titia ancilla fatetur, ſe haud pridem renuntiâſſe ſervitio cujusdam ſpectabilis viri, cùm verò inaudiîſſet, aliam quandam honeſtam puellam eidem Domino ſua addixiſſe ſervitia, huic omnimodis id diſſuaſiſſe, aſſerendo, certò certiùs fore, ut non diu apud eundem perſeveret, eò quòd ſit vir valde mirabilis, & inſupportabilis. Verùm cùm puella dictis Titiæ noluerit adhibere fidem, denique tum ad hanc ſibi conciliandam, tum potiſſimùm etiam ad removendum ab eo periculum impudicitiæ, dixiſſe cla-

Digitized by Google

clarioribûs verbis, Dominum illum eſſe Veneri deditum ſupra omnem modum, nullam adhuc puellam vel famulam reliquiſſe intactam, proptereáque ſe ſuaſu cujusdam prudentis viri dereliquiſſe illud ſervitium &c. Quæritur jam, an Titia hoc modô diffamando illum ſpectabilem virum peccaverit?

℟. Titiam in hoc factô non peccâſſe peccatô detractionis. Ità D. Thom. *2. 2. q. 73. a. 2. in corp.* Ratio eſt: quia detractio importat injuſtam denigrationem proximi: hæc autem denigratio à Titia facta non fuit injuſta, quia, ùt dicit S. Baſilius *in Regulis. brevior. Reſponſ. ad interrogat. 25.* fas eſt patefacere crimina proximi, *quando neceſſitas poſcit, ut periculo conſulatur aliquorum, qui ſæpenumero ex ignorantia commiſceri poſſent cum malo, tanquam cum bono.* Tum etiam, quia oportet potiorem haberi rationem ſalutis ſpiritualis innocentis, quàm famæ ſeductoris nocentis: hac de cauſa Chriſtus ipſe *Matth. 16. v. 6.* diſcipulos ſuos de malitia & hypocriſi Phariſæorum commonnit, qui tamen apud Judæos erant in maxima exiſtimatione. Videatur Pontas *Dictionar. Caſuum. V. Detractio. Reſponſ. ad Caſum II.* Filliuc. *tr. 40. n. 129.* Auguſt. Michel. *tr. 4. part. 3. §. 2. n. 12. fol. 1041.* 356.

Sed quid, ais, tenendum de illo Candidato certæ cujusdam Religionis, qui, ubi animadvertit, alteri cuidam Concandidato afful-

affulgere majorem ſpem ſuſceptionis, ut hanc eidem præriperet, illum alterum apud eos, quorum intererat, Superiores denigravit?

357. ℞. cum diſtinctione. Vel enim defectus illi ab altero commiſſi erant verè nocivi aut præjudicioſi ſacræ Religioni, vel non? Si primum (quales eſſent, ſi talis fuiſſet natus ab infecto aut infami genere; ſi ob grave delictum foret proſtituendus, aut ſubjiciendus publicæ infamiæ &c.) non peccâſſet; quia ſecundùm mox dicta potior eſt habenda ratio Religionis innocentis (cujus vel maximi refert, homines pernicioſos non ſuſcipi) quàm hominis privati nocentis. At verò, ſi defectus ille non fuit pernicioſus, neque hominem reddens indignum &c. uti ſunt defectus quaſi quotidiani &c. &c. tunc dicendum foret, hunc Candidatum graviter deliquiſſe, denigrando alterum; partim quia eundem injuſtè diffamavit; partim etiam, quia diffamando illum impedivit à ſua vocatione. Et licèt hoc fecerit ex bono fine, ſcilicet ut ipſe potiùs, quàm alter ſuſciperetur; quia tamen hunc finem intendit per medium malum, injuſtam ſcilicet diffamationem, & ſecundùm dicta *de actibus humanis* medium malum non deperdit ſuam malitiam ex eo, quòd aſſumatur ad finem bonum; neque ullatenus ſit faciendum malum, ut eveniat bonum; hinc

hinc excuſari neutiquam poteſt à gravi peccato. Laymann ubi ſuprà *n. 5.*

Dices. Secundùm reſolutionem datam *n. 356.* Titia ſinè peccato potuit diffamare illum virum ſpectabilem, eò quòd potior ratio ſit habenda pro ſalute ſpirituali innocentis, quàm pro fama nocentis: quidni ergo & talis Candidatus majori in pretio poſſit habere ſuam vocationem, & ſalutem ſpiritualem, quàm alterius utcunque demum nocentis? quidni ergo liceat hujus defectus manifeſtare illis, quorum intereſt?

℞. Diſparitatem in eo ſitam eſſe, quòd libido, ſeu defectus illius viri ſpectàbilis ſupponantur verè pernicioſi innocenti puellæ, quippe quæ propterea exponeretur periculo proximo peccandi, neque enim prudenter præſumi poſſet, habituatum illum & libidinoſum ſeductorem intra tam exiguum temporis ſpatium ſeſe emendâſſe, vel ſe emendaturum: econtra defectus alterius Concandidati ſupponuntur non pernicioſi aut præjudicioſi (quales eſſent, ſi aliquoties non frequentâſſet ſcholas, ſed potiùs hoſpitia, ſi tempore nocturnô vagatus fuiſſet per civitatis plateas &c. &c.) ideòque tales jam ſunt emendati, vel facilè emendandi: ergo hos non licet manifeſtare. Hinc ſi de aliquo ſcias aliquem defectum v. g. infidelitatis &c. vel, ſi noveris ſcientiâ privata, aliquem v. g. Clericum ſemel comiſiſſe aliquod delictum &c. & 358.

eos

eos jamjam fuiſſe emendatos, vel non ampliùs ſubeſſe periculum, ne in idem delictum reincidant &c. non licebit tibi hujusmodi delicta occulta manifeſtare eô fine, ut tu, vel tale ſervitium, vel tale beneficium obtineas. Ratio eſt: quia tales adhuc poſſident jus ad ſuam famam, quô ſinè grandi peccato injuſtitiæ privari non poſſunt, nec debent, niſi ſubſiſtente graviſſimâ cauſa: atqui talis non ſuppetit, ubi prudenter præſumi poteſt ac debet, non ſubeſſe periculum relapsûs, & hoc ipsô neque periculum damnificandi proximum: ergo &c. Videatur de hoc Lugo *in Reſponſ. moral. lib. 4. d. 46.* Sanchez *in decalog. l. 6. c. 18. n. 49. & 60.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius in certa quadam aula à magno Principe conſtitutus Agens, dum alia gravioris momenti non occurrunt, ſingulis ſeptimanis transſcribit quæcunque demum nova percipit; tum ut ſuo Principi (quem ſimilibus novellis ſummopere delectari in comperto habet) placeat; tum etiam, ut ſuo muneri, Agentis ſcilicet, ad amuſſim ſatisfaciat. Inter alia nuper transſcripſit 1. delicta aliquot malefactorum extremo ſuppliciô affectorum. 2. certam quandam epiſtolam amatoriam ab honeſta puella eidem Principi haud ignota ad ſuum amaſium

ſium ſcriptam, ſed ob ineptè factam inſcriptionem exteriorem interceptam. Jam verò conſcientiæ ſtimulis agitatus Sempronius, quærit è quodam Theologo, an hæc & ſimilia protinus practicare ſibi liceat ſinè offenſa DEI. Quid ad hæc Theologus?

℟. ad hunc Caſum primò, Sempronium non peccâſſe ex eo, quòd transſcripſerit delicta malefactorum extremô ſupplicio affectorum. 359.

Ratio eſt: quia malefactores per publicationem ſuorum criminum auctoritate Judicis publicè factam jam perdiderunt jus ad ſuam famam; enimverò infamia hæc publica eſt quædam pœna peccati, ſoléntque hujusmodi delicta auctoritate Judicis publicari & puniri in aliorum exemplum, ut ſcilicet alii ab iisdem committendis absterreantur. Putant etiam Molina & Lugo apud la Croix *cit. n. 1219. in fine*, ad hoc, ut quis infamatus ſit in Regno, ſatis eſſe, ut ſit infamatus in Curia, vel aliô illuſtri loco, ex quo facile in totum Regnum fama dimanet: conſequenter hujusmodi delicta tutô poſſunt aliò, quocunque demum lubet, transſcribi.

Dixi: per publicationem criminum auctoritate Judicis *publicè factam*; aliter enim loquendum eſt, caſu quo ſententia non fertur publicè, ſed privatim duntaxat in aliquem reum intra aliquam particularem communi- 360.

munitatem v. g. in Religioſa familia aut Monaſterio, eô fine ac intentione, ut reus corrigatur, ideóque non tam vindictæ, quàm correctionis causâ, quô caſu certè non liceret hujusmodi crimen aut defectum aliò ſive ſæcularibus, ſive etiam Regularibus ejusdem Ordinis transſcribere; tum quia Judex aut Superior talem Reum non ſimpliciter famâ privatum voluit; tum etiam quia per hujusmodi transſcriptiones nonniſi diſſenſiones, animorum exulcerationes, & alia innumera mala oriri ſunt nata. Peccant proin pro ratione materiæ, qui ſimiles defectus ab uno Conventu transſcribunt in alium, niſi fortè aliorum interſit, nôſſe ſimilia, prout contingere poſſet in caſu Apoſtaſiæ ab Ordine &c. &c. Videatur la Croix *l. 3. p. 2. n. 1221.* vel Kreſslinger *in ſupplem. addit. III. R. I. ad tr. 9. diſt. 6. n. 19. Theolog. mor.* R. P. Reiffenſtuel.

361. ℞. Jam ſecundò ad eundem Caſum; Sempronium graviter peccâſſe transſcribendo epiſtolam amatoriam illius puellæ, ſi tamen ex ea gravis infamia (v. g. ob commercium carnale habitum aut habendum) potuit redundare in eandem.

Ratio liquet ex dictis: quia non licet occulta crimina proximi manifeſtare aliis ſinè graviſſima cauſa, quæ quidem tantò debet eſſe gravior, quantò major inde infamia

famia redundare ſolet in diffamatum: at, in noſtro caſu non videtur ulla ratio ſufficiens ſuppeditare: ergo &c. Nec refert, quòd ſoli Principi, viro utique diſcreto ac ſilentioſo ſupponatur hoc transſcripſiſſe, & fortaſſis ſinè mala intentione quidpiam nocendi, ſed potiùs delectandi Principem tali novitate &c. Nam fama ſeu bona exiſtimatio Principis de puella, huic procul dubio erit charior, quàm apud alios decem vel plures, præſertim cùm puella ſupponatur apprimè nota Principi: ergo minimè dubitandum, quin hanc jacturam famæ ſuæ (& rationabiliter quidem) ſenſerit graviùs, quàm ſi per talem Scriptorem vel Agentem apud alios decem aut plures fuiſſet diffamata: ergo cùm hoc poſterius ſinè culpa gravi fieri non potuerit, multò minùs fieri potuit illud prius. Videantur de hoc Illſung *tr. 4. diſp. 3. n. 105.* Herincx *p. 3. tr. 2. diſp. 7. n. 28.* Holzmann *tom. 1. part. 2. tr. 2. n. 673.*

CASUS TERTIUS.

Cajus vir honeſtus & gravis exonerandâ ſuam conſcientiam inter alia deponit, ſe frequenter miſcendo cum aliis ſibi ſimilibus diſcurſus, ſiniſtrè aliorum defectus fuiſſe interpretatum, & aliis detraxiſſe, 2. ſubin detrahentibus aurem præbuiſſe; & licèt aliquoties, dum

valde diſſamatoria in medium allata ſenſit, hoc ſibi diſplicuerit, non tamen contradixiſſe; ſed ſubriſiſſe potiùs 3. denique aliquoties aliorum delicta non quidem affirmâſſe, ſed potiùs, ùt audita ab aliis denuò retuliſſe, ídque non tam animô detrahendi, aut cuipiam alteri præjudicandi, nocendivè, ſed ſolùm diſcursûs & admirationis gratiâ. Quid judicii feret Confeſſarius de Cajo?

362. ℟. Confeſſarius judicabit prudenter, ſe hâc ſola generica quaſi confeſſione & expoſitione peccatorum neutiquam poſſe eſſe contentum, quandoquidem certum & exploratum habetur, pœnitentem teneri nedum ad ſpecificam, ſed & numericam peccatorum ſuorum expoſitionem, qualem certè non fecit, prout cuivis in Theologia morali vel modicè tincto facilè apparebit.

Itaque quoad primum punctum vel membrum examinet pœnitentem 1. an aliis graviter detraxerit, eorumvè defectus leves, vel verò graves in ſiniſtram partem interpretatus fuerit? Si in materia gravi, tunc 2. oportet interrogare, quoties, & coram quot circiter perſonis id contigerit? nam ſi ſæpiùs detraxit, utique plura commiſit numerô diſtincta peccata. 3. interroget, an detrahendo aliis, vel eorum defectus in pejorem partem interpretando non intulerit aliud notabile damnum in bono famæ, vel etiam fortunæ? vel, an non animadverterit

terit aliquod damnum iisdem inde ſecuturum?

Quod ſi pœnitens reſponderit (prout regulariter ſolet) ſe id ignorare, ulteriùs interroget, in qua ergo materia detraxerit? item, quô animo ipſusmet tuliſſet aut reſenſiſſet, caſu quo inaudiîſſet, alium quempiam de ſe (Cajo ſcilicet) ſimilia narrâſſe &c. &c. Et ex reſponſis facilè poterit formare judicium practicum de numero, & gravitate peccatorum pœnitentis, quoad primum punctum vel membrum.

℟. jam ad ſecundum membrum hujus 363.
Caſûs. Confeſſarius judicabit, Sempronium non peccâſſe graviter ex eo præcisè, quòd ſubin aurem præbuerit detrahentibus, modò illos non animaverit, vel excitaverit ad detrahendum &c. Et cùm dicat, ſibi diſplicuiſſe, dum ſubin valde detractoria vel infamatoria audivit, ſatis manifeſtat, ſe detrahentes in materia gravi non adjuviſſe, neque audiviſſe libenter. Eſto etiam fateatur, ſe potiùs ſubriſiſſe, quàm contradixiſſe; quia tamen frequenter contingit, ut quis ſubrideat potiùs propter lepidum modum narrandi, detrahendi, vel exaggerandi crimen, vel defectus aliorum, quàm propter ipſum defectum, aut diffamationem; hinc inferre non licet illico, Sempronium ſubridendo approbâſſe detractiones &c. Et certè ſæpeſæpiùs non oporteret illico contradicere,

vel corrigere detrahentem, præſertim ſi auſcultans non ſit Superior: tum quia corrigendo fortaſſis incurreret notam imprudentiæ; tum etiam, quia correctio ſinè auctoritate ſufficiente facta, poſſet de facili præbere occaſionem majoris indignationis, & gravioris detractionis, dum detractor nollet videri errâſſe, proptereáque alios defectus, vel vitia proferret in medium, prout non rarò contingere ſolet. Suadendum proin foret à Confeſſario, ut, ſi Sempronius nolit, vel non audeat hujusmodi detractores corrigere, deinceps diſplicentiam potiùs, quàm ſubridendo complacentiam oſtendat, vel ſaltem filum diſcursûs abrumpere, aut aliò divertere conetur, modô quaſi inſenſibili v. g. narrando ſubitò aliam hiſtoriam, vel cauſum lepidum proximè factum, vi cujus alii abſtrahantur à priori diſcurſu detractorio. Videatur S. Thom. *2. 2. q. 73. art. 4. in Corp.* Herincx *cit. n. 33.*

364. ℞. jam ad tertium membrum hujus Caſûs, Sempronium probabiliùs in his circumſtantiis non peccâſſe graviter, aliorum crimina referendo præciſè *ùt audita*, ídque, (ùt aſſeritur) non animô nocendi, aut præjudicandi &c. ſed ſolùm diſcursûs gratiâ, quia non intulit notabile damnum in fama vel honore, ùt ſupponitur; ſecus dicendum foret, ſi ea narrâſſet animô perſuadendi, & rationibus fidem dictis ſuis conciliandi &c.

alle-

allegando alios viros graves velut teſtes &c. quo caſu peccâſſet etiam contra juſtitiam, cum onere reſtituendi famam; vel ſi prævidiſſet, fore ut alii audientes ſimilia credant, ſaltem ex levitate cordis, proptereáque illum, cujus crimina ùt audita narrabat, incurſurum gravem jacturam famæ, vel aliud detrimentum; quo caſu Sempronius contra charitatem proximi graviter deliquiſſet. Videantur de hoc Sporer *tr. 5. c. 4. n. 62.* Laymann *l. 3. tr. 3. p. 2. c. 3. n. 7.* Tambur. *in decalog. l. 9. c. 3. §. 2. n. 5.* la Croix *l. 3. p. 2. n. 1207.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, non committi mendacium ab eo, qui joci causâ aliquid narrat, quod alii audientes facilè intelligunt, non eſſe seriò, & ex mente dictum; ùt ſi quis dicat, ſe hodie comediſſe, aut comeſturum integrum vitulum, vel, ſi dicat, ſe bibiſſe aut bibiturum integram aimeram vini, aquæ &c. Ratio eſt: quia tametſi probabiliter ad mendacii eſſentiam opus non ſit, ut quis loquatur animô alios fallendi &c. neceſſum tamen eſt, ut loquatur *contra mentem*: at, qui in hunc modum 365.

 loqui-

loquitur, non loquitur contra mentem, eô ipsô, quòd alii omnes poſſint apprehendere, eum non loqui ſeriò, & ex mente propria: ergo non committit mendacium; ſecus enim dicendum foret, omnes Poëtas fuiſſe mentitos, & Juvenes, qui in arte fingendi &c. inſtruuntur, inſtrui in arte mentiendi, quod nemo prudentum facilè dixerit. Videatur Henno *in decalog. diſp. 8. q. 1. concl. 1. circa finem.*

366. Colliges ſecundò, graviter peccare Theologos, Juriſtas, & Medicos, ſcienter docentes ſeu tradentes falſas opiniones, pernicioſa conſilia &c.; quia mendacium pernicioſum in materia gravi eſt graviter malum. Idipſum dicendum de Concionatoribus, ſcienter annuntiantibus vel jactantibus falſa miracula, falſas indulgentias, vel falſas Reliquias, ſeu mentientes *in materia doctrinæ*; tum quia per hoc exponunt vera miracula, veras indulgentias, & Reliquias contemptui, ac ludibrio; tum etiam, quia cùm ratione officii ſuſtineant perſonam DEI, & in DEI perſona loquantur, tenentur doctrinæ veritatem conſervare, niſi DEO ipſi velint gravem injuriam irrogare, prout tradidit S. Auguſtinus *lib. de Mendac. c. 21.* dicens: *non eſt mentiendum in doctrina pietatis; magnum enim ſcelus eſt, & primum genus deteſtabilis mendacii:* idipſum poſtea docuit D. Thom. *2. 2. q. 110. art. 4. ad ultim*: Secus dicendum.

dum, ſi mentiatur ſolùm in citationibus, vel *materia non doctrinali*; id eſt, fidem aut mores non concernente, ùt ſi dicat, ſe aliquid vidiſſe, quod non vidit: fuiſſe v. g. Romæ &c. ubi non fuit, propterea enim per ſe loquendo non videtur excedere culpam venialem, inquit Henno *l. cit. concl. 4. Reſo. 2. fin.*

Colliges tertiò, non eſſe condemnandum peccati mortalis (ſaltem regulariter loquendo) qui alterius defectus naturales duntaxat revelat, ſive ſint animi, ſive corpori &c. utputa dicendo, hunc vel illum eſſe ſpurium, ſtupidum, gibboſum &c. 367.

Ratio eſt: quia cùm hujusmodi defectus ſint naturales, non voluntarii, eô ipſo per ſe loquendo non ſunt graviter probroſi, conſequenter nec graviter diffamatorii, prout bene notat Bonacina *tom 2. de Reſtitut. in pat. diſp. 2. quæſ. 4. p. 2. n. 8.* ſecus dicendum, ſi quis animadverteret, hujusmodi revelationem ceſſuram in grave præjudicium, vel in damnum tertii.

Colliges quartò, neque illum de facili condemnandum eſſe alicujus peccati mortalis, qui revelat aut refert defectus alterius morales quidem, ſed in genere duntaxat v. g. aſſerendo illum eſſe ſuperbum, iracundum, diſſolutum &c. Ratio eſt: quia audientes ſimilia plerúmque interpretantur de naturali propenſione, ſeu inclinatione in 368.

ſimilia vitia &c. proptereáque non habentur velut graviter probroſi. Excipiendum rurſus eſt, niſi relator ſimilium animadvertat, diffamatum exinde incurſurum aliquod grave damnum v. g. excluſum iri ab aliquo officio, aut ſervitio &c. vel à ſua vocatione &c. &c. Videantur de hoc Leſſius *l. 2. c. 11. n. 18.* Laymann *ubi ſuprà n. 3* vel S. Antoninus *1. p. t. 8 c. 4.* Henno *cita. 1. Reſol. 2. poſt. concl. 4.*

369. Colliges quintò, non eſſe mortale peccatum, malè vel ſiniſtrè loqui, aut defectus etiam graves referre de aliquo homine ignoto, vel de noto quidem, ſed tecto nomine, ità ut alii non ſint venturi in notitiam delinquentis, vel etiam de aliqua Natione quaſi in genere ex. gr. eam eſſe ſuperbam, eſſe bibulam, eſſe furioſam, infidelem in ſervandis promiſſis &c.

Ratio eſt: quia per hæc & ſimilia ſolùm innuitur, dari multos, vel potiores in tali Natione, aut civitate &c. ad hoc vel illud genus vitii inclinatos: ſicut ergo ex hoc inferre non licet, hunc vel illum in particulari, ſeu in individuo eſſe talem; ità nemo in individuo læditur, certè non graviter; ſed neque ob id toti Nationi aut toti civitati gravis nota inuritur: tametſi fatendum, laudabiliùs à ſimilibus dicteriis abſtineri à prudentibus, præſertim, cùm potiſſimùm non ſerviant in alium finem, niſi ad concitandas

tandas diſſenſiones, animorúmque perturbationes &c. &c. Vidantur de hoc Azorius *part. 3. lib. 13. c. 7.* Herincx *part. 3. tr. 2. diſp. 7. n. 24.*

Colliges ſextò, econtrà graviter peccare, 370.
qui alicui Ordini Religioſo, aut Monaſterio, Collegio &c, detrahunt v. g. dicendo, quòd in eo malè, licentiosè &c. vivatur &c, quod in eo non ſit obſervantia Regulæ, vel Regularis diſciplinæ &c. (niſi hoc ſit notorium &c.) Ratio eſt: quia hôc modo graviter diffamatur Monaſterium, Ordo, vel Collegium, quippe quod facit moraliter unum corpus politicum, prout cum Scoto, Navarro, & aliis benè notat Buſenbaum apud la Croix *l. 3. p. 2. n. 1190.* Tenetúrque talis detractor ſub gravi culpa ad reſtitutionem famæ, à qua Superioris remiſſio non excuſat, inquit Buſenbaum *cit. n. XV.* Quocirca tamen Tamburinus *de exped. confeſſ. l. 2. c. 1.* exiſtimat, hujusmodi detractorem præcepto confeſſionis ſatisfacturum, ſi accuſando ſe dicat: *detraxi cuidam Monaſterio, Religioni, vel Ordini &c. graviter &c.* ſive communitas fuerit numeroſa, ſive non.

Sed quid judicii formandum (inquies) à Confeſſario de illis, qui de aliquo Monaſterio, aut Religioſo, alióve homine ſæculari privato grave crimen referunt, aut confidunt uni vel alteri, & ſtatim eidem mandant, vel etiam rogant &c. ne ulli alteri

mortalium ullô unquam tempore quidpiam de hoc revelet &c. erúntne condemnandi peccati gravis?

371. ℞. Conformiter ad dicta *n. 361.* etiam in tali caſu per ſe loquendo graviter peccari poſſe, & plerúmque graviter DEum offendi, præſertim, ſi exinde prævideatur notabile probrum redundaturum in diffamatum, prout fieri poteſt, ſi tale crimen reveletur etiam uni duntaxat viro magnæ auctoritatis, ac potentiæ, à quo neſcio quæ incommoda poſſent inferri diffamato &c. &c.

Per illud verò, quòd detractor ſtatim mandet aut roget, ne ab illo, cui concredidit, tale factum infame ulteriùs propaletur &c. parum vel nihil omnino diminuit culpam, prout benè docet S. Chryſoſtomus *hom. 3. ad Popul. Antioch.* eô ipſo enim, quòd audientem rogent, & quaſi adjurent, ne cuipiam ampliùs alteri dicat, declarant, quod rem reprehenſione dignam commiſerint, *ſi enim* (inquit Sanctus) *illum, ut nemini dicat, rogas, multò magis te priorem huic dicere non oportebat* &c. Videatur Doctor Angelicus *2. 2. q. 73. art. 1. ad 2.* vel Pontas *loc. cit. Reſponſ. ad Caſ. 3.*

372. Colliges ſeptimò, etiam graviter peccari poſſe ab illis, qui de proximo nullum quidem vitium in ſpecie exprimunt, nihilominus ex modo loquendi dant intelligere, eum eſſe vitioſum, ex. g. movetur diſcurſus de virtutibus, doctrina, fidelitate, prudentiâ &c.

Titii,

Titii, qui ab uno vel alio ſummopere commendatur &c. tu id inaudiens, reſpondes: *verum eſt: eſt vir ſapiens, eſt prudens &c. ſed!* vel dicis: *ſcio hæc omnia. Verùm ſcio inſuper, quid mihi de eodem alius vir magnus, fide digniſſimus narraverit* &c. Rurſus commendatur aliqua velut honeſta puella, honeſta Matrona &c. famula fideliſſima &c. tu verò id inaudiens, reponis: *tranſeant hæc omnia, ſed ſi* &c. &c. Contingere itidem poteſt, ut alii tertium quendam laudent vel extollant de ſua arte &c. &c. tu verò id inaudiens, frontem & os contrahis &c. vel dicis: *ego taceo de hoc homine, utpote mihi aliunde noto* &c. &c. In his & ſimilibus pluribus contingentiis hodie valdè frequentibus graviſſimè lædi poteſt fama proximi; quia præbetur anſa aliis audientibus, neſcio quæ mala ſuſpicandi, nec dubium, quin ſæpeſæpiùs minùs læderetur fama, ſi apertè defectus proximi narrarentur.

Ad dignoſcendam tamen gravitatem peccati animadvertendum eſt, quis, coram quibus, cui &c. hæc & ſimilia dixerit, & an propterea talis famulus vel ancilla, opifex &c. non fuerint damnificati, vel impediti ab aliquo alio bono, labore, ſervitio aſſequendo &c. quo caſu detractor tenebitur pro poſſibili ad reſarciendam famam, & omne illud damnum illatum vi talis diffamationis. Videatur Sporer *tr. 5. c.4. n. 41.* vel R. D. Auguſt. Michel *tr. 4. part. 3. §. 2. n. 5. fol. 1039.*

Col

373. Colliges denique octavò, faciliùs, & frequentiùs etiam à culpa mortali excuſandos eſſe illos, qui (uti non rarò fieri amat) merè per accidens, & præter omnem intentionem incidunt in talem diſcurſum, ut vel nolentes cogantur audire neſcio quas quærelas, murmurationes, criminum narrationes ſeu detractiones; ſæpiùs inquam tales à gravi peccato, immò ab omni etiam culpa excuſari poſſunt; tum quia ſimilia libenter non audiunt (fortè nec credunt) tum quia contradicere non audent, fortaſſis nec poſſunt ſinè periculo gravioris detractionis, disgratiæ incurrendæ, aut aliorum incommodorum. Quemadmodum ergo in aliis multis de ſe peccaminoſis ad evitandam culpam ſufficit, ut quis merùm paſſivè ſe habeat; ità & in ſimilibus ſufficiet, quòd audiens merùm paſſivè ſe habeat (niſi ſit Superior ipſius detractoris, cui incumbit ex officio prohibere ſimilia) &, ſi contradicere non audeat, vel non oporteat, triſtiore vultu monſtret ſibi diſplicere ſimilia, & dictis exiguam, vel nullam prorſus fidem adhibeat, juxta monitum *Eccli 28. ſepi aures tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire.* Et rurſus *Prov. 25.* dicitur: *Ventus aquilo diſſipat pluvias, & facies triſtis linguam detrahentem.* Videantur de hoc Sayrus *l. 11. clav. reg. c. 7. n. 46.* vel Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. art. 3. n. 43.* Herincx ubi ſuprà *n. 33.*

CON-

CONFERENTIA DECIMA TERTIA.

De Injuſta læſione honoris proximi, ubi etiam de revelatione ſecreti.

SUMMARIUM.

374. Inhonoratio conſiſtit in quadam externa quaſi vilipenſione.
375. Contumelia verò in injuria, quâ alicujus præſentis honor violatur palam &c.
376. Quæ triplici modô poteſt inferri, ſcilicet, 1. verbô, 2. ſcriptô, & 3. factô.
377. Eſtque peccatum mortale ex genere ſuo.
378. Notoreitas alicujus criminis eſt triplex, ſcilicet 1. Juris, 2. facti, & 3. famæ.
379. Quandonam dici poſſit publicum ſeu notorium?
380. An crimen notorium in uno loco liceat referre, ſeu manifeſtare in alio.
381. Juridicè infamatus in uno loco, etiam in aliis famam perdit quodammodo.
382. Quomodo peccet, qui crimen alterius nondum quidem notum, proximè tamen manifeſtandum, anticipatò propalat.

383. Sol-

383. Solvitur quædam objectio in contrarium.

384. Ad labefactandam alterius auctoritatem nunquam licet eidem crimen falſum imponere.

385. Bene tamen crimen verum.

386. Detrahens defuncto, an vel quando peccet?

387. Quid intelligatur nomine ſecreti?

388: Et quomodo peccet revelans ſecretum.

389. Quinam ſpecialiter obligentur ad ſervandum ſecretum?

390. Recenſentur breviter quatuor cauſæ, ex quibus licet revelare ſecretum.

391. Qui aperit alterius litteras poteſt graviter peccare.

392. Niſi id faciat legitimâ auctoritate, vel juſta de cauſa.

393. Reſolvitur Caſus I. cujusdam, qui libellum famoſum, ſeu infamatorium compoſuerat.

394. Aliâ vice in cujusdam confuſionem publicam paleas ab hujus domo usque ad habitaculum ſuæ amaſiæ ſparſit per plateam.

395. Rurſus alium ad tacendum compeſcuit ſub comminatione neſcio quæ propalandi de eodem.

396. Reſolvitur Caſus II. de quodam Rectore Eccleſiæ, ab alio Nobili coram duobus calumniato.

897. Qui, ſi periculum fuit, ne talis calumnia ulteriùs diffunderetur, meritò poſtulavit ſatisfactionem.

398. Tenebantúrque audientes reddere teſtimonium de illata calumnia &c.

399. Reſolvitur Caſus III. de quodam Juvene, qui dubitans an amaſia ſua non fuiſſet ab alio imprægnata, clam litteras eidem conſignatas legit.

400. Easdémque poſtea ad ſe purgandum aliis juſtè exhibuit.

401. Oc-

401. Occurritur cuidam inſtantiæ contra hanc reſolutionem factæ.
402. Omnes contumeliæ, quà tales ſunt ejusdem ſpeciei.
403. Infamatum in uno genere, non licet propterea Infamare etiam in alio &c.
404. Infamans alium olim publicè diffamatum, ſed jam emendatum, peccat contra charitatem proximo debitam.
405. Probabiliter etiam contra juſtitiam.
406. Medicus vel obſtetrix revelantes puerperium &c. quando & quomodo peccent;
407. Belliduces revelantes hoſtibus conſilia bellica, graviſſimè delinquunt.
408. Similitr delinquunt Viſitatores Religioſorum, defectus graves aliis, quorum non intereſt, manifeſtantes.
409. Idipſum tenendum de revelantibus ſecreta, quæ in diffinitorio geſta fuére &c. &c.
410. Non ſolùm componentes, ſed & ſpargentes libellos famoſos graviter peccant.
411. Graviter inſuper peccat, qui malitioſè expiſcatur alterius ſecretum.
412. Et qui tali notitiâ injuſtè adepta utitur cum gravi detrimento proximi, cujus erat ſecretum.
413. Secus dicendum, ſi quis uteretur tali notitiâ juſtè ac licitè adepta.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de injuſta læſione honoris proximi.

QUæres primò, quid ſit inhonoratio proximi, vel quot modis inhonoratio contingere ſoleat?

℞. Quem-

374. ℞. Quemadmodum ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 348.* honor conſiſtit in quadam exteriori conteſtatione excellentiæ alterius, ità inhonoratio conſiſtit in quadam teſtificatione mali, ſeu imperfectionis in altero, cùm ſignificatione malæ exiſtimationis de illo, prout bene notat la Croix *l. 3. p. 2. n. 1193.* Et quia per hujuſmodi inhonorationem plerúmque etiam lædi ſolet fama alterius; hinc plerúmque fatentur DD. inhonorationem eſſe peccatum gravius ſimplici detractione &c. prout colligere licet ex Leſſio *l. 2. de J. & J. c. 11. n. 5.* Cæterùm, talis inhonoratio multifariè poteſt contingere, potiſſimùm tamen per contumeliam. Unde.

Quæres ſecundò, quid & quotuplex ſit contumelia? & 2. quale peccatum?

375. ℞. primò, Contumelia à contemnendo ſic dicta rectè deſcribitur, quòd ſit *injuria, quâ alicujus præſentis honor & exiſtimatio palam violatur.* Ità Reiffenſtuel *tr. 9. diſt. 6. n. 20.* & in re *communiter DD.* Ex quibus liquet, contumeliam differre à detractione per hoc, quòd hæc directè famam lædat, contumelia verò honorem: rurſus detractio fit occultè & in abſentia, ſicut furtum, contumelia verò fit palam & in faciem, ſicut rapina; vel clam quidem, ſed eâ intentione, ut veniat ad notitiam ejus, in quem conjicitur, prout contingit per ſcripturas, ac libellos famoſos.

℞. ſe-

Digitized by Google

℞. ſecundò, Contumelia tribus modis accidere poteſt, ſcilicet 1. verbô, 2. ſcriptô, & 3. factô. Ità rurſus Reiffenſtuel *l. cit. n. 21.* Explico breviter I. ſub contumelia, quæ fit verbô comprehenditur 1. *Convitium*, dum ſcilicet vitium vel defectus naturalis alicui in faciem objicitur cum ejus dedecore. 2. *Improperium*, vi cujus proximo exprobratur defectus minorationis ſeu indigentiæ &c. 3. *Maledictum*, quô quis alteri in faciem imprecatur v. g. diabolum, fulgura &c. 376.

II. Sub contumelia, quæ fit ſcriptô, intelligitur *ſcriptura* facta animô quempiam infamandi, prout fieri aſſolet per Pasquilla &c. ſolétque in jure appellari *libellus famoſus.*

III. Sub contumelia quæ fit factô comprehenditur 1. *Irriſio*, quâ quis præſens objicitur riſui. 2. *Illuſio*, quâ quis objicitur ludibrio, quaſi tectè, & cum quadam deceptione, prout Judæi Chriſto velatâ priùs facie illudebant dicentes: *prophetiza nobis Chriſte* &c. 3. *Subſannatio*, quâ quis objicitur irriſioni, ſeu ludibrio per geſtus, aliosvè motus corporis, veluti rurſus Judæi fecêrunt, dum circa crucem, è qua moriturus pendebat Salvator noſter, tranſeuntes illudebant ei, moventes capita ſua, & dicentes: *Vah! qui deſtruis templum Dei, & in triduo* &c. &c.

377. ℞. jam ad ſecundam partem quæſtionis, Contumelia eſt ex ſuo genere peccatum mortale. Ità rurſus *DD. communiter* ſignanter Reiffenſtuel *l. cit. n. 22.* Ratio eſt: quia per contumeliam non ſolùm læditur proximus in fama, ſed & in honore, quæ meritò reputantur bona magni momenti, immò plerúmque majoris, quàm bona fortunæ: ergo ſi furtum, vel detractio ſecundùm dicta ex ſuo genere ſunt peccata mortalia, à fortiori id ipſum eſt tenendum de contumelia; id, quod Salvator noſter haud obſcurè inſinuavit *Matth. 5.* iis verbis: *Qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehenna ignis.* Ubi ſub ly *fatue* ſecundùm expoſitionem Cornelii à Lapide intelliguntur *calumniarum genera &c.* Dixi tamen: *per ſe loquendo*; quia minimè dubitandum, quin ſimilia ſæpelæpiùs fiant ſinè peccato mortali, ſive ob levitatem materiæ, ſive ob imperfectionem actûs &c. ſive ob conditionem perſonæ, cui infertur, vel à qua infertur; eadem quippe contumelia, quæ erga Dominum, Parentem, Virum gravem & honoratum, ob reverentiam iiſdem debitam foret peccatum mortale, erga puerum, vel fœminam &c. prolata poteſt eſſe venialis; qua de cauſa jam ſuperiùs à peccato mortali (regulariter loquendo) excuſavimus illa convitia, dicteria, improperia, quæ mulierculæ litigantes impetu furoris gehennalis invicem evomere conſueverunt.

Quæ-

Digitized by Google

Quæres tertiò, ſitnè licitum, crimen ab aliquo in uno loco notorium, vel notoriè commiſſum, eidem in alio loco, ubi notum non eſt, exprobrare, vel objicere, aliovè modo ibidem publicare?

Ante reſolutionem hujus quæſiti neceſſariò prænotandum eſt, & animadvertendum, tripliciter aliquid fieri ac dici poſſe publicum ſeu notorium, ſcilicet 1. notoreitate *Juris*, 2. notoreitate *facti*, & 3. notoreitate *famæ*. Explico breviter. Notorium notoreitate Juris illud dicitur, quod ſcitur per confeſſionem Rei in publico judicio, vel per ſententiam Judicis jam publicatam. Notoreitate facti publicum ſeu notorium appellatur, quod ob facti evidentiam innotuit apud tot homines, ut nulla tergiverſatione celari poſſe videatur; ut ſi quis in publica platea rixando multis inſpicientibus occidit ſuum adverſarium &c. Notoreitate famæ illud dicitur publicum ſeu notorium, cujus rumor ex ſufficientibus indiciis jam pervolavit ſeu pervenit ad tot, ut ſpectatâ hominum fragilitate vel loquacitate, meritò cenſeatur jam divulgatum, aut facilè divulgandum &c. ut ſi puella ex fornicatione prægnans, ſenſim incipiat intumeſcere, & ab aliquibus jam fuit notata portare uterum &c. la Croix *l. 3. p. 2. n. 1219.* & alii *DD. communiter.* 378.

Sed quando (inquies) cenſendum eſt, crimen jam ità eſſe notorium, vel ad tot aures pervolâſſe, ut cenſeatur divulgatum, aut facile divulgandum?

379. ℞. Breviter cum Molina, Michel, & aliis ſequentia, 1. ut res, crimen, vel factum cenſeatur publicum in aliquo collegio vel domo &c. conſtante octo perſonis, ſufficit illud innotuiſſe jam quatuor ex illis. 2. ſi conſtet viginti perſonis, ſufficit illud innotuiſſe ſeptem aut octo &c. 3. ſi conſtet centum, ſufficit illud innotuiſſe quindecim, aut viginti perſonis, 4. ſi conſtet talis communitas mille perſonis, ſufficit crimen aut factum innotuiſſe viginti plùs minùs &c. qui tamen non ex una aut duabus, ſed pluribus domibus ſint, 5. denique ubi civitas aliqua conſtat mille incolis, ſufficit famam facti alicujus pervolâſſe ad triginta diverſos &c. ex illa eadem civitate &c.

Ratio horum eſt: quia ſi tot de communitate factum aliquod aut delictum jam ſciant, ſpectatâ humana fragilitate, loquacitate &c. prudenter ſperari non poteſt ulterius ſilentium, & occultatio ejusdem; conſequenter cenſetur jam moraliter publicum, aut certè proximè ex integro publicandum. Ità Michel *cit. n. 16. fol. 1042.* de quo ulteriùs videri poſſunt Haunoldus *tom. 1. tr. 2. n. 544.* Kreſslinger *addit. 4. poſt. num.*

num. 19. ad tr. 9. diſt. 6. Theolog. mor. R. P. Reiffenſtuel. His notatis

℞. jam ad quæſitum. Qui crimen proximi in uno loco publicum ſeu notorium, ſive notoreitate juris, ſive notoreitate facti, aut famæ, in alio loco manifeſtat, vel etiam eidem exprobrat, objicit &c. non peccat graviter contra juſtitiam. Ità *DD. citt.* quibus accedunt Molina, Leſſius, Laymann, Sporer *tr. 5. c. 4. n. 69. 70.* Azorius *part. 3. l. 13. c. 6. ad dub. 8.* Ratio eſt: quia ille, cujus delicta publica ſunt, amiſit jus ad ſuam famam (ſaltem in eo genere, in quo eſt notatus) immò amiſit famam ipſam, & bonam de ſe exiſtimationem hominum, in qua fama conſiſtit. 380.

Confir. quia intereſt Reipublicæ, publicè infamatos in omnium venire notitiam, ne cum illis, qui integræ famæ ſunt, pari in honore habeantur; quâ ratione etiam publicari ſolent hujusmodi facinoroſi; prout ſapienter animadvertit P. Haunoldus: ergo qui tales alibi diffamant, vel crimen ipſis objiciunt, non peccant contra juſtitiam.

Dices tamen: Crimen in uno loco commiſſum, quantumvis notorium, ſupponitur in alio loco adhuc ignotum, & incognitum ità, ut facinoroſus adhuc poſſideat integram ſuam famam in illo loco: ergo qui hunc diffamat, vel crimen in illo alieno objicit,

Digitized by Google

facit huic injuriam, & peccat contra juſtitiam.

381. ℞. Cum Azorio & aliis *negando conſeq.* Eſto enim in alio loco nondum ſupponatur diffamatus ob ignorantiam criminum commiſſorum, nihilominus famam vel jus ad ſuam famam jamjam amiſit ſimpliciter, eô ipſo, quòd per juſtam ſententiam judicis fuerit diffamatus &c. &c. Ex hoc igitur plus inferre non licet, niſi quòd objiciens ei crimen alibi, & prævidens, eum propterea eſſe ſubiturum gravem jacturam, peccet contra charitatem proximo debitam, niſi forte id faciat animô avertendi pericula ab aliis innocentibus. Et ob hanc cauſam diximus, publicantem hujusmodi crimina alibi, non peccare *contra juſtitiam.*

Quæres quartò, an, vel quomodo peccet, qui de alio, ſive verbis, ſive ſcripturâ manifeſtat crimen grave, quòd ſcit, nondum quidem publicum, proximè tamen infallibiliter publicandum?

382. ℞. Qui publicat crimen alterius, quod certò ſcit proximè vel naturaliter (ùt fornicatio occulta per partum) vel juſtè (per ſententiam ſcilicet Judicis &c.) publicandum, non peccat graviter, fortè nec venialiter, niſi per anticipatam publicationem, prævideatur aliud damnum aut præjudicium, illatum iri. 2. qui verò publicat crimen, quod prævidebat proximè publicandum, ſed

ſed injuſtè duntaxat, peccat per ſe loquendo graviter. Ità la Croix *l. 3. p. 2. n. 1200.* Holzmann *tom. 1. part. 2. tr. 2. n. 639.* referens pro eadem opinione Jacob. Marchant. Illſung, & Babenſtuber. Ratio primi eſt: quia fama vel honor proximè proſtituendus &c. non eſt alicujus, vel certè non magnæ exiſtimationis: ergo anticipata ablatio per publicationem juſtam criminis non eſt injurioſa, aut præjudicioſa, vel certè non graviter. Ratio autem ſecundi eſt: quia qui prævenit injuſtum promulgatorem criminis, priùs infert injuriam graviter damnoſam: ergo quemadmodum ille, qui prior incenderet domum, quam prævidet proximè injuſtè incendendam ab aliis, graviter peccaret contra juſtitiam, ità, & qui priùs injuſtè manifeſtando delictum graviter probroſum proximo aufert famam.

Dices fortaſſis contra primam partem hujus reſolutionis. Qui homini vitam auferret, quam prævidet breviter ab aliis, quantumvis juſtè auferendam, graviter peccaret: ergo etiam qui aufert famam, quam prævidet proximè ab aliis juſtè auferendam.

℞. cum *citt. DD. negando conſequentiam.* Diſparitas eſt: quia quodlibet momentum vitæ, utpote in quo promereri poteſt ſalus æterna, eſt res graviter æſtimabilis, non ſic fama brevi poſt amittenda. Addo ego, quòd, cùm nemo ſit Dominus vi- 383.

tæ ſuæ, eô ipſo nec poſſit conſentire, ut vel unicô momento priùs, quàm juſtitia permittit, vita ſibi auferatur: poteſt autem conſentire, ut ſibi auferatur fama, vel ut anticipetur talis ablatio, aut certè nequit eſſe, quoad hoc graviter invitus, niſi ex anticipata diffamatione cogeretur ſubire alia damna v. g. in bonis fortunæ &c.

Quæres quintò, an, vel qualiter peccet, qui ad labefactandam famam vel auctoritatem & honorem alterius, eidem imponit crimen, vel revelat?

384. ℞. ad hoc quæſitum 1. Certum, & hodie exploratum eſt, quòd non liceat ad labefactandum alterius honorem vel auctoritatem ſive in, ſive extra judicium, eidem imponere crimen falſum. Ità *DD. communiter* poſt damnatas propoſitiones ab Innocentio XI. mox referendas. Ratio hujus eſt: quia imponens alteri crimen falſum committit mendacium pernicioſum proximo juxta proportionem materiæ &c. immò & pernicioſum Reipublicæ, ſi fiat in judicio; quia hæc habet jus, ne decipiatur in iis, quæ ad rectam gubernationem pertinent: atqui mendacium proximo graviter pernicioſum, non vacat culpâ gravi: ergo &c. &c. Hinc mox allegatus Pontifex juſtiſſimè damnationis fulmine percuſſit ſequentes duas propoſitiones, quarum prima (*n. 43.*) ità ſonat: *quidni non, niſi venialo*

ſit,

ſit, detrahentis magnam auctoritatem ſibi noxiam falſo crimine elidere. Secunda (*n.* 44.) ità habet : *Probabile eſt, non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alteri, ut ſuam juſtitiam & honorem defendat : & ſi hoc non eſt probabile, vix erit opinio probabilis in tota Theologia.* Videatur la Croix ubi ſuprà *n.* 1215. Michel ubi ſuprà *n.* 8. Viva *ad cit. propoſit.*

℟. jam ſecundò ad idem quæſitum. Ad labefactandam tamen famam vel auctoritatem Adverſarii, qui per calumniam intra vel extra judicium famam vel jura fortunæ nititur lædere, fas eſt occulta ejus delicta verè commiſſa revelare, in quantum opus eſt ad retundendam calumniam. Ità Thomas Sanchez *tom.* 2. *conſil. l.* 6. *c.* 5. *dub.* 20. *n.* 4. Lugo *tom.* 1. *de Juſt. diſp.* 40. *ſect.* 2. *n.* 22. Molina *diſp.* 43. *n.* 3. quos refert & ſequitur Auguſt. Michel *ſuprà cit.* §. 2. *n.* 14. *fol.* 1042. Tamburinus *lib.* 9. *Decalog. c.* 3. §. 2. *n.* 21. Ratio eſt : quia jus naturale permittit, ut unusquisque ſeſe contra ſuum injuſtum aggreſſorem valeat pro viribus defendere, & tunc aggreſſor ſibimet imputare debet, ſi aggreſſus utatur mediis ad juſtam defenſionem permiſſis, immò neceſſariis : atqui ad juſtam defenſionem ſupponitur neceſſaria revelatio criminis ab illo comiſſi : ergo &c. fatendum tamen, quòd hæc res ſemper ſit periculoſa ; quia ut advertit la Croix *n.* 1213. nunquam non ſubeſt peri- 385.

Dd 5 culum

culum vindictæ, quæ privato non licet. Neque in tali caſu fit propriè impoſitio criminis, ſed revelatio criminis veri.

Quæres ſextò, an, vel quomodo peccet, qui famæ vel honori defunctorum detrahit?

386. ℞. Lædens honorem defuncti, de quo moraliter certò non conſtat eſſe damnatum, juxta proportionem materiæ vel honoris læſi graviter peccat; non item ſecundò, qui lædit honorem illius, de quo conſtat, eſſe damnatum. Ità rurſus Molina, Navarra, Laymann *l. 3. tr. 3. p. 2. c. 3. n. 13.* Michel *n. 20.* Ratio prioris eſt: quia fama defuncti reputatur bonum valde æſtimabile, vi cujus adhuc reputatur vivere in memoria viventium, & cujus intuitu homines in vivis adhuc agentes ſolent aggredi magna & ardua: ergo eorum famam vel honorem lædens graviter delinquit, præſertim ſi talis læſio (prout non rarò fieri natum eſt) redundet in infamiam aliorum ſuperſtitum viventium. Ratio autem poſterioris eſt hæc: quia damnati non ampliùs veniunt nomine proximorum, ſed juſta DEI ſententiâ velut hoſtes DEI & omnium Electorum ſunt excluſi perpetim, pœnâ æterna, & omni confuſione digni: ergo qui eorum honorem diminuit, non peccat, æquè parùm, ac ille, qui dehonorat dæmonem.

Quæres ſeptimò, an vel quomodo delinquat, qui revelat alterius ſecretum?

Ante

Ante reſolutionem notandum, nomine ſecreti intelligi rem, alicui clam manifeſtatam, quæ in plurium notitiam nondum pervenit, & hôc ipſo notoria non eſt: Porro aliud dicitur ſecretum (alio nomine ſigillum) *Sacramentale* de quô in *parte 2. Theolog. Sacram.* egimus: aliud dicitur *naturale*, quod dividi aſſolet in *commiſſum*, & *promiſſum*. Commiſſum dicitur, quod alicui fuit revelatum ſub antecedente pacto tacendi; & hoc continet obligationem juſtitiæ gravem vel levem, ſecundùm proportionem materiæ gravis, aut levis. Promiſſum dicitur, dum quis promittit reticere, quod jam cognoverat, prout frequenter accidit, dum garruli neſcio quæ ſecreta, vel abdita cordis ſui pandunt, & mox quaſi pœnitentes poſtulant, ut audiens nulli mortalium quidpiam de hoc manifeſtet. Et hoc, niſi audiens ſpecialiter voluerit ſe obligare ex juſtitia, per ſe loquendo ſolùm obligat ex virtute fidelitatis; id, quod & in dubio præſumendum eſt, niſi aliunde conſtet ex conjecturis de intentione ſeſe obligandi ex juſtitia, cujus obligatio gravior foret, quàm obligatio ex ſola fidelitate, prout notat la Croix *l. 3. p. 2. n. 1230.* his jam præmiſſis & prænotatis. 387.

℞. jam ad quæſitum 1. Revelans ſecretum commiſſum per ſe loquendo peccat graviter, non item 2. revelans ſecre- 388.

tum

tum promiſſum, niſi voluerit ſe ad hoc ſervandum obligare ex juſtitia, vel aliunde ex hujus revelatione prævideat proximo imminere grave damnum injuſtum. Ratio prioris partis, quam tenent la Croix *cit.* Sanchez *l. 6. conſil. mor. c. 6. dub. 1. n. 4.* Sporer *tr. 5. c. 4. n. 45.* Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. a. 3. n. 54.* eſt; tum quia ſecretum commiſſum obligat ex virtute juſtitiæ: hæc autem obligatio eſt de ſe & ex ſuo genere gravis: ergo & transgreſſio ejusdem; tum etiam quia ſecretum ex ſe ipſo eſt bonum aliquod ſpirituale, cujus retentionem plurimi faciunt homines, & cenſentur velle obligare juxta capacitatem materiæ, dum non aliter niſi ſub pacto tacendi volunt illud committere: ergo per revelationem ſecreti, quæ eſt quaſi furtum ſpirituale ſecreti, violatur jus proximi, eidemque injuria infertur, & quidem gravis, ſi materia ipſa ſit magni momenti, & capax gravis obligationis. Ratio poſterioris partis, ſatis receptæ inter Doctores, eſt: quia virtus fidelitatis ex ſuo genere non niſi leviter obligat: ergo hujus violatio non eſt, niſi venialiter peccaminoſa. Nihilominus quemadmodum revelatio ſecreti commiſſi de ſe graviter peccaminoſa, poteſt evadere, & procul dubio in praxi ſæpeſæpiùs ob levitatem materiæ, actûs inconſiderationem &c. evadit tantùm venialiter mala; ità econtrario revela-

tio

tio ſecreti promiſſi ex ſola fidelitate obligans, evadere poteſt graviter peccaminoſa, ſi prævideatur, ex tali promiſſione non ſervata, & revelatione ſecreti proximo enaſciturum grave damnum. Videantur *DD. cit.* vel Lugo *de Juſt. tom. 1. diſp. 4. ſect. 9. n. 143. & 144.*

Quæres octavò, quinam ergo teneantur ad ſervandum ſecretum naturale?

℟. Ex tacita conventione, & absque 389. ulla verborum expreſſione ad ſervandum ſecretum obligantur ſequentes 1. Principum Conſiliarii & Belliduces, quibus Reipublicæ vel exercitûs conſilia committuntur. 2. Medici, Advocati, Chirurgi, obſtetrices, & alii, quibus, ut auxilium impertiant, ſecreta deteguntur. 3. Viri docti, utputa Theologi, Jureconſulti &c. dum eis conſilii capiendi causâ arcana panduntur. 4. Denique probabiliter etiam amici, vel propinqui, quibus conſilii vel auxilii capiendi causâ hujusmodi ſecreta manifeſtamus. Ità præter citatos Laymann *l. 3. tr. 3. p. 2. c. 5. n. 1.* & Sporer *l. cit.* Babenſtuber *n. 55.* Utrum verò hi omnes ad ſervandum ſecretum obligentur ex virtute injuſtitiæ, vel verò fidelitatis, dependet ex cujuslibet intentione, licèt Sporer putet, hos omnes obligari ex juſtitia; id, quod de Conſiliariis, Medicis, Chirurgis, & obſtetricibus facilè conceſſerim; immò & de reliquis, quibus ſecretum pro-

proprie fuit *commiſſum.* In dubio autem, an quis intenderit ſe obligare ex juſtitia, utendum eſt conjecturis, ex conſideratione circumſtantiarum; nam ſi quis ità fuerit animô comparatus, ut noluiſſet ſe obligare ex juſtitia, probabiliter non tenebitur, niſi ex ſola fidelitate, & etiam quandóque ex ſola decentia, vel urbanitate, inquit la Croix *l. cit.* ex Lugone.

Quæres nonò, an non dentur cauſæ juſtæ revelandi ſecretum commiſſum vel promiſſum?

390. ℞. Dantur, & quidem ſequentes quatuor. 1. Si ſervatio ſecreti vergeret in detrimentum totius Reipublicæ. 2. Si vergeret in grave nocumentum animæ illius, qui commiſit, vel 3. illius, cui commiſſum eſt. 4. Si vergeret in detrimentum proximi innocentis. Ratio horum eſt: quia vinculum ſecreti nequit obligare contra charitatem Deo aut proximo debitam: atqui in caſibus allatis obligat charitas ad revelationem ſecreti: ergo ceſſat obligare vinculum ſecreti. *Minor.* oſtenditur; nam in primo caſu ordo charitatis poſtulat, ut habeatur major ratio boni publici, quàm hominis privati: in ſecundo caſu, bonum animæ præferendum eſt bonis fortunæ &c. in tertio caſu charitas ſuadet, ut quivis ſibi potiùs, quàm proximo conſulat, & nemo prudentum cenſeri poteſt, voluiſſe ſecreti obligationem

in

in ſe ſuſcipere cum permagno, vel omnino majori detrimento proprio aut incommodo &c. in quarto caſu, rurſus ordo charitatis poſtulat, ut liberemus innocentem ab injuria nocentis, etiam cum aliquo damno iſtius, quando innocens aliter liberari non poteſt, ex. g. revelavit tibi Titius, quòd intendat Cajum ſecretò occidere &c. ſi Titium aliter avertere nequeas, vel damnum à Cajo innocente avertere, potes huic revelare ſecretum, ob rationem jam datam. Idque verum eſt in hoc ultimo & primo caſu ex recenſitis, tametſi jurejurandô promiſiſſes ſervare ſecretum; tum quia juramentum nequit eſſe vinculum iniquitatis; tum etiam quia promiſſio ſecreti ſervandi meritò reputatur facta cum ſequenti conditione ſaltem tacitè imbibitâ: *ſi non aliunde tenear manifeſtare*: ergo cùm charitas aliud præcipiat, ruit obligatio juramenti, quippe quæ ſequitur naturam actûs, cui adjicitur. Videatur de hoc Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. art. 4. n. 56.* Bonacina *de Reſtit. diſp. 2. q. 2. pu. un. n. 9.* Laymann. *l. cit.*

Quæres tandem decimò, an, vel quomodo peccet, qui alterius litteras aperit, vel apertas quidem, ſed inventas in loco ſecreto v. g. ſcrinio, pulpito, menſâ cubiculi &c. legit?

℞. Qui alterius litteras aperit, vel apertas quidem, ſed in loco ſecreto inventas le- 391.
git,

git, communiter loquendo peccat graviter 2. ſi tamen id fiat vel legitimâ auctoritate vel juſta ex cauſa, vel nullum omnino, vel non, niſi veniale peccatum erit. Ità Laymann *l. 3. tr. 3. p. 1. c. 4.* Buſenbaum apud la Croix *l. 5. n. 300.* & alii *DD. communiter.* Ratio prioris eſt: quia unusquisque jus habet ad ſuum ſecretum ſcriptis mandatum, aut verbis prolatum &c. ergo injuriam patitur, ſi ipſius litteræ clauſæ aperiantur, vel apertæ legantur, quamdiu ſunt in loco ſecreto: immò etiam ſi inveniantur in loco publico, modò appareat, eas fuiſſe caſu perditas, vel ex oblivione ibi relictas; ſecus dicendum foret, ſi conſtaret, eas fuiſſe ſtudiô projectas, aut voluntariè poſitas in tali loco, ut ab aliis legantur; quia tunc cenſetur objiciens ceſſiſſe juri ſuo, ſicut & quando eas ſemilaceratas projicit.

392. Ratio autem poſterioris eſt: quia ſi aperiantur legitimâ auctoritate, vel juſta de cauſa, nemini fit injuria, ùt de ſe liquet. Cæterùm legitimâ auctoritate eas aperire poteſt Superior mittentis aut recipientis litteras: unde in omnibus ferè Religionibus hæc facultas Superiori conceditur, immò in noſtra Sacra Religione apertio præcipitur per ſtatutum ſpeciale, modò epiſtola non ſit ſcripta à Prælato majori ad ſubditum, aut vice verſa ab hoc ad illum; quod graviter prohibetur ſub pœna reſervationis &c.

Porro

Porro juſtæ cauſæ aperiendi aut legendi hujusmodi litteras cenſentur ſequentes. 1. expreſſus vel tacitus cenſenſus ſcribentis aut recipientis, prout ſæpeſæpiùs fit inter amicos, familiares, propinquos &c. qui rationabiliter creduntur non eſſe inviti, præſertim quando non ſcribunt, niſi civilitates vel ſalutationes, vel talia nova, quæ paſſim ab aliis reſciri poſſunt. 2. Damnum avertentendum, quod ex iisdem litteris rationabiliter timetur; quia reſcire hujusmodi ſecretum ad ſe indemnem ſervandum, & ad propriam defenſionem pertinet, adeóque talis utitur jure ſuo, inquit Babenſtuber *n. 59.* Hac de cauſa 1. licitè interciperes ac legeres litteras capitalis inimici tui, ad damnum præcavendum. 2. Licitè intercipiuntur litteræ hoſtium in bello juſto, quatenus cognitis eorum conſiliis præcludi valeant mala, bono publico impendentia. 3. Gubernatores Urbium, aliique Miniſtri publici licitè aperiunt litteras civium, quando id exigit bonum Reipublicæ &c. Monent tamen DD. in his caſibus illa tantùm legenda eſſe, quæ ad finem legentium (avertenda ſcilicet mala &c.) ſcitu neceſſaria ſunt, alia verò eſſe prætermittenda, vel ſi aliquid hujusmodi lectum fuerit, ſilentiô involvendum; quod & Prælati facere debent reſpectu contentorum in litteris ſuorum ſubditorum, inquit rectè Henno *in decalog. diſp. 9. art. 8. concl. 3.*

in fine. Tandem illi, qui ſolâ curioſitate ducti aperiunt, vel legunt aliorum litteras, credentes, nil magni in eis contineri, non, niſi venialiter delinquunt; quia non inferunt grandem injuriam: debent tamen tales eſſe quaſi moraliter certi, quòd nil momentoſum in iis contineatur; nam ſi de hoc quis dubitet, & nihilominus pergat legere, poteſt graviter peccare, eò quòd ſe exponat periculo, inferendi alteri gravem injuriam: idque vel maximè dicendum foret, ſi quis præſumeret legere confeſſionem ſacramentalem ab alio in ſcriptis redactam. Videantur de his Lugo *de Juſtit. tom. 1. diſp. 14. Sect. 9. n. 148.* Pettſchacher *de Reſtit. pag. 511. & ſeqq.* Bonacina *de Reſtit. diſp. 2. q. 4. pu. 10. à n. 5.* Holzmann *ubi ſuprà tr. 2. n. 649.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de læſione honoris, nec non de revelatione ſecreti

CASUS PRIMUS.

Titius ingeniô felicior, quàm fortunâ, fatetur, 1. ſe de alio quodam famoſum compoſuiſſe libellum, qui paulò pòſt ab aliis pluribus deſcriptus in omnem terram fuerat miſſus.

miſſus. 2. ad confundendum, ſeu publicè proſtituendum alium, ab hujus domo usque ad domum amaſiæ tempore nocturnô ſparſiſſe per plateam paleas, quô ſigno inordinatô amore, & commerciô carnali impliciti denotari ſolent. 3. denique ait, ſe ſemel ab alio verbis laceſſitum in quadam popina, ad eum proſtituendum dixiſſe ſæpiùs: ſileas, jam enim notus es paſſim; & dum ille alter nondum deſtitit verbis laceſſere, tandem aliis pluribus audientibus addidiſſe hæc verba: nî ſubitò taceas, ego pandam aliquid à te in N. commiſſum, quod tibi neutiquam feret roſas; id eſt: quô inſigniter proſtitueris, & damnificaberis. Jam quæri poteſt, quomodo in his tribus caſibus vel contingentiis Titius deliquerit?

℞. ad primum membrum hujus Caſûs, 393.
ad dignoſcendam gravitatem peccati, & obligationem reſtituendi famam inde conſequentem, interrogandum eſſe è Titio, 1. an diffamaverit proximum de gravibus criminibus, honori præjudicioſis, vel de minùs gravibus, minùs præjudicioſis? 2. an de criminibus veris vel falſis? 3. ſi de veris, an hæc jam fuerint notoria, vel omnino occulta? tum verò primum reſolvet, quòd, ſi crimina vel potiùs defectus fuerint nullius quaſi momenti, vel ſi de ſe gravia quidem, tamen jam notoria paſſim &c. Titius non deliquerit graviter. Econtra verò ſi per ſuum libellum vel falſum crimen, vel

crimen quidem verum, ſed non notorium ſparſit, vel ultra veritatis limites (ut plerúmque fieri amat) exaggeravit, dicendum Titium graviſſimè peccâſſe, nedum contra juſtitiam, alterius famam, & honorem graviter lædendo, ſed & contra charitatem, aliis præbendo ſcandalum, & occaſionem ſiniſtrè, non ſinè gravi offenſa Dei, loquendi de diffamato &c. proptereáque obligandus erit, ut pro poſſibili conetur v. g. aliâ ſcripturâ reſarcire famam & honorem proximo ademptum. Meritò ſanè Herincx noſter *part. 3. tr. 2. diſp. 7. n. 15.* ait: hunc diffamandi modum, per libellos ſcilicet famoſos, vel diffamatorios, eſſe peſtilentiſſimum diffamationis, ſeu detractionis modum, jam pridem nedum Jure civili *L. un. C. de famoſis libellis*, ſed & Canonico *C. qui in alterius 5. q. 1.* proſcriptum, quam ob cauſam Gregorius XIII. *Conſtit. 4. Ea eſt.* Tales ſcriptores libellorum voluit haberi infames, confirmavitque alias pœnas in ſimiles ſtatutas à S. Pio V. *conſtit. 147.* Videatur Henno *art. 6. concl. 1. fin.* Tamburinus *in decalog. l. 9. c. 3. §. 1. n. 5.* vel Haunoldus *tom. 1. tr. 2. à n. 580.*

394. ℞. ad alterum membrum hujus Caſûs, rurſus pro dignoſcenda gravitate peccati indagandum eſſe à Confeſſario 1. an de illo commercio carnali habuerit ſolùm ſuſpicionem, vel certam notitiam? & ſi hanc: 2. an

an hæc ſciverit notitiâ privata duntaxat, an verò publica, ità ut jam paſſim conſtiterit de illo? ſi dicat fuiſſe duntaxat ſuſpectos, evidens eſt, eum eſſe condemnandum graviſſimi peccati injuſtæ diffamationis & honoris læſi, cùm propter ſolam ſuſpicionem neminem liceat condemnare, conſequenter neque proſtituere publicè. Si reſpondeat, ſe certam quidem habuiſſe notitiam alicujus commercii carnalis, ſed privatam ſolùm, rurſus condemnandus erit graviſſimi peccati, velut injuſtus diffamator &c. Denique ſi reſpondeat, jam paſſim ſeu publicè conſtitiſſe de illo inhoneſto commercio, videtur adhuc arguendus alicujus culpæ, licèt non tam gravis; quia fatetur, ſe id ſolùm feciſſe animô confundendi, & publicè proſtituendi proximum; quod certò ſapit odium, & ſiniſtrum affectum, non tam erga vitium perſonæ, quàm erga perſonam ipſam: Secus dicendum exiſtimarem, ſi id feciſſet præcisè animô diſſolvendi illud commercium carnale, & ſcandalum publicum è medio tollendi; quô caſu laude potiùs, quàm vituperiô dignus eſſet; tum quia ex hac ſuppoſitione nullam intuliſſet injuriam proximo ſuo; tum quia ex charitate ac pietate Chriſtiana quilibet tenetur pro viribus laborare ad abroganda publica ſcandala, & gloriam DEI vel animarum ſalutem procurandam, prout conſtare

debet ex dictis *part. 2. Theolog. mor. Conf. 12. à n. 354.*

395. ℟. jam ad tertium membrum hujus Caſûs, conformiter ad dicta ſuperiùs *n. 372.* Titium per ſe loquendo graviter peccâſſe, non quidem ex eo præcisè, quòd juſſerit adverſarium ſuum ſilere, addendo, eum jam eſſe paſſim notum &c. quia hæc & ſimilia verba homines non ſolent multùm apprehendere &c. benè verò ex eo, quòd dixerit, ſe aliquid de illo altero dicturum, quod nequaquam roſas feret &c. Quia tametſi per hæc verba nullum delictum in ſpecie manifeſtaverit de ſuo adverſario, nihilominus ſatis eum in præſentia aliorum proſtituit, ſignificando ſaltem in confuſo, eum alibi perpetrâſſe gravia delicta &c. &c. qui modus (ſecundùm dicta *loc. cit.*) eſt ſæpiùs magis perniciosſus, quàm ille, quô crimina aliena apertè panduntur. Dixi tamen, Titium *per ſe loquendo* graviter peccâſſe; nam per accidens ſubin contingit, ut ſimilia fiant ſinè peccato formali, id, quod & in noſtro caſu potuiſſet contingere, ſi Titius vel 1. id ſolùm feciſſet ex prædominante paſſione, & ſinè ſufficienti deliberatione, vel 2. ſi hæc ſolùm dixiſſet ad retundendas contumelias ab alio ſibi illatas, eúmque abſterrendum à ſimilibus inferendis; vel, ſi 3. contigit in talibus circumſtantiis, in quibus alii audientes propterea nil

nil prorſus moti fuêre ad concipiendam ſiniſtram ſuſpicionem, aut judicium de illo adverſario &c. utpote ſcientes benè, ſimilia potiùs ex indeliberatione, & prædominante furore fieri, quàm animô ſerioſo &c. quam ob cauſam jam ſuprà *n. 351.* monuimus, mulierculárum dictis, dum ſeſe neſcio quibus contumeliis ac opprobriis rixando proſcindunt, à prudentioribus ſimilia audientibus nullam prorſus adhiberi fidem. Videantur Stephanus à S. Paulo Theolog. mor. *tr. 4. diſp. 6. n. 6.* Tambur. *l. 9. decalog. c. 3. §. 2. n. 5.* Michel *tr. 4. part. 3. §. 2. n. 5. fol. 1039.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius cujusdam Eccleſiæ Rector, inſigni ab alio quodam magni nominis viro (quem Cajum appellamus) calumniâ fuit affectus, dum in præſentia aliorum duorum ſubditorum fuit appellatus concubinarius. Et licèt hanc calumniam amore & exemplô Chriſti ſtatuerit patienter ferre, diſſimulando factum, ſoli innocentiæ ſuæ confiſus, nihilominus aliorum inſtinctu permotus calumniatorem illum judicialiter accuſavit. Hic, cùm factum negâſſet, ad inſtantiam Sempronii vocantur à Judice teſtes de auditu à Sempronio allegati: comparuêre hi duo, verùm, probabiliùs timore incurrendi disgratiam, vel ſubeundi alterius magni incommodi à Cajo, abſolutè negârunt, ſe quidpiam unquam

audiiſſe de illa calumnia Sempronio illata à Cajo, unde & factum, ut Sempronius de novo fuerit inſigniter proſtitutus, velut injuſtus calumniator, & pacis perturbator. Quæritur jam ad noſtrum propoſitum 1. an Sempronius benè egerit, accuſando Cajum? 2. an allegati teſtes ſalvâ conſcientiâ potuerint negare factum?

196. ℞. ad primum quæſitum cum diſtinctione. Vel enim ſuberat periculum, ne illa calumnia aut contumelia ulteriùs ſpargeretur in vulgus, vel nullum ſuberat? ſi nullum ſubfuit, quia fortaſſis Cajus ſolùm ex crapula, præcipitantia &c. hoc dixerat, tunc non benè fecit Sempronius accuſando Cajum; tum quia per accuſationem & ſtrepitum judiciarium ſeſe expoſuit periculo incurrendi majorem proſtitutionem, quod planè in ſimilibus caſibus ſemper timendum; eò quòd ſemper aliquid hæreat; ſemper etiam timenda averſio animorum, Paſtoribus ſummopere fugienda &c. ideóque ex hac ſuppoſitione meliùs feciſſet, exemplô Chriſti patienter tolerando injuriam à calumniatore ſibi illatam, & præcisè petendo à Cajo, ut hanc coram duobus illis auditoribus revocaret &c. At verò, ſi ſupponatur ſubfuiſſe periculum ulterioris promulgationis, & inde naſcituræ diffamationis publicæ, bene omnino fecit Sempronius accuſando Cajum, & poſtulando ab

eo reparationem honoris læſi. Ratio eſt: quia diffamatio Paſtoris non ſolùm redundat in hujus detrimentum, ſed vel maximè in detrimentum animarum; nam ſi Paſtor ipſe publicè audiat concubinarius, qualem oviculæ ad eundem habebunt confidentiam? planè nullam, juxta effatum magni Gregorii *hom. 12. Matth. 25. Cujus vita deſpicitur, reſtat, ut prædicatio contemnatur.* Hinc S. Thomas *2. 2. q. 72. art. 3. in corp.* quandoque oportet, ut contumeliam illatam repellamus, maximè propter duo. Primò quidem propter eum, qui contumeliam infert, ut videlicet ejus audacia reprimatur: aliô modo propter bonum multorum, quorum profectus impeditur propter contumelias nobis illatas. Hac de cauſa Chriſtus Dominus ipſe contumelias ſibi illatas repuliſſe legitur *Matth. 12. 25.* Idipſum præſtitit Paulus Apoſtolus *Act. 26. 25* Videatur Pontas *in Dictionar. Caſ. V. detractio. Reſponſ. ad Caſum 17.*

℞. jam ad alterum quæſitum. Allegati teſtes non potuêre ſalvâ conſcientiâ negare factum. Ratio eſt: 1. quia juxta *communiſſimam DD.* ſententiam, videndam apud Leſſium *de J. & J. l. 2. c. 30. n. 44.* Laymann *Lib. 3. de Juſt. tr. 6. c. 4. n. 8.* teſtis ſaltem ex charitate tenetur dicere veritatem, ſi hâc non manifeſtata videat impendere grave malum alicui privato, quod aliter non poteſt impediri; Quin etiam, ubi procedi- 397.

tur viâ accuſationis, & delictum plenè probari poteſt, teſtis citatus ad requiſitionem Judicis tenetur ſaltem ex juſtitia legali dicere veritatem. Et certè, ſi in hoc caſu teſtis non poſſet cogi, nemo ampliùs de facili auderet accuſare; quia crimen non poſſet probare nolente teſte, & ſic audiret calumniator, prout etiam in noſtro hoc caſu contigit: hoc autem redundaret in damnum publicum: ergo teſtes allegati tenebantur fateri veritatem ſub gravi culpa.

Dices tamen contra hanc reſolutionem: nemo tenetur agere teſtem, ne quidem in judicio, quando ex tali teſtimonio vel ſibi, vel ſuis metuit notabile damnum; quia charitas ſuadet, ut unusquisque conetur potiùs ſe, ſuóſque, quàm alienos ſervare indemnes: ergo ſi teſtes timore ſubeundi magni incommodi reticuêre veritatem, nequaquam condemnandi ſunt alicujus peccati.

398. ℞. diſtinguendo & explicando *anteced.* Nemo tenetur agere teſtem &c. quando illud damnum, quod ſibi timet, eſt notabiliter majus, vel ſaltem æquale illi, quod alter deberet ſubire *tranſ.* ſi damnum ſit minus, vel, ſi ex negato teſtimonio nedum homini privato, ſed & bono communi immineat notabile damnum, *nego*; tunc enim privatum damnum vel incommodum debet poſtponi, prout præter DD. allegatos docent Navarrus *c. 25. n. 50.* Covarruvias *qq. pract.*

c. 18.

c. 18. apud Leſſium *l. c. n. 50.* atqui in noſtro caſu damnum quod innocens Paſtor vel Rector Eccleſiæ deberet ſubire, eſt procul dubio incomparabiliter majus illô, quod timuêre teſtes. Accedit inſuper, quòd ex negato teſtimonio, & inde fluente diffamatione, ſeu proſtitutione Paſtoris (ſive concubinarius, ſive calumniator injuſtus audiat) non ſoli Paſtori, ſed & bono publico, animarum ſcilicet ſaluti, ingens periculum immineat, ob rationem jamjam allegatam: ergo major eſt ratio habenda hujus periculi excludendi. Adde, quòd teſtes non ſolùm ſupponantur recuſâſſe, aut diſſimulâſſe, reddere teſtimonium veritati, ſed & poſitivè negaverint (contra omnem veritatem) ſe quidpiam audiviſſe de illa calumnia, ſimul & contumelia Paſtori illata; quod utique falſiſſimum fuit, & ſummopere pernicioſum tum Rectori, tum etiam aliis ſubditis.

CASUS TERTIUS.

C*Ajus jam pridem laſcivô amore captus, rem haud infrequenter habuit cum Caja; quæ, cùm aſſeverârit, ſe portare uterum operâ Caji, huic haud immodicum timorem incuſſit ex periculo proſtitutionis ſubeundæ: cœpit proin Cajus dubitare, an illa non conceperit ab alio valdè ſibi ſuſpecto: hoc ut certiùs exploraret, aliquando Scriniolum Cajæ clam aperuit,*

ruit, epiſtolas inde exemptas legit, & ecce! reperit unam, vi cujus ille Corrivalis ſuſpectus fatebatur, ſe eſſe Patrem prolis, eſſe inſuper paratum, ad eam alendam, & ad ſubminiſtrandas neceſſarias expenſas in hujus educationem. Venit ergo Cajus cum eadem epiſtola ad quendam Theologum, quærens, an non ſibi liceat hanc epiſtolam manifeſtare aliis, præſertim Judicibus Eccleſiaſticis, tum ad ſe indemnem ſervandum, tum etiam ad publicè proſtituendum illud infame ſcortum, Cajam ſcilicet, quæ ſibi innocenti tantam inurere notam, cum tot ac tantis expenſis intendit. Quid ad hoc Theologus, vel Confeſſarius reſpondebit?

399. ℞. Confeſſarius dicat Cajo 1. quòd teneatur priùs Cajam charitativè admonere, ne ſibi (Cajo ſcilicet) injuſtè imponat, aut expenſas pro alimentanda prole non ſua prætendat, multò minùs coram aliis, præſertim Judicibus Eccleſiaſticis, ſe proſtituat, ſecus ſi fecerit, comminetur eidem publicam proſtitutionem, & revelationem criminis cum alio, qui verus eſt Parens, & ùt talis demonſtrari poteſt, commiſſi. Quod ſi tali comminatione, & fraternâ ſeu charitativa correctione flocci pensâ, Caja nihilominus præſumat Cajum coram aliis, præſertim Judicibus Eccleſiaſticis proſtituere, accuſare, & expenſas in alimentandam prolem prætendere, dicat eidem ſecundò, quòd ſine peccato liceat præfatam epiſtolam

jam aliis, coram quibus injuſtè diffamatus vel accuſatus fuit, præſertim Judicibus Eccleſiaſticis, exhibere, ad ſe indemnem ſervandum. Ratio prioris eſt: quia non licet proximi crimen occultum propalare aliis, quando hujus correctio, vel damni ſibi imminentis averſio prudenter ſperari poteſt per viam correctionis fraternæ; ſecus enim proximus foret rationabiliter invitus. Et certè, ſi hoc medio Cajus & ſe ab injuſto damno, ſimul & amaſiam à proſtitutione vel infamiâ publicâ eximere valeat, omnino imprudenter, & ſinè causâ exhibitione litterarum ſeu epiſtolæ clam obtentæ id tentaret; cùm hâc viâ certò certiùs incurſurus ſit notam & infamiam, ratione commercii carnalis habiti cum tali proſtibulo: ergo non ſolùm charitas proximo debita, ſed & æquitas naturalis, & prudentia ſuadent, ut in tali caſu præmittatur fraterna correctio, & hâc viâ ſuaviore incedatur, ad obtinendum id, quod æquum & juſtum eſt. Videantur de hoc dicta *part. 2. Theolog. decalog. Confer. 10. n. 296. & ſeqq.*

Ratio autem poſterioris, quòd ſcilicet 400.
Cajo liceat litteras exhibere, nî amaſia velit aquieſcere &c. hæc eſt: quia fas eſt crimen verum detrahentis, vel falsò accuſantis manifeſtare, quando id neceſſitas poſtulat, ad elidendam vel enervandam authoritatem illius; nam injuriam patiens habet jus ad ſe defen-

defendendum, nec detrahens aut injuſtè accuſans poteſt eſſe rationabiliter invitus; cùm ipſemet cogat injuriatum ad hoc medium neceſſarium pro ſui juſta defenſione ac indemnitate, proùt habet *communis DD.* Sanchez *tom. 2. Conſil. l. 6. c. 5. dub. 23.* Lugo & Molina, quos citat & ſequitur Cardenas *diſſert. 26. criſ. 2. Theolog. c. 5. n. 48.* ergo ſi amaſia, non obſtante fraternâ admonitione Caji, nihilominus præſumat hunc accuſare, proptereáque diffamationem ac proſtitutionem famæ, vel honoris patiatur, id ſibi imputare debet.

Dices tamen contra hanc reſolutionem. Qui notitiam alieni criminis aquiſivit injuſtè v. g. aperiendo, vel intercipiendo litteras ſecretas illius, nunquam poteſt uti illâ notitia, ne quidem ad evadendam mortem, ſed debet ſe gerere perinde, ac ſi illam nunquam comparâſſet; notitia enim, quam quis injuſtè aquirit, non eſt moraliter ſua; prout ex communi tradunt Lugo, Haunoldus *tr. 2. n. 536.* & alii: atqui Cajus notitiam illam injuſtè aquiſivit ex lectione litterarum ſecretarum: ergo hac notitia nunquam licet uti.

401. ℞. *tranſ. Maj. neg. min.* nam juxta receptam DD. ſententiam apud Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. art. 4. n. 56. & 59.* Henno *in decalog. diſp. 9. a. 8. concl. 2.* & alios paſſim, fas eſt, alterius litteras legere, vel ſecretum reve-

revelare, quando neceſſitas id poſtulat, vel ad proximum innocentem, vel ad ſe ipſum indemnem ſervandum, vel notabile damnum evitandum: atqui in noſtro hoc caſu lectio litterarum ſecretarum, earúmque exhibitio ſupponitur omnino neceſſaria, ad repellendam injurioſam læſionem, quandoquidem ſupponitur, amaſiam aliâ via cohiberi non potuiſſe ab injuſta, & valde præjudicioſa accuſatione.

Deinde, fas eſt uti notitiâ ſecreti injuſtè obtenta, quando ſupervenit cauſa juſtificans uſum talis notitiæ, talis autem cauſa juſta juxta opinionem Lugonis *tom. 1. de Juſt. diſp. 14. ſect. 7. n. 103.* & Haunoldum *loc. cit. n. 535.* eſt, ſi alius vel te ipſum, vel alium tertium innocentem injuſtè vexet, nec poſſit aliter repelli, niſi per manifeſtationem ſecreti atque occulti criminis; id quod & in noſtro caſu ſupponitur contingere: ergo Cajus exhibendo litteras illas non peccat; ſicut nec peccaret, ſi priùs alicui injuſtè fuiſſet furatus gladium, & poſtea eôdem gladio uteretur contra illum ad propriam vitam defendendam; vel ſi abſtuliſſet equum, & poſtea conjectus à Domino in proximum periculum mortis, eôdem equo uteretur ad evadendum periculum.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

402. COlliges ex hactenus dictis primò, omnes contumelias eſſe ejusdem ſpeciei, non minùs, quàm omnes detractiones; nam quemadmodum per detractiones eadem fama, ità per contumelias idem honor læditur; ex quo conſequens eſt, non eſſe neceſſariò explicandum à pænitente, neque à Confeſſario indagandum, quô modo honor fuerit læſus &c. licèt exprimendum ſit, ſi contumelia fuit gravis ſeu mortalis: ſicut enim furtum grave & leve in ratione furti ſpecie non differunt, & nihilomnus explicandum eſt, ſi furtum fuit grave ſeu mortale, eò quòd peccatum mortale quà tale ſpecie morali differat à peccato veniali; ità pariter diſtinguendum eſt, & diſcurrendum de contumelia mortali ac veniali. Videatur la Croix *l. 3. p. 2. n. 1227.*

403. Colliges ſecundò, peccare eum, qui diffamatum in uno genere, vel potiùs in una ſpecie peccati v. g. fornicationis, præſumeret etiam diffamàre in alia ſpecie adhuc occulta &c. Ità contra Sylveſtrum *communis DD.* Tambur. Bonacin. Leſſius *dubit. 14.* Ratio eſt: quia tametſi ſupponatur ami-

amiſiſſe famam in uno genere vel ſpecie v. g. luxuriæ, non eô ipſo amiſit famam in alio genere: ergo huic detrahens in alio genere peccat contra juſtitiam: ſecus dicendum foret, ſi illa vitia aut flagitia eſſent valde affinia, ità, ut unum quaſi ſequatur ex altero. Hinc fit, ut non peccet, qui de publicè infamato v. g. de commiſſa fornicatione vel adulterio &c. diceret, eum ſcripſiſſe litteras amatorias; vel qui de Marito ebrioſo diceret, eum malè tractare ſuam Uxorem &c. Videatur Babenſtuber *cit. n. 38.* Henno *ubi ſuprà q. 3. art. 3. Reſol. 1. & 2. poſt concl. 3.*

Sed quid, ais, ſi ſciam aliquem olim publicè fuiſſe proſtitutum, & expoſitum ad numellas v. g, ob defraudationes communitatis &c. ſciam inſuper, illum jam eſſe interea emendatum, licebitnè huic nunc in alio loco, ubi integram poſſidet famam, crimen aut infamiam objicere, vel aliis divulgare?

℟. Certè non licet, ſed peccabis ſaltem contra charitatem, niſi id facias urgente aliâ rationabili cauſa, v. g. ad avertendos alios propter periculum relapsûs &c. Ratio eſt: quia charitas præcipit, ut aliorum defectus nulli præjudicioſos vel pernicioſos potiùs ſtudeamus celàre, quàm manifeſtare: ergo contrarium agendo peccas, ſaltem contra 404.

charitatem. Leſſ. *l. 2. c. 11. n. 82.* Tamburinus *lib. 9. decal. c. 3. §. 2. n. 18.*

405. Dixi: *ſaltem contra charitatem*: nam, ſi ille fuiſſet ſolùm alio tempore infamatus ob crimen evidens evidentiâ facti, & poſtea alibi bene vivendo bonam ſibi comparâſſet exiſtimationem & famam, tu illum jam infamans aut proſtituens, nedum contra charitatem, ſed & contra juſtitiam peccares; quemadmodum enim fama proprio factô amittitur, & infamia contrahitur, ità etiam proprio factô infamia purgatur, & fama amiſſa recuperatur: ergo ſi ſcias, proximum jam emendatum ab illo crimine, diffamando illum peccabis etiam contra juſtitiam. Juxta *communiſſimam DD.* videndam apud Sporer *tr. 5. c. 4. n. 72.* Secus dicendum putat Azorius *Inſt. mor. part. 3. lib. 13. c. 6. dub. 8.* ſi quis fuiſſet factus infamis infamiâ juris, id eſt per ſententiam Judicis, quales ſunt illi, qui auctoritate Judicis ad Numellas exponuntur; quia ſicut infamia juris non incurritur propriô factô, ſed authoritate juris, ità nec fama recuperatur, niſi auctoritate Judicis: ergo quamdiu hoc non fuerit factum, tu objiciendo aut exprobrando crimen illud, non peccabis contra juſtitiam, licèt adhuc poſſis peccare contra charitatem proximo debitam, ſi id facias ſinè permagna, & urgente cauſa. Revide dicta ſuperiùs *n. 358.*

Colli-

Colliges tertiò, graviter peccaturum Medicum vel obſtetricem, qui vocati ſecretò ad puerperam, vel aliam puellam ex fornicatione gravidam, illud crimen aut puerperium hactenus aliis incognitum, fortè etiam in hoc loco nunquam cognoſcendum &c. aliis manifeſtarent. Ratio eſt: quia vocantes in talibus circumſtantiis cenſentur ipſis velle imponere obligationem ſecreti; & vocati ſaltem ex tacita conventione cenſentur ſeſe obligare ad ſilentium: ergo contrarium agentes graviter peccant, & injuſtè diffamant proximum: ſecus tamen dicendum foret, ſi tale delictum, vel puerperium &c. jam pluribus innotuiſſet, ità, ut moraliter loquendo ſpectatâ hominum fragilitate nequeat ampliùs contineri ſub roſa; quod verò de Medico & obſtetrice hìc diximus, idipſum intelligas velim de Conſiliariis Principum, de Belliducibus &c. &c. quantùm ad revelationem ſecretorum ipſis commiſſorum. 406.

Colliges proin quartò, mortaliter peccaturum Belliducem Cæſareum, qui vel armis, vel aurô captus, Turcis ſecreta conſilia contra eos inita manifeſtaret, utique non ſinè magna pernicie Reipublicæ Chriſtianæ, vel totius Exercitûs. 407.

Hinc talis deberet potiùs mortem, vel quælibet tormenta ſubire, quàm ſecretum violare. Ità Dicaſtillo *l. 2. tr. 2. diſp. 12.*

 dubit.

dubit. 3. n. 591. Laymann *l. 3. tr. 3. p. 2. c. 5. n. 3.*

Ratio eſt: quia cùm aliunde conſtet, bonum Reipublicæ præferendum eſſe bono privato, haud immeritò Princeps vel Respublica bene ordinata cenſetur hujusmodi ſecreta ſuis Judicibus, officialibus publicis, conſiliariis &c. non aliter contuliſſe, niſi ſub onere ſervandi ſecretum, etiam cum diſpendio vitæ, ac fortunæ propriæ. Tales igitur interrogati, vel examinati ab inimicis &c. tutâ conſcientiâ poſſunt dicere, immò etiam cum reſtrictione mentali jurare, ſe nihil ſcire de talibus &c. &c.

408. Colliges quintò, Viſitatorem Religioſorum enormiter peccaturum, ſi perſonas, à quibus aliorum defectus corrigendos ſuſcepit (niſi juſtitia pro caſu falſæ delationis aliud ſuadeat) manifeſtaret. Ratio eſt: quia hujusmodi defectus non ſolent committi, niſi ſub conventione ſaltem tacita ſervandi ſecretum &c. & certè talis manifeſtatio vehementiſſimè abſterreret ſubditos à declarandis defectibus corrigendis; quod cederet in perniciem Religionis.

409. Colliges ſextò, ſimiliter peccare illos, qui acta, dicta, vel geſta in Diffinitorio aliis, fortè ſibi familiaribus, aperiunt, præſertim declarando iisdem, qui pro-vel contra ipſos fuerint, in ordine ad hoc vel illud officium, vel ſaltem implicitè manifeſtando adverſarios

rios &c. v. g. dicendo: ego, talis & talis, non fuimus contrarii, ſed &c. hoc enim modô ſatis apertè indicant, quinam fuerint contrarii, unde non ſolùm contra expreſſum & formale præceptum S. Obedientiæ, (quod ſemper à Præſide ſolet imponi) graviter peccant, ſed & contra charitatem proximo debitam, dum hôc modo diſcordiarum ac diviſionum ſemina ſpargunt; quod & in ſtatutis generalibus *c. 6. ſ. 13. n. 5.* graviter fuit prohibitum, ſub pœna biennalis inhabilitatis ad officium Diffinitoriatûs. Videatur Henno *tr. in decalog, diſp. 8. q. 3. a. 8. Reſol. 3. poſt concl. 1.*

Colliges ſeptimò, non ſolùm illos graviter delinquere, qui libellos famoſos componunt (tametſi crimina vera, occulta tamen; & à fortiori ſi crimina falſa affingunt, aut manifeſtant) ſed & illos, qui hujusmodi libellos infamatorios deſcribunt: & ulteriùs publicant &c. &c. Hine meritò Filliucius *tr. 4. n. 82.* ait, eos, qui reperiunt hujusmodi libellos, ſi advertant eſſe infamatorios, teneri ad eos reſcindendos, & delendos, antequam aliis manifeſtent; quod, ſi non faciant, graviter peccant, & velut cooperatores ſcriptorum infamium ſubjiciuntur iisdem pœnis, quas paulò ſuperiùs *n. 393.* recenſuimus. Si tamen talis libellus (de veris intellige, non de falſis criminibus) jam ſit ſatis publicatus, pro- 410.

babiliter non ampliùs peccat graviter, qui illum ulteriùs divulgat. Ratio eſt: quia per publicationem factam jus famæ jam fuit deperditum: ergo ulteriùs diffamando non peccabis, ſaltem non contra juſtitiam, niſi aliud damnum diffamando inde cauſandum prævideas; id quod praxi fidelium etiam timoratorum hodiedum confirmatur; vix enim reperies unum, qui conſcientiæ ſibi ducat, vel crimen, vel libellum diffamatorum jam ſemel publicatum, & ſatis notorium, ulteriùs promulgare, vel transſcribere, prout bene advertit Tamburinus *l. 9. decal. c. 3. §. 1. n. 5.*

411. Colliges octavò, graviter peccare illum, qui malitiosè expiſcatur alterius ſecretum v. g. interrogando, explorando quaſi per rimulas, vel incautum decipiendo &c. ità ex *communi DD.* Henno *cit. art. 8. concl. 3.* Ratio eſt: quia unicuique competit jus ad ſuum ſecretum: ergo injuriam infert, qui illud per fraudem expiſcatur, vel extroquet ab invito. Excuſabitur tamen, qui hoc facit ex rationibus, vel aliqua earum, quas ſuprà *n. 390.* allegavimus, vel qui hoc facit in ordine ad cognoſcendam qualitatem, dignitatem, mores &c. Perſonæ ad Officium, Beneficium, Prælaturam &c. promovendæ, vel in matrimonium aſſumendæ, modò ipſius interſit talia cognoſcere. Ex his tandem ulteriùs

Col-

Colliges nonò, graviter peccaturum illum, qui notitiâ alieni ſecreti, ſive ex apertione, interceptione &c. litterarum, ſive alio quocunque demum modô injuſtè obtenta uteretur in damnum proximi, utputa eidem lucrum juſtum præripiendo, vel officium, beneficium &c. præoccupando &c. &c. Sporer *tr. 5. c. 4. n. 46.* la Croix *l. 3. p. 2. n. 1233.* Ratio eſt: quia quicunque injuriam intulit, tenetur eam tollere, vel ſaltem non continuare: ſed qui notitiâ ſecreti alterius injuſtè aquiſita uteretur in damnum vel perniciem proximi, modô mox relato, non ſolùm non tolleret, ſed continuaret injuriam; ergo hâc utendo graviter peccaret, contraheretque inde obligationem reſtituendi pro rata ſpei, quam proximus habuit ad obtinendum tale lucrum vel beneficium, prout conſtabit ex dicendis *de Reſtitutione Confer. 4. à n. 96.* 412.

Dixi tamen, *qui uteretur notitiâ alieni ſecreti injuſtè obtenta*; nam ſecus dicendum arbitror, ſi quis venit in notitiam alieni ſecreti juſtè, ſeu ſinè injuria alteri illata v. g. audiîſti alium diſcurrentem de quodam ſecreto conficiendi certum artefactum &c. vel narrante alio tu percepiſti, in tali vel tali loco merces exiguo pretiô comparari poſſe &c. tu verò hujus arcani non ſurdus auditor, illico tentas tale artefactum, & feliciter conficis, vel comparas hujusmodi 413.

 mer-

merces, sicque lucrum alteri quodammodo præripis &c. in tali caſu ego non video, cur tu alicujus peccati condemnari poſſes, tum quia tibi non minùs quàm alteri fas eſt negotiari, aut artefactum conficere; tum etiam quia, ut ſuppono, illi alteri non competebat ſoli jus privativè conficiendi tale artefactum, vel aucupandi hujusmodi lucrum: & licèt fortaſſis ipſe ſolus hoc ſecretum noverit, vel invenerit, ſi tamen tu ſinè ulla prorſus injuria veniſti in notitiam talis ſecreti, non apparet, cur tali notitiâ, utpote jam tua moraliter, in tuum favorem uti non valeas. Profectò id ipſum confirmat praxis timoratorum; nam ſi quis artefactum alterius vel naturali ingenii ſagacitate perſcrutari, vel docilitate imitari valeat, non vituperandus, ſed commendandus videtur, nec immeritò huic applicari poteſt illud, quod apud Sylveſtrum *ſummâ V. Emptio q. 17.* legitur dictum de quodam, qui litteras alterius Mercatoris pro derelictis habitas non ſinè ingenti ſuo lucro legerat, ſcilicet, *ſi legerat ſolùm ut ſciret, curioſitas erat; ſi verò ut inde ſibi provideret, commodíſque ſuis ſtuderet, humana, non vitioſa prudentia fuit.*

(o)

INDEX

Digitized by Google

INDEX
Alphabeticus rerum, ſeu materiarum in hoc Opuſculo contentarum.

NB. Littera C. Conferentiarum: n. cum cifra numerum marginalem denotat.

A.

ABortum procurare, an aliquando fas ſit. C. 4. n. 92.
Adulterium quid. C. 8. n. 22.
Aſpectus partium inhoneſtarum, vel imaginum laſcivarum, quomodo peccaminoſi, C. 7. n. 188. & 195.
Aſſaſſinium quid. C. 4. n. 90.

B.

Bannitus an licitè occidatur à quolibet. C. 2. n. 34. quibus de cauſis liceat aliquem bannire ſeu proſcribere. ibid. n. 33. Utrum Bannito liceat ſe defendere &c. ibi. n. 35. item n. 42.

Digitized by Google

Bellum quid ſit, & quotuplex. C. 6. n. 143. & 144. an, & quibus de cauſis licitè ſuſcipiatur. C. 6. n. 145. 146. & ſeqq. Quænam belligerantibus liceant. C. 6. n. 151. & ſeqq. quomodo regulariter peccare ſoleant belligerantes. C. 6. n. 160. 164. item n. 178. 179. & 180 Bellum ex utraque parte juſtum, an vel quomodo poſſibile. C. 6. n. 168. & quid ſi utraque pars prætendat jus ſuccedendi in Regno, ibid. n. 169. In bello injuſto ſcienter militare non licet. C. 6. n. 170. quænam in bello juſto erga hoſtes liceat tentare, ibid. n. 171. & ſeqq.

Beſtialitas quid, & quale peccatum. C. 9. n. 260. utrum in actu Confeſſionis neceſſariò ſit exprimendum, an hæc fuerit commiſſa cum beſtia mare aut fœmellà, ibid. n. 261. ad hanc pertinet concubitus cum dæmone. ibidem n. 262. item 270. & 271.

Bona tam mobilia quàm immobilia in bello capta, cujus fiant. C. 6. n. 174. Utrum etiam privatâ auctoritate fas ſit quempiam occidere in bello. ibidem n. 164. 172. an liceat uti repreſſaliis. C. 6. n. 175. Utrum in bello capti licitè aufugiant. C. 6. n. 176.

Digitized by Google

C.

Calumniam paſſus ab alio, an vel quando debeat poſtulare reparationem honoris. C. 13. n. 396. & 397.

Caſtrare ſe ipſum, an liceat. C. 1. n. 29.

Chorea, an vel quantùm licitæ. C. 7. n. 213. & 214. quis modus iis imponendus. ibid. n. 215.

Clerici, an vel quinam licitè pugnent in bello. C. 6. n. 156.

Compenſatio tacita, an vel quando ſit licita, C. 10. n. 292. & 293. itém n. 300. & ſeqq.

Concubinatus quid. C. 8. n. 221. item n. 232. & 243.

Concubitus Evnuchi vel frigidi, peccatum qualificatum. ibid. n. 244.

Confeſſarius quid circa pœnitentem homicidam debeat obſervare, quomodo debeat illum examinare, & qualem pœnitentiam eidem injungere. C. 4. n. 105. 110. & 111. Quid Confeſſario obſervandum circa duellantes. C. 5. n. 134. Confeſſarius animadvertens pœnitentem in occaſione proxima conſtitutum, quidnam debeat agere. C. 8. n. 233. & ſeqq. Confeſſarius peccando cum filia Confeſſionis, an committat inceſtum. ibidem n. 241. Confeſſarius legens impudica ſinè affectu inordinato aut conſenſu &c. non peccat, eſto

eſto inde polluatur. C. 9. n. 278. Confeſſarius furis, quid obſervare debeat. C. 10. n. 305. Quidnam obſervare debeat in ordine ad dignoſcendam gravitatem peccati. C. 11. n. 335.

Contumelia quid. C. 13. n. 375. quot modis poſſit inferri. ibidem n. 376. eſt peccatum mortale ex genere ſuo. ibidem n. 377. an omnes ſint ejusdem ſpeciei. C. 13. n. 402.

D.

Defenſio inculpatæ tutelæ, in quo conſiſtat? C. 3. n. 57. & ſeqq. item n. 70. an fas ſit in tali caſu mortem aggreſſoris intendere. C. 3. n. 78.

Delectatio moroſa quid, & quomodo inter ſe differant delectatio ſimplex ac deſiderium efficax. C. 7. n. 204. quomodo à Confeſſario disquirenda. ibid. n. 205.

Detractio quale peccatum. C. 12. n. 350. & 351. Regula dignoſcendi gravitatem peccati hujus. ibid. n. 352. alterius defectus revelare, an, vel quomodo liceat. C. 12. n. 353. & ſeqq. rurſus ibidem n. 367. & 368. ac ſeqq.

Detractori aurem præbens, quomodo peccet. C. 12. n. 363. & quomodo delicta audita, ùt audita referens. ibid. n. 364.

Detrahens defuncto, an vel quando peccet. C. 13. 336.

Diffa-

Diffamans ſe ipſum, an, vel quomodo peccet. C. 12. n. 354. & 355. diffamans proximum, quomodo delinquat. C. 12. n. 356. 359. & ſeqq. Vid. *Detractio.* An fas ſit alterum diffamare ad labefactandam ejus auctoritatem. C. 13. n. 384. diffamatus in uno loco, an licitè diffametur in alio. ibid. n. 381. & ſeqq. rurſus. n. 403. & 404.

Diſtillationis nomine quid intelligatur. C. 9. n. 258. quomodo ſit peccaminoſa. ibid. n. 259.

Dubium quomodo differat à ſuſpicione & judicio. C. 12. n. 349.

Duellum quid, & quotuplex. C. 5. n. 113. & 114. quas ob cauſas liceat ſuſcipere duellum. ibidem n. 115. 116. 117. & ſeqq. Quid agendum provocato ad duellum. C. 5. n. 126. An fas ſit duellum fictè ſuſcipere. ibidem n. 137. Duella graviter prohibenda & eliminanda. C. 5. n. 138. quas pœnas incurrant duellantes. C. 5. n. 120 121. item 132. 136. & 140. An, vel quando mortuus in duello ſit privandus ſepulturâ Eccleſiaſtica. C. 5. n. 140. & 141.

E.

Evnuchus tentans copulam, committit peccatum qualificatum contra naturam. C. 8. n. 244. Idipſum tenendum, dum ſeſe polluere nititur. C. 9. n. 277.

F. *Fama*

Digitized by Google

F.

Fama quid importet. C. 12. n. 348.

Famulus diſſipans bona Domini ſui, an vel quomodo peccet. C. 10. n. 294. & ſeqq. famuli & famulæ committentes furta minuta, quomodo peccent. C. 11. n. 322. item n. 342.

Feripetæ quomodo vel quando puniri valeant, vel omnino occidi. C. 2. n. 49. & ſeqq. Quid à Confeſſario circa feripetas obſervandum. ibid. n. 53.

Filii ac filiæfamilias quomodo peccent, etiam ſurripiendo de bonis ſuorum Parentum. C. 11. n. 323. item n. 329. 330. & 331. rurſus C. 11. n. 340.

Fornicatio quid C. 8. n. 217. item n. 236. & 242.

Furti deſcriptio, C. 10. n. 282. eſt peccatum mortale ex genere ſuo, ibid. n. 283. ejusdem ſpecies tum Theologicè, tum juridicè etiam conſiderati, ibidem n. 284. Quæ ſit materia gravis, & quænam levis reſpectu utriusque furti. C. 10. n. 285. 286. & ſeqq. an furti reus ſit, qui contrahit debita, quæ nunquam poterit ſolvere &c. ibidem n. 290. item n. 297. & 298. an fas ſit furari in gravi, vel ſaltem extremâ neceſſitate. C. 10. n. 291. item n. 306. 307. & 308. an ablata tempore neceſſitatis poſtea debeant reſtitui,

aut

Digitized by Google

aut reſarciri. C. 10. n. 309. & 310. inter furtum & rapinam, quæ differentia. C. 10, n. 303.

Furta minuta, an vel quomodo conſtituere poſſint furtum grave. C. 11. n. 311. Quomodo peccent committentes plura furta minuta. ibidem n. 312. 313. & ſeqq. Regulæ pro dignoſcenda gravitate ex furtis minutis. C. 11. n. 325. Menſuras & pondera falſificantes quomodo peccent. ibidem n. 326. item 336. & ſeqq.

G.

Gabellas defraudare, an liceat, præſertim ſi Princeps has alteri elocaverit. C. 10. n, 300.

Graſſatores viarum, an licitè occidantur. C. 12. n. 55.

H.

Homicidium quid, C. 1. n. 2. quotuplex, ibidem n. 4. 5. 6. homicidium ſui, an aliquando poſſit eſſe licitum. C. 1. n. 7. & 8. an aliquando fas ſit aliquid facere, vel omittere, ex quo prævidetur ſecutura mors. C. 1. n. 10. & 25. 26. & 27. an vel qualiter teneamur vitam pro poſſibili prolongare. C. 1. n. 28. voluntariè & deliberatè ſe ipſum occidens, privandus eſt ſepulturâ Eccleſiaſtica. C. 1. n. 30. non

Digitized by Google

non item qui ex amentia, vel furore ſe ipſum occidit. ibidem n. 31.

Homicidium caſuale, quid. C. 4. n. 86. quid & quotuplex voluntarium. ibidem n. 87. & 88. in ebrietate hominem occidens, quomodo peccet. C. 4. n. 91. homicidium mandans, conſulens &c. &c. quomodo peccent &c. C. 4. n. 95. & ſeqq. homicidum caſuale mixtum quid. C. 4. n. 89. item n. 106. non impediens mortem alterius, an vel quando peccet. C. 4. n. 109. quæ circumſtantiæ ab homicida ſint explicandæ in actu Confeſſionis ſacramentalis. ibid. n. 110. Et quæ pœnitentia huic à Confeſſario ſit imponenda. ibidem n. 111.

Honor quid importet. C. 12. n. 348. In quo conſiſtat inhonoratio vel dehonoratio. C. 13. n. 374.

I.

Inceſtus quid, C. 8. n. 226. quale peccatum, & an inter ſe ſpecie differant. ibidem n. 227. & 228. item n. 245.

Innocens, an ſine peccato poſſit ſeſe offerre Tyranno occidendum. C. 1. n. 2. utrum innocentes aliquando liceat occidere. C. 1. n. 35.

Judex, qui ſe portare debeat erga accuſatum, quem privatâ notitia ſcit innocentem. C. 2. n. 40. & ſeqq.

Judi-

Judicium, quomodo differat à ſuſpicione & dubio. C. 12. n. 349.

L.

Libellus famoſus, ſeu infamatorius quid. C. 13. n. 393. quomodo peccent, hujusmodi libellos componentes, vel deſcribentes, promulgantes. C. 13. ibidem n. 410.

Luxuria alia completa, alia incompleta, hujus referuntur quatuor ſpecies. C. 7. n. 182. Luxuriæ completæ referuntur quatuor ſpecies. C. 8. n. 216. Peccatum luxuriæ contra naturam, quid ſit, & quotupliciter contingere natum, C. 9. n. 250. & 251.

M.

Malefactor, an licitè fugiat, ut evadat carcerem, vel mortem. C. 1. n. 13. 16. & 17. an huic liceat ſe ipſum occidere. ibidem n. 14. an ad imperium ſaltem Tyranni ſe ipſum licitè occideret. ibidem n. 9. an Malefactor ſe ipſum licitè præſentet Judici ad mortis ſupplicium. C. 1. n. 19. & 20. utrum condemnatus ad mortem licitè occideretur à quolibet. C. 2. n. 56.

n. 56. an Maleſactores nolentes ſe accommodare capientibus licitè ab his occidantur. C. 2. n. 54.

Marito an liceat occidere Uxorem in adulterio deprehenſam, vel adulterum in flagranti deprehenſum. C. 2. n. 37.

Medicus negligens infirmum, an vel quomodo peccet. C. 4. n. 99. & ſeqq.

Mendacium quid, & quale peccatum. C. 12. n. 344. quotuplex. ibid. n. 345. & ſeqq. Concionatores, Theologi, Medici, Juriſtæ &c. quomodo peccent mentiendo. C. 12. n. 365. Joci causâ aliquid referens, quod ab omnibus apprehenditur falſum &c. an committat mendacium. C. 12. n. 365.

Milites, an tempore conflictûs licitè ſuccendant naves, eſto prævideant ſibi propterea moriendum. C. 1. n. 15. an miles privatus licitè pugnet in bello probabiliter tantùm juſto. C. 6. n. 15. quomodo milites gregarii tempore belli ſoleant excedere & peccare. ibid. n. 180.

Mortem ſibi optare an fas ſit. C. 1. n. 24.

Mutilare ſe ipſum, an liceat. C. 1. n. 11. 12. & 29.

N.

Neceſſitas quid, & quotuplex. C. 10. n. 306. quænam præbeat cauſam ſufficientem

Digitized by Google

tem contrectandi alienum. ibid n. 307. & 308.

Notoreitas quid, & quotuplex. C. 13. n. 378. crimen notorium in uno loco, an liceat referre, aut propalare in alio. C. 13. n. 380. & ſeqq.

O.

Occaſioni proximæ peccandi ſeſe exponentes peccant graviter. C. 7. n. 198. & 201.

Occiſio ſui ipſius, an aliquando liceat. C. 1. n. 7. Vide *homicidium*. An liceat quempiam occidere ob defendendam pudicitiam. C. 3. n. 61. an ob honorem defendendum. ibid. n. 62. an ob bona temporalia &c. ibid. n. 64. quæ quantitas bonorum cenſeatur magni momenti. C. 3. n. 65.

Oſcula, an, vel quænam ſinè peccato permitti poſſint. C. 7. n. 183. & ſeqq. quid, ſi joci tantùm causâ fiant. ibid. n. 200. Utrum oſculantes ſe, teneantur exprimere objectum vel circumſtantias. C. 7. n. 206.

Digitized by Google

P.

Parricidium quid ſit. C. 4. n. 90.

Pingentes imagines laſcivas, quomodo peccent. C. 7. n. 194. & 207.

Pœna duellantium, quæ. C. 5. n. 120. 121. item n. 132. & 140. Pœnæ Raptorum, vel potiùs Rapientium, quæ. C. 8. n. 230.

Pollutio quid importet. C. 9. n. 282. an etiam poſſibilis in muliere. ibid. n. 253. Utrum ſit intrinſecè mala. ibid. n. 254. an fas ſit aliquando ponere vel non amovere cauſam pollutionis. C. 9. n. 256. quomodo examinandus juvenis, de hac ſuſpectus. C. 9. n. 265. n. 266. & 267. quomodo peccent juvenis ſuper juvenem, & fœmina ſuper fœminam incumbendo. C. 9. n. 370. & ſeqq. An aliquando liceat procurare pollutionem. ibidem n. 273. & ſeqq. Medici & Chirurgi ſuadentes eam, an peccent. ibid.

Principibus ac Magiſtratibus, quantum juris competat in Malefactores &c. &c. C. 2. n. 32. Utrum licitè ſuos ſubditos exponant periculo vitæ. ibid. n. 36. item n. 45. & 46. Principibus incumbit impedire & prohibere duella. C. 5. n. 138. Quid obſer-

Digitized by Google

ſervandum Principibus, dum volunt ſuſcipere bellum. C. 6. n. 149. Et quid, ne peccent belligerando. ibidem n. 152. & ſeqq. An Princeps Catholicus licitè opituletur acatholico, vel talem in auxilium vocet. C. 6. n. 155.

R.

Raptus quid, C. 8. n. 229. quæ ad hunc ſint neceſſaria. ibid. n. 246. quæ pœnæ Rapientium. C. 8. n. 230.

Repreſſalia quid? & an licita. C. 6. n. 175.

S.

Sacrilegium quid. C. 8. n. 231. Confeſſarius peccando cum filia confeſſionis, an committat ſacrilegium. ibid. n. 241. an tale committat, qui peccat cùm perſona è fonte baptiſmatis à ſe levata. ibidem. n. 240. an tale committat Religioſus cum perſona laicali peccando &c. vel Sacerdos &c. ibid. n. 248. & 249.

Secreti nomine quid intelligant Theologi. C. 13. n. 387. quomodo peccet revelans ſecretum. ibid. n. 388. quinam teneantur ad ſervandum ſecretum. C. 13. n. 389. item n. 406. 407. 408. & 409. an,

vel quando peccet, qui ſecretum alterius expiſcatur. C. 13. n. 411. quomodo peccet, qui utitur notitiâ ſecreti alterius. n. 399. 400. rurſus n. 412. & 413. Quibus de cauſis liceat manifeſtare, ſeu revelare ſecretum alterius. C. 13. n. 390.

Semen humanum, an etiam in ſexu fœmineo reperibile. C. 9. n. 253. an fas ſit ſumere medicinam eô fine, ut ejiciatur è corpore. ibidem n. 274. Patiens ſeminis fluxum in ſomno, an poſtea evigilans teneatur eundem reprimere. C. 9. n. 275.

Sepulturâ Eccleſiaſtica an privandi, qui ſe ipſos occidunt. C. 1. n. 30. an, vel quando privandi, qui in duello ſunt occiſi. C. 5. n. 140. & ſeqq.

Sodomia quid ſit. C. 9. n. 263. quomodo à beſtialitate & pollutione differat. ibid. n. 280.

Sterilitatem procurans in fœmina, an peccet. C. 4. n. 94.

Stuprum quid. C. 8. n. 223. an involvat ſpecialem malitiam ob violationem clauſtri virginalis. ibidem n. 224.

Suſpicio quomodo differat à dubio. & judicio. C. 12. n. 349.

VITTO... BIBLIOTEC... IN ROMA

T. *Tactus*

Digitized by Google

T.

Tactus impudici, an, vel quando ſint peccaminoſi. C. 7. n. 192. 193. item n. 210. & 211.

Teſtis in judicio allegatus & examinatus, an teneatur reddere teſtimonium. C. 13. n. 398.

U.

Uxor clam ſubtrahens de bonis Mariti, vel ſibi & Marito communibus, quomodo peccet. C. 11. n. 324. item n. 332. & 333. rurſus ibidem n. 340.

ROMA

MAG 2005755

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google